

37^{de}

ALGEMENE VERGADERING

6 febr. 1971

Als iedereen zijn zitplaatsen heeft ingenomen, zou ik U willen voorstellen deze algemene vergadering te openen. Een algemene vergadering die typisch een werkvergadering is, een vergadering waar stoere uitspraken gedaan worden, zoals we dat deze dagen bij andere partijen meemaken, maar een vergadering waar het verkiezingsprogramma in definitieve vorm wordt vastgesteld, maar met dat vaststellen van dat programma stellen wij natuurlijk wel politiek een daad. Als we straks erover moeten gaan praten of nog wel of niet met D.66 zullen gaan praten, dat is dan politiek harde aktualiteit. Het is ook daarom dat ik niet met een politieke openingswoord mij tot U wil richten, ik zou dan de schijn op mij laden de vergadering reeds bij voorbaat dus te manipuleren, al begrijpt U wel dat dit voor mijzelf wel enige conclusie heb getrokken uit hetgeen er deze dagen in Amsterdam is gebeurd.

Dames en Heren in de pers stond dezer dagen, ik meen het was het algemeen Dagblad, ach bij die V.V.D. is niet zo heel veel nieuws, want Haya van Someren en haar mannen U ziet onze zedelijkheidsparagraaf is nog altijd niet ruim genoeg, hebben geen bonje. Maar Dames en Heren, ik vind het wel triest dat je bonje moet hebben om nieuws te maken. Ik geloof dat het van het allergrootste belang is, dat deze partij waar zo'n enorm grote verantwoordelijkheid op rust met een heel goed programma uit de bus komt. Ik zal U niet gaan voorspellen, wij komen beslist in de regering, maar U zult mij toch niet van saai en zo political function beschuldigen, als ik zeg die kans is wel groot en een partij die er bij voorbaat vanuit gaat, wij zijn bereid en in staat regeringsverantwoordelijkheid te dragen, moet een realistisch programma aanbieden, niet een programma met dingen waarvan je bij voorbaat weet dat kan immers toch niet, Dat kunnen partijen zich permitteren, die nu al zeggen, wij regeren immers niet, wij zeggen alleen maar hoe het moet, Wij zijn niet alleen een partij die zeggen hoe het moet, maar ook hoe het kan. Ik zou U willen oproepen daar steeds aan te denken bij Uw stellingname over de vele amendementen die nog resten.

Nu een woord over de materie zelf. Wij hebben na de amendementenbeurs, waar dus de samenvoegingen zijn geweest, gehad de partijraad. De partijraad heeft adviezen gegeven. Het was onmogelijk, om in een algemene vergadering, honderden amendementen nog in stemming te brengen. Wij hebben dus, U kunt dat achter in Uw exemplaar vinden, als methode gekozen, dat die amendementen die door de Partijraad met overweldigende meerderheid een goed advies hebben gegeven, die zijn alvast in de tekst opgenomen. Dat betekent niet, en dat schrijft ook de algemene secretaris, dat er niet meer een stemming over gevraagd kan worden, maar wij zouden U dus deze orde willen voorstellen, als er niemand stemming over vraagt, dan nemen wij aan dat de Algemene Vergadering de Partijraad volgt, en de Alg.Vergadering heeft wel recht van stemmen, en dan is dus de betrokken amendement aangenomen. U kunt dus over alles nog stemming vragen. U behoeft zich dus ook niet gemanipuleerd te voelen door de Partijraad.

Wat cursief gedrukt staat in Uw stuk dat is niet door de Partijraad met een goed advies begeleid en daar wordt dan vanzelfsprekend in ieder geval over gestemd, maar ook over de andere zaken is stemming mogelijk. Net als bij de Algemene Ledenvergadering over de kandidaatstelling, die in zo'n uitmuntende sfeer is verlopen, waar we U zo enorm dankbaar voor zijn, zou ik U op het hart willen drukken, ga niet teleurgesteld of verdrietig naar huis, als je niet in alles je zin hebt gekregen, net als vorige keer zou ik willen zeggen, ook wij krijgen niet in alles ons zin, maar leg je er als goede democraten

erbij neer als een meerderheid het anders wil, maar laten we wel met elkaar afspreken dat het een goed en zakelijk congres wordt. U kunt natuurlijk doorgaan met steeds Uw standpunt weer te stekken, als U ontdekt dat U nauwelijks of geen aanhang heeft, ach wees dan zo sportief en laat dit, want weet U we staan nu aan het begin van een lange dag en U heeft 4 grote hoofdstukken en dan loopt U altijd de kans dat U aan hoofdstuk 1 onevenredig veel tijd gaat besteden, omdat de klok nog op zo'n heerlijk vroeg uur staat, en dat hoofdstuk 4, bepaald geen onbelangrijk hoofdstuk, het sociaal-economisch gedeelte, in het gedrang komt. Een mens is maar een mens, aan het eind van de middag wil men naar huis en dan zouden we hier met een veel te klein gezelschap bij elkaar zitten. Laten we dus met elkaar afspreken dat we snel en zakelijk werken en in dezelfde fijne sfeer als op de Algemene Vergadering 14 dagen geleden met de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer. Dan ga ik nu naar de andere microfoon om als sectie voorzitter hoofdstuk 1 voor te zitten, het gaat weer net zoals op de Partijraad, hoofdstuk 2 en 3 zal de Heer Korthof Altes voorzitten, hoofdstuk 4 de Heer Talsma, zijnde de voorzitters van de diverse werkgroepen. In hoofdstuk 1 zal de Heer Vonhof als voorzitter van de subwerkgroep Onderwijs het deel Onderwijs voorzitten. Dames en Heren, ik wens U een buitengewoon goede vergadering (aldus mevr.v.Someren) (Applaus)

Dames en Heren, een punt van orde, ik geef de Heer Dees het woord, die daar om gevraagd heeft.

Ik zal het erg kort houden, mevrouw de voorzitter, namens de J.O.V.D. en namens Liberaal Democratisch Centrum heb ik de eer de volgende motie aan U voor te leggen. De ledenvergadering van de V.V.D. in vergadering bijeen op 6 februari 1971 te Den Haag, overwegende dat op de agenda van de Algemene Ledenvergadering van 26 en 27 maart het punt vaststelling van het urgentieprogramma is vermeld van oordeel dat de politieke duidelijkheid tegenover partij en kiezer gebied dat er een kwantificering dient te komen van het urgentieprogramma, nodigt het hoofdbestuur uit voor het Congres in Maart een dergelijke kwantificering die tevens de financiering aangeeft, over te leggen aan de Ledenvergadering. Ik dacht dat deze motie geheel past in het pleidooi voor realistisch programma wat U zo juist hebt gehouden.

Ik dank de Heer Dees voor zijn interventie en voor zijn motie, ik kan de zaal mededelen dat deze motie bij voorbaat door het Dagelijks Bestuur is overgenomen, omdat er op dit moment reeds gewerkt wordt aan wat in de motie wordt gevraagd. U krijgt bij Uw urgentieprogramma op de Algemene Vergadering de gewenste financiële achtergronden en de kwantificering. Overgenomen zijn er door D.B. Zijn er nog vragen over deze motie? Niemand. Ik dank J.O.V.D. en L.D.C. er wordt hard aan gewerkt.

Dames en Heren, een enkel woord over de inleiding. De inleiding als zodanig was redactioneel, de uitspraken zelf vindt U in de artikelen terug. De Partij heeft de kans gehad redactionele opmerkingen te maken, de redactionele opmerkingen zijn verwerkt, er was een algemeen verlangen om de inleiding korter te maken, dat is ook gebeurd. U voelt wel het was niet eenvoudig om alle gedachten erin te brengen en ook nog te bekorten. Toen we dat hadden gedaan was hij ongeveer 2 keer zo lang en toen moesten we hem weer tot de helft gaan inkorten. Wat U dus voor U heeft liggen, is dus een wat anders gestructureerde inleiding, maar het staat er allemaal wel in. Nu is het onmogelijk om met een paar honderd mensen te redigeren, maar mocht U nu nog over deze inleiding opmerkingen hebben van redactionele aard, wilt U ze dan binnen een week naar het Algemeen Secretariaat zenden. Wij zullen dan nog pogen daar rekening mee te houden. Ik heb uit de reacties

begrepen dat men over het algemeen met deze kortere inleiding wel gelukkig is, maar nogmaals wie opmerkingen heeft, laat hij ze even sturen. Dan stel ik U voor te beginnen met hoofdstuk Romeinse 1, "De mens in de veranderende maatschappij."

Mijn naam is Blijker en ik spreek namens de afdeling Haarlem. Mevrouw de Presidente we gaan straks spreken over het verkiezingsprogramma Liberalen op nieuwe wegen, en ons tot in onderdelen er in verdiepen. Het lijkt mij, mevrouw de presidente, het beste dat wij ons eerst kunnen gaan afvragen, welke weg wij zullen gaan bewandelen, want wij staan hier duidelijk op een tweesprong en het is nog steeds niet mogelijk op twee wegen tegelijk te lopen. Wie dat probeert zou binnen de kortste keren in een spagaat-zit eindigen, dat nog voor liefhebbers van gymnastiek wel leuk zijn, maar voor ons lijkt het me in de politieke arena niet zo leuk. Toch, mevrouw de presidente, kunnen wij ons niet aan de indruk onttrekken dat wij dit zouden gaan doen, als wij dit programma zouden gaan aannemen zoals het er ligt. Enerzijds willen wij nl. veel, het programma staat vol met dure desiderata, maar, mevrouw de presidente, op blz. 20 par. 2 onder B. staat zo'n geniepig klein zinnetje, en ik citeer: strikte begrenzing van de stijging van de overheidsuitgave in relatie tot de verwachte stijging van het nationale inkomen", einde van het citaat, en ook verder vinden we nog een aantal punten in die paragraaf die er op wijzen, dat we de belastingen liever omlaag dan omhoog zouden zien gaan. Ziedaar, mevrouw de presidente, de tweesprong. Een van de goede dingen die men van de V.V.D. tot dusver terecht heeft kunnen zeggen is dat wij een partij zijn van realisten. Het zou van realisme getuigen, als wij ons, alverens we ons gaan verlustigen in onze wensen, nu eerst eens gingen afvragen of het Nederlandse Volk wel bereid zou zijn, ja of wij zelf wel bereid zouden zijn de verwezenlijking ervan ook te betalen. Ik merk hierbij op dat de dekking van die kosten zeker niet op korte termijn, te vinden zijn in de invoering van een efficiëntere werkwijze van het Overheidsapparaat zelf, niet omdat het zo efficiënt zou werken, maar wel omdat het gewoon te veel tijd zou kosten. De keus is dus nu, en dan kort gezegd, een aantrekkelijk maar duur programma en dan niet meer zeuren over belastingverlaging, of een sober programma en door blijven hameren op de vermindering van de belastingdruk. Namens de afdeling Haarlem verzoek ik U de Vergadering zich allereerst daarover te doen uitspreken.

Is dit een motie, op deze wijze is het moeilijk in stemming te brengen? (Voorz.) Het is een vriendelijk verzoek, (gelach) dit is een vriendelijk advies, ik wil het formaler in een motie gieten, maar het lijkt mij gewoon goed dat de vergadering zich uitspreekt, aldus dHr. Blijker, de materie komt natuurlijk in zijn geheel aan de orde bij hoofdstuk 4, dus dat is een beetje de moeilijkheid, aldus voorz., maar dan hebben we al zo veel dingen aangenomen die later achteraf niet te verwezenlijken zijn, ik bedoel wij gaan ons eerst in het verkiezingsprogramma begeven in een aantal ... Ik kan U geruststellen, aldus mevr. v. Someren, de volgorde wordt pas vastgesteld in het urgentieprogramma met de kwantificering, dus U gaat wel erg vooruitlopen op wat we in Amsterdam straks gaan doen. Het programma als zodanig geeft een visie van ons op de toekomst, zoals wij ons die voorstellen, de economische begrenzing leggen we in hoofdstuk 4 en als dit is afgehandeld zullen we dus zien, wat er mogelijk is, dat is nu eenmaal de werkwijze die wij gekozen hebben en het is wel erg moeilijk om die nog overhoop te gooien, aldus mevrouw v. Someren.

Maar ik vraag me toch wel af of we dan al die dure dingen moeten gaan aannemen en dan later moeten zeggen, jongens sorry, maar het kan niet.(Blijker)

Ja moeten wij nu huilen met de wolven in het bos.

Het is werkelijk het urgentieprogramma hoor, U mag er in Amsterdam graag op terugkomen, maar nog niet hierbij, zeker niet nu wij deze werkwijze hebben. (v.Someren)
Dat zal ik dan graag doen.(Blijker).

Mevrouw de presidente, als de vergadering er behoefte aan heeft zou hebben, zouden wij ook zo kunnen doen dat de belastingparagraaf ook in Amsterdam behandeld zal worden. ? Nee, want het urgentieprogramma wordt nu juist gemaakt plus kwantificering op grond van de beslissingen die vandaag genomen zijn, dat is een werkwijze die niet kan, U kunt wel in Amsterdam bij motie nog van alles voorstellen, maar U kunt niet nu een deel van de behandeling van het programma uitstellen, want dan maakt U het de werkgroep die het urgentieprogramma moet maken, vrijwel onmogelijk om zijn werk te doen, dat kan echt niet, maar U kunt op alles nog terugkomen in Amsterdam per motie (aldus mevr.v.Someren)

Dames en Heren, Rem.1. Ik kom het eerste tegen bij B. een amendement van Spijkenisse, Rotterdam enz. U zult me wel vergeven dat ik niet steeds het hele rijtje lees, maar gewoon de toevallig voorepstaande neem, wat door de Partijraad van een goed advies is voorzien.Vrgagt iemand het woord of stemming ? Nee, dan ga ik door, U vindt het bovenaan de derde kolom op pagina 2, 101. Een amendement van Groningen, het wordt ontraden door de Partijraad. Bloemendaal heeft het ingetrokken. Groningen ook, dank U wel. Dan kom ik op een amendement van Laren,Blaricum, dat is wel kursief geplaatst, dat is kursief geplaatst omdat wij voorstellen het te verplaatsen naar hoofdstuk 3 naar; Burger en Overheid, er is een klein foutje ingeslopen, de woordjes"ook preventief" zijn door Laren-Blaricum of de Partijraad na een interventie van de Heer Geertsema, waar iedereen het mee eens was, geschrapt. Dus U moet dit lezen zonder de woorden " ook preventief".

Het is door de Partijraad akkoord, is men ook akkoord met verplaatsing naar hoofdstuk 3, daar hoort het meer thuis dachten wij, ? Vraagt nog iemand het woord over paragraaf 1. Niemand? Dan ga ik over naar par.2 Milieubeheer. Met overgrote meerderheid, nee zelfs met algemene stemmen heeft de Partijraad een voorstel overgenomen om het Milieuhygiene te vervangen door het veel betere woord milieubeheer. Iemand bezwaar, Nee ? U vindt daar bij A een overgenomen amendement van Rotterdam e.a., wenst iemand dat eruit te hebben ! De Partijraad heeft unaniem geadviseerd het op te nemen . Nee ? Ik kom bij Vlaardingen. Beverderen van de mentaliteitsverandering, een goede voorlicht en het vak als onderdeel in de leerprogramma's. Er komt in de par.Onderwijs een verwijzing hierna. Dan kom ik weer bij Wageningen, de klachten en informatiebureaux, de partijraad was vóór, iemand het eruit hebben ? Nee ?. Dan kom ik bij Vlaardingen, over de grenswaarden van de geluidshinder en de milieuhygiene. Dan kom ik bij 102 Idardaradeel(?) door de Partijraad en door de werkgroep ontraden. Vraagt Idar.. het woord, het gaat over het vliegen met supersone vliegtuigen boven ons grondgebied.

Mevrouw de voorzitter, dames en heren, ik wou graag op dit kleine amendement een kleine toelichting geven, nu het door de Partijraad ontraden is. Lawaai is een door

zijn onontkoombaarheid een zeer ernstig aspect van de milieuverontreiniging. Het veroorzaakt zowel psychisch als fysiek nadeel, nog veel erger dan je dacht, U kent allen uit eigen waarneming waarschijnlijk, de irritante knal van een straaljager die overvliegt, maar wat ons te wachten staat wanneer commerciële transportvliegtuigen in zwang komen, is vele malen erger. De luidheid van knallen die door een supersoontransportvliegtuig worden veroorzaakt, zijn nl. min of meer evenredig met het gewicht, en dat is een 20, 30 maal zo hoog. Er zal dan elke keer als zo'n vliegtuig over vliegt een knal te horen zijn die vergelijkbaar is met een zeer nabije donderslag en dat zonder waarschuwend voorafgaand gerommel en zonder zichtbare donderwolken. Dat zal te horen zijn over de hele route die dat vliegtuig volgt en niet alleen vlak daaronder, maar over een baan met een breedte van zo'n 80 tot 130 km en dat wil zeggen dat elk vliegtuig praktisch de helft van de nederlandse bevolking zal hinderen met zijn lawaai. Natuurlijk zijn er belangen gemoeid met deze commerciële supersone vliegerij, een zakenvlieger zal in plaats van in 7 uur in 3 uur van Parijs naar New York kunnen vliegen en er wordt zelfs gezegd dat hij daardoor in staat zal zijn in één dag op en neer naar Amerika te vliegen zonder zijn persoonlijk levensrythme te verstoren. Dat hij daarmee het levensrythme van miljoenen aardse stervelingen waar je overheen vliegt op een ontstellende manier steort, noemen de fabrikanten uiteraard niet. Ik zou daarom even willen refereren en parafraseren op een uitspraak van Churchill nl. "Nog nooit in de historie hebben zo weinigen zoveel overlast veroorzaakt aan zo velen". Natuurlijk speelt het nationaal prestige van de Amerikaanse- de Frans-Eengelse en de Russische vliegtuigindustrie alsmede de werkgelegenheid aldaar in die vliegtuigindustrie een belangrijke rol, maar het is wel sterk dat een economische advies-commissie van de Amerikaanse Senaat nog vrij onlangs heeft afgeraden het project te continueren, terwijl er al 2½ miljard gulden overheidsgeld ingestopt was. De Luchtvaartmaatschappijen nemen vooralsnog een gereserveerde houding aan, omdat het nog steeds discutabel is of deze supersonetransportvliegerij wel zonder overheidssteun zal kunnen plaatsvinden. Dames en Heren, er zijn op het ogenblik nog geen gevestigde rechten van de Luchtvaartmaatschappijen. Zoals zo vaak gebeurd is in de milieuverontreinigingszaken is er eerst het kwaad over ons gekomen en hebben wij daarne met veel moeite moeten proberen het althans nog gedeeltelijk terug te brengen. Hier zijn we in de positie dat we het kwaad van te voren kunnen keren, voordat het over ons komt en ik zou U dus willen oproepen, door het amendement van ... te steunen, deze vorm van milieu-terreur zo veel mogelijk te voorkomen. Ik dank U wel. (applaus).

Mag ik de Heer Tuinman vragen om het oordeel van de werkgroep weer te geven. Hij was ons deskundig lid van de werkgroep op dit gebied.

Mevrouw, de presidente, het was eigenlijk zondag dat de werkgroep van mening was dat het al in ons programma opgenomen was, en verder hebben wij de vorige keer, ik meen de Heer v.d.Pol in zijn toelichting zei, waarbij dit eigenlijk als een beetje spoken zag, dit systeem, en geleefd dus eigenlijk niet in een systeem van knallentapijt dat ooit iemand daarmee kan beginnen. Dat was eigenlijk het punt, men zag het een klein beetje als ook science fiction, wat dat betreft.

Vraagt nog iemand het woord? Ja dHr. Makreel.

Nu daar de teelichting van de Heer v.d.Pol in de Partijraad verwezen wordt, mevrouw de voorzitter, voel ik me toch gedrongen om wat te zeggen. Die was nl. niet juist. Ik ben met de technische uiteenzetting van de voor-verigespreeker volkomen eens, ik ben het zelfs ook eens met zijn stelling dat de economische waarde van het supersone vliegen bepaald twijfelachtig is, alleen geloof ik dat het niet verstandig is om als Nederland op ons dootje eentje te gaan zeggen, niet boven ons grondgebied, juist vanwege de breedte van het gebied dat in beschouwing komt heeft het ook weinig zin, want als een supersone vliegtuig op die km van onze zuidgrens langs vliegt dan heeft nog heel Noord-Brabant er last van, ik geloof dat wij het moeten zoeken in internationaal overleg te zorgen dat dat supersone vliegen zo goed mogelijk binnen de perken gehouden wordt en daarom ben ik het met dit amendement eigenlijk niet eens. Dank U wel.

Het amendement luidt dan ook te bevorderen dat een dergelijk verbod voor de hele wereld zal worden ingesteld. Nee, aldus mevr.v.Someren, maar U wil ook al een verbod voor het eigen grondgebied, dat staat er ook in, - om te beginnen uiteraard - ja precies en dat is precies waar dHr.Makreel tegen heeft geprotesteerd. Mag ik proberen om met handopsteken te stemmen, als het niet lukt dan gaan we weer met de korfjes werken, net als 14 dagen geleden. Maar wie steunt Idarderadeel Wilt U wel Uw stembriefje omhoogsteken, dan kan ik zien .. Nou ik denk wel dat de vergadering het met me eens is dat dit geen meerderheid is, Mag ik even de tegenproef nemen. Wie wil dit schrappen, graag briefjes omhoog, mocht U vergeten zijn ze af te halen aan de receptietafel dan moet U dit als nog doen. Nee ik constateer dat het verworpen is, kan men het daar mee eens zijn ? Dank U wel, dan ga ik over naar Groningen, die hoge prioriteit wil geven aan wetenschappelijk onderzoek van de mogelijkheid om afvalstoffen geschikt te maken voor wederopneming in het consumptiepakket. Groningen had het als ten 7e ingevoegd, wij hebben het wat hoger geplaatst op ten 4e. Ik neem aan dat Groningen daar geen bezwaar tegen heeft. Wil iemand hier het woord over voeren ? Nee. Dan constateer ik dat ook hier de bezorgdheid is overgenomen.

Dan kom ik bij L.D.S.Vlaardingen. Die Milieuverontreiniging bij de eerste oorzaak wil laten beginnen. Vraagt iemand daar het woord over ? Dan kom ik bij de mijnstreek, die erop wijst dat er gelet moet worden op onze concurrentiepositie ten aanzien van soortgelijke bedrijven in het buitenland. Mede gesteund door Delden, Gouda, Den Haag door de Partijraad overgenomen. Iemand die er het woord over vraagt ? Dan kom ik bij Valkenburg, onder 3, U leest daar Rotterdam L.D.C. Valkenburg, Gouda, maar Rotterdam L.D.C. en Gouda hebben ingetrokken. Valkenburg blijft eenzaam over, dat doet niets af aan het goed recht van Valkenburg om het hier te verdedigen. Iemand van Valkenburg in de zaal ? Dan zal ik trachten voor Valkenburg op te treden.

A. ten 5e Erkenning dat de kosten van de maatregel tegen milieuverontreiniging in beginsel door veroorzakers worden gedragen. Het bezwaar van de werkgroep was dat dit niet helemaal reëel is, een deel hiervan wordt uiteraard ook doorberekend in de prijzen en ook wij moeten met z'n allen voor een schoon milieu

betalen, niet zo'n extreem standpunt, het is dezer dagen ook door de Heer Klees verdedigd. Dat is misschien hier dan wel extreem (Gelach), hoewel, ach ..

Wil iemand Valkenburg steunen ? Nee, dan is het nu echt vervallen. Dan kom ik bij 104, daar heeft Vlaardingen zich teruggetrokken, daar is overgebleven L.D.C. Utrecht, Gouda Roozendaal, die zijn gediend met name te gelden van nieuw te vestigen industrie en voor het gemotoriseerde vervoer, er dient strenge controle te zijn op auto's wat betreft hun uitlaatgassen bindende voorschriften zijn vereist inzake het gebruik van de zogenaamde schone motor. Bij auto's resp. naverbranders moeten verplicht gesteld worden. De werkgroep acht dit technisch op dit moment veel te ver gaan en acht dit niet uitvoerbaar en het is ook zeer de vraag of het in deze vorm uitgevoerd moet worden. Ik vat nu even samen wat de Hr.Tuinman in de Partijraad heeft gezegd. Vraagt iemand het woord. Meneer Jans, gaat Uw gang.

Op de eerste plaats zou ik willen vragen, niet over die motie, maar of de sprekers hier kunnen staan, want als ze daar gaan staan, hoor je een stem in het duister en je ziet niet degene die optreedt. Het is bovendien prettig voor het contact lijkt mij, maar dat heeft niks met deze motie te maken. Het L.D.C. wil dit amendement toch blijven verdedigen omdat wij gewoon en kunnen vinden in een programma speciaal waar het hier gaat over milieubeheer, als een er totaal niets vermeld wordt over de grote verontreiniging door het gemotoriseerde verkeer. In elk geval kan men dus hier stellen, en dat hebben wij dus gedaan, dat een strenge controle moet zijn op auto's, wat betreft hun uitlaatgassen. Als tegenargument is naar voren gebracht dat het nog niet allemaal technisch uitvoerbaar is. Ik wil erop wijzen dat in het buitenland men dus hier wel technisch mee bezig is, dat er in Duitsland experimenten zijn gedaan, dat zover mij bekend is, auto's die in Duitsland gemaakt zijn met schone motor, werden uitgevoerd o.a.. naar de Ver.Staten, dat men daar dus in de Ver.Staten, Zweden ook verplicht heeft gesteld het de naverbranders. Al met al betwijfel ik het dus dat het geheel niet technisch uitvoerbaar is. Ik weet dus wel dat er ernstige bezwaren kunnen zijn, maar uiteindelijk is het wel uitvoerbaar en we hebben ook gezien uit de recente ontwikkelingen dat datgene wat misschien nu op dit moment nog niet direct uitvoerbaar is, binnenkort wel uitvoerbaar kan zijn. Ik vind dus het tegenargument bepaald niet overtuigend. Dank U wel meneer Jans, het woord is nu aan dHr.Tuinman, namens de werkgroep.

Ja, mevrouw de presidente, wij hebben in de Commissie Milieuhygiene van de Partij dit vraagstuk enige keren aan de orde gehad en daarbij is dus naar voren gekomen, dat het wat nadrukkelijk stellen van schone motoren, naverbranders, bijzonder misleidend kan zijn, want men heeft het nog lang niet voor elkaar. De Amerikaanse industrie die is nu, die moet in 1975 met een schone motor komen, nou U weet, hoe men daar tegen aan zit te kijken. De naverbrander die vraagt een constante controle en voordat wij hier aan gaan beginnen, voor de nederlandse autopark zou het 1½ miljard kosten. Wij moeten dus even weten hoe we ons geld besteden voor wat dat betreft, maar dat men ten aanzien van milieuverontreinigde elementen door moet werken is juist, maar dan moeten we veel verder gaan, want dan hebben we nog wel meer in ons kladboekje staan, neemt U maar eens de verontreiniging van het water, waar we talloze maatregelen hebben moeten nemen om daar vanaf te komen.

Ik bedoel er is iets uitgelicht wat spectaculair tot de verbeelding spreekt maar het bezwaar was eigenlijk dat men hier dingen suggereert die men niet waar kan maken, dat is het punt eigenlijk. (Applaus) Dank U wel meneer Tuinman, is er nog iemand die het woord vraagt over dit amendement.

Ja, mevrouw de presidente, ik dus, ik zal heel kort zijn en ik wou alleen dit zeggen ik heb nog niet van dHr. Tuinman gehoord, en ik dacht dat dat toch waar was, hoe het dan zit met de verplichting van naverbranders in Amerika, met name in Californië en naar ik meen, maar dat weet ik niet zeker, dat kan de Hr. Tuinman dan eventueel verbeteren, ik meen ook in Zweden.

Kijk men is overal bezig met technische aanpak van dit vraagstuk, dat is een zaak die we over de hele wereld zien, maar wij weten ook dat de technische moeilijkheden daarbij bijzonder groot zijn. U had ook kunnen stellen, waar men op het ogenblik mee bezig is om het loodgehalte van de benzine te verminderen. Daar wordt op het ogenblik ook bepaalde grenzen in het vooruitzicht gesteld, maar het zal ook allemaal technisch uitvoerbaar moeten zijn. Dat is het hele punt. Ik ben wat dat betreft geen motoren deskundige, ik ga af op wat wij van deskundige zijde gehoord hebben, daar moet je dus als Kamerlid op af kunnen gaan.

Het woord is aan dHr. de Koster.

Mevrouw de presidente, ook in Nederland zijn wij bezig, dinsdag over twee weken zullen wij openen een congres in Zuid-Nederland over de schone luchtmotor in internationaal verband. Ik ben het met dHr. Tuinman eens wij zijn er nog niet helemaal aan toe om het nu reeds voor het programma voor de komende vier jaar helemaal op te nemen, het is wel zo dat de auto blijkt te zijn de grootste luchtvervuiler, dus een zekere belangstelling voor het probleem is er, maar we zijn nog niet in het stadium om helaas het amendement waar te maken. Dank U wel.

Mag ik nu de discussie sluiten. Wie steunt het amendement? Mag ik even met handopsteken of briefjes dan proberen. Ja, briefjes. Wie steunt het niet? Het is verworpen ja, Vraagt iemand het woord?

Punt 6 een inbreng van de werkgroep n.a.v. een aantal amendementen, een nauwe samenwerking in het bijzonder met de nablurlanden en verder op europeesch en wereldwijd niveau. Ik kan me nauwelijks voorstellen dat iemand daar bezwaar tegen kan hebben.

Ik kom aan Zeist 105, die wil toevoegen na ten 6e de middelen van de kosten voor het milieubeheer mede te vinden in de aanzienlijke bedragen die beschikbaar komen door temporisering of stopzetting van grote werken die urgentie of economisch nut door de tijd achterhaald is en of, ja gaat U gang. Mevrouw de presidente, zij trekt dit in, maar wil graag bij deze gelegenheid het probleem aan de aandacht van de frakties aanbevelen. Dank U wel, ik ben er overigens van overtuigd dat de frakties hier zeker de grootste aandacht aan zal geven. Vraagt nog iemand het woord over par.2. Ik ben wat mij betreft aan het eind gekomen van de amendementen. Niemand? Vraagt iemand stemming? Dan ga ik over naar paragraaf 3, ruimtelijke ordening. Dan ontmoet ik bij ten 2e een door de Partijraad gunstig geadviseerd amendement van Hegelo en Leiden, het staat onder ten 2e, de 3e kolom op pagina 3. Het gaat om de schade aan

de individuele belangen. Niemand die het woord vraagt of die het wenst te schrappen ? Dan kom ik bij Amstelveen. Ten 3e een toevoeging, die toegevoegd hebben de volkstuinen, door de Partijraad gunstig beoordeeld, men vraagt niet schrapping of stemming ? Dan kom ik bij L.D.C. Delft die het beleid met de buurlanden willen coördineren, dan kom ik aan Laren ten 5e ten aanzien van de plannen op gemeentelijk, regionaal en provinciaal gebied, als ook die betreffende Rijkswegen c.q. werken moeten wettelijke regels worden gesteld voor openbaar making in een zo vroeg mogelijk stadium en met ruime motivering, zo mogelijk met alternatieven. Laren met een heleboel makkers, geaccepteerd door de Partijraad, U vraagt geen stemming ?

Dan kom ik bij Wassenaar, Massluis LD.C. Utrecht met insashtneming van de rechtszekerheid ter betrekken dient een slagvaardig beleid op het gebied van de ruimtelijke ordening gevoerd te worden. Ik kan me nauwelijks voorstellen dat iemand daar bezwaar tegen heeft. Dan ben ik aan het eind van deze kolom gekomen, dan gelieve U om te slaan naar pagina 4, dan kom ik bij J.O.V.D. Doetinchem, Utrecht over de voorkoming van een nog grote bevolkingsdruk in het westen des lands, door de Partijraad gunstig geadviseerd, niemand die het woord vraagt?. Dan kom ik bij een ontraden amendement van Wageningen en Heerlen, het staat kursief gedrukt in de linkerkolom op pag.4 bovenin. Ingetrokken door Wageningen. Handhaaft Heerlen ? Ook niet Dank U wel. Dan kom ik bij 107 een kursief gedrukte, dus ontraden door de Partijraad, van Doetinchem. Handhaaft Doetinchem ? Ja, vraagt Doetinchem het woord ? Hier staat in voor verlichting van de bevolkingsdruk voor het Westen is het overplaatsen van een aantal departementen naar Apeldoorn, Deventer wenselijk.

Dames en Heren, allen zijn wij, zoals wij hier zitter, het er over eens dat het groene hart van Holland een zeer belangrijke en ook nationale zaak is. De , echter door de schaaluitbreiding van woningen enz. dreigt dat groene hart van Holland steeds meer te worden aangetast. Wij moeten voorzichtig zijn met de b.v. industriële overplaatsen, maar de overheid kan eventuele departementen overplaatsen en dat zou inderdaad dus een aanmerkelijke vermindering van bevolking van de Haagse residentie(regio) tot gevolg kunnen hebben en dat lijkt mij zeer aanbevelingswaardig. Wat nu dreigt te gebeuren is dat de Tweede nota Ruimtelijke Ordening met zijn idee van het groene hart van Holland in feite steeds meer wordt aangetast. Daarom dacht ik dat hier een deel gerichte politiek dus op zijn plaats was. Uiteraard dient het departement verplaatsen met alle zorgen van sociale aard begeleid te worden. Het idee van verplaatsen van departementen is niet zo vreemd, het idee van de 2e schrijftafel is al eerder gelanceerd en onlangs wij zijn ook nog bezig met decentralisatie-politiek van regeringsinstanties en overheidsbureaux, maar daarbij dreigt het gevaar van versnippering, er wordt iets in Oost-Groningen neergezet, er wordt iets in Limburg neergezet. Overal wordt iets rondgestrooid en dat houdt een groot gevaar in voor efficiency. Ik dacht dat het mogelijk was dat departementen in een 2e Regeringscentrum worden geplaatst en dat is voor mij de kern, enerzijds spijt het mij enigszins dat ik dit amendement heb gebonden aan een plaatsbenoeming, dat zou misschien geschrapt kunnen worden maar eigenlijk het idee als zodanig dat zou ik toch graag willen handhaven. Anders ben ik bang dat vermindering van bevolkingsdruk en groene hart van holland, loze gezegden dreigen te worden.

Dank U wel. Ja, meneer Weggemans.

Mijn naam is Weggemans van de J.O.V.D. Ik dacht dat de Partijraad, mevrouw de voorzitter, hier de zaak anders gesteld was. Daar was Doetinchem niet aanwezig en toen is als

ik het goed heb gesteld, dat in plaats van departement zou komen te staan diensten en er zou geen plaatsnaam worden genoemd, maar er zou gewoon gesteld worden buiten de Randstad, zo is er in de Partijraad over gestemd. Ja, maar het amendement Doetinchem luidt nu eenmaal zo, aldus Mevr.v.Someren, maar er is niet zo over gestemd, er is over het amendement gestemd, het voorstel is wel gedaan, maar Doetinchem handhaaft het zo en dat is hun recht. Ja maar in de Partijraad is er een wijziging aangebracht - de Partijraad kan niet wijzigien meneer Weggemans, die adviseert alleen maar, U bent echt fout.

Alleen als een afdeling in de Partijraad er was en die afdeling wijzigt het ter plaatse, geen akkoord met de samenvoeging, dan kon het, maar Doetinchem was er niet dus het kon niet.

Zijn er dan geen mensen in de zaal die nog weten waarover gestemd is, want volgens mij is er gestemd? Meneer Weggemans er is heus in de Partijraad over amendementen gestemd, werkelijk waar, er kan niet eens gestemd worden in de Partijraad over niet bestaande amendementen. De opmerkingen zijn wel gemaakt, daarmee bent U in de war.(V.Someren)

Meneer Tuinman, Ja mevrouw de presidente, de opmerking over het grote hart van Holland die zijn welkome juist, maar dat is ook een beleid wat al verscheidene jaren ook door onze Partij wordt gevoerd. Waar het hier eigenlijk omgaat, dat het bijzonder onpractisch zou werken om een departement over te plaatsen, dat gaat niet, maar het is wat de Heer Weggemans zegt, ten aanzien van de Rijksdiensten kan het wel en gebeurt het ook, zij het dan met zeer veel tandengeknars, ik heb net gehoord dus dat de K., die naar Leeuwarden overgeplaatst zou worden, nou we hebben al meteen de brieven binnengehad, want deze mensen zeggen, ja dan zitten wij zo ver bij de sigaren en chocoladefabrieken. Je moet maar gauw een argument vinden daarvoor, maar ten aanzien van de departementen geloof ik, dat het een onwerkbaar situatie zal scheppen, voor de rest kan de zaak staande worden gehouden, en dat gebeurt ook en dat is ook nodig.

Nog iemand die het woord vraagt over dit amendement? Wie steunt 107 van Doetinchem Niemand.? Dan is het verworpen. Dan kom ik wederom bij J.O.V.D. Utrecht en Doetinchem, tot troost van Doetinchem dit is overgenomen door de Partijraad, was van een gunstig advies voorzien. Niemand, dan kom ik weer bij J.O.V.D. Doetinchem, Utrecht, geruime tijd voor dat industrie en woningen worden gebouwd moet er rondom de daarvoor bestemde gebieden greenstroken worden aangelegd, Iemand die daar tegenin wil gaan? Dan is ook dit geaccepteerd. Vraagt nog iemand het woord over paragraaf 3, ruimtelijke Ordening. Ja, gaat U gang.

Mijn naam is Polman uit Spijkenisse, ik heb tot het laatst gewacht met mijn opmerking hierover, omdat wij hebben toevallig in ons midden een man in de afdeling die bij uitstek deskundig is op het gebied van de ruimtelijke ordening en die heeft als amendement in wezen dus een veranderde versie in zijn geheel gemaakt en dat is dus ook op die amendementenbeurs ter sprake gekomen. Ik betreur het enerzijds dat er helemaal geen melding van gemaakt is, maar dat vind ik aan de andere kant ook wel terecht, omdat wij hierover amendementen praten die dus ⁱⁿ een zijn dat ze dus gepresenteerd kunne

worden en dat was de moeilijkheid van dat stuk, want dat was dermate technisch, dat het voor een verkiezingsprogramma als zodanig minder geschikt is, maar ik zou toch even de aandacht willen vragen voor de inbreng die deskundigen in het algemeen kunnen hebben in zulke dingen, bij zulke delen van een programma die nogal specialistisch zijn. En ik wou dus voorstellen, niet als amendement, maar de suggestie geven dat wij bij volgende gelegenheden, dat wij deze meneer Bakker uit Spijkenisse, als het enigszins kan de kans krijgt om op tijd zijn inbreng te geven.

Dit is dus een opmerking van orde, ik geloof dat er zeer lange termijnen zijn gesteld voor de inbrengen, het programma was in juni bekend en de amendementenbeurs was in oktober. (v.Someren) . de Heer Bakker heeft zijn, dat is nl. ingediend in die amendementenbeurs, het was alleen een zeer lang stuk en het is min of meer er is teen gezegd, we zullen het nog weleens behandelen, maar ik heb als afdeling het gevoel dat het een beetje afgewimpeld is. (Polman) Nee, nee, dat is als volgt gegaan, de Heer Bakker heeft dat stuk, wat wij ook hadden, heeft hij ook daar op tafel gelegd en teen hebben wij gezegd, kunt U daar zelf een amendement van maken, en als U dat niet kan dan is het in deze vorm niet te behandelen en dat was hij met ons eens, het moet wel een voorstel zijn, want je kunt over een artikel niet gaan stemmen, het was een zeer deskundig stuk en wellicht kan de heer Bakker eens een publikatie in het partijblad doen, maar het was een artikel, het was geen amendement. Het was in feite de herschrijving van het hoofdstuk, / nee dat was het niet, maar Spijkenisse heeft het zelf zo gesteld, we hebben niets onder de tafel gewerkt of afgewimpeld beslist niet, dat moet ik bestrijden., aldus mevr.v.Someren. Dank U. Ik zal het in ieder geval aan de Heer Bakker overbrengen.

Voerre ver wij over publiciteit beschikken altijd bereid om deskundigen aan het woord te laten, zelfs heel graag, want U hebt volledig gelijk het is een zeer moeilijk onderwerp en wij zijn alleen maar vreselijk blij als er een deskundige in de partij is die daar zijn licht over wil laten schijnen. Misschien wilt U dat doorgeven .. Dan ga ik nu over naar Volksgezondheid, 108 is door Lekkerkerk ingetrokken, ik ontmoet ik Den Helder en Zeist, het bevorderen van nauwere samenwerking tussen ziekenhuizen en verpleeginrichtingen, door de partijraad gunstig geadviseerd. Niemand die het wenst aan te vechten, Lekkerkerk is ingetrokken. Dan kom ik bij Groningen, daar staat ten onrechte een paar keer Mr.Rietberg bij, hij is er zelf niet schuldig aan dat is een vergissing, dat is een notitie geweest omdat de Hr.Rietkerk op de amendementenbeurs er het woord over gevoerd heeft en dat is ten onrechte hier in de tekst gekomen, want zoals U weet hebben Kamerleden individueel niet het recht om te amenderen, alleen maar afdelingen, maar de mening van de Heer Rietkerk is van het grootste belang het is toch wel goed te weten dat hij er achter stond, maar het is dus op zichzelf een drukfout. Iemand die er het woord over vraagt. Dan kom ik weer bij Groningen en de Hr.Rietkerk, een betere coordinatie van het opnamebeleid. Dan kom ik bij Zaandam 109 dat is ontraden door werkgroep en Partijraad, Zaandam trekt het in, dank U wel. Dan kom ik bij 110, ik ben inmiddels in de rechterkolom op pagina 4, dan kom in bij Groningen, Driebergen en Gouda hebben ingetrokken, Den Haag handhaaft, Lekkerkerk handhaaft, Bloemendaal L.D.C.ingetrokken. Het gaat om B ten 5e; stimulering van en steun aan experimenten met samenwerkingsverband tussen huisarts en specialisten, vraagt iemand het woord. Gaat U gang.

Mevrouw de voorzitter, dames en heren, het punt⁵ zoals dat nu in het programma staat is een zweverig artikelje. En dat is de reden geweest van Den Haag destijds heeft voorgesteld te veranderen. Meer waardering en erkenning van moeilijke omstandigheden waaronder huisartsen en paramedische enz. werken is een hele mooie gril, maar het blijft zweverig. De reden waarom Den Haag het gewijzigd heeft is dat het punt zoals wij het voorstellen, stimulering van en steun aan experimenten veel concreter is en in ieder geval laat zien wat wij willen en in die zin zou ik U willen voorstellen ons te steunen in de handhaving van dit amendement. Ik mag tot slot, mevrouw de voorzitter, er op wijzen dat op de amendementenbeurs dat punt destijds door de vergadering wel aanvaard is, er zijn dus kennelijk redenen geweest om later het punt te ontraden. Nee, de amendementenbeurs kan als zodanig niet stemmen, nee er is alleen een vergadering geweest om het samen te voegen, maar de werkgroep het teen niet gesteund. Nee. (Mevr. v. Someren) O dan vergis ik me daarin, mijn excuses ervoor. Vraagt nog iemand het woord. Gaat U gang.

Groningen, wil het amendement graag steunen en wil ook graag zien dat financiële steun bij de bouw van praktijkruimte en gezondheidscentra dat dat van belang is, het blijft er dus wel achter staan. Dank U wel.

Meneer Muntendam vraagt het woord, zouden degene die nog verder het woord willen voeren, zich vast in de buurt van het spreekgestoelte willen plaatsen.

Mevrouw, de voorzitter, ik zou een enkele opmerking willen maken, het is helaas jammer dat dit amendement in deze vorm gegoten is, want ik moet U zeggen dat samenwerkingsverbanden tussen huisartsen en specialisten, dat dat mij welkomen onduidelijk is wat dat is. Huisartsen en specialisten die werken zo enorm goed samen, dat het absoluut niet noodzakelijk is - om daar nog een apart verband voor aan te leggen. Het is bijzonder jammer en dat wil ik er nog wel even bijzeggen, dat Den Haag niet het volledige accent gelegd heeft op het grote huisartsenprobleem, maar hier dus een willekeurige opmerking maakt over huisartsen en specialisten. Ik zou dit in deze vorm bepaald ontraden. Dank U wel meneer Muntendam. Meneer v.d. Burg, uit Rijswijk.

Mevrouw de voorzitter, ik zou mij bij de vorige spreker willen aansluiten, op grond van een 20 jarige ervaring in de Haagse agglomeratie waar reeds zeer vele gemengde verbanden van specialisten en huisartsen aanwezig zijn en goed werken. Dat sub-amendement van de spreekster die op de sprekerstoel heeft gestaan over steun aan inrichtingen en daar zal bedoeld zijn van overheidszijde, dat zou ik willen ontraden, ik dacht dat men dat meer moest zoeken in steun van de kant van het verzekeringswezen. Mevrouw de voorzitter, afdeling Bloemendaal, de afdeling Bloemendaal had ook een amendement ingediend bij dit punt 5b. Wij waren vooral niet erg onder de indruk dat de huisartsen onder zulke moeilijke omstandigheden werkten en dat daar geen waardering voor was. Wij hadden dus ook het amendement als volgt willen indien en dat is omdat het samengevoegd is nu in een andere bewoording terecht gekomen en wij willen dus wel een stimulering van en aan experimenten ter bevordering van associatie van huisartsen, hebben en wij wilden dus eigenlijk wel weg hebben meer waardering van en erkenning van de moeilijke omstandigheden, daar waren wij het dus niet mee eens. Dank U wel.

Vraagt nog iemand het woord over amendement 110 van Groningen. Mag ik een stemming proberen? Wie volgt Groningen, Den Haag, Lekkerkerk? Even proberen

Mag ik de tegenproef nemen. Ja ik constateer dat het verworpen is. Er is bezwaar gemaakt tegen ten vijfde, ik heb U in het begin beloofd U mocht over allse stemmen. Wie volgt de spreker die dit er eigenlijk uit wou hebben, dus ten vijfde; meer waardering en erkenning van de moeilijke omstandigheden ~~aanr-~~ onder huisartsen werken. Wie steunt dat? Mag ik de tegenproef even? U bent U er dus nu voor, de mensen die nu het briefje opsteken zijn er voor dat wel de erkenning de waardering voor de huisartsen erin komen. Daar stemt U voor dat het er in blijft dus, dat stond in het oorspronkelijke concept. Het is een minderheid, het is geschrapt, excuses aan de huisartsen, overigens de waardering is er niet minder om. Meneer Muntendam vraagt het woord. Meneer Muntendam denkt dat het niet begrepen is, ik zal opnieuw stemmen. Wie wil opnieuw stemmen? Wie wil niet opnieuw stemmen, dat is de meerderheid en dan stem ik niet opnieuw. Ik breng U namens Mevr. Veder over, die deze materie in de Tweede Kamer behandeld, dat het natuurlijk ook om de vaagheid van de formulering ging en in zekere zin ook de vrijblijvendheid, dus ik geloof niet dat de huisartsen het zich hoeven aan te trekken. Vraagt nog iemand het woord over paragraaf 4, vraagt nog iemand stemming over dit onderdeel. U ziet U kunt stemming vragen over onderdelen en dan lukt het ook nog weleens. Dan ga ik naar par.5 • sorry. Heb ik iets fout gedaan. Excuus het stond in mijn concept al doorgestreept, ik ging wat te hard. Bloemendaal heeft ill ingetrokken.

Ik ga over naar paragraaf 5 bevolkingspolitiek. Ik ontmoet Zutphen, linkerkol. pag.5 Zutphen wil toevoegen het verkrijgbaar stellen van voorbehoedsmiddelen, kwaliteitscontrole van de Overheid. Het is door werkgroep en Partijraad entraden. Er wordt hier opgemerkt dat we zeker een belastingverhoging nodig zouden hebben, als we dat zouden realiseren, want dat is een heel werk. Vraagt iemand het woord.? Namens Zutphen, mevrouw v.d.Spek, uit Uw reacties te horen, heb ik het idee dat U zich niet allemaal voor ogen stelt op welke wijze gedacht wordt aan het testen, maar daar zullen wij het nu niet over hebben. Misschien mag ik van de gelegenheid misbruik maken om nog even een opmerking te maken n.a.v. het voorgaande punt. Dat staat hier nl. vlak voor het verwerpen van de beperkende bevoegdheden van de gemeenten en om condeomaten in openbare ruimten te mogen hangen, want als dat niet aan de orde komt, dan betekent dat dat het zonder meer is aangenomen, maar ik zou graag even willen opmerken dat daarmee de keus nl. nog niet af is, want dat het bepaald zo is, dat als dit aangenomen wordt door onze Partij en aangenomen zou worden in Onze Kamer toch een probleem blijft bestaan en dat is nl. de hantering van het verlenen van de precarierechten en misschien zijn er van U hier aanwezig die weten dat er gemeenten zijn waar geen beperkende bepaling is opgenomen in de Algemene Politieverordening, maar waar desondanks deze automaten niet opgehangen kunnen worden buiten besloten ruimten, omdat er nl. geen precarierechten worden verleend en ik zou dus onze fractieleiden willen aanraden en verzoeken om ook dit aspect te bekijken. (Applaus) Om dan nu te komen op het amendement van Zutphen daar zou ik graag een kleine toelichting bij willen geven, wat zijn redenen waarom mensen condeoms gebruiken, want dat is dus het artikel waar het hier om gaat, twee redenen kunnen daarvoor zijn in de le plaats geboortebepanking, dat hoef ik U niet verder uit te duiden. Degenen die in dat verband condeoms willen gebruiken proberen op die manier hun verantwoordelijkheid duidelijk te maken en verantwoordelijk te handelen,

omdat ze geen kinderen willen, willen ze dat ook bereiken. Een tweede reden voor het gebruik van condooms is het zich beschermen tegen geslachtsziekten, dat is niet algemeen bekend, vandaar dat ik dat even nadrukkelijk neem hier, ook het zich beschermen tegen geslachtsziekten is het duidelijk maken en tot uitdrukking brengen van je verantwoordelijkheid, zowel als individu voor jezelf als ook tegenover de maatschappij want U zult ongetwijfeld weten dat de uitbreiding van de geslachtsziekte op het ogenblik een maatschappelijk belang gaat worden. Wat is nu het gevolg als er geen behoorlijke kwaliteitscontrole is van de condooms, dat betekent dat U veelal leuke condooms zult krijgen, dames en heren, dit is nu duidelijk geworden uit een uitzending van Koning Klant in dit najaar, waaruit bleek dat de meest bekende merken condooms een bijzonder groot foutpercentage vertoonden. Als dit zo ongelimiteerd door zou gaan, kan het heel lang duren voordat de gebruikers dit voldoende zelf gemerkt hebben, met als gevolg dat mensen verantwoordelijkheid niet heeft kunnen waar maken noch op het gebied van de geboortebeperking, noch op het gebied van de preventie van de geslachtsziekten en ik moet U dan ook ten sterkste vragen dit argument wel te steunen, de testmethoden bestaan, er zijn uitstekende internationale methode, ze zijn helemaal niet zo verschrikkelijk duur, want natuurlijk wordt er hier getest zoals overal elders met steekproeven. De organisatie is heel goed mogelijk. Het wordt immers ook gedaan op het gebied van de voeding en van medicijnen en van paramedische hulpmiddelen, dat hoeft allemaal geen beletsel te zijn om het niet te doen. Een Partij die zegt te zijn voor een bewuste regeling van bevolking en die zegt te zijn voor een goede gezondheid van het volk, moet m.i. ook zijn voor een goede controle van deze middelen. Ik dank U. (Applaus) Het woord is aan de Heer Geurtse. Na(door) zo'n applaus zou je bijna niet meer durven, mevrouw de presidente, ik waag het toch het amendement te bestrijden het systeem waar wij ook op aanverwante terreinen mee werken is dat de overheid eisen stelt over de kwaliteit en dat is alle aanleiding toe om ook voor dit artikel door de Overheid kwaliteitseisen te laten stellen, het is dacht ik bepaald onjuist om hier de verantwoordelijkheid van de controle het voldoen aan de eisen zelf te leggen aan de overheid en niet daar waar die verantwoordelijkheid dient te berusten bij de industrie, de importhandel die dit artikel op de markt brengt. Dat uiteraard als er eisen gesteld worden zoals op het gebied van de warenwet t.a.v. andere artikelen ook gebeurt, de overheid moet controleren of de eisen gevolgd worden, daar zullen wij het graag over eens zijn. De redactie van het amendement suggereert dat hier een taak een testtaak voor de overheid zelf zou liggen, dat de overheid zou moeten garanderen, want daar komt het op neer als de controle uitgevoerd wordt, dat er alleen maar goede artikelen op de markt komen, dit is bepaald niet de taak van de overheid. De overheid heeft een algemeen controlerende taak. Misschien mag ik wat de precarierechten betreft nog een opmerking maken. Ik dacht niet dat het juist was dat zonder enige grond precariëvergunningen geweigerd worden, er zijn soms redenen aanwezig op grond van verkeersoverwegingen of derg. waarom een aangevraagde vergunning niet kan worden verleend. Dat zal nooit een willekeurige beslissing maar altijd een gemotiveerde beslissing moeten zijn, waar de gemeente raad dan altijd nog het laatste woord over heeft. Dat neemt, dacht ik en daar zijn wij het beiden over eens, niet weg dat de beperkende mogelijkheid van de gemeente weg moet en dat niet alleen de landelijkexfractie, maar dat de gemeenteraden attent dienen te zijn op het feit dat er misschien ambtenaren of colleges van B.en W. niet als te

vlot bereid zijn om de vergunningen te verlenen, daar zijn wij het graag over eens. Als ik even op het laatste mag inhaken (v.d.Spek) het is b.v. als het een kwestie was van hinder voor het verkeer, die hantering van de precarierechten, dan is het ondenkbaar dat een grote gemeente als Eindhoven, kategorisch weigert precarierechten te verlenen, dat doet me dan toch denken dat er iets anders achter zit, maar ik ben blij te horen dat U het met me eens bent dat dit wellicht zelfs detournement de pouvoir zou kunnen wezen. Om even op het eerste terug te komen, is het mogelijk mevrouw de voorzitter, om dit amendement staande de vergadering te wijziging in kwaliteitscontrole eisen .. nee dan had U op de amendementenbeurs moeten zijn . . ja daar was een ander ... die heeft niks gezegd ... nee, want die was bij de andere afdeling anders had ze het beslist gezegd .. nou als het niet meer kan dat is erg jammer, maar dat kan dan misschien een volgende keer als het dan nog nodig is. Als het aangenomen wordt en U zou nog een redactionele wijziging voorstellen, willen wij de beroerde niet zijn (Applaus). Ik dank U bizonder. Het woord is aan de Heer v.d.Burg. Rijswijk. Daar mag ik aan toevoegen in dit geval artsziende. Mevrouw de Voorzitter, ik ben het eens met de Hr.Geurtse. Er moet nl. in het kader van de warenwet moet er een kwaliteitscontrole zijn eigenlijk op alle artikelen, niet alleen op condooms, maar ook voor medische instrumenten en ook op jams en wat U verder maar kunt bedenken. Maar, mevrouw de voorzitter, waar ik vooral het woord voor het gevraagd dat is om even te preciseren inzake de suggestie van de afgevaardigde van Zutphen, die heeft gezegd dat een condoom beschermingsmiddel is tegen geslachtsziekten. En om nou te voorkomen dat er vanⁿacht al ongelukken gebeuren als men dat verkeerd begrijpt (gelach) moge ik U stellen dat een goed condoom alleen bescherming biedt tegen chonereu in de interne geslachtsorganen en met name biedt chonereu geen enkele bescherming tegen de syphilis die parden biedt het condoom helemaal geen bescherming tegen de syphilis die nl. ook op andere plaatsen van het lichaam kan zetelen. Dank U wel, meneer v.d. Burg.

Hamburger, afdeling Utrecht. Mevrouw de voorzitter, ik zou de opvatting van de Hr. Heurtse gaarne willen steunen. Ik geloof niet dat hier een rechtstreekse taak voor de overheid ligt tot controle, wel tot het geven van voorschriften, maar dat staat niet in het amendement, onder die omstandigheden zou ik het gunstiger vinden als het amendement zou worden ingetrokken en we hier nota zouden nemen van de mening van de vergadering en ook van achter de bestuurstafel, dat men het wel een taak vindt, maar dat het amendement niet toepasselijk is daarvoor, onder die omstandigheden is het intrekken van het amendement beter dan een verwerping van het amendement op technische gronden en dat zou ik sterk willen aanbevelen. Dank U zeer. (Applaus) Mevrouw, Mej.Gijsberts, ik ben het ook met de Hr.Geurtse eens, anderzijds vind ik dit zeker een zeer belangrijke zaak maar hij past helemaal niet in het kader van de bevolkingspolitiek, dit is een zaak die thuis hoort in een paragraaf 20 van ons vierde onderwerp, waarbij de verbetering van voorschriften en mogelijkheden tot betrekking van kwaliteitsgaranties aan de consument, ik dacht dat het daar beter onder kon brengen, maar niet deze technische kant aan de bevolkingspolitiek onderbrengen. Meieraan,Naarden. Allereerst even aansluiting bij de opmerking van de dokter over de jam en de gekookte ham, een aantal van ons zullen daarnet voor het schrappen van de clause over de huisartsen hebben gestemd, omdat het verkiezingsprogramma door

door alle goedwillende amendementen al veel te lang hebben zien groeien en omdat we er allerlei details er liever in zouden hebben, en dit amendement zou ik uit alleen al uit deze hoofde willen ontraden, waarbij ik dus niets heb tegen kwaliteitsvoorschriften ten delen, maar nu ook door Spijkenisse 5c op zichzelf in het geding is gebracht, wilde ik graag daarover iets zeggen en met name heeft de toelichting waarom dit gesteld wordt ons bijzonder verbaasd van een liberale partij. Er is niet zo lang geleden aan de gemeente de gelegenheid gegeven om beperkingen in te stellen en gezien het grote aantal gemeenten dat hiervan gebruik heeft gemaakt, d.w.z. dus zeggen, gezien het feit dat deze bepalingen in bepaalde gemeenten kennelijk in een dringende behoefte of althans in een behoefte heeft voorzien, gezien dat feit willen we nu die bevoegdheid die pas zo kort geleden verleend is, willen wij schrappen. Ik dacht met alle respect voor de minderheden, landelijke zal men hier een minderheid hebben, maar plaatselijk zijn er bepaaldelijk hier een daar in een groot aantal gemeenten minderheden en die bevoegdheden van de gemeenteraden zou ik ze bepaald niet willen ontnemen. Wij hebben in ons eerste deel van ons programma de verdraagzaamheid staan, we hebben er helaas niet de verantwoordelijkheid in staan, die in het beginselprogramma in een adem hiermee wordt genoemd, we hebben de verdraagzaamheid wel instaan en ik dacht uit hoofde van die verdraagzaamheid dat wij dit a-liberale amendement, of deze a-liberale paragraaf 5c zouden moeten verwerpen. Ik dank U. (Applaus) Het woord is aan de Hr.Geurtse. Soory, mevrouw de presidente, dit is een nieuw onderwerp, ik dacht dat tot de deugden van het liberalisme mede behoort het niet meedraaien van de winden van alledag, maar het vasthouden van eenmaal ingenomen standpunten, wat dat betreft past het amendement volstrekt in het programma. Ik zie hier bepaald ook geen strijd met de verdraagzaamheid, de democratie is niet dictatuur van de meerheid, democratie is beslissing van de meerderheid, rekeninghoudend met wensen, verlangens en belangen van de minderheid, hier ligt een duidelijk belang van ook in die gemeente waar die meerderheid de dingen niet langs de openbare weg wil zien, van een minderheid, het is bovendien in het belang in het kader van onze hele bevolkingspolitiek. Ik zie het a-liberalisme van dit amendement beslist niet in. (Applaus). Mag ik even voor de orde, (v.Someren) tegen U zeggen, wij zijn op het ogenblik door elkaar aan het praten, ik heb er Mevr.v.d.Spek toestemming voor gegeven en dus doe ik het de anderen ook, het amendement Zutphen zijn wij aan het bespreken, maar wij bespreken nu ook /- en dat is geen amendement, zoals de Hr.Geurtse zei, maar een artikel, zoals het ook heeft gestaan in het oorspronkelijke programma en dat vindt U in de rechterkolom van pag.4, dat is par.5 ten 2e C. Schrapping van de bevoegdheid, het zijn dus even 2 verschillende zaken, maar ik heb nu eenmaal toestemming gegeven om over beiden te praten, dus gaat U gang.

Mijn naam is de Wolf, van Idradeel, dat heb ik bij mijn vorige spreekbeurt vergeten te zeggen, bij deze dan herstelt, en het gaat over het amendement van Zutphen. Het vreemde is en ik vrees dat het amendement van Zutphen in de vorm zoals het hier staat, dreigt te worden verworpen op een formele grond en wel door dat de suggestie is gewekt dat de overheid niet aan kwaliteitscontrole van artikelen die in de handel zijn zou mogen doen, maar de overheid doet dat reeds via de

warenwet. De Warenwet controleert nl. wel degelijk. De W.W. stelt eisen en neemt steekproeven, legt zelfs boetes op als daar niet aan voldaan wordt en U zou dus heel makkelijk dit zodanig kunnen interpreteren dat de wens geuit is, om het artikel condooms onder de warenwet te brengen en dat wordt volledig gedekt door dit artikel. Dat wou ik even zeggen(Applaus). Dank U wel.

De Hr. Delvaux uit Zeist, mevrouw de presidente ik kom even op 5e als zodanig terug, ik zou de Hr. Meieraan willen bijvallen. De Hr. Geurtse heeft gezegd dat, heeft de term genoemd die voor mij een rol speelt nl. langs de openbare weg, ik dacht dat een meerderheid in een gemeente het recht had om te zeggen dat zij dit niet langs een openbare weg wil zien en dat speelt in een gemeente naarmate zij kleiner zijn, dat weten ze allemaal, hoewel ik zo net de naam Eindhoven gehoord heb, dus het schijnt ook in grote gemeente te spelen, het is een hele subtiële afweging van standpunten waar je geloof ik met liberale dogmatiek niet uitkomt, maar ik dacht dat dit gerespecteerd moest worden, dit speelt vrij emotioneel bij veel landgenoten en ik zou dit toch bepaald ontzien.

Mej. Toxopeus Pot, mevrouw de voorzitter, ik zou de vorige spreker willen onderschrijven, ik vind het een afschuwelijke uitholling van de autonomie van de gemeente, men kan nog zo overtuigd zijn dat het wel moet, die openbare instrumenten, maar daar staat tegenover dat men de mensen die daar tegen zijn dat men die niet zijn eigen mening moet opdringen, de V.V.D. raadsleden in die gemeenten zullen mans genoeg zijn om het V.V.D. Standpunt daar te verdedigen, maar halen ze niet het standpunt van de meerderheid, dan hebben ze als goede liberalen en als goede democraten zich daarbij neer te leggen, ik vind men moet niet opdringen en het is ook veel beter en ook veel eerlijker dat men dat punt c schrapt, want het is veel beter dat de gemeente raden zich hierover kunnen uitspreken, dan dat men krijgt dat de gemeentebesturen, zoals ik van die mevrouw zoeven gehoord heb, door alle mogelijke moeilijkheden in de weg te leggen toch praktisch onmogelijk te maken. Daarom zou ik zeer willen aanbevelen dit punt c. te schrappen. (Applaus). Meneer Linze.

Mevrouw de voorzitter, Linde Den Haag, hoewel ik dus fractievoorzitter ben van een gemeenteraadsfractie en dus moeilijk hier zal spreken voor Den Haag, waar dit probleem waarschijnlijk niet zal spelen, wil ik toch ook nu het opnemen voor de gemeenteraadsleden van het zuiden van het land, die niet van onze partij zijn. En ik wil U er aan herinneren dat, dat is de streek waar ik nl. vandaan kom, dat de grootste meerderheid van de bevolking daar R.K. is en zoals U weet is er op het ogenblik ook nog iets en dat is een encycliek van de Paus en daar kan men het mee eens zijn, ik ben het er niet mee eens, maar het bestaat en in dergelijke gemeentes is het een volkomen logische zaak dat zijzelf in de hand kunnen hebben wat wel of niet aan de gemeenteweg, aan de openbare straat zal worden aangespijkerd of niet en ik geloof dat het dan onliberaal en ondemocratisch is om van een kleine minderheid in die streken de grote meerderheid van die streken een dergelijke bepaling op te dringen, het is betuttelen vanuit Den Haag en zo zal het in het zuiden worden gevoeld. Hier spreekt een oud/brabander. (Applaus). Mevrouw de voorzitter, Meier uit Utrecht, aansluitend op wat de vorige spreker zei, maar het er niet mee eens zijnde, wou ik er wel even op ingaan. Ik zie nl. niet in wat a-liberaal of a-democratisch is als je als gemeente, dus de instrumenten ophangt, het is nl. een persoonlijke beslissing of je er wel of niet gebruik van maakt en ik dacht dat dat recht niet op deze manier wordt aangedaan.

Ik zie er helemaal geen probleem in, misschien ben ik dan gemeenteraadslid van een wat kleinere gemeente, maar ik zie er dus geen probleem in, waarom we dat toch niet kunnen doen, je dwingt de mensen niet ze te gebruiken, alleen degenen die willen kunnen ter plaatse en op ieder moment, laten we het dan zo uitdrukken. (Applaus) Mevrouw, de voorzitter, ik wil, ook zei ik vaak begrip heb voor woorden wil ik me toch scharen achter het amendement van Zutphen, ik ben het er mee eens, als je dit strikt juridisch leest, kwaliteitscontrole van overheidswegen, dan zit daar misschien toch wel een foutje in, en je zou bijna kunnen zeggen, we hebben een staatsecretaris met fietspomp nodig, maar ik dacht mevrouw de voorzitter, de discussie gehoord hebbend, het gaat gewoon om de intentie, en de intentie dacht ik daar zijn wij het allemaal mee eens en dan zou ik zeggen, laten we dan maar zo'n amendementje aanvaarden, want we weten allemaal wat we ermee bedoelen. (Applaus). Meneer v.d.Scheer.

Mevrouw de voorzitter, Scheer, uit Heemstede. Wij hebben in de gemeente Heemstede deze zaak in de Gemeenteraad uitvoerig besproken, d.w.z. het feit van automaten bestaan of niet bestaan. Nu heeft de voor-vorige spreker die heeft er op gewezen ja, kijk er eens in het zuiden van het land met een zekere mentaliteit enz. moet rekening worden gehouden en die moet geuit kunnen worden, maar bij ons in Heemstede heeft de zaak anders gespeeld en daar heeft met grote meerderheid, ik geloof van de 21 leden dat er 19 gezegd hebben, ja dit doen we toch niet, heeft gegolden het feit dat automaten van deze strekking aan de openbare weg, kinderen die tegenwoordig in het bezit zijn van ruim zakgeld, kijk er eens dat gaan we ook proberen (gelach) nu is het er zo mee gesteld, die dingen komen dan in de handen van kinderen die daar toch voor nog niet in aanmerking komen, maar nu komt het volgende punt, dan wordt daarover gesproken en hele discussies volgen en de gevolgen die blijven dan toch niet uit. Dat is de overweging geweest van Heemstede, de kinderen niet in het bezit stellen van bijvoorbeeld van die middelen en dus buiten de verkrijgbaarheid in het openbaar stellen. Mag ik, ik geloof echt dat alle meningen nu zijn gegeven, ik zal heus niet een vergadering dood maken, maar mag ik nu U voorstellen, dat ik het slotwoord aan de Hr. Kort ... geven en dat we dan gaan stemmen, ik dacht dat alle facetten van het probleem wel belicht waren.

Ja mevrouw de voorzitter, ik had daarom gevraagd nog voordat de Hr.Meier uit Utrecht het woord nam, die heeft mij nl. eigenlijk woorden naar mijn hart gesproken. Ik wou nog eens heel duidelijk erop wijzen dat het niet gaat om het betuttelen van gemeenteraden die van mening zijn dat in bepaalde gemeenten de automaten niet zouden mogen worden opgehangen, het gaat v.m. om vanuit liberaal oogpunt in die gemeenten de minderheden van de bevolking zelf te beschermen tegen betutteling door hun gemeenteraad, door de meerderheid in die gemeenteraad. Men moet, die behoefte bestaat heel duidelijk in dit land, dat weet ik ook uit correspondentie die ik op het algemeen secretariaat van de V.V.D. krijg over dit onderwerp, hier is in een groot aantal gemeenten zeer grote nood bij de individuele bevolking, en die is alleen maar op te lossen, wanneer wij de nieuwe Tweede Kamerfractie verzoeken op dezelfde weg door te gaan. de Hr.Geurts heeft dat gezegd, op dezelfde weg door te gaan die zij, de oude Tweede Kamerfractie had ingeslagen, de oude Tweede Kamerfractie heeft terecht geprobeerd het wetsontwerp te amenderen en te zeggen wij mogen aan de gemeenten die bevoegdheden niet geven, dat is een verkeerde interpretatie van het begrip autonomie. Het heeft

met Gemeentelijke autonomie niets te maken, naar mijn mening, omdat het hier gaat aan een mogelijkheid die men aan de gehele bevolking al dan niet geeft en de gemeentelijke autonomie moet zich dan beperken tot inderdaad te zeggen, het kan op dat en dat punt niet vanwege het verkeer, vanwege een andere omstandigheid, maar men moet niet zeggen, uit zedelijkheidsoverwegingen gaat de gemeente daar tegenin, want daarmee brengt men werkelijk individuele mensen ernstig in nood en daarvoor zou ik willen waarschuwen. Wat het amendement Zutphen betreft zou ik zeggen, wanneer het wordt aangenomen, laten we er kwaliteitseisen van maken dan is alle juridische scherpslijperij van de baan en of het nou in hoofdstuk 4 of in hoofdstuk een staat, dat doet er nou niet zo vreselijk veel toe. (Applaus). Nee heus niet, ik heb echt voorgesteld de discussie te sluiten, we moeten verder, we, ik dacht echt dat alle facetten nu belicht waren, ik heb van Zutphen een bericht gekregen dat het amendement wordt ingetrokken, maar ik geloof wel, - ja dat mag Zutphen doen (interruptie vanuit zaal, onverstaanbaar) - dan trekt U niet in, ik kreeg een briefje waarin stond, Zutphen trekt in, dus mijn wijsheid ging ook niet verder, maar als ik het nu goed begrijp dan handhaaft Zutphen maar met redactionele wijziging. Goed. Dan wou ik nu proberende de stemproef af te nemen. Wie steunt Zutphen? Nou de tegenproef hoeft niet eens. Het worden dus kwaliteitseisen. Ik ga even verder met de amendementen en kom dan straks, ik behandel dus eerst de amendementen en als dan vast staat wat er is aangenomen, ga ik nog even de paragraaf door en dan kom ik vanzelf op 3 terecht. Drie is nl. geen amendement. Komt aan de orde ik zeg dus ik behandel eerst de amendementen en ga dan vragen wie vraagt er stemming en uiteraard wordt er stemming over gevraagd. Dat begrijp ik wel.

Ik kom aan de regio Gouda, die bij de geleidelijke beperking van de kinderslag wil toevoegen, te beginnen vanaf het derde kind met een overgangsregeling voor de reeds gevormde grote gezinnen. Ja er vraagt iemand het woord.

De Korte, Gouda. Mevrouw de voorzitter, dames en heren, de reden waarom de regio heeft toegevoegd of wil toevoegen de bepaling vanaf het derde kind met een overgangsregeling voor de reeds gevormde grote gezinnen, is dat wij vinden dat zonder deze toevoeging het artikel als zodanig onder bevolkingspolitiek geen zin heeft. Wij vinden nl. dat als wij beluisteren dat in de Sociaal economische Raad het standpunt wordt ingenomen, dat de Kinderbijslag vanaf het eerste kind nog zal gehandhaafd moet worden d.w.z. bij het eerste kind ingetrokken, dan vinden wij dat dit een standpunt is wat ook uit dit artikel van de V.V.D. gehaald kan worden en dan is het geen bijdrage aan de bevolkingspolitiek. U heeft ook kennis kunnen nemen van D.S.70 standpunt, waarbij Drees Jr. stelt dat D.S.70 gaarne zou willen pleiten voor een kinderbijslag, een kinderbijslagafschaf vanaf het eerste t/m het tweede kind en de kinderbijslag wil laten bestaan voor het derde kind. Nu is dit natuurlijk zeer zeker een tegenstelling tot wat de Hr.Drees in het algemeen wil, juist een subsidie, een premieëring van het verkrijgen van meer kinderen. En dat is de reden waarom de regio Gouda constaterend ook dat de vrijwilligheid van het krijgen van kinderen ook door de bepaling van Zutphen in de toekomst zal toenemen, als het ware de voorbehoedsmiddelen worden waterdicht, om deze reden zijn wij van overtuiging dat in de toekomst het krijgen van meer kinderen dan b.v. 3, 4 of 5 dat dat een vrijwillige keuze is en dat als zodanig dat de lasten van het krijgen van kinderen niet meer in de toekomst en daarbij willen wij uitdrukkelijk stellen, niet voor de be-

staande grote gezinnen, maar wel voor de kinderen die nog geboren moeten worden, dat het daarbij dan aan de ouders is om de lasten voor deze kinderen op zich te nemen en als zodanig vinden wij in het kader van de bevolkingspolitiek een zeer zinvolle uitbreiding en zonder deze uitbreiding vinden wij dat deze bepaling niet onder bevolkingspolitiek voor hoort te komen. Dank U wel meneer de Korte. Het woord is aan de Heer Rietkerk.

Mevrouw de voorzitter, wij hebben hier in D staan een geleidelijke beperking van de kinderbijslag. Gelukkig is het zo dat er steeds meer begrip begint te komen voor een beperking van deze uitkeringen waar wij ons in beginsel bepaald niet mee verenigen. De vraag is nu alleen maar, moeten wij in ons verkiezingsprogramma opnemen een bepaling dat het begin van de aanpak van dit vraagstuk nu persé moet komen te liggen bij de grotere gezinnen. Ik geef de vorige spreker toe dat als bewezen zou zijn, dat wetenschappelijk nog niet het geval is, dat de kinderbijslag zonder meer de bevolkingsuitbouw beïnvloed, dat zijn motivering opgaat. Ik wil daar tegenover stellen, dat dat wetenschappelijk nog niet is aangetoond en dat naar mijn oordeel, wanneer je stelt dat in het algemeen kinderbijslagen daar natuurlijk niet negatief op inwerken, dat toch beter lijkt om ons uit te spreken over een beperking van deze uitkeringen over de hele linie omdat we dan ruimte open houden om ook wanneer de politieke ontwikkeling zo zou zijn dat je aan een andere kant zou kunnen beginnen niet door een uitspraak van deze vergadering gedwongen zou worden dat niet te kunnen doen. Ik zou U dus met alles respect wat mijn vorige spreker gevraagd heeft, toch willen aanbevelen de uitspraak, een geleidelijke beperking van de kinderbijslag als zodanig te willen volgen en ons niet nu al op,onderdelen daarvan vast te willen leggen. Vraagt nog iemand het woord. Mag ik proberen te stemmen? Wie steunt de regio Gouda? Mag ik nog even de tegenproef? Wie steunt dus wat er staat, dus het betoog van de Hr.Rietkerk, dan constateer ik dat dit verworpen is.

Het volgende amendement van Rotterdam dat zou de werkgroep willen verplaatsen naar Rem.3 omdat daar een amendement van vergelijkbare inhoud behandeld wordt en omdat we onmogelijk ze allebei kunnen aannemen. Ze moeten een van beide worden aangenomen, dan kan er een goede afweging plaatsvinden. U zult dus straks onder voorzitterschap van de Hr.Kort...altes (?) over dit amendement kunnen stemmen. Nu ga ik de U vraagt het woord, gaat U gang.

Mevrouw Smit, Rotterdam. Uw opmerking over de verplaatsing, mag ik daarvoor een opmerking maken. De drukker is het kennelijk niet eens met de suggestie van de Partijraad en heeft getracht door het schuin te drukken toch de indruk te wekken .. nee er staat verplaatsen naar drie ... ja maar het is schuin gedrukt.... er is niet gemanipuleerd maar het was door tijdsomstandigheden volstrekt onmogelijk om tijdens de kerst en nieuwjaarsdagen toen dit gezet moest worden ,ook nog eens even de drukproeven op het algemeen secretariaat opnieuw te gaan controleren. U weet dat toen ook de P.T.T. stipt werkte, dat heeft ook zijn neerslag gehad in de wat minder stipte zetting van enkele passages. De afdeling Rotterdam heeft zelf nageteld dat op 13 plaatsen ten onrechte de toelichting schuin gedrukt is in plaats van recht op en dit is een van die vergissingen, waarmee helemaal niet gesuggereerd is dat de Partijraad iets anders zou hebben(gesuggereerd) geadviseerd dan die geadviseerd heeft, maar om

om misverstanden helemaal te voorkomen, U zult vanmiddag wel van het Dagelijks Bestuur te horen krijgen dat wij aan het andere amendement dat ook is aangeboden de voorkeur zullen geven, boven dit, maar dat heeft niets te maken met de wijze van zetten. Mijn opmerking gold niet de Partijraad, doch de drukker, mevrouw de voorzitter, dit even ter correctie. Voor de duidelijkheid van het programma dachten wij dat het aanbevelenswaardig was om het amendement van Rotterdam onder par.5 de bevolkingspolitiek te zetten en met name omdat het onderwerp wat op het amendement betrekking heeft nl. de ingreep ter voorkoming of onderbreking van de zwangerschap een aantal aspecten heeft naast de justitiele aspecten, die U terecht onder paragraaf 12d heeft gezet. Naast die justitiele aspecten zijn er in onze mening nl. de medische en de sociale aan bod en hier zien wij juist een evolueren van de moraal met betrekking tot deze aspecten, vandaar dat Rotterdam gaarne voorstelt om mede met deze medische en sociale aspecten, het onder par.5 te brengen end daarbij de randopmerking dat de automaten ook tweemaal genoemd worden en dat dus dezelfde strekking heeft, terwijl het hier hetzelfde onderwerp maar een ander aspect van het onderwerp betreft. Dank U. Er is hier een bepaalde moeilijkheid van technische aard. Het is nl. zo dat in het oorspronkelijke ontwerp nu eenmaal door de ontwerpers was besloten om het onderwerp abortus te behandelen onder paragraaf justitie. Dat is misschien op zichzelf een betwistbare zaak, hoewel wij van mening waren dat wij goede gronden hadden om het onder de paragraaf justitie te vermelden. Waarom is dat gebeurd, omdat daar op het ogenblik abortus inderdaad nog kwa wetgeving nog een zuiver justitie aangelegenheid is, het is in de strafwet verboden en wij hebben in de oorspronkelijke redactie voorgesteld om in die strafwetwijzigingen op te nemen en we hebben dat dus gedaan in dat hoofdstuk, in die paragraaf waarin een aantal wijzigingen van het wetboek van strafrecht worden voorgesteld. Daar komt bij dat het abortusprobleem op zichzelf niet zuiver een bevolkingspolitiek probleem is, niet zuiver, om niet te zeggen zuiver niet, volgens de mening van anderen, maar daar moeten we dan vanmiddag maar eens over praten. Wij hebben dat dus opgenomen in de paragraaf justitie of men dat nou leuk vindt of niet, daar zijn we vanuit gegaan. Nu is het een kwestie van vergadertechniek, waar dien je amendementen in, wanneer het onderwerp behandeld is dan moet men het amendement toch bij voorkeur indienen daar waar het onderwerp wordt besproken. Ik heb al eens eerder in de amendementenbeurs gezegd, het is een en blijft een verkiezingsprogramma, een confectie pak wat wij kunnen vermaken, maar het zal nooit een maatpak worden, waarbij men kan zeggen, ja ik wil toch eigenlijk die zak aan de andere kant hebben zitten van mijn broek, want men kan alleen de schouders wat ophogen en dergelijke, maar aan het stramen is men nu eenmaal gebonden, dat kan niet anders. We kunnen niet voor al onze 700.000 kiezers een eigen programma schrijven, we moeten neerkomen op een grootste gemene deler. Nu moet ik toegeven dat Rotterdam in zijn amendement een element heeft ingevoegd, dat wel weer met bevolkingspolitiek te maken heeft, omdat in dit amendement de sterilisatie wordt besproken, die wordt er althans ook mee bedoeld en dat valt dan weer niet onder justitie, toch heeft het Dagelijks Bestuur gemeend om gezien het feit dat het abortusprobleem het meeste op de voorgrond treedt in deze beide voorstellen, dat het daar behandeld moet worden en anders niet omdat we dan in moeilijkheden komen.

Wij handhaven dus het voorstel om dit amendement straks bij dat onderwerp te behandelen. Ik geloof echt dat het vergaderingstechnisch zuiverder is. Wil Rotterdam dan als orde voorstel nog vragen om in de slotredactie een redactionele ~~Wij~~ verwijzing op te nemen, en de vergadering neemt dat aan, dat kan, maar kwa inhoud is het echt moeilijk om hier over het een en straks bij hoofdstuk drie over het andere te stemmen. Ik geloof dat de procedure die de Hr.K..Altes voorstelt goed is en nogmaals als Rotterdam een redactionele verwijzing wil en de vergadering volgt dat dan zijn we daar natuurlijk toe bereid. Maar daar zullen we dan straks over beslissen. Meneer Koops.

Mevrouw de voorzitter, wij hebben hier toch wat inderdaad zoeven is opgemerkt, dat deze paragraaf 2 punten bevat die het programma elders ook weer bevat en noemt. Ik wijs er op dat hier dus voorgesteld wordt D Geleidelijke beperking van de kinderbijslag, daar staan geen amendementen in, althans niet die amendementen die erbij het zelfde voorstel bij een andere paragraaf bij de sociale verzekering wel bijstaan. Het doet dus de vraag rijzen of deze 2 punten van zo'n enorm belang zijn dat we ze op 2 verschillende plaatsen van ons program moeten herhalen, waarom dan deze twee punten 2 keer in ons program en andere punten die ook meerdere aspecten hebben, maar 1 keer in het program. De tweede vraag is of eventuele amendering zodadelijk bij hoofdstuk 4 van het punt geleidelijke beperking van kinderbijslag, dan ook niet als nog moet leiden tot automatische amendering van het punt wat wij thans bespreken. Dat zullen wij dan zeker bekijken, aldus mevr.v.Someren. Dames en Heren, mag het heel kort, we praten niet over iets principieels, maar over een plaats in het programma. Niet te lang maken, mevrouw Veder.

Ik dacht dat het wel een principiele kant had, want als het amendement Rotterdam hier zou blijven staan, dan zou toch de indruk gewekt kunnen worden dat wij abortus zien in het verband van de bevolkingspolitiek, dat aspect zou ik erg graag vermijden, want ik geloof dat daar geen verband moet worden gelegd. (Applaus) Ja meneer Mantendam. Mevrouw de voorzitter, ik ben het bepaald niet met mevrouw Veder eens, ik dacht dat hier het abortusprobleem gelicht wordt uit een amendement zoals dat destijds door Rotterdam is ingediend en wat een veel bredere strekking heeft, wat bovendien een principekwestie is en o.i. wel onder het bevolkingsvraagstuk thuis hoort en als we dat nu gaan lezen en uit zijn verband gaan halen en alleen maar zeggen dit gaat over abortus, en misschien ook nog een beetje over sterilisatie dan gaan wij voorbij aan de veel wijde inhoud van dit amendement en dat is een reden, mevrouw de voorzitter, dat ik er absoluut voor wil pleiten dat wij niet met dergelijk soort, god zij dank wat royale uitspraken van de V.V.D. moeten gaan schuiven en hem ergens anders moeten, ik wil niet zeggen wegstoppen, maar ik heb al gehoord als het ene aangenomen wordt dan kan het andere straks niet aangenomen worden, ik blijf erbij dat we hierover verschillende dingen spreken en dat dit een van de dingen is, zoals het in deze vorm gegoten is dat die niet bij justitie thuis hoort, maar onder bevolkingspolitiek. (Applaus) Mag ik nog een keer duidelijk maken, wat de voorzitter al heeft voorgesteld. Laten we vanmiddag deze twee versies tegen mekaar afwegen en beslissen en daarna beslissen op welke plaats het in het programma komt. Het lijkt me nogal voor de hand liggen dat wanneer deze versie zou worden aangenomen, dat die dan door dezelfde voorstemmers ook wordt verwezen naar hoofdstuk 1, wordt hij verworpen dan hoeft hij niet meer verwezen te worden, maar laten we nou in godsnaam gelijktijd die zaak bespreken

en niet hetzelfde krijgen wat we in de Partijraad hebben gehad dat we twee punten die elkaar vermoedelijk niet volledig dekken, alletwee gaan aanbevelen. Het is heus een kwestie van vergadertechniek, er gebeurt helemaal niets, Rotterdam kan gerust zijn het kan vanmiddag nog netjes terug verwezen worden naar deze plaats, dus eerlijk gezegd is het een beetje een overbodige discussie. Mag ik dan nu overgaan naar de behandeling van paragraaf 5. Ik heb niet het gevoel dat iemand stemming vraagt over A en B. U wel ja gaat Uw gang.

Ja, mevrouw de voorzitter, Buizen uit Roosendaal, wij hebben dus om te voorkomen dat een onderwerp, 2 maal wordt behandeld bij hoofdstuk 4 par.5 onder H., hebben wij dus, en dat amendement is ontraden, de geleidelijke beperking van kinderbijslag gevraagd, dus geleidelijke afschaffing van kinderbijslag en nu wou ik dus vragen om dit punt kinderbijslag nu af te handelen, anders gaan we straks weer over kinderbijslag praten.. Ja, kinderbijslag staat ook inderdaad in Rom.4, de technische uitwerking ervan, maar ik was al aan de stemming toe dus U bent een beetje te laat, we hebben er daarnet al over gesproken, maar het wordt dus vanmiddag bij 4 besproken. En redactioneel aangepast. Uitstekend. Ik ga nu weer terug naar de stemming over paragraaf 5. Vraagt iemand stemming over A. over B. ten 1e of ten 2e. Niemand heeft het woord gevraagd, dus ik neem aan van niet ? en dan kom ik aan C. Er is duidelijk stemming over C gevraagd, reeds straks bij interruptie. C. Ik zal het U nog even voorlezen, leest U het allemaal goed, het staat in de rechtse kolom op pag.4. Schrapping van de bevoegdheid van de gemeenten om beperkend op te treden bij de verkrijgbaarstelling van voorbehoedmiddelen, dat is de tekst, het is niet een amendement het is een stukje tekst. Wie stelt zich achter de tekst ? Mag ik de tegenproef.? Ik constateer dat de tekst C blijft staan. (Applaus). Vraagt iemand nog stemming over D. Ja er wordt stemming gevraagd over D, een geleidelijke beperking van de kinderbijslag, zoals die luidt naar verwerping van Gouda. Wie is er tegen, wie wil deze tekst schrappen ?. Ik constateer dat dit geen meerderheid is, ik constateer dat par.5 bevolkingspolitiek is afgehandeld. Ik ga over naar paragraaf 6 Cultuur. Ik kom daar tegen bij amendement 114, wat ontraden wordt door de Partijraad van Heerde enz. en dat luidt. Het vormingswerk in alle delen van het ~~ver~~ land bevorderen en stimuleren een belangrijk onderdeel van het vormingswerk zijn de kulturele jeugdmanifestaties. Delfzijl en Hengelo hebben ingetrokken. Vraagt iemand het woord over dit amendement ? Heerde trekt in. Wordt het nog door iemand gesteund ? Dank U wel. Wil iemand het toch steunen. Dan kom ik bij de amendementen althans in C. ten eerste Den Helder en de regio Leiden, beeldende kunstenaars betrekken bij de verfraaiing van de nieuwbouwwijken en de reeds bestaande wijken ten einde de leefbaarheid te bevorderen. Partijraad had niemand bezwaar, hier ook niet. Dan kom ik tegen D. Utrecht, Loosdrecht enz. de kunstenaar een zodanig klimaat van leven en werken verschaffen dat een maximale ontplooiing mogelijk is zonder dat de overheid ooit zelf een cultuur patroon oplegt. Streven naar vervanging van de contraprestatie door reële inschakeling. Iemand die dit wil aanvechten. Nee. Dan kom ik tegen Groningen bij G. Voor behoud en herstel van onze monumenten, daarbij begrepen natuurmonumenten een zodanige materiële en technische steun van de overheid dat de eigenaar niet onevenredig zwaar wordt belast door zijn bezit tot monument wordt verklaard. Iemand die dit aan wil vechten. Nee. Dan ontmoet ik pas weer bij K. J.O.V.D. dat is helemaal onderin de

rechterkolom op pagina 5. Bestaande onderwijsinstellingen en gebouwen en faciliteiten dienen beschikbaar gesteld te worden aan de gedachte van de Education Permanente ten uitvoer te kunnen brengen op deze wijze kunnen speciale lessen en cursussen voor na, bij en omscholing ook s'avonds worden gegeven. Akkoord. Dan kom ik tegen Rotterdam enz. Bovenaan pag.6 linkerkolom. Krachtige bevordering van het tot standkomen van regionale televisiestations met inschakeling van de regionale pers voor de organisatie en exploitatie. De Partijraad was unaniem akkoord. Iemand die het aan wil vechten. Nee? De vermelding van de Hr. Wijzenbeek is weer een drukfout. Ik moet U er nog even aan herinneren het is inderdaad in een afschuwelijk tempo klaar gemaakt, U kunt zich wel voorstellen wat een werk het is geweest om dit te verwerken en dat nog wel met de Kerstdagen en Nieuwjaar. Dan daar vlak boven staat Hengelo. Het bevorderen van de verbreiding van de Nederlandstalige cultuur in het buitenland, het was daarover dat de Hr. Wijzenbeek het woord heeft gevoerd, vandaar zijn naam, Partijraad ging akkoord. Dan kom ik bij Lisse, die wil een nieuw punt toevoegen, duidelijk vermelden dat er geen belemmeringen mogen bestaan voor kultuuruitingen op zondag, akkoord, maar wel graag verplaatsing naar Justitie. Het staat schuin gedrukt maar het is akkoord, maar vanwege de verplaatsing.

Dan ga ik naar 115 L.D.G. die een nieuw punt wil toevoegen, aandacht dient te worden besteed door de Nederlandse Overheid aan het Nederlandse Culturele Leven in België en in overleg met de Belgische regering. Is door de Partijraad ont-raden. Trekt in, ingetrokken zijnde maakt het geen onderwerp van bespreking meer uit. Ik ga nu even terug naar de paragraaf 6 zoals die nu luidt. Vraagt iemand stemming over een artikel en zo ja welk? Ik constateer dat niemand stemming vraagt en ik constateer dus dat par.6 in deze vorm is vastgesteld.

Dan geef ik nu de microfoon over aan de voorzitter van de werkgroep Onderwijs de Heer Vonhof.

Dank U wel, dames en heren, dan kom ik bij de samenvoeging der ... paragraaf op basis van een groot aantal afdelingen. Begin bij het L.D.C. blz.6 linkerkolom, voeg daaraan toe om mijn geweten gerust te stellen, Doetinchem die in de opsomming ten onrechte ontbreekt. Iemand daarover, zo niet dan beschouwen we dat als overgenomen. Dan lezen wij door, dan kom ik tegen op blz. 6 rechter kolom Utrecht, geen bezwaar, akkoord. Dan lezen wij door en dan kom ik tegen op blz. 7 linkerkol. Vlaardingen betrekking tot - wij hebben dat bij punt L. blz. 7 linkerkol. ik maak U erop attent zonder U te willen binden dat dit een verwijzing is naar aanleiding van een punt dat U eerder vanochtend heeft aangenomen. Milieuhygiene wordt redactioneel gewijzigd in Milieubeheer om de gelijkheid nog verder door te zetten. Punt M. Mijnstreek, het natte gymnastieklokaal, geen bezwaren, dan zullen wij hopen het droog te houden. L.D.C. volgende punt, verkeersonderricht daar geplaatst n.a.v. een beslissing van de Partijraad, ze was eerst meer in het begin gezet, dank U wel. Dan krijgen wij punt O. middenkolom Rotterdam de schooladviesdiensten, geen bezwaar. Vlaardingen, beroeps onderwijs in bedrijfsverband. Punt Q eveneens geen bezwaar. Krijg ik onder punt S. de volledige wegneming van de financiële belemmeringen J.O.V.D. Rotterdam en anderen. Geen bezwaar. Ik kom bij punt 7 rechterkolom blz. 7 Zeist. Punt T. ten 2e, herstel ten derde. Punt U. J.O.V.D. geen bezwaar.

Punt V. Leidsendam eerste deel geen bezwaar. Dan is 116 ingetrokken door Leidsendam. W. X waarmee het punt Onderwijs is afgehandeld. Ik neem aan, ik moet dus zeggen dat ik wou dat het in de politiek zo vlot ging met het onderwijs, maar in ieder geval hoofdstuk 8 wetenschapsbeleid. Ja dan krijgen wij eerst de werkgroep, de werkgroep heeft daar aangepast, dan krijg ik regio Leiden. De Heer Offerhaus vraagt het woord.

Offerhaus uit Leiden, mevrouw de voorzitter, ons bezwaar tegen de punten B. en C die wij een andere redactie hadden gegeven hebben wij ingetrokken. Wij houden vast ons bezwaar tegen het punt A. waarin door U gepleit wordt voor een krachtig gecoördineerd en efficiënt wetenschapsbeleid wat ffaai klinkt, maar buitengewoon en uitvoerbaar is, vooral waar het krachtig en efficiënt betreft. Waarbij in het bijzonder komt een bezwaar onzerzijds dat bij de toch belangrijke hoge uitgaven die hier tegenwoordig aan gedaan wordt helemaal niet wordt gezegd, waarom zoiets zou moeten welk nut of welk belang men daarmee gediend zou zien. Het is uit hoofde daarvan dat wij de in de ontraden 117 het alternatief vooraan stellen en zeggen een evenwichtig en gecoördineerd wetenschapsbeleid dat gezien de invloed van de wetenschap en technologie op de samenleving, en dan kom ik met een redactionele verandering mijnerzijds, mede afgestemd is op het bevorderen van welvaart en welzijn. Het gaat er mij om en dat is dan iets waar de redactie zich dan nog eens over mag buigen, dat er een of andere context is waarin gezegd wordt, we gaan geld uitgeven voor de wetenschap, het gaat er niet om om de zaak te begrenzen of te beperken, maar wel om een doel aan te geven of een serie doelen aan te geven, omdat wat er op het ogenblik staat alleen maar de opdracht is om op een efficiënte wijze een heleboel geld uit te geven en daarbij nog krachtig te zijn ook. Dat is ons gewoon te kras en men moet erbij bedenken dat van de 1½ miljard waar we langzamerhand naar toe gaan, niet veel meer dan een derde aan het universitaire ten goede komt, dat de rest voor een belangrijk deel ten goede komt, laat ik maar zeggen, in hun bedoeling voor het land belangrijke uitgaven, waar wel degelijk niet het academisch belang, maar het nationaal belang een grote rol speelt en waar dus ook in ons programma alle aandacht aan gegeven kan en moet worden. Ik pleit daarom voor een aanvaarding van ons alternatief voor punt A. Ik dank U.

Een van de anderen die over dit punt het woord verlangt, zo niet dan wil ik toch namen de werkgroepen een enkele opmerking maken. Ik ben, laat ik dat de Heer Offerhaus zeggen, bijzonder erkentelijk voor het feit dat hij aangekondigd heeft, de ontraden amendementen 118 en 119 terug te nemen, maar nu hij dat gedaan heeft en we dus mogen aannemen dat die andere stukken, waar hij toch een licht gevoel van ongemak mee had, dan moet hij toch wel uitkijken dat hij hier door amendering op het eerste punt de onderlinge samenhang niet verbreekt en als nu de Hr. Offerhaus ziet wat er in dan in die aanvaarde tekst B. en C. staat, dan vindt hij daar hetzelfde uitgewerkt, in wat hij nu in zijn amendering voorstelt, vandaar dat ik geloof dat door zijn welwillende medewerking hij nu dreigt een wat onevenwichtig amendement in te dienen. Ik heb bovendien moet ik U zeggen, dames en heren, nog een ander bezwaar. En dat andere bezwaar, dat heeft de Hr. Offerhaus fijn aanvoeld, moet ik zeggen, daarom heeft hij nu nog geprobeerd om zijn redactie wat af te zwakken nl. het toch duidelijk beperkend richting geven van welvaart en welzijn. Natuurlijk zijn factoren die bij het wetenschapsbeleid zeer zwaar moeten wegen, maar onze om ze zo heel nadrukkelijk als een eng gerichte doelstelling min of meer voor te schrijven dat is een zaak die wij toch niet zouden willen

volgen en dat dus juist in een zaak waarin de overheid een zo belangrijk stuk uitgaan van politiek mee heeft te bedrijven, wij als liberalen daar een krachtig beleid wensen, wel ik dacht dat dat gezien de ontwikkelingen op deze begrotingsposten niet valt onder het hoofdstuk overbodige weelde. De werkgroep blijft daarom bij krachtig ontraden van het amendement Leiden met alle waardering voor de cooperativiteit die van die kant gekomen is. Mag ik Leiden dan nu in stemming brengen. Wie wenst Leiden te steunen? Wie is tegen? Het is verworpen. Dank U wel. Leiden verworpen zijnde, kom ik onder B. aan de toevoeging Lekkerkerk, geen bezwaren ik kom daarna bij Gouda, dat is punt C. geen bezwaar? Ik kom dan onder punt D kom ik regio Gouda en L.D.C. Geen bezwaar? Hoofdstuk wetenschapsbeleid geen bezwaar, hoofdstuk wetenschapsbeleid afgehandeld. Ik dank U wel.

Par.9 sport. Sport onder A. een nieuwe formulering Rotterdam, regio Leiden, geen bezwaar. Voorburg is ingetrokken, dan ga ik door en dan kom ik bij B. pag.8 rechterkolom, Utrecht akkoord. Dordrecht wordt ontraden, daar wordt geschrapt alsmede ten behoeve van de topsport, Dordrecht trekt in, dank U vriendelijk. Dan punt E. geen bezwaren. Hele hoofdstuk Sport geen bezwaren. Aangenomen, vastgesteld. Dank U wel. Paragraaf 10, Jeugdbeleid. Ik kom bij 10 B. stimuleren, arbeid, vrijwilligers en jongeren zelf, Rotterdam, geen bezwaar, hoop ik, nee. C. Breda geen bezwaar. D. Utrecht, Lekkerkerk, geen bezwaar, ik zit op pagina 9 linkerkol. zoals U gemerkt heeft, Wageningen geen bezwaar. Voorburg geen bezwaar. J.O.V.D. heeft U een stuk papier van ontraden de subsidiering van politieke jongerenorganisaties. Ik zie de Hr. Dees ik heb het vermoeden van enige bezwaren tegen het ontraden. Dank U wel, meneer de voorzitter, dat wordt dan inderdaad een Oratio pro Domo U hebt een stencil ontvangen, waarop een aantal motieven die voor dit amendement pleiten zijn samengevat, ik zal dit in sneltreinvaart met U doornemen. Het is zo dat op het moment in ons land alle vormen van jeugd en jongerenwerk voor subsidie in aanmerking komen, voor de politieke jongerenorganisaties geldt dat niet, deze worden vrij stiefmoederlijk behandeld. In andere landen met name in België en Scandinavische landen bestaat het wel een subsidieregeling en tevens ontvangen in ons land ook de wetenschappelijke instituten van de politieke partijen, dus een vorm van politiek is subsidiabel, men kan zich afvragen of politieke activiteiten gesubsidieerd kunnen worden en dan ziet U bij argument 3 dat talrijke niet politieke jongerenorganisaties in hun programma's - en dat vind ik een erg zwaar wegend motief - al dan niet gerichte politieke praktijken opnemen die doorgaans wel voor subsidie in aanmerking komen en dat laatstde plaatst de politieke jongerenorganisaties toch wel in een moeilijke concurrentiepositie. De gezamenlijke nederlandse politieke jongerenorganisaties zoals die zijn verenigd in de Nederlandse Politieke Jongeren Contactraad hebben zich voorstander van subsidiering getoond op met betrekking tot een aantal lasten zoals de opbouw van een klein bureau, een maandblad Conferentie buitenlandse contacten, en wat erg belangrijk is een serviceverlening aan scholen diverse initiatieven en niet politieke organisaties. Op dit moment wordt het politiek Jongerenwerk gefinancierd door contributies van de leden, die vrij hoog zijn voor J.O.V.D. is dat Fl. 17,50 tot Fl. 22,50 terwijl de andere politiek jongeren organisaties lagere contributies hebben en dat ligt er in het feit dat de subsidie van de moederpartijen, dat die nogal variable is en nogal grote verschillen vertoont.

J.O.V.D. ontvangt overigens in dank Fl.3000.- per jaar van de V.V.D. dat is verder een onafhankelijke bijdrage, de J.O.V.D. is onafhankelijk van de V.V.D. maar de andere organisaties die nauwere banden hebben met de politieke partijen ontvangen bedragen in de orden van Fl.20.000 tot Fl.50.000 per jaar. Om aan deze ongelijkheid een einde te maken, dan zou men twee oplossingen kunnen kiezen. Grotere bijdragen van de V.V.D. of een Rijkssubsidie, dus wat dit betreft hebt U een keuze. (Applaus). Is er een van U die over dit punt het woord vraagt. De Hr.Korthofaltes vraagt het woord. Wij hebben in het congres kiezers-gekozenen een stemming gehad over de vraag of politieke partijen gesubsidieerd moesten worden en wij hebben met overgrote meerderheid, ondanks de geldnoden waarin wij verkeerden, dat is algemeen bekend, toch de principiële beslissing genomen dat wij er niet voor moesten ijveren dat politieke partijen van overheidswege worden gesubsidieerd. Ten aanzien van Jongerenorganisaties geldt naar mijn mening ook ongeveer dezelfde redenering. Men moet bijzonder voorzichtig zijn met het politiekgerichte jongerenwerk als zedelijk te gaan subsidiëren, waar liggen nl. bepaalde grenzen. Men heeft politieke jongerenorganisaties die tot politieke partijen behoren, daarvan onderdeel uitmaken, er zijn politieke jongerenorganisaties die een uitsluitend eenzijdige financiële lianen onderhouden. U kunt dat vergelijken bij de J.O.V.D. en bij de V.V.D. het is inderdaad juist dat wij net als in Engeland de leider van de oppositie een salaris krijgt uit de schatkist bij ons ook de J.O.V.D. een gering subsidiebedrag verkrijgt en daarmee volledig onafhankelijk blijft zoals in Engeland de oppositie volledig onafhankelijk blijft, verder dan dat gaat de vergelijking niet, maar er zijn ook jongerenorganisaties die politiek bedrijven maar in geen enkele relatie staan tot een politieke partij. Waar gaan we nu de grenzen leggen, dat wordt bijzonder moeilijk, dat moet beoordeeld gaan worden door een overheid die zich dan op een goed ogenblik kan gaan laten leiden, door wat wel en wat niet welgevallig is en het moet allemaal betaald worden door een belastingbetaler, die zich tenslotte toch maar tot een politieke partij en misschien zelfs tot geen enkele politieke partij aangetrokken voelt en daarom moeten wij, waar wij zelf in het geding zijn toch en ook onze jongeren in het geding zijn heel voorzichtig zijn en naar onze mening moet men zich zelfs onthouden bij het zeggen dat dit werk gesubsidieerd moet worden.

Ik wilde U zeggen dames en heren, mede dankzij de voortreffelijke voorbereiding door de J.O.V.D. van deze discussie met een stencil en gezien het feit dat U van beide kanten nu de pleidooien van onafhankelijkheid heeft gehoord, dat ik nu ...

Juffrouw Gijsberts, ik kan U niets weigeren, gaat U gang.

Dank U wel, meneer de voorzitter. Allereerst wil ik de Hr.Korthofaltes danken voor het compliment dat hij de Jongerenorganisatie toch min of meer wil gelijktrekken met een politieke partij en anderzijds zijn we het er helemaal niet mee eens. Een politieke partij speelt partijpolitiek, de jongerenorganisatie doet daar op het moment, dat wil ik niet ontkennen, ook aan mee, maar anderzijds is het zo, iets wat zeer sterk nog in ons programma staat, in onze doelstelling staat en dat geldt niet alleen voor de J.O.V.D. dat geldt voor alle jongerenorganisaties, wij verrichten een groot stuk staatsburgelijke vorming bij de jongeren. Ik wil ook niet ontkennen dat dat bij de ouderen ook nodig zal zijn vaak, maar bij jongeren met name en daar dragen wij een hele grote taak toe bij. De Hr.Korthofaltes heeft gezegd, waar is de politieke grens, wat zijn de organisaties die nauwe banden hebben met een politieke partij.

Het is op het moment zo dat alles wat het etiket jeugd heeft, een jeugdorganisatie is maar daarbij het politieke etiket kan thuislaten, naar C.R.M. kan stappen en geld krijgt en dan ongeacht wat ze daarmee gaan doen. Wij hebben het akelige nadeel dat wij het etiketje politiek dragen en daarom moeten we maar alles zelf betalen en moeten we constant onze hand ophouden. Vindt U dit eerlijk. (Applaus) Dames en heren, de traditiegetrouw zou ik weer willen sluiten met een stukje ongecensureerde zendtijd voor de J.O.V.D. wat we elk jaar zo graag ter beschikking stellen en ik stel U nu voor om te gaan stemmen. Wie staat achter het amendement van de J.O.V.D. en wie is daar voor? Wie is daar tegen? Sorry J.O.V.D. volgende keer beter. Dames en Heren, hoofdstuk jeugdbeleid, niemand, dan is dat aangenomen, dan geef ik nu de microfoon terug aan mevrouw v. Someren. Paragraaf 11 Bejaardenbeleid. Ik ontmoet bij B. Breda Zeist, instelling van een raad voor bejaardenbeleid door Partijraad unaniem gesteund, zou iemand het willen bestrijden? Meneer Verweij. U gaat het toch niet bestrijden.

Verweij, afdeling Breda, ik zou alleen willen voorstellen om achter de ; staat eendrachtige samenwerking tussen deze raad en de betrokken departementen bij het woningbeleid is noodzakelijk. Mag ik voorstellen om daar onder meer bij te zetten, omdat dit bij de raad voor het ouderenbeleid bij mij bepaald niet gaat alleen om de woningbouw, maar op de totaliteit van het ouderenbeleid.

Het lijkt me een aanvaardbare redactionele toevoeging.

Ik ontmoet, ik constateer dat het niet bestreden is, Roozendaal, Wageningen, Den Haag, Tilburg, bij het bouwen van bejaardenwoningen, de aanpassing, specifieke eisen, iemand die dit wil bestrijden, de partijraad was unaniem voor. Dan ontmoet ik Laren, Blaricum, Bussum de hulpverlening aan zelfstandigwonende bejaarden moet uitgebreid worden door middel van dienstencentra. Wordt niet bestreden. Dan ontmoet ik uiteindelijk bij F. regio Leiden, meer aandacht schenken - pardon G verscherping van het toezicht op en de reglementering van ten aanzien van bejaardentehuizen. Aanvaard door der Partijraad. Vraagt iemand stemming over enig artikel van par. 11 bejaardenbeleid. Haarlem vraagt stemming over D laatste alinea. Bij de D. van Dirk dus, ja. Tevens moet de mogelijkheid worden uitgebreid volwassen vrouwen op te leiden tot bejaardenhelpster. Ja dat wordt bestreden door Haarlem. Gaat U gang. Ja, mevrouw de voorzitter, ik vraag me af of er inderdaad uitbreiding moet komen, want er zijn dacht ik, inrichtingen voor het opleiden van bejaarden helpsters genoeg en ik vraag me af waarom dat uitgebreid moet worden. Dat is alles. Vraagt nog iemand het woord. Gaat U gang.

Mevr. Goudswaard, Zeist. In dit geval zou ik toch wel zeggen dat hiermede bedoeld is, want ons amendement heeft ook hiermede verwerkt dat de mogelijkheid hier bedoeld is ook parttime en oudere vrouwen zou ik willen zeggen die nog weer in het arbeidsproces ingeschakeld wensen te worden om bepaalde leemtes en tekorten in het personeel en begeleiding in het bejaardentehuis daarmee te kunnen opvangen. Nog iemand over dit punt. We zijn dus nu aan het praten over de laatste alinea van de linkerkolom van pag. 9. Dan ga ik stemmen. Wie is het met Haarlem eens dat deze alinea geschrapt moet worden.? Ik constateer dat dit beslist geen meerderheid is. Vraagt nog iemand stemming over een ander punt uit deze paragraaf. Nee? Dan constateer ik dat deze paragraaf 11 in deze vorm is vastgesteld.

Ik kom bij paragraaf 12 De Vrouw. Ik ontmoet bij B. Velzen, Tilburg enz. verbetering van de belastinghef voor de gehuwde vrouw, zodanig dat daarbij rekening wordt gehouden met haar zelfstandige positie, partijraad was voor. Ik ontmoet verder Rotterdam, die een wetswijziging wil die het bepaalt dat het beding in een arbeids-overeenkomst met een vrouw dat haar bij huwelijk ontslag wordt verleend nietig wordt verklaard. Ja. Mej. Texopeus Pot, over Rotterdam D.

Ik vraag mij of, of we hier nu weer niet, en dat is wel meer punten in dit programma naar mijn mening, weer veel te veel heeft willen regelen en daardoor het juist verkeerd doet. Hier grijpt men in in de contractsvrijheid van de individu. Men kan zeggen dat dit een heel ander iets is dan bij ontslag van de huwende ambtenares hier gaat men voorschrijven, wat een onderneming, wat een werkgever in zijn arbeidscontract niet mag zetten. Nu zal dat niet zo veel gevaren opleveren in een tijd van een overspannen arbeidsmarkt, maar wanneer de balans nu eens naar de andere zijde omslaat zal een dergelijke stregente wetsbepaling tot gevolg kunnen hebben dat juist vrouwen minder in trek komen om in dienst genomen te worden bij particuliere werkgevers en ik geloof dat het daarom een groot gevaar is om zo iets te gaan voorschrijven, bovendien volkomen in strijd is met het principe van de contractsvrijheid. Met de microfoon aan moet ik toch weer even opponeren. Sinds 1907 hebben wij een zeer uitvoerige wetgeving op het arbeidscontract en daarin zijn nu juist bij uitstek een groot aantal bepalingen opgenomen van dwingend recht, die de werkgever allerlei bedingen verbieden t.a.v. de toekomstige werknemer met wie hij een contract aangaat en dat is gebeurd heel duidelijk ook met grote liberale steun om de economisch zwakkere te beschermen. Wat is nu het geval bij het opnemen wat inderdaad nog herhaaldelijk gebeurt van een beding in een arbeidscontract dat een vrouw die in dienst treedt ontslagen zal worden, en daarmee akkoord gaat, bij voorbaat al wanneer ze in het huwelijk treedt, dan wordt er ook gebruik gemaakt van de economisch zwakkere positie die op dat ogenblik kan bestaan. Bij een zeer gespannen arbeidsmarkt zal dat wel meevallen, maar daar mag men niet bij voorbaat vanuit gaan en ik geloof dat dit op zichzelf een hele reële beschermende maatregel is. Een vrouw die een dienstverband aangaat en nog geen trouwplannen heeft, die zal daar gemakkelijk haar handtekening onder zetten of er over heen lezen, dat haar op het ogenblik dat zij huwt haar ontslag boven het hoofd hangt, de meeste vrouwen willen op het ogenblik zeker in het begin van een huwelijk nog wel degelijk door blijven werken en het lijkt mij veel reeler om het beding bij voorbaat waar hierop gedoeld is om dat uit te sluiten en nietig te verklaren, dan moet men maar opnieuw overeen zien te komen of de dienstbetrekking wel of niet blijft bestaan, op het ogenblik dat de vrouw gaat huwen, dan kan er overleg plaatsvinden. Er zijn ook veel vrouwen die hierdoor in moeilijkheden komen. Niet ieder huwelijk is even standvastig en het komt voor dat een werkgever zegt, goed ik zal mij op dit moment nog niet beroepen op die passage, maar ik beroep me er dan wel op zodra je kinderen gaat krijgen. Ik maak het meer dan eens mee dat op dat ogenblik het ontslag ingaat, dat het huwelijk zelf alweer tot mislukking is gedoemd en dan zit men in zeer grote moeilijkheden. Ik geloof dat het veel reeler is om hier de lijn door te trekken en te zeggen in het kader van de bescherming van de werknemer zullen wij ook dit beding bij voorbaat nietig verklaren dan kan men altijd naderhand overeenkomen wat men doet op het ogenblik dat de vrouw trouwt. Ik zie ook bovendien niet in wat eigenlijk de reden is van een dergelijk beding. In tal van beroepen maakt het helemaal niets uit of die vrouw die werkzaam is of die nou

thuis wel of niet een man heeft zitten en of ze met die man wel of niet getrouwd is. Ik dank U zeer. (Applaus)

Bisschop, afdeling Heerde. Mevrouw de voorzitter ik wou even terugkomen op punt B. het was .. nee nee we hebben het op het ogenblik over de amendementen ik ga straks pas de paragraaf behandelen, aldus mevr. v. Someren. Nog iemand die de door de Partijraad gunstig geadviseerde amendement van Rotterdam wil bespreken. Is er iemand tegen? Nee. Dan kom ik bij Delft enz. terecht, bevordering van de op of inrichting van creches overheidstoezicht op chreches is gewenst. Door de partijraad overgenomen, of althans gunstig geadviseerd. Ja.

Ik ben mevr. Snoep afgevaardigde uit Heemstede, dit amendement wordt ontraden als ik het goed begrepen heb, omdat het bijzonder onderwijs misbruik maakt van peuterspeelzalen nee U bent te ver, het is helemaal niet ontraden, ik heb het over E. dat is gunstig geadviseerd zelfs. Ik heb alleen tE. .. dus ik ben te vroeg begrijp ik maar ik wil wel aan de orde stellen, dan kunt U daar blijven staan, 123 Delft L.D.C. regio Leiden .. ik sta hier zonder ding nl. Kan ik doorgaan ja. Ik heb dus begrepen dat dit amendement E, D. ontraden wordt omdat het bijzonder onderwijs misbruik maakt van peuterspeelzalen om hun kinderen aan scholen te binden, maar nu geloof ik niet dat deze ongewenste situatie verandert als wij al dan niet peuterspeelzalen in ons verkiezingsprogramma opnemen, ik geloof wel dat peuterspeelzalen een opvangmogelijkheid van 2 tot 4 jarigen in een modern programma horen. Veel van deze peuterspeelzalen lopen zeer goed, ten gerieve van moeder en kind, ik vind dus uit het oogpunt van propaganda van peuterspeelzalen dat deze beslist genoemd moeten worden in ons programma en daarom handhaaft Heemstede het amendement. Dat het wenselijk is dat 3 jarigen op kleuterscholen moeten worden opgenomen, staat hier los van, en dat is zeker in de toekomst ook wenselijk, maar niet direct uitvoerbaar. (Applaus).

Ik moet U even mededelen dat ingetrokken is door Delft, Leiden, Amsterdam, Rijswijk, Den Helder, Zeist en Amstelveen, Heerde trekt ook in, maar Heemstede handhaaft dus in ieder geval dus het blijft onderwerp van beraadslaging uitmaken. De Hr. Vonhof vraagt het woord.

Mevrouw de voorzitter, dames en heren, ik wil graag hier het standpunt van het ontraden toch steun geven. Als van de zijde van Heemstede gezegd wordt dat er wat dat betreft geen samenhang is met de vervroeging van de verlaagde toelatingsleeftijd tot kleuterscholen, dan is dat dacht ik een niet juist argument. Die samenhang is er natuurlijk wel. Er zijn een aantal elementen die we hier moeten onderstrepen. In de eerste plaats dat als wij werkelijk willen en ik dacht dat dat de hele teneur was, niet zomaar om een opvangstcentrum te scheppen, maar om werkelijk tegemoet te komen aan de ontwikkelingsmoeilijkheden die we ondervinden bij talrijke kinderen van ons volk en die op een gegeven ogenblik heel nadrukkelijk daar leiden tot blijvende achterstanden in het hele verdere leven dan moeten wij zo snel mogelijk naar de toelating naar de kleuterscholen toe, dan moeten we af van wat betreft oppascentra, niet dames en heren op basis van verplichting, wel op basis zoals dat nu ook is van vrijwillige toelating. De ervaring leert dan dat de ouders daarvan op een juiste wijze gebruik maken, de ervaring leert dan ook dat we inderdaad ook het probleem van de taal aan kunnen pakken, daarnaast zal men voor de jongere kinderen en dat staat ook in het programma bepleit, de opvang in chreches moeten hebben, maar deze situatie en ik spreek nu vanuit

de politieke praktijk, zoals die hier met alle goede bedoelingen in dit amendement wordt neergelegd, die situatie dat moet men zich wel realiseren en ik kom dat helaas in de harde dagelijkse praktijk nog veel te veel tegen, zal er ongetwijfeld toe leiden dat het openbaar onderwijs, zeker buiten grote bevolkingsconcentraties maar wellicht daar ook ernstig schade lijden. In het belang daarvan en dan neem ik, speelt mij zo de naam Strijen door het hoofd, maar in het belang daarvan verzoek ik U met klem dit amendement niet aan te nemen.

Driebergen heeft ook ingetrokken wordt mij het bericht, ja gaat U gang.

Ik ben mevrouw Kok uit Leersum, U bent over punt 1 heengestapt en bent direct aan het amendement begonnen. Ik vind dat er over punt 1 nog wel iets op te merken is nl. staat er heel vrijblijvend, overheidstoezicht op chreches is gewenst. Ik vraag mij af hoe men toezicht kan houden zonder eerst wettelijke normen te stellen en dat is het punt wat ik vind in het amendement en dit gedeelte van het amendement spreekt mij zo bijzonder aan, want op het ogenblik rijzen de chreches als paddestoelen uit de grond en er is geen toezicht op en er bestaan ook geen normen voor waaraan die chreches moeten voldoen en daarom zou ik dit punt van Uw amendement in Uw aandacht willen aanbevelen. Dank U wel. Ik ben overigens helemaal niet over punt 1 heengestapt, we waren er nog volop mee bezig. Ja, meneer Hamburger uit Utrecht.

Mevrouw, de voorzitter, wij zijn niet zo moedeloos als de andere afdelingen die inmiddels onder zich achter amendement 123 hebben teruggetrokken. Afdeling Utrecht wil het bijzonder graag blijven steunen en het betoog van de Heer Vonhof is ongetwijfeld in beperkte mate geldig. Niettemin moeten wij ons er toch voor hoeden al te zeer uit angst voor bepaalde repracussies ons in avonturen te storten of zaken af te houden die op zichzelf van belang zijn. Ik mag er daarbij nog op wijzen dat deze paragraaf met name staat in de paragraaf over de vrouw en dat dit althans niet door Utrecht terstond gezien wordt als een zaak die van groot belang is in verband - al kan die daar aan medewerken - in verband met de vorming en het opvangen van achterstanden bij jonge kinderen. Wij staan van harte achter dit amendement en willen dit graag blijven steunen. Wij geloven dat dit een absoluut noodzakelijk en eerlijk compliment is, wanneer men tot een redelijke situatie voor de gehuwde vrouw wil komen. Nog iemand die het woord vraagt, over deze aangelegenheid. Meneer Meieraan, als het kan wil ik daarna tot stemming over gaan. Ik geloof dat ook hier wel de diverse facetten wel naar voren zijn gekomen, tenzij men nog iets heel dringends op het hart heeft.

Meieraan, Naarden, mevrouw de voorzitter, ik dacht dat er in dit amendement twee verschillende dingen worden genoemd, misschien wel meer dan 2, de peuterspeelzalen in het belang van het kind, van het voorkomen en opvangen van taalachterstanden en dergelijke, van harte gaarne accoord, de overblijfsmogelijkheden voor schoolkinderen en dergelijke die door de vorige spreker genoemd zijn in het belang van de werkende vrouw. Niets op tegen, maar moet de overheid deze middelen betalen of moeten die werkende vrouwen die hun verdiensten hebben en hun belastingfaciliteiten op dat punt, mogen ze die ook zelf liever betalen. (onverstaanbaar vanuit zaal.) Nog even door de microfoon wat al gezegd wordt, want het verbaasd me toch wat de Hr. Meieraan de vorige spreker al zei, waar nodig bevordering van de oprichting, ik dacht dat dat niet gelijk wil zeggen dat de overheid her en der die dingen gaat bouwen.

Offerhaus uit Leiden, mevrouw de voorzitter, ik wou er even opwijzen dat wanneer er niet gereguleerd wordt op het gebied van de peuterspeelzalen, de kans groot is dat er ontwikkeling plaats vindt waarin een heleboel kinderen hun ontwikkeling ten achter raken. Ja wel. ... Dit is toch een niet geldig argument, mevrouw de voorzitter, als ik dit even per interruptie mag zeggen, laten we goed zien, dit is een randgebied natuurlijk tussen onderwijs en gehuwde werkende vrouw, maar dat wij de prioriteit moeten leggen en dat legt toch al een zware financiële druk, dat wij een hoge prioriteit moeten leggen bij die vervroegde openstelling, en als er dan gezegd wordt, deze peutersschoolzalen dan maar op een gegeven ogenblik alleen bevorden en niet betalen, nou dan weet ik heel precies wat er gebeurt met het opnebaar onderwijs en als U daar niet licht aan tilt dan zeg ik, dat is niet een avontuur waarin U zich stort, dat is een afgrond en dat doet veel meer pijn. (Applaus). Ik ben het niet eens met de Hr.Vonhof, maar we zullen zien wat de zaal zegt, aldus Offerhaus. Mag ik gaan stemmen. We hebben het over twee dingen gehad, we hebben het gehad over E en we hebben het gehad over een toevoeging. Laten we nu even met stemmen goed weten wat we doen, E - de bevordering van de op of inrichting van chreches, overheidstoezicht chreches is gewenst is door de Partijraad gunstig geadviseerd. Wil iemand van de ledenvergadering dit bestrijden, ja (onverstaanbaar vanuit zaal) ja het is als toevoeging ingediend en als U zegt dan krijg je een redactionele dubblure dan heeft U gelijk, maar dat wordt heus bij de eindredactie wel glad gestreken, maar ik moet het even afzonderlijk in stemming brengen, het is afzonderlijk behandeld, het ene is ontraden en het andere is akkoord. E. wordt niet bestredne, dan kom ik aan het amendement 123, wat dus door de partijraad ontraden is, hier door diversen welsprekende sprekers en spreeksters verdedigt, mag ik vragen wie is er voor amendement 123. Voor ? Wie is tegen dit amendement ? Ik geloof echt dames en heren dat we over de chreches schriftelijk moeten stemmen, want ik zie , want er zitten grote afdelingen en kleine afdelingen en wij proberen dat wel te schatten, maar ik vind het in dit geval te gevaarlijk om te schatten, dan krijgen we toch een oneerlijke stemming. Mag ik een stembureau benoemen, voorzitter is zoals altijd de Hr.Korth.altes, mag ik vragen of de Hr.de Beer,Mevr. Veder, en meneer Linze en meneer v.Ardenne deel willen uitmaken van het stembureau, dat heb je ervan als je vooraan gaat zitten. We stemmen dus over amendement 123 wie dat amendement in het programma wil opnemen, zou voor moeten stemmen, wie het wil schrappen overeenkomstig het advies van de partijraad moet tegen stemmen, en wie het niet weet mag blanco stemmen. Stembiljet groen 1, alle andere zijn niet geldig, stopt U er vooral geen 2en of 3en in, als U op 1 poppetjes heeft zitten tekenen mag U het toch nog gebruiken, alleen biljet 1. Als U voor bent dan steunt U het amendement 123. Dames en Heren wilt U Uw zetels nog even innemen. De voorzitter van het stembureau zal uitslag doen. Mevrouw de voorzitter, niemand had poppetjes getekend, dus het is hier geen peuterspeelzaal dat valt mee, maar wel een aantal aanwezigen die op hun stembriefje schreven tegen en het vervolgens in het korfje voor stopten. Die hebben wij ongeldig verklaard. Dat waren er zeven. Blanco waren er 9, Voor 270 en Tegen 173, zodat het voorstel is aangenomen. (Applaus) Zelfs al zouden die zeven zich niet vergist hebben dan zou er nog geen verschil hebben uitgemaakt. Vraagt nog iemand stemming over enig onderdeel van par.de vrouw of het woord.

Mevrouw de voorzitter, Bisschop uit Heerde, de afdeling Heerde heeft mede onderschreven een amendement dat overgenomen is in punt B. verbetering van de belastingheffing van de gehuwde vrouw. De tekst van dit amendement is iets anders uitgevallen dan de afdeling Heerde nu juist acht, wij geloven dat het met name om ten aanzien van meer gelijkheid te krijgen ten aanzien van de nu volgende pagina 13 niet alleen gesproken moet worden van verbetering van belastingheffing, maar ook zeggen, verlichting van de sociale premieheffing voor de gehuwde vrouw, ook in punt 4 onder 15 wordt dit vermeld en ik geloof dat dit een zeer essentiële mogelijkheid is om ongelijkheid en laten we zeggen overdreven premieheffing te voorkomen zonder dat dit rechtstreeks aan de Rijksschatkist nadeel berokkend. Ik vind dit een punt van groot praktisch belang om de positie van de en de aantrekkelijkheid van het werken van de gehuwde vrouw te verbeteren. Ik zou dus dit punt, vermindering van sociale premieheffing bij de gehuwde werkende vrouw, hier ingelast willen hebben. Dank U. Wie vraagt nog het woord. Vraagt er iemand stemming? Geen stemming gevraagd. U heeft stemming gevraagd van B. U wilt schrapping gevraagd voor B. dat is heel concreet Uw voorstel. Nee dat kan niet, U heeft een half jaar de tijd gehad voor amendering, er kan niet meer geamendeerd worden. Nee dat kan niet. U kunt tegen B. stemmen. Dat kan heus niet.

Wie stemt er tegen B.? Ik constateer dat B is aanvaard. Vraagt nog iemand stemming over een ander onderdeel, dan constateer ik dat paragraaf 12 de Vrouw is vastgesteld. Ik ga over naar paragraaf 13, een nieuwe paragraaf ingevoegd op voorstel van de regio Leiden en door de Partijraad positief gesteund. Wie vraagt over A het woord, of volgt men de partijraad. Dan kom ik aan 124 een ontraden amendement, ik zou U namens de werkgroep willen voorstellen, om dit te behandelen bij Rom.4 9 K. waar hetzelfde probleem aan de orde wordt gesteld. Heeft U het daar behandeld dan kunt U altijd nog bij voorstel van orde voorstellen, indien het althans wordt aangenomen, om het hierop te nemen, ik zou het probleem als zodanig willen behandelen bij het onderdeel waar het in het concept staat, maar nogmaals de vergadering heeft vanmiddag het volste recht om het uiteindelijk in de eindredactie hier onder te brengen. Maar ik zou er bij 4 over willen stemmen. Ik constateer dat par.13 dan in deze vorm is afgehandeld. Ik geef nu het woord aan de Hr.Korhalsaltes die zal beginnen met Rom.2 Nederland in de wereld.

Ik vlei mij niet met de hoop dat we dat helemaal voor de lunch afkrijgen, maar wij hebben nog een enorm programma voor de boeg dus ik zou in ieder geval een begin willen maken. Hoofdstuk 2 par.1 Buitenlandse Politiek. U weet dat die paragraaf geheel is herschreven in verband met het grote aantal amendementen en deze herschrijving heeft de instemming gekregen van de Partijraad. Mag ik iemand het woord geven over letter A. Over letter B. Over letter C. Over letter D. Over letter E. of letter F. Zo niet vraagt iemand stemming over een van de onderdelen van par. 1 Dan is deze ongewijzigd goedgekeurd. Meneer Berkhouwer, ik doe het wel snel maar ik geloof als ik geex ben ingelicht niet zo snel als U denkt. Ik ben nu aan par.2 toe van hoofdstuk 2. Het amendement no 201 is ingetrokken. Dan komen we aan letter A, dat is geamendeerd door Breda en anderen, de partijraad heeft dat overgenomen. Mag ik iemand het woord geven. Dan ben ik aan letter B.geamendeerd door Naarden en dat is overgenomen, mag ik daarover iemand het woord geven. Ja gaat U gang.

Ik heb alle letters duidelijk genoemd en herhaald dat ik moet toch hiertegen bezwaar maken. Wilt U stemming over iets, of wilt U erover spreken. Nou daar heb ik werkelijk heel duidelijk de gelegenheid voor gegeven. Het spijt mij zeer. Letter B. van par.2 Naarden. Wie wil daarover spreken? Dan kom ik aan no.202 dat is Hengelo die een aantal van deze tegenstemmingen heeft laten doorhalen. Ik geef het woord.

Mevrouw de presidente, mijn naam is Arnold, uit Hengelo, ik wou graag een kleine toelichting geven voordat wij ons aan de lunch storten op ons amendement. In het ontwerp wat in Juni aan ons is voorgelagd had de redactiecommissie aan het eind van par.1 geschreven dat ze zich kon voorstellen, dat wij het bij enig algemene gedachte zouden laten en dat wij allerlei praktische en specifieke onderwerpen op het gebied van buitenlandse politiek, niet in dit verkiezingsprogramma zouden vermelden, maar over zouden laten aan de partijraad en aan de Kamerfrakties. Dit is niet gebeurd, helaas, naar de mening van afdeling Hengelo, en ik zou graag nog even een paar punten hier, een paar leden willen toelichten, die volgens mij maken dat het onzinnig is om deze te handhaven in dit verkiezingsprogramma. In de eerste plaats lid D. waar naar mijn mening in de eerste zin iets gezegd wordt wat nooit de V.V.D. kan aannemen..Alles wat mogelijk is doen om de democratische structuur in de landen, waar deze niet aanwezig zijn te bevorden, dit zou letterlijk gelezen betekenen dat wij kruisers en weet ik wat voor schepen naar Athene zouden moeten zenden om Griekenland als voorbeeld te nemen om dat te gaan bombarderen. In de tweede plaats mijne heren, spreekt hier een religieuze zondingsmissie uit die meer bij - dacht ik tenminste - bij politieke partijen als staatkundig gereformeerd verbond zou aansluiten. Ik wil hier nog een paar dingen noemen, in de derde plaats in versterking met de band in Indonesië dat is natuurlijk in dit stadium prachtig maar het kan zijn dat er over een paar jaar een ander regiem komt in Indonesië en dan is ze'n par.waardeloos geworden, over zuid-oost Azië het lijkt mij beter niets in dit verkiezingsprogramma op te nemen, dat kan men beter aan de Kamerfractie over laten. Ik wou dus voorstellen meneer de voorzitter, om deze paragraaf te schrappen.

Ik was nog zelf niet helemaal aan D. toe, maar ik heb nota genomen dat de afdeling Hengelo denkt, dat tot datgene wat voor Nederland mogelijk is, zou behoren het zenden van kruisers. Ik dacht dat voor de meeste ^{ik} onzer niet als iets werd gezien wat mogelijk was. Maar goed. Nee hoor dat graag van een militair specialist. We zullen er straks over stemmen. Ik kom nu op 203 dat is ingetrokken, maar 204 resteert nog dat zijn afdeling Den Helder e.a. aanwending van alle gepaste middelen tot versterking van de structuur enz. Mag ik daarover iemand het woord geven die dit amendement wil verdedigen. ? Zo niet, mag ik dan vragen bij wege van stemming wie voor 204 is, dat wordt ontraden door de Partijraad. Dan is dat verworpen. Dan kom ik aan letter C. Rotterdam is ingetrokken ? Dank U wel, dan kom ik dus toch aan letter C. Meneer Berkhouwer vraagt het woord en krijgt dat.

Meneer de voorzitter, alle bij deze zaak betrokkenen achten par. C een belangrijke paragraaf. Intussen is deze par. zoals de redactie momenteel luidt niet meer up to date, want het is zo dat hier wordt als desideratum gesteld de erkenning van de Oder/Neisse grens, het komt ons voor dat sinds door de Bondsrepubliek bij niet minder dan 2 verdragen deze grens metterdaad is erkend, wij dit niet meer als

decideratum behoeven te stellen. Dan kom ik meneer de voorzitter, tot een iet wat heet punt politiek punt op dit moment ook in de interne nederlandse politiek, de erkenning van de D.D.R. en die staat hier ietwat onduidelijk in en het is niet duidelijk of dat zou moeten geschieden onzerzijds zelfstandig en a bout portant dan wel aan het einde van laat ik zeggen de ontspanningsrit. Ik geloof meneer de voorzitter dat wij van oordeel dienen te zijn dat wij niet zonder meer op eigen houtje de D.D.R. kunnen erkennen. Wij hebben dat ook in de Kamer verdedigd, wij zijn van oordeel dat de Nederlandse Regering niet de regering Brand, Scheel, die toch alles doet om tot ontspanning te komen, dat wij onzerzijds deze regering geen stok tussen de benen dienen te steken, door van onze kant zonder meer over te gaan tot Volkenrechtelijke erkenning van de D.D.R. waarbij wij onmiddellijk aantekenen dat zulks geenszins uitgesloten is te doen aan het einde van die ontspanningsrit en gesteld en gezien alle chicanes die we op dit moment van de kant van de D.D.R. beleven, meneer de voorzitter, zou dat een onverstandige stap zijn. Tenslotte komt daar nog bij als overweging mag ik wel zeggen, dat op het ogenblik de Ned. Socialisten hier al over overheep liggen met de Duitse Socialisten, ik geloof wij moeten voorkomen dat wij als nederlandse Liberalen hierover een twist zouden kunnen krijgen met de Duitse Liberalen, die het op zichzelf al moeilijk genoeg hebben. Meneer de voorzitter, het is aldus dat ik in overleg deze week in de loop van de week met Minister Luns en heden met onze staatssecretaris de Heer de Koster de eer heb U een tekst voor te leggen, waarin is verdisconteerd dat op een gegeven moment eventueel tot die erkenning van de D.D.R. kan worden overgegaan. Ik lees U deze nieuwe paragraaf langzaam voor, president: Het Duitse vraagstuk, dat intregerend deel uitmaakt van de Europese Veiligheidsproblematiek moet worden benaderd in bondgenootschappelijk verband. Het is het centrale vraagstuk van de betrekkingen tussen Oost en West. Het streven van de Bondsrepubliek tot ontspanning dient te worden ondersteund, mede omdat hierdoor de basis kan worden gelegd voor een Europese Veiligheidsconferentie. In die ondersteuning van de ontspanningspolitiek zoals die wordt bedreven door de Bondsrepubliek, meneer de voorzitter, is in deze tekst verdisconteerd dat op een gegeven moment in bondgenootschappelijk overleg kan worden overgegaan tot de erkenning van de D.D.R. maar dat zal, afhangen van de mate waarin van die kant intussen concessies zijn gedaan op het stuk van humanisering van de betrekkingen tussen Oost en West, regeling van de status van West-Berlijn en al wat dies meer zij. Wij zijn van oordeel meneer de voorzitter, dat dit alles is geïmpliceerd in deze korte en krachtige tekst, die ik de eer heb bij deze aan U te overhandigen. Dank U wel.

Meneer de voorzitter, mijn naam is Kech van de afdeling Velzen. Ik zou bijzonder graag, om alle juridische complicaties te vermijden hier willen stellen dat de afdeling Velzen het voorstel van Mr. Berkhouwer overneemt, omdat U net hebt gezegd dat alleen afdelingen hier voorstellen kunnen doen, nemen wij op dit moment dit voorstel intregaal over. Wij menen nl. dat met name wat het beleid betreft tegen de D.D.R. samengewerkt behoort te worden met alle leden van de E.E.G. ook met Engeland en waarschijnlijk ook met de Ver. Staten en dat wij dat niet apart moeten gaan doen. Dat was in de versie die er oorspronkelijk stond niet duidelijk gesteld, wij zijn dan ook tegen de oorspronkelijke tekst en wij verheugen ons erover dat Mr. Berkhouwer dit voorstel heeft gedaan.

Aanvankelijk wil ik U wel vertellen dat de afdeling Velzen het idee had om op dit punt het oordeel te vragen van onze staatssecretaris, dat is nu niet meer nodig. Ik denk U wel. Heeft Velzen ook een oplossing dat het amendement met terugwerkende kracht tot 15 oktober jl. wordt ingediend?

Ik moet toch zeggen dat dit een hele moeilijke zaak is, om met een helemaal nieuwe tekst te komen, staande de vergadering. Ik wil wel begrip hebben voor het feit dat zich de situatie ten aanzien van dit probleem, en dat zal zostraks, ten aanzien van een ander probleem vermoedelijk ook nog voordoen, zich inderdaad wijzigt. Dat zou kunnen tenderen dat het voorstel van de afdeling Hengelo, die zegt je kunt nu eenmaal niet je buitenlandse politiek voor 4 jaar vastleggen, aan de andere kant wij moeten, dacht ik toch, vanaf dit moment redeneren wat nu redelijk en verwezenlijkbaar lijkt.

Ik zou willen voorstellen, dat wij de tekst zoals die staat onder C. redactioneel in dier voege wijzigen, dat wij het bondgenootschappelijk verband daarin invoegen, dat staat er al in? ja? (onverstaanbaar vanuit zaal) ja gaat U gang.

De afdeling Gouda is oorspronkelijk de voorsteller geweest van deze tekst die door de Partijraad is aangenomen, ik zou, aangezien ik niet precies heb kunnen bevatten wat de Hr. Berkhouwer zoeven aan ons voorstelde, mag ik de Hr. Berkhouwer uitnodigen om precies de verschillen weer te geven tussen zijn tekst en de huidige tekst.

Ik zal het zo doen, dat ik de tekst van de Hr. Berkhouwer nog een keer voorlees, aldus de voorzitter, maar er is eerst een voorstel van orde van de Hr. Frouste.

Meneer de voorzitter, all animals are equal but some are more equal than others, daar lijkt het op het ogenblik op. Ik ben hier absoluut tegen en ik stel dus een ordevoorstel voor om nieuwe voorstellen, zoals ze nu voor het eerst aan de vergadering worden voorgelegd om die niet in behandeling te nemen. (Applaus).

Meneer Frouste ik geloof dat wij toch wel equal zijn want ik zit zelf hier ook met het probleem dat ik duidelijk heb gezegd, ik kan dit probleem niet oplossen, binnen de gestelde orde, afdeling Velzen heeft het geprobeerd door te zeggen wij nemen het over, ik heb het alx gezegd, hoe wilt U dat nou doen met terugwerkende kracht tot 15 oktober, ik zie dat eenvoudigweg niet. Wij hebben regels gesteld wij kunnen natuurlijk een kleine redactionele wijziging aanbrengen, maar er ligt hier inderdaad een nieuw voorstel, wat ik nog een keer zal voorlezen, maar ik zie niet ... ik krijg duidelijk de indruk dat zelfs de vergadering daar geen behoefte aan heeft en ik moet U eerlijk zeggen ik kan de vergadering wat dat betreft geen engelijk geven. Wie wil de vergadering nog wel proberen engelijk te geven, die kan dan nu het woord krijgen.

LaHaye, Groningen, meneer de voorzitter, is het misschien een tussenoplossing om in de nu bestaande tekst achter Oost en West een punt te zetten en de rest weg te laten, gezien het feit dat deze omstandigheden aan veranderingen onderhevig zijn en wij daardoor toch een gedeeltelijk in de richting komen van de motie van de Hr. Berkhouwer.

Men mag inderdaad tegen een onderdeel van een passage stemmen, dus het voorstel wat nu gedaan wordt om een gedeelte van de tekst te schrappen is naar mijn smaak althans binnen de orde, het andere niet.

Meneer Berkhouwer, Meneer de voorzitter, de orde ende zaken zelf lopen hier een beetje door elkaar, ik geloof dat wij het met elkaar eens zijn dat teksten die achterhaald

zijn door de ontwikkeling dat je die niet kunt handhaven. *- nee dan stemmen we ze af --- en dan kom ik dus in de tweede categorie dat is het afstemmen, en ik geloof dat men de zaak bijzonder vereenvoudigd, wanneer men tussen Oost en West in plaats van die komma achter West een punt zet. Dank U zeer..

Danga ik nu over, ik verklaar dus naar ik aanneem met instemming van de vergadering het voorstel dat eerst door de Hr.Berkhouwer is gedaan, buiten de orde en ga nu over tot stemming over punt pardon meneer de voorzitter, Blauw Den Helder, ik, wou naar voren brengen dat in het definitieve program punt C. nieuw is. Dit heeft niet in het conceptprogramma gestaan en wij hebben ons dus hierover bezonnen en vragen ons af waarom dat nu niet opnieuw behandeld kan worden. Dit is niet in het originele programma ... nee want dit is een amendement dat is bij alle amendementen zo dat die nieuw zijn en dit amendement is overgenomen door de Partijraad en dat betekent dat U er rustig over kunt stemmen, voor of tegen dat hebben wij de hele ochtend al gedaan. maar dit is een dusdanig nieuw punt dat ik wou toch voorstellen en er waren meer amendementen die volledig nieuw waren, dus er is hier niets gekst mee aan de hand.

Ik stel voor eerst de behandeling van de paragraaf en de amendementen voort te zetten en dan tot stemming en discussie over te gaan, maar ik begrijp dat er nu discussie wordt gevraagd over punt C. Meneer Hamburger .

Meneer de voorzitter, met betrekking tot punt C. hebben wij voor dat punt ook zoals dat hier geredigeerd is in zekere zin wel sympathie, wij zouden de afdeling Gouda die dit amendement hebben ingediend en wat aanvankelijk door de Partijraad is gesteund in overweging willen geven toch de volgorde iets te wijzigen. In de eerste plaats geloof ik dat inderdaad de erkenning van de Oder/Neissegrans gewoon geschrapt kan worden als niet meer van toepassing, het tweede punt wat ik zou willen voorstellen dat gewijzigd werd, is dat dat zinnetje in het kader van de verbetering van de betrekkingen tussen Oost en West naar de voet van gaat, dus gelijktijdige regeling van de status van West-Berlijn en in het kader van de verbeteringen van de betrekkingen tussen Oost en West uiteindelijk de volkenrechtelijke erkenning van de D.D.R. dan houdt U vrijwel de totale bewoordingen aan U wijzigt alleen de volgorde in die zin dat duidelijk wordt gemaakt dat die Volkenrechtelijke erkenning van de D.D.R. aan de staart van het pakket komt en dat die in het kader hoort te passen van de verbetering van de betrekkingen, ik dacht dat U op die wijze het best binnen de orde bleef. Het woord is aan meneer de Koster.

Meneer de voorzitter, ik heb geen fietspomp bij, dus ik sta hier niet als staatssecretaris, ik sta hier als lid van de werkgroep en ik begrijp volkomen Uw vaste formele hand, maar aan de andere kant in de buitenlandse politiek, wijzigt de situatie zich soms dagelijks en ik geloof dat wij moeten erkennen dat de tekst die door de Partijraad met een hele kleine meerderheid is aanvaard, of dat misschien op dat moment wat redelijker klonk dan nu omdat de recente gebeurtenissen er op wijzen dat de waarlijke ontspanning die door de Bondsrepubliek en door het Westen wordt betracht en ook in wezen in het verdrag van Moskou en door de Poolse regering is aanvaard, geheel geblokkeerd wordt door de regering van de D.D.R. Bij de contacten met Oost-Europa is dat duidelijk gebleken, het is ook duidelijk dat er een vrij

sterke lobie is van de D.D.R. in Moskou en dat de D.D.R. op het ogenblik blijkt te zijn het meest conservatieve land in de Warschau-pakt landen en moeten nou de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie hier opnemen een erkenning, wat maar een van de honderden facetten is van het Oost-West gesprek, dat juist door de D.D.R. gewenst wordt dat misschien door pragmatische partijen of door socialistische partijen wordt aanvaard, maar een partij die de vrijheid in de democratie vooropstelt, denkt eens even in wat er gebeurt rond de muur van Berlijn, ik geloof dat wij een punt moeten zetten achter Oost en West. en dat wij de rest weg moeten laten indien het formeel kan (Applaus). Dank U zeer. Mag ik nog iemand het woord geven over punt C. Meneer Keij. Meneer de voorzitter, Keij afdeling Delft. In Delft zouden wij desnoods wel bereid zijn mee te gaan met de woorden van de Hr. de Koster, mits althans die gelijktijdige regeling van de status van West-Berlijn in de tekst blijft, dit is voor ons een essentiële zaak, - het kan dus niet na die punt - dan zou die punt wegmoeten en dan moet er een vorm gevonden worden om dat zinnetje te handhaven, zonder de gelijktijdige regeling van de status van West-Berlijn vind ik het een zinloos zaak. Mag ik, (voorzitter) het volgende voorstellen. Ik wou zelf een voorstel van orde doen, als men dat niet aanvaardt dan hoor ik het wel. Ik wou de discussie beperken tot twee mogelijkheden, of men aanvaardt het amendement zoals het hier staat, of men aanvaardt het met een punt achter West. Dat zijn 2 duidelijke keuzemogelijkheden. Natuurlijk kun je nog een derde en vierde, je kunt de boel gaan omschikken en je kunt er wat uithalen en er dan weer achteraan aan plakken, men kan ook de redactiecommissie opdragen om die slotpassage in een wat gewijzigde volgorde op te nemen in een toelichting en ik zou dus zelf voorstellen, stemt U over punt C, hetzij met de integrale tekst zoals die hier nu staat, hetzij met een punt achter west, en in dat laatste geval zou men kunnen beslissen en dat wou ik apart in de vergadering voorleggen om in de geest zoals vanochtend besproken er een toelichting aan te plakken. Ik dacht dat ik hiermee de discussie kon bekorten, ik zie een grote rij sprekers, maar mag ik nu overgaan tot de stemming over dit punt C en daarbij breng ik het eerst uiteraard conform het voorstel van de Partijraad integraal in stemming, zoals het er in zijn geheel staat. Wie wil het in zijn geheel handhaven zoals het hier staat. Wie is daar voor? Wie is daar tegen? Dan is dat verworpen. Mag ik dan het voorstel doen om alleen de eerste zin tot en met Oost en West punt hier te laten staan. Wie is daar voor? Dank U zeer dat is aanvaard. en nu ga ik vragen, wie wil een toelichting in de geest van laat ik zeggen het voorstel Velzen, Berkhouwer en de Koster, die hier niet met een fietspomp is meneer Mebrkhouwer, wie wil een toelichting, wie is daar voor? dat wordt een moeilijke zaak, wie is daar tegen? Nee de toelichting is aangenomen, dank U zeer. Dan ga ik nu over tot letter D waar van Hengel reeds heeft opgemerkt dat men daar tegen is, vanwege dat kruisersprobleem, wie wil daar nog meer het woord over voeren, over letter D.?

Meneer de voorzitter, mijn naam is Scheuten, afdeling Doorn, het lijkt mij volstrekt onjuist wat een van de vorige sprekers opgemerkt heeft, dat een belangrijk punt als een principieel punt als het bevorderen van democratische regimes in landen waar dat niet bestaat, dat dat uit het programma gelicht zou worden, het is een dermate belangrijk punt dat ik ook wil voorstellen om punt D. te vervangen door een meer algemenere beschrijving nl. zoals die door ons amendement in punt 205 gegeven is. Punt D. wekt nl.

ten onrechte de suggestie dat wij bepaalde ondemocratische regimes, zoals in Griekenland en Portugal erger zouden vinden dan andere ondemocratische regimes over de hele wereld, en ten tweede dat het meer gewenst is dat wij via een militair bondgenootschap zoals de NATO invloed zouden uitoefenen ^{dan} via andere internationale overlegorganen die wij hebben, ik wil hier alleen maar memoreren b.v. de Raad van Europa en dergelijke instanties. Wij menen dan ook dat juist omdat het zo'n principieel punt is dat er hier een meer algemene sterkking gegeven moet worden, dat het onaanvaardbaar is dat een liberale partij niet in zijn programma zou opnemen dat in andere landen liberale regimes bevorderd zouden moeten worden en wij menen dat het zeer belangrijk is dat de Nederlandse vertegenwoordiging in alle mogelijke overlegorganen streeft naar alle mogelijke bevordering van meer democratische regimes over de hele wereld, en dat het niet zo is dat een ondemocratisch regime in West-Europa belangrijker zou zijn, dan een ondemocratisch regime buiten Europa, ik wil alleen maar aangegeven bepaalde blanke of zwarte dictatuur in Afrika etc. als er voorbeelden genoemd worden in dit punt dat moeten dit voorbeelden zijn van alle ondemocratische regimes en niet van een bepaald soort ondemocratische regimes. (Applaus).

Ik mag er de aandacht op vestigen dat in de eerste zin heel duidelijk wordt gesproken over in alle landen, waar deze niet aanwezig is, dat steekt er dus ook buiten Europa uit. Meneer Meieraan. In aansluiting hierop meneer de voorzitter, zou ik dan ook willen aanbevelen om het eigenlijke verkiezingsprogramma te beperken tot die eerste zin, wat daar verder komt kun je hetzij zoals in het amendement van 206 staat, hetzij zoals het er bij U in staat, kun je verwerken in een toelichting, maar het met name noemen van in een programma zelf, dacht ik verzwakt de algemene strekking van die eerste zin, misschien mag ik de zaal een interruptie doorgeven die ik daarnet hoorde van een van de voorste rijen, als ik hem tenminste goed verstaan heb, dat wat men daar net zei, dat sturen van die oorlogsschepen dat dat natuurlijk niet valt onder die eerste zin, want dat is bepaald niet iets wat je doet om die democratie daar te bevorderen. Dat is duidelijk, men moet er niet meer uithalen wat er in staat, die eerste zin in eerste instantie of men dan in de toelichting dan namen wil noemen of niet of men het Navoprobleem wel even apart wil noemen, daarnaast ook andere landen, bepaald, als je noemt dan anderen, maar dat alles dacht ik beter geeigent in een beknopt gehouden toelichting en de tekst van het programma zelf, alleen die eerste zin in de vorm in de tekst waarin hij hier staat eindigende met een punt achter bevorderen. (Applaus). Dit acht ik een toegelaten voorstel, en zal het dus in stemming brengen, wanneer de discussie is beeindigd. Ik wou de discussie nu zeer snel beëindigen want de notuleringsband houdt op en dat betekent dat U mag gaan eten, maar ik wou wel proberen punt D af te handelen. Zeer kort. Meneer van Tets heeft het woord. Meneer de voorzitter, ik wou graag de aandacht van de vergadering bepalen bij de tekst van het Rotterdamse amendement dat door Doorn wordt ondersteund, dat U vindt onder 205, waarbij ik er op wil wijzen dat dit amendement bedoeld is als vervanging van D waar ik mij als zodanig niet tegen wil keren, evenals als vervanging van punt E. Ik geloof dat wij vinden dat men duidelijk moet zijn in zijn uitspraken wanneer het gaat om ondemocratische regimes, wanneer het gaat om kwesties van discriminatie ik geloof dat wij daar in niet mis te verstane bewoordingen onze .. moeten uitspreken. Wanneer je de naam van Rotterdam ziet staan bij 206 dan betekent dat niet dat wij

dat amendement als zodanig steunen, dat wil ik heel duidelijk zeggen want er schijnt wat misverstand over te zijn, dat zou alleen zijn omdat E. overbodig zou worden, wanneer de tekst van 205 is aanvaard.

Ik zie het dus zo meneer van Tets, dat als we straks gaan stemmen ik het amendement 205 het eerst in stemming moet brengen omdat het van de verste strekking is en als het verworpen is daarna D. en E. met de eventuele wijzigingen die daarin zijn voorgesteld en als het wordt aangenomen dat dan D. en E. automatisch zijn verworpen. Is dat een redelijk voorstel van orde. ? Dus 205 zeggen de voorstellers zelf van dat het ter vervanging is van de letters D. en E. dan dacht ik dat we ons daaraan ook moesten houden. ... Meneer de voorzitter, ik ben het er niet helemaal mee eens dat 205 ook E. zou vervangen, want er zijn vormen van Discriminatie die niets als regeringskwesite of hoe dan ook spelen en vandaar dat E. is ook een principiële uitspraak die zeker gehandhaafd moet worden die niets te maken heeft met het bevorderen van democratie. Dan zullen wij ook apart daarover stemmen. Ik wilde nu kijken of wij de discussie nu kunnen voltooien en dan na de lunch tot stemming kunnen overgaan. U hebt het woord nog.

Meneer de voorzitter, Leyt uit Rijswijk is mijn naam, als wij over punt D praten dan moeten wij wel goed beseffen dat wij daarmee bedoelen democratie te brengen in landen waar deze niet aanwezig is. Griekenland maar ook Afrikaanse*Aziaatische landen, zo staat het er. Ik vraag me af als wij als Liberaal Democratie moeten gaan exporteren zoals wij onze ham in blik gaan exporteren. Dank U wel.

Meneer de Koster. Meneer de voorzitter, als lid van de wekgroep ben ik het er volkomen mee eens dat de laatste zin, de felle bestrijding van alle vormen van rassen discriminatie niet op zichzelf kan vervangen, alles wat er onder E. staat, dus ik hoop dat we dat apart behandelen. Op zichzelf alles wat mogelijk is te doen, we weten al dat we daar de kanonnen en de onderzee boten niet voor zullen gebruiken, we moeten ons realiseren dat van de thans 127 ledenlanden van de Ver.Naties er meer dan 100 niet democraties zijn in de zin zoals wij dat zien en uit deze hoofde spreken de amendementen van Doorn en Rotterdam wat betreft het eerste gedeelte mij goed aan, omdat het iets algemener-----
(einde band)

voldoende mensen aanwezig, nee maar toevallig zit ik dit zaakje voor .. om de vergadering te heropenen. Wij zijn gebleven in de discussie over Hoofdstuk 2 paragraaf 2 letter D. amendement 205 en in samenhang daarmee, misschien wel of misschien niet letter E. Ik wilde vóór dat ik de discussie ging heropenen een paar punten nog eens even heel duidelijk stellen. Het is zeer duidelijk gebleven voor de lunch, pardon gebleken voor de lunch dat wijzigingsvoorstellen, nieuwe voorstellen en dergelijke buiten de orde zullen worden verklaard. Sprekers die dus beoogen met een soort van amendement te komen, zou ik dus willen verzoeken hun interventie achterwege te laten, want wij hebben onze tijd dringend nodig. Wat wel kan is het schrappen van gehele of gedeeltelijke passages. Mag ik nog even herhalen, men kan wel passages in hun geheel of voor een gedeelte schrappen en daartoe voorstellen doen, wijzigingsvoorstellen leggen nodeloos beslag op onze tijd, want zullen niet in behandeling worden genomen. Dan heropen ik de discussie over punt D. amendement 205 en punt E. Wie mag ik daarover het woord geven? Meneer Berkhouwer.

Meneer de Voorzitter, degene die zich beraden hebben over het amendement Rotterdam

Doorn, zijn van oordeel dat dit aan de ene kant compacter is en aan de andere kant de zaak meer in zijn geheel weergeeft. Nu zou ik willen volgen, president, Uw idee geen nieuwe amendementen maar wel kan men iets uit de tekst lichten, ik zou dat willen toepassen op 205 voor wat betreft de laatste zin, : felle bestrijding van rassendiscriminatie, omdat het niet alleen gaat om discriminatie vanwege rasen, we hebben dat ook in de fractie neg even besproken, maar het gaat natuurlijk ook om discriminatie vanwege huidskleur, geloof, geslacht of taal. En daaruit is de idee ontsproten meneer de voorzitter, om 205 over te nemen behalve de laatste zin, en die laatste zin te vervangen door de eerste zin van E. Want dan hebben we alle discriminaties. Dus dat betekent om binnen de orde te blijven, verwerping van D ,aanvaarding van 2 behoudens de laatste zin en aanvaarding van E. .. Ja, eerste zin, dus verwerping van E. tweede zin, nou daar komen we tegen die tijd wel weer op terug. Maar dan zou daar verder wat in die oorspronkelijke tekst zou liggen zou eventueel nog in een toelichting kunnen want we doen dit omdat wij alle discriminaties verwerpen, zowel geloof als de apartheid, dus ... dus de toelichting op E kan blijven bestaan. Ik dank U zeer. De volgende spreker, bij voorkeur achter het spreekgestoelte wanneer U zich vast opstelt kan het zo vlot mogelijk verlopen.

Meneer de voorzitter, mijn naam is Dijkstal van de afdeling Voorburg. Ik verdedig nu niet het meerderheidstandpunt van Voorburg, maar het moet me van het hart dat in D. staat, eigenlijk is datgene wat we zo vaak verwijten aan allerlei groeperingen en partijen in Nederland nl. dat zij altijd ageren, protesteren en demonstreren tegen Griekenland, Portugal en dan gemakshalve andere landen gewoon uit opportunisme vergeten. Ik wil daar wel even op wijzen dat als wij D. handhaven zoals het hier staat, dat wij precies hetzelfde doen en dat vindt ik een erg gevaarlijke zaak. De volgende spreker.

Mijn naam is Wiebenga van de J.O.V.D. meneer de voorzitter, ik ben, dat wil ik allereerst even zeggen, bijzonder gelukkig met het voorstel wat de Hr. Berkhouwer zo juist heeft gedaan, dat die laatste zin van amendement 205 schrappen en de eerste zin van E daarbij opnemen, ik zou alleen toche en pleidooi willen voeren om toch ook de tweede zin van E" verwerping van het apartheidsbeleid in Zuid-Afrika en Rhodesi"e" erbij op te nemen, ik geloof de eerste zin van E. iedere discriminatie naar ras geloof, geslacht en taal is verwerpelijk, dat is juist, daar staan we ook allemaal achter, dat staat ook in het beginsel programma, maar ik geloof dat in een partij-programma ook de praktische consequenties van onze beginselen duidelijk naar voren moeten komen. Dat is het eerste argument dacht ik, ten tweede geloof ik, dat met name van het noemen van Zuid Afrika en Rhodesia op deze plaats toch wel bijzonder goed is, namens ons, immers dit zijn staten die doelbewust in het openbaar als filosofie hebben gekozen de rassenscheiding, ik geloof dat wij heel rustig kunnen zeggeb dat wij met die filosofie zakelijk oneens zijn, daarom hoeven wij natuurlijk niet de ~~blanken~~ blanken in Zuid-Afrika mindere mensen te vinden, nee, wij vinden alleen dat hun staatsfilosofie, de rassenscheiding, dat wij het daar niet mee eens zijn, daarom dacht ik dat het goed was om ook deze praktische consequentie van datgene wat in het beginsel programma staat toch te handhaven in het program, ik wil daarbij nog opmerken, dat wanneer wij dit zouden verwerpen dat dit misschien ook wel erg negatieve publiciteit voor de VVD zou zijn. Ik dank U wel.

Mag ik vragen of de zaak nu voldoende is toegelicht en of ik tot stemming kan overgaan. Dan zal ik voor degenen die er naderhand zijn bijgekomen nog een keer duidelijk de orde herhalen, er kan gestemd worden over passages zoals ze hier voor U liggen of gedeelten daarvan, wijzigingsvoorstellen zijn buiten de orde, voorgesteld is door de Hr. Berkhouwer en door een aantal sprekers om met accoord van Rotterdam, begrijp ik nu - U moet daar wel gaan staan, want ik kan niet door het sprekersgestoelte heen-kijken -

Ja meneer de voorzitter, Ruwenkamp uit Leersum. Ik had graag nl. namens deze apartheid een paar woorden willen richten tot de zaal en U. Apartheid daar spreekt men zo in het algemeen over en men verliest hierbij uit het oog dat er onderscheid bestaat in de kleine en de grote apartheid. De kleine apartheid die meer ligt, je zou kunnen zeggen in het persoonlijke vlak waarbij je met elkaar het leven soms erg onaangenaam kan maken, is onvergeeflijk en daar zal ik ook bepaald geen voorstander van zijn, maar nu de grote apartheid, daar zit oneindig veel meer aan vast dan men zo oppervlakkig hierover spreekt. Het ligt vooral in het grote politieke vlak tussen links en rechts en waar komt het eigenlijk op aan. Men heeft in Zuid-Afrika twee groepen, de blanken en de Bantoes, de bantoes zijn in feite een nog tamelijk onontwikkeld volk. Wanneer deze volkomen opgenomen worden in de blanke samenleving, men kan het daar over oneens zijn of niet, het is een feit als men daar geweest is in Afrika, dan kan men daar beter over oordelen. -- Ja, dat is altijd - wanneer deze mensen op volkomen hetzelfde vlak benaderd worden dan krijg je onherroepelijk allerlei conflicten die in andere landen evenzeer bestaan, neem maar eens de conflicten in de Aziatische landen tussen de Moslims en de Hindoes en zo zijn er nog talloze aan te voeren. Het lijkt mij een wijs beleid van de Afrikaanse Regering dat men de Bantoes zo veel mogelijk in eigen gebieden opneemt, zoals Kei daar een zeer goed voorbeeld van is en het laat zich aanzien dat dit ook wel vruchten afwerpt. Deze mensen kunnen in hun eigen milieu beter op een hoger niveau komen, dan in een gemengde samenleving het geval is. Ik wil het helemaal niet hebben over de hetze tegen de apartheid die op politieke motieven stoelt en die mogen er echt wel wezen, die zijn hoogst gevaarlijk voor de democratie ook, maar dat doet in feite aan de apartheid niets af. Waar ik op wil wijzen is het verschil tussen de kleine en de grote apartheid. (toe geroept) Dank U.

Het woord is aan de Heer Koster, die voor het eerst van dit verschil heeft gehoord blijkbaar.

Meneer de voorzitter, ik ben ook in Zuid-Afrika geweest, ik geloof dat vast moet staan, dat de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie de rassendiscriminatie afwijst. (applaus) waar ook, maar ik geloof dat op zichzelf het voorstel om bij de eerste zin van E te stoppen dat juist is, want dat betekent dat het ook inhoudt dat wij verwerpen de discriminatie ten aanzien van de Esten de Letten en de Littauers, t.o.v. de Joden in de Sovjet Unie en in Polen, t.o.v. vele Afrikaanse stammen en t.o.v. de Indianen en Pakistanen in Kenya etc. Ik zou de lijst veel langer kunnen maken, ik wil dit niet doen, ik geloof zelfs dat wij in een toevoeging we daar een hele pagina voor nodig zouden hebben, het is heel treurig dat er zoveel gediscrimineerd is en het is goed dat de V.V.D. zich er tegen uitspreekt. (Applaus). Dank U zeer.

Mag ik dan nu tot de stemming over gaan. Meneer de voorzitter, Lahay uit Groningen, ik ben erg blij met de woorden van de Hr. deKoster, ik geloof dat het geen goede zaak is om op de eerste plaats punt D. en E. in wat voor vorm dan ook, van elkaar te scheiden,

ik geloof dat er duidelijk een verschil bestaat, ik ben het volledig eens met de Hr. de Koster wanneer hij stelt, wanneer je namen gaat noemen dan verzandt je in een eindeloze stroom van namen, dus ik zou dat gaarne willen ondersteunen achter de eerste zin van punt E. een punt te zetten en verder geen namen te noemen. Dank U. Mag ik nu vragen aan de volgende sprekers om alleen nog te komen met interventies over dingen die nog niet zijn gezegd. In hoeverre de woorden van sprekers ondersteuning vinden of niet zullen we bij de stemming zien. Meneer Makreel. Ik dacht dat er nog een ding niet was gezegd, meneer de voorzitter, en dat is aansluitend op wat de Hr. de Koster naar voren bracht, dat Zuid-Afrika en Rhodesië zich in een ding onderscheiden van iedere andere gemeenschap waar discriminatie gepleegd wordt nl. dat in deze landen de discriminatie vastgelegd wordt in officiële wetten en besluiten, omdat het daar het officiële beleid van de regering van die landen is en ik dacht niet dat er een ander land in de regering was, waarvan dat gezegd kan worden. Het was wel reeds gezegd, -- en Angola, je kunt er zoveel opnoemen, Meneer Berkhouwer nou geen interruptie over dingen die al reeds zijn gezegd.

Meneer van Tets. Meneer de voorzitter, ik zou voor willen stellen om deze problematiek op te lossen door de volgorde enigszins te wijzigen, door in het Rotterdamse amendement eerst de eerste zin te hebben, dus over de democratie, dan te zeggen de eerste zin van E. en dan de laatste zin, dit geldt in gelijke mate, waar het ter wereld ook plaats vindt. We zullen eerst kijken welke passages wel en niet worden aangenomen en dan inderdaad de volgorde bepalen. Dank U zeer. Dan stel ik nu aan de orde letter D. Wie wilt dat ongewijzigd handhaven en daarmee het amendement 205 van Rotterdam verwerpen. Wie is voor de letter D. in de oorspronkelijke versie? Dat lijkt mij te zijn verworpen, Wie is tegen de letter D? Toch nog even de tegenproef nemen, dat is verworpen. Dan kom ik nu aan het amendement Rotterdam tot aan de laatste zin, fellerbestrijding van de rassendiscriminatie, die komt apart in stemming. 205 vervangt die eerste zin, -- nou wie is voor letter D. alleen eerste zin en wie is daartegen? Dan is letter D. eerste zin aangenomen. Ik heb uitdrukkelijk letter D. eerste zin in stemming gebracht en ik weet niet .. is er iemand die in verwarring verkeerd heeft gestemd. Wie heeft zelf verkeerd gestemd, ja wilt U dat dan niet doen. Dan, wilt U nu duidelijk Wie is voor letter D. eerste zin en wil die in het programma hebben staan tot aan bevorderen. Wie daar voor en wie is daar tegen? Dus de eerste zin van letter D. is aangenomen in ongewijzigde versie. Dat betekent dat amendement 205 eerste gedeelte is verworpen, nou kom ik op het tweede gedeelte, -- dit geldt in gelijke mate voor enz. -- wie wil dit laten volgen op letter D. eerste zin, wie is voor dat onderdeel van Rotterdam? Wie is daar tegen? Dat is aangenomen. Dan komen we op Rotterdam laatste zin en nou om alle verwarring te voorkomen, we stellen dus tegenover elkaar, Rotterdam laatste zin en E. eerste zin. Wie dus voor Rotterdam laatste zin stemt, is dus per definitie tegen E. eerste zin en omgekeerd. Wie is voor Rotterdam laatste zin? Wie is tegen Rotterdam laatste zin, dat is verworpen. Wie is voor E. eerste zin? Die is aangenomen en wie is voor E. tweede zin -- de verwerping van apartheidspolitik met name genoemd -- Dit zijn dus de voorstemmers, wie is daartegen? Dan is de tweede zin van E. verworpen. Nu kom ik op de vraag, wie is er voor dat datgene wat in E. tweede zin stond alsnog in een toelichting wel wordt vermeld. Wie is daar voor?

Dat de tweede zin van E. in een toelichting wordt opgenomen. En wie is daar tegen ? Dan komt het niet in de toelichting. Dank U zeer. Dan wordt de tekst als volgt. Ik zal nu de tekst voorlezen van de passages D.en E zoals deze zijn gewijzigd. Letter D. " Alles wat mogelijk is doen om de democratische structuren in de landen waar deze niet aanwezig is te bevorderen; dan gaan wij over naar 205, die punt wordt dan een punt komma, dit geldt in gelijke mate voor Oost-Europa (Tsjechoslowakije en andere Oost-Bloklanden) als Zuid-Europa (Spanje,Portugal,Griekenland) of elders(Nigeria Zuid-Afrika, Rhodesia, Cuba). Letter E. Iedere discriminatie naar ras, huidskleur, geloof, geslacht of taal is verwerpelijk. In de toelichting wordt niet verwezen naar de apartheidspolitiek als such, dus wel dat dit in het V.V.D. beginselprogramma staat enz.

Meneer de voorzitter, ik dacht dat aangenomen was het plaatsen van de anti-discriminatie zin tussen de eerste en tweede zin, - nee daar is niet over gestemd, ik heb aangenomen dat we daarover zouden stemmen, dus wie wil nu de antidiscriminatiezin naar voren halen en de zaak lezen , alles doen wat mogelijk is om de democratische structuren enz iedere discriminatie naar ras, geloof etc. is verwerpelijk, dit geldt met name voor enz. Wie wil dat ? In een letter. Wie wil dat niet ? Dan willen wij dat dus wel. Dank U zeer. Nu kom ik aan letter .. 206 is hiermede behandeld.

Meneer Hubert, voorzitter, het spijt mij maar ik dacht dat het voorstel om de met name noemen bij discriminatie bij Zuid-Afrika in de toelichting dat dat wel aangenomen was, U heeft dat verklaard dat dat niet aangenomen was, maar ik meen dat daar twijfel over mogelijk is. Op dat moment heb ik gevraagd, namens Den Haag om hoofdelijke stemming, dat is toen verder vervallen. Ik kom er op terug.

U mag even komen kijken, ik zal het opnieuw in stemming brengen opdat de Hr.Hubert, wellicht wordt overtuigd .. (vanuit zaal onverstaaenbaar) ... het woord apartheidspolitiek slaande op Zuid-Afrika en Rhodesia staan nu niet in het programma , nee ze staan niet in de stelling, ik breng nogmaals in stemming, moet het wel in de toelichting worden genoemd. Wie wil het wel in de toelichting noemen ? Wie wil het wel ? En wie wil het eruit halen ? ... het staat nu wel in de stelling want het staat bij de elders aangewezen landen, de voorbeelden waarvan wij vinden dat een ontoelaatbare discriminatie plaatsvindt, dus het staat er wel degelijk in, meneer de voorzitter Het staat nu inderdaad in een zeker vorm in een stelling, zullen we de toelichting aan de redactiecommissie overdragen in die zin dat die zich precies aan de stelling houdt en voor zo ver nodig, toelicht en het achterwege laat wanneer de redactiecommissie de stelling duidelijk vindt. Gaat de vergadering daarmee akkoord? Dank U. Dan de letter F.; versterking van de band met Indonesië. Letter G. Met een aantal amendementen in de no's, wie wil daarover het woord voeren. Dan is daarop ingediend een amendement 208 dat ter vergadering is ingetrokken en amendement 209 van Roozendaal dat ook is ingetrokken. Dan kom ik aan letter H. met daarop een amendement van Breda 210 wil iemand dat toelichten. Meneer Verweij.

Meneer de voorzitter, in de praktijk blijkt dat die samenwerking in Beneluxverband toch een aantal moeilijkheden oplevert. Het moet mogelijk zijn in de lokale sfeer op vlotte wijze tot oplossing te komen van een aantal problemen, wat betreft b.v. de recreatie. De recreatie houdt niet op bij de grens. Ik noem U gas-electriciteit en water. Ook daar houdt het probleem niet op met de grens. Als er in nieuw Ginneken

wel water en gas is en 5 km verder op Belgisch gebied niet dan is dat een niet begrijpen, zoals wij de Benelux en de grens zien. Ik denk aan milieuhygiene, kwestie van Progile ook dat zou aan de grens in eerste instantie opgelost moeten worden, moderne vuilverbranding, er is onvoldoende capaciteit voor de steden Breda en Tilburg om een moderne vuilverbranding in leven te reepen, en het is dus heel goed mogelijk om met Turnhout een verband aan te gaan. Ik denk aan vestigingsbeleid, ik denk aan grensarbeiders, ik denk aan politie vooral, dat die ook op het mobilfoonnet komen. Dit alles bij elkaar genomen vinden wij het bijzonder nuttig, wanneer ook in ons verkiezingsprogramma tot uiting wordt gebracht, dat, zoals dat vervat is in ons amendement no 10, dat vooral contacten betreffende Belgische en Ned.grensproblemen, daar staat in de eerste plaats, als ik nog een redactiewijziging zou mogen toestaan, zou kunnen toestaan, dan is dat dan zou ik daar in het bijzonder willen lezen, in het bijzonder in de grensgebieden, want daar kan de Beneluxgedachte in de eerste plaats werkelijk tot leven worden gebracht. Dank U zeer, mag ik daar nog iemand het woord over geven. Men. Berkhouwer. Meneer de voorzitter, niemand zal antipathie koesteren tegen de gedachte die de Hr. Verweij heeft ontvouwd, integendeel, ik geloof dat iemand als de Hr. de Koster en wij allemaal niets anders doen dan proberen die belemmeringen op te heffen, maar de vraag is meneer de voorzitter, of nogmaals met alle respect, of het kan zoals het er nu staat, wij zijn ook in die grensgebieden geweest en wij willen natuurlijk samenwerking tussen die Gemeentes, maar het is natuurlijk zo, die gemeente kunnen dat niet alleen af, en ik geloof dat de Hr. de Koster deze mening ook deelt, het een en ander moet hier en daar primair lopen helaas over de departementen, laat ik zeggen grensregelingen, accijns en al die dingen die kunnen die gemeenten niet zelf opknappen en de vraag rijst tevens, meneer de voorzitter, of je het moet beperken tot de belgisch-nederlandse grenzen en of dit zelfde ook niet geldt voor Limburg en voor Groningen, want het is niet alleen Progile meneer de voorzitter, maar denkt U aan de Pijp in Groningen hoe daar de Duitsers tegenaan zitten te kijken, dus die milieuhygiene en nogmaals met alles respect voor wat de Hr. Verweij zegt, het is de vraag of dat een goed voorbeeld is, want ik vraag mij af of Putten en Roosendaal met elkaar Progile houden hebben kunnen regelen, dat is dacht ik juist een zaak die we in veel groter verband moeten regelen, evenzeer ook als de smeerpijp aan de andere kant van onze rivieren, meneer de voorzitter, dus nogmaals, alle sympathie koesterende voor de gedachte, vraag ik mij af of we het in deze vorm moeten opnemen in ons verkiezingsprogramma. Ik dank U wel.

Dank U zeer, mag ik het in stemming brengen, ... Ja gaat U gang.

Paalhammer, afd. Eindhoven, meneer de voorzitter, natuurlijk blijven er problemen over met onze buurlanden die niet door de plaatsen aan de grens opgelost kunnen worden, dat is dan ook helemaal niet de vraag, maar de zaak is deze, momenteel is de centralisatie zodanig groot, dat niet hier en daar iets helaas naar een departement geschoven moet worden zoals de Hr. Berkhouwer zegt, maar dat zo goed als alles via deze weg moet gaan en de vraag die dan ook inderdaad hier gesteld is en in een bepaalde zin beantwoord wordt door dit amendement is dat men een wat grotere vrijheid krijgt en wat meer mogelijkheden krijgt om de problemen die echt grenslandproblemen zijn met elkaar op dat regionale vlak te trachten op te lossen en ik kan U garanderen dat deze problemen er talloze zijn en soms ook juist ook in hun kleinheid misschien op zich niet zo belangrijk en daarom niet in de eerste plaats geschikt voor een

departement, maar toch wel uiterst frustrerend zijn voor degenen die de problemen moeten ondergaan. Dank U zeer. Wie heeft nog een dringende interventie op dit punt. Pegel, uit Breda, meneer de voorzitter, wij willen toch nog een ding hieraan toevoegen, er is al een heleboel over gezegd, dat over het algemeen bij het centrale overleg, tussen den Haag en Brussel men, afgezien dat men dat in het Frans doet meestal, men elkaars taal helemaal niet begrijpt, het valst ons iedere keer weer op dat de gesprekken tussen de mensen uit de Randstad met de mensen uit de gebieden van Antwerpen en Brussel, volkomen langs elkaar heen gepraat wordt en men geen idee heeft waarover men spreekt en wat men werkelijk bedoelt. Het is daarom juist dat er vanuit toch v.n. de zuidelijke provincies op aangedrongen wordt om bij alle besprekingen over grenskwesties en samenwerkingen met België omzwaaij bij de plaatselijke en lokale personen in te schakelen, over het algemeen hebben wij kunnen zien dat in de afgelopen 25 jaar het overleg met België veel slechter is gegaan, dan met veel andere landen. Dank U zeer. Ik zou de discussie willen besluiten met een technische opmerking dat het toch jammer is dat hierin als men dit zo ziet dan niet de contacten van de oostelijke provincies met Duitsland zijn genoemd ik zou nu 210 in stemming willen brengen. Wie is voor 210 ? Wie is daartegen ? Negmaals wie is voor ? Zit Den Haag hierbij meneer Hubert, of is het verdeeld zoals gebruikelijk ? Het spijt mij 210 is niet helemaal duidelijk. Ik denk dat het net is aangenomen, maar wij stemmen over het amendement, de vóór bus staat hier en de tegenbus staat daar. Stembiljet no.2 spoedig inleveren graag. Een kinderspeeltuin voor buitenlandse politiek ja.

Het volgende punt I houdt geen verband met het amendement waarover nu de stemmen worden geteld, dus ik zou ter besparing van tijd de discussie over punt I en verder willen voortzetten.

Punt I. is geamendeerd door Amsterdam en anderen. Wil iemand daarover het woord voeren? Ze neen, dan kom ik op punt J. Wil iemand daarover het woord voeren. Dan ga ik vanaf letter E. vragen of iemand stemming wenst over de punten F. Neen. over punt G. Neen. Over punt H. wordt nu gestemd als toevoeging, maar het eerste deel van H. niet, letter I en letter J/. Dan is paragraaf 2 gewijzigd goedgekeurd en wij wachten af op de stemming op 210.

Paragraaf 3 Suriname en de Ned.Antillen. Letter A.geamendeerd. Wil iemand daarover het woord. Letter B.geamendeerd door Groningen en over genomen. Wil iemand daarover het woord. Letter C. pardon dat was geamendeerd door Groningen, letter D. geamendeerd door Delft en het L.D.C. Letter E. geamendeerd door Utrecht, wil iemand daarover het woord. Het ontraden amendement Reosendaal no.211 is ingetrokken, 213 is ingetrokken en 212 is alleen gehandhaaft door Utrecht. Regio Leiden heeft ingetrokken. Wil Utrecht daarover het woord, het schrappen van letter B. Er is een briefje. Utrecht wil het naar ... (onverstaanbaar) de toelichting blijft inderdaad staan, dus Utrecht trekt ook in. Wil iemand dan nog stemming over paragraaf 3a.b.c.d.e. dan is par.3 goedgekeurd. Is de stemming over ~~XXXX~~ 210 bekend inmiddels. 217 voor, 242 tegen 10, zodat het is verworpen, 10 blanco. U ziet er was inderdaad reden tot het hoofdelijk stemmen. Par.4 ontwikkelingssamenwerking, letter A. U ziet dit is ingrijpend gewijzigd na de amendering Letter A. kom ik eerst op Rom.1 ten eerste. Ten tweede, ten derde, ten vierde. Niemand het woord over A.Rom1. Ja.

Gerritsen, Den Haag. Wat punt 1 van A. betreft het bevorderen van het tot standkomen van een internationaal ontwikkelingsstrategie, merk ik op dat die ontwikkelingsstrategie reeds tot stand gekomen is. (Voorz.) Wij hebben daarover reeds inderdaad Uw brief ge-

kregen, en ik moet bevestigen aan de vergadering dat de Hr. Gerritsen gelijk heeft op dit punt en dat het zo is dat dit nu inderdaad een van de passages is die door de geschiedenis is achterhaald en vanaf het begin van mei af ongewijzigd is blijven staan. Ik zou in dit geval gaarne willen vragen om wat ruimer te zijn met de procedurekwestie. Meneer Gerritsen gaat U verder.

Ik heb geen copie van de brief bij mij, dus het beste zou U mij de brief even kunnen geven - wij zoeken hem nu - het bevorden van de uitvoering van de internationale ontwikkelingsstrategie, is dit een oplossing. Mijn voorstel is om het eerste aldus te wijzigen, steun verlenen aan de ten uitvoer legging van de door de Algemene Vergadering der V.N. aanvaarde ontwikkelingsstrategie. En dan handhaaft U de letters 2e, 3e, 4e. Ja die handhaaf ik, maar in dit verband moet ik erop wijzen dat natuurlijk onder aan van de pagina links is een voorstel van Amsterdam, het bevorderen van initiatieven die leiden tot vergroting van de exportopbrengsten van de ontwikkelingslanden ook kan vervallen, want in de paragrafen 21 tot 38 van de ontwikkelingsstrategie van de N.V. is dit, zijn die initiatieven al in extenso opgenomen, daarbij komt dus het amendement van Amsterdam, binding van hulp wordt in principe afgewezen, staat in par. 45 van de V.N. ontwikkelingsstrategie, dus ik vraag me af of deze dingen ook hierin gehandhaaft dienen te blijven. En dus het amendement van Leiden dat spreekt van zelf dat het ook niet doorgaat, het hangt samen met het allereerste deel dat die ontwikkelingsstrategie in onderling overleg moet opgesteld worden. Dank U wel. Mag ik dan het volgende voorstel doen aan de vergadering om de redactiewijziging van 1 zoals door meneer Gerritsen voorgesteld over te nemen en de teksten Amsterdam tweemaal en Leiden 1 maal op de juiste wijze in de tekst te verwerken nl. zo dat er uit blijkt dat het behoort tot de reeds vastgestelde ontwikkelingsstrategie. U weet dit zijn amendementen waarvan de overneming was aanbevolen. Kan meneer Gerritsen zich er ook mee verenigen. Dank U zeer. Is de vergadering daarmee accoord. Dank U zeer. Dan ga ik over naar Rom. 11 ten eerste ten tweede, ten derde ten vierde, ten vijfde, ten zesde. Ik teken dan aan dat aan die amendementen die daar dan onder staan dat die dus in de tekst zullen worden verwerkt ... voor de microffon spreken ... Snopper Den Haag, bij ten zesde de passage, Nederland terugkerende deskundigen, waaronder zendelingen, - daar was ik juist aan toegekomen ja, -- onder zendelingen en missionarissen die als vrijwilligers bij het ontwikkelingswerk bij hun terugkeer in het vaderland in aanmerking dienen te komen minimaal voor de A.C.W. en W.A.O. en zonedig W.W. wordt door de afdeling Den Haag niet gesteund om de reden dat dit zo bijzonder moeilijk is, na te gaan wie nou eigenlijk daar wel en wie daar niet ontwikkelingswerk heeft gedaan. Je kunt als deskundige voor een salaris worden uitgezonden wat veel hoger is dan dat je in Nederland verdient, aan de andere kant kan je als gewoon man van een bedrijf kan je daar belangrijk werk voor een dergelijk land hebben gedaan, dit is de reden waarom Den Haag ontraadt deze passage op te nemen. Ik dank U zeer. Wil de afdeling mijnstreek of Maastricht de opneming die door de Partijraad was aanbevolen nog toelichten, zo niet dan breng ik nu in stemming de voorlaatste alinea van de linkerkolom op blz. 12 luidende, de in Nederland terugkerende deskundigen, waaronder zendelingen en missionarissen, dienen als vrijwilligers in het ontwikkelingswerk bij hun terugkeer in het vaderland in aanmerking te komen minimaal voor de A.O.W. W.A.O. en zo nodig de W.W. Wie is daar voor? Wie is tegen? Ik stel voor om te stemmen.

Dan zo speedig mogelijk met de vergadering door gaan. Wilt U zo speedig mogelijk Uw stembriefje inleveren. We stemmen voor of tegen het amendement.

Stembriefje no.3 Ik wou verder gaan, aannemende dat alle stemmen zijn uitgebracht met de volgende passage, het stimuleren van Jongeren vrijwilligers organisaties van Den Helder. Wie wil daarover het woord voeren. Niet. Dan komen we bovenaan middelste kolom, een amendement Delft, Den Haag Zeist, waar ook nog 5 amendementen zijn ingediend 216 van Gouda is ingetrokken, 214 en 215 zijn gehandhaafd. Pardon 215 ingetrokken, 214 van Den Helder blijft gehandhaafd. Mag ik vragen of Den Helder dat nu wil toelichten.

Blauw, Den Helder, meneer de voorzitter, dames en heren, de afdeling Den Helder heeft met verbazing de eerste zin gelezen van ontwikkelingssamenwerking. Die zin is een aaneensluiting van mode worden doch geeft meer de indruk van een ethische bezweringformule voor ontwikkelingssamenwerking. Ik geloof dat willen wij het gehele volk doordringen van ontwikkelingssamenwerking, dan dienen wij dat te doen met enige concrete punten waarom. Ik kan mij nl. voorstellen dat Oost-Groningen zegt, waarom ontwikkelingssamenwerking met welk land dan ook en gaat er naar ons niet genoeg geld toe, echter ontwikkelingssamenwerking is essentieel voor bepaalde zaken en dat is onder andere voortbestaan van het mensdom. Dat is tenminste de stellingname van de afdeling Den Helder, en ik geloof dat het een goede zaak is wanneer de V.V.D. dit gewoon opneemt in zijn programma en dit zo stelt, waardoor iedereen kan zien en waarnemen waarom. Ik dank U wel.

Dank U zeer, ik maak eerst even de stemming bekend over de terugkerende deskundigen, dat amendement is aangenomen met 255 voor, 199 tegen en 13 blanco. Wil iemand het woord voeren n.a.v. het voorstel Den Helder. Ik zag Mej. Texopeus Pot, U ziet er van af. Ja dank U wel. 214 Den Helder, dat is ter vervanging eigenlijk van de passage zoals die er staat, dan breng ik dus eerst in stemming wie wil de bestaande passage met Rom.1 en Rom.11 vervangen door 214 van Den Helder. Wie is voor Den Helder, Wie is daar tegen, dan is Den Helder verworpen. Dan ga ik nu puntsgewijs in stemming brengen par.4 letter A, aanhef, wie wil daar stemming over. Rom.1 letter 1. zoals gewijzigd conform het voorstel van meneer Gerritsen, wie is daar voor? Wie wil stemming? Over ten tweede, over ten derde, ten vierde. Dan is Rom.1 aangenomen.

Rom.11 ten eerste, ten tweede, ten derde ten vierde en ten vijfde, de toevoegingen worden dus verwerkt conform het voorstel van meneer Gerritsen, dan kom ik: de in Nederland terugkerende, dat wordt dus letter B. die is al aangenomen, het stimuleren van de Jongeren Vrijwilligers organisatie wordt letter C. Wil iemand daarover stemming en dan komt Mej. Texopeus Pot met letter D.

Mevrouw de voorzitter, ik zou willen voorstellen een punt te zetten achter de zin het bieden van ruime mogelijkheden aan de bewoners van de ontwikkelingslanden zich te bekwamen op allerlei gebied. punt. Want wanneer men daarbij gaat zetten hetzij door opleidingen in ons land, ik wil helemaal niet onze universiteiten voor de buitenlanders sluiten, maar ik houd er wel rekening mee dat op het ogenblik de universiteiten dikwijls al zo overbelast zijn dat ze de nederlandse studenten al niet kunnen opvangen en nu ben ik zo bang dat men wanneer men zoiets zegt in een programma, wat naar mijn mening veel te gedetailleerd is, dat men dat toch niet kan waar maken en de mensen dus blij maakt met een dooie mus, wanneer wij een punt zetten achter die eerste zin dan kunnen wij dat aan de prudentie van de regering en parlement overlaten hoe ze dat willen verwezenlijken.

Dank U zeer. Meneer Linze. Ik moet juffrouw Toxopeus Pot in zoverre bestrijden, er zijn al verschillende instituten in ons land gevestigd, ik denk aan International Institute for Social Studies, in Den Haag en ik denk aan de International Causes voor technische opleiding aan de Technische Hogeschool in Delft, zo zijn er nog wel enkele op te noemen en ik geloof dat hier speciaal op geduid wordt. Dank U zeer. Mag ik dan in stemming brengen, het voorstel laat ik zeggen de eerste zin, tot daar waar Mej. Toxopeus Pot de zin wil laten eindigen, op allerlei gebied. Punt Wie is --- Van der Mark Amsterdam, voordat het in stemming wordt gebracht zou ik U er nog op willen wijzen het grote belang van deze internationale cursussen voor het international wetenschappelijk contact ook van nederlandse zijde. Dank U zeer. Ik breng in stemming het eerste deel, Wie is daar tegen? Dank U wel. Wie wil met Mej. Toxopeus Pot daarmee de zaak beeindigen en het tweede gedeelte schrappen. Wie is daarvoor het schrappen, wie is daar tegen? Dan blijft hij staan. Dank U zeer. Dan hebben wij hiermede par.4 gehad en dan ga ik over naar par.5 Defensie. Letter A. ten eerste, ten tweede, ten derde, ten vierde. 217 Rotterdam, wordt dat gehandhaafd. Wil R'dam het toelichten, herstel .. 218 is ingetrokken— Mag ik iets zeggen nog over het vorige, dat is dus de toelichting die staat onder ten vierde, die is geheel herschreven en daar zou ik van willen opmerken dat de eerste zin vaststaat dat onze defensie thans een minimale omvang heeft bereikt, misschien toch niet helemaal omschrijft wat wij bedoelen, het is nl. niet alleen de omvang maar ook de kwaliteit, dus ik zou willen voorstellen, er toch een zekere redactionele verandering in aan te brengen en zeggen een minimaal niveau qua kwaliteit en kwantiteit. Het is nl. ook de kwaliteit die er een rol speelt, het is een kleine poging ter verfraaiing. - Het is zo somber dat ik nauwelijks kan zeggen Dank U zeer.

219 heeft R'dam wel gehandhaafd. Wilt U dat toelichten. Dat wordt entraden. Mag ik dat in stemming brengen. Wie steunt 219 van R'dam de voorlichting ook op de schelen, Wie is daar tegen, dat is dan verworpen. Dan kom ik aan letter B. Verhoging van efficiency, daar is niemand tegen, letter C., letter D. Pardon letter C.

Dil,Zwolle, ik zou willen voorstellen, meneer de voorzitter, om hier een redactionele toevoeging te doen, er wordt hier gesproken een onderzoek naar de wenselijkheid, ik zou daar aan willen toevoegen en de mogelijkheid. Dat is een afschuwelijke afzwakking voor Velzen, maar het lijkt me inderdaad weinig zinvol om het onderzoek alleen naar de wenselijkheid te laten geschieden en dan niet de mogelijkheid erin te betrekken, dus ik stel voor om dat over te nemen. Letter D. - De ervaring in Engeland zijn zo dat wij aan de mogelijkheid ernstig moeten twijfelen en het lijkt me goed om die erbij te zetten.. Ja laat ons het maar bekijken. Letter D.

Schouten,Doom, ik zou even willen opmerken dat D. naar mijn mening niet op zijn plaats is in een politiek program, er is geen enkele reden om aan te nemen dat op dit moment binnen het leger niet voldoende krachtig opgetreden wordt tegen sabotage en dergelijke en zeker gezien het aantal gevallen wat plaats gevonden heeft, dat lijkt mij volslagen overbodig. Dank U zeer. Wij zullen er zo meteen over stemmen. Dan kom ik nog aan amendement 220 grotere integratie enz. Wil een van de voorstellende afdelingen dat toelichten. Gaat U gang.

Meneer de voorzitter, De Rooij Deventer, in een minuut een paar opmerkingen. Wij willen met dit voorstel voorkomen dat de bestaande concurrentiestrijd tussen de strijdmacht-delen wordt voortgezet, wij willen het doelmatig doen stellen van prioriteiten ten

aanzien van datgene wat belangrijk is voor de Natotroepen van Nederland en voor de territoriale verdediging van Nederland. Wij willen daardoor bereiken het flexibel maken van de verdeelsleutel tussen de drie krijgsmachtendelen teneinde die flexibiliteit te vergroten. Wij willen het overeenkomstig doen stellen van de regelen van bezoldiging, voorziening en toelagen en betaling bij de drie krijgsmachten. Wij willen gelijk stellen, personeelsprioriteiten van de drie krijgsmacht-delen ten aanzien van dienstplicht en beroepspersoneel. Wij willen een gelijk materieel aankoopbeleid voor de drie krijgsmachtdelen om duplicaties die duur zijn te voorkomen. Wij willen het opheffen van traditionele heilige huisjes die nog sinds 20 jaar na de bevrijding bestaan en die in de naaste toekomst gezien de geldmiddelen bestreden moeten worden. Mag ik nog iets toevoegen over het beroepsleger. Dan is er nog een studie verschenen van de Majoor Wenders van de Opper-officier van personeel, die is beloond door de Vereniging van Krijgswetenschap waarin de heer Wenders puntgaaf aantoont, dat een beroepsleger binnen Nederland, zij het met enkele miljoenen meer, tot de bijzonder grote mogelijkheden behoort. Dank U wel.

Meneer Koudijs, meneer de voorzitter, ik kan in zo verre met de vorige spreker meegaan dat wat gezamenlijk kan gebeuren door de drie onderdelen van de Krijgsmacht dat moet ook gezamenlijk gebeuren en er is voortdurend het streven naar om dat te doen, zoals bij iedere grote organisatie zijn hier en daar nog wel lacunes maar het voortgezet efficiency onderzoek zal deze moeten opruimen. Intergratie zou ik mij tegen willen verklaren, omdat in tijd van acties, waar uiteindelijk onze krijgsmacht voor in stand wordt gehouden, de landmacht opereert in Noord-Duitsland de zeemacht opereert op de zeeën en de luchtmacht wordt opgenomen in de Second Tect. Airforce, dat betekent dat ze in tijden van actie afzonderlijk opereren, daar zit de hele logistiek aanvast, ik zou me dus willen verklaren en ik hoop dat de vergadering de redelijkheid van de argumentatie wil inzien, tegen intergratie in Nederland. Een ander punt is Internationale Intergratie, maar hoezeer we dat ook trachten daar zijn we nog niet aan toe. Het laatste punt van het amendement is een horizontaal georganiseerde defensietop, ik meen dat wij dit in deze ongenueanceerde vorm mogen zeggen. Wij hebben nu een vertikaal georganiseerde top die grote onvolkomendheden vertoont. Op het ogenblik vindt er plaats een onderzoek behalve door efficiency experts uit het eigen bedrijf, vindt er plaats een onderzoek door een commissie onder leiding van Prof. Verburg, naar de organisatie van het ministerie, de zogenaamde commissie Verburg en het bureau Bakkenist heeft een onderzoek in handen naar een verbeterde efficiency van de Kon. Landmacht. Het

bureau Bakkenist is alweer gestuit op de moeilijke besluitvorming in de top door een voornamelijk bij de Landmacht bevelvoering in commissioraal verband en daar komen dus voorstellen uit. I zou U willen aanbevelen te wachten op die voorstellen en wel te spreken over een optimale maar niet over een verticale of horizontale organistatie. Mag ik nog een minuut hebben, voorzitter, - eigenlijk liever niet, maar U moet het beroepsleger nog in een halve minuut afdoen - dat zal uit de studie blijken of dat mogelijk is. De ervaringen in Engeland zijn niet zo gunstig, de ervaringen in Amerika zijn dat het vele miljoenen wel haast miljarden dollars extra kost. Dan laat ik het op dit moment hierbij. Dank U wel. Ik wou tot stemming over de defensieparagraaf overgaan en breng eerst dus de overgebleven amendementen 219 en 220 in stemming. 219 is in stemming gebracht, 220 wie is daar voor, wie is daar tegen, dan is 220 verworpen. Dan ga ik puntsgewijze langs, wie wil stemming over letter a, inleiding ten eerste, tentweede, ten derde, en ten vierde, letter b, stemming, (onverstaanbaar vanuit zaal), de kwaliteit ja, mag dat door de redactiecommissie worden ingevoegd, geen bezwaar. Letter B, letter C, invoegen ook het woord en mogelijkheid, niemand stemming, letter D is stemming over gevraagd, wie is voor het handhaven van letter D. Wie is daar tegen? Dat is aangenomen ja, lijkt mij. Blijft staan. Dan komen we aan paragraaf 6, letter A, wie wil daarover discussie, letter B, letter C. Amendement Rotterdam 221, gaat U gang. Ja voorzitter, wij hebben gehoord dat het amendement van Voorburg is ingetrokken en wij zijn bereid om ons amendement ook in te trekken, dan blijft alleen over het Haagse amendement, wat de hele zaak wat genuanceerder stelt en daar willen wij ons achter plaatsen. De bedoeling van onze afdeling en datzelfde geldt ook voor de Haagse afdeling, als ik het goed begrepen heb, is dat dergelijke soort bijeenkomsten dat die gehouden zullen worden op een zodanige manier dat niet een politieke partij aan het woord is, maar meerdere zo niet velen, dat zij op de kazerne worden gehouden, weliswaar buiten de diensttijd, dat sluit dan tevens af dat het in allerlei recreatiezalen gebeurt, maar wel op het kazerneterrein en voor ons is het van groot belang dat dat gebeurt onder de verantwoordelijkheid van de bevelvoerend officier, zodat iedere officier een zodanige opleiding moet krijgen op de duur dat hij zich met de leiding van zo'n discussieavond kan belasten. Nou dan ben ik tegen den Haag (voorzitter). Mag ik meneer Vonhof het woord geven.

Meneer de voorzitter, ik mag weer beginnen met vast te stellen dat ik zeer erkentelijk ben dat in ieder geval de wat minder genuanceerde eerste voorstellen

van Voorburg en Rotterdam zijn ingetrokken, maar dan nog dames en heren, als U dan kijkt naar datgene wat is voorgesteld door de werkgroep en wat ook de lijn van de fractie is nl. dat inderdaad die volledige burgerschapsvorming wel moet plaats hebben dan kom ik toch tot een ontrading van de politieke vorming. Als er nu een ding is wat wij met elkaar proberen dan is dat, dames en heren, om in de krijgsmacht te komen tot een totale vermaatschappelijking. Die vermaatschappelijking die houdt in dat men zo veel mogelijk aan normale politieke activiteiten ook buiten de kazerne deel kan nemen. Die houdt overigens ook in een grote mate van vrije meningsvorming via publikatieborden. Wie de kazernecomplexen kent weet dat daaraan een grote ruimte wordt gegeven. Maar waar nu precies de grens ligt en dat heeft de afgevaardigde van Rotterdam duidelijk aangegeven, dat die in hier in de situatie komt dat politieke bijeenkomsten door officieren op een gegeven ogenblik moeten worden begeleid en eventueel, als men meent dat de normen die gesteld worden, worden overschreden, door officieren zouden moeten worden beeindigd, dat bij voorbeeld in tijd van verkiezingen. Wel dames en heren ik hoef U niet op de uiterst ongewenste consequenties daarvan te wijzen en vandaar dat ik geloof dat wij zeker binnen de krijgsmacht, zeker binnen de krijgsmachtdelen moeten komen tot die evenwichtige burgerschapsvorming, dat alles moet worden gedaan om diegenen, die vrijwillig dienend of dienstplichtig militair zijn de gelegenheid te geven deel te hebben aan politieke activiteiten, maar dan ook zoals elke staatsburger in het eigen verband buiten de kazerne, buiten het kazernecomplex, en dat is precies wat de werkgroep voorstelt, doet U het anders, dames en heren, stelt U het anders voor dan zijn vrij ernstige consequenties zeker niet te vermijden in bepaalde opzichten. (applaus) Dank U zeer. Meneer Hubert gaat U gang.

Dank U voorzitter, ik wilde om te beginnen op wijzen dat het idee van de bevelvoerende officier dat wat erbij gehaald werd door Rotterdam, niet in het Haagse tekst verwerkt staat en dat de Partij zich ook niet op vast legt als ze het Haagse amendement zou voorstaan. Ik wil er verder op wijzen dat de bedoeling is van het amendement in alle eerlijkheid dat er inderdaad politieke discussies in de kazernes zullen plaatsvinden en wel en dat vinden wij erg belangrijk en dat staat ook te lezen in ons amendement- in de vorm van niet eenzijdige voorlichting of te wel in de vorm vanfora, als er dus de ene politieke partij ter ene zijde staat dat er ook de andere politieke partij staat, dat er nimmer een spreker van een zijde deze militairen moet gaan voorlichten, ik vind dat iets van een werkelijk wezenlijk belang en ik zou er bij de partij werkelijk op willen aandringen om dit aan te nemen, dit soort politieke vorming vindt plaats in allerlei instituten, het vindt plaats in

zou

schoolverband, het vindt plaats in vormingscentra en dergelijke, waarom de dienstplichtig militair die we in die kazerne stoppen niet de gelegenheid krijgen om dat in dat verband ook te doen. (applaus) Dank U zeer.

Schotte, Rotterdam, voorzitter, ik wou het Rotterdamse standpunt nog even afstruern als gesproken wordt over de officieren die de leiding hebben. Bedoeld is, als er een aktiviteit in een kazerne of een inrichting is, dan is de bevelvoerend officier verantwoordelijk, en dat betekent ook in deze situatie in de haagse amendement voorgesteld, blijft de bevelvoerend officier verantwoordelijk. Dat hebben wij bizonder willen adstrueren. Dank U zeer. Dat is dan duidelijk. We gaan 203 of letter c. tegen mekaar in stemming brengen. Kunnen we niet stemmen, gaat U nog iets zeggen wat nog niet eerder gezegd is. Nee, gaat U gang.

Ja, ik, wou toch nog een aspect naar voren brengen, meneer de voorzitter, dat is nl. op dezelfde pagina voorkomend, verlaging van de leeftijd waarop actief kiesrecht wordt verkregen tot 18 jaar. Ik dacht mede in dat kader dat het een zeer reeel voorstel is dat de afdeling Den Haag heeft gedaan, immers waar zit de grote groep van 18 jaar, die zit in de kazerne en ook doordat ze daar nogal weinig geld krijgen zijn ze ook nog al eens na de werktijden waar we het net over hadden, zijn ze ook aan die kazerne gebonden, het is dan ook logisch dat alles wat kennis moet zijn, dat ze die daar ook op kunnen nemen, als het maar niet te eenzijdig is daar ben ik het mee eens. Dank U wel, het woord is aan meneer Koops, Koops Voorburg, meneer de voorzitter, Voorburg heeft afgezien van haar eigen amendement, zal dat van Den Haag steunen op punt van de inspraak om dat wonderlijke woord in dit verband misschien te gebruiken van de commandant van de kazerne, het spreekt vanzelf dat de commandant van de kazerne de verantwoordelijkheid draagt b.v. dat de ruiten van het lokaal waarin gedebatteerd wordt of waarin het forum spreekt niet worden ingeslagen of dat er geen handgemeen uitbreekt, wat helemaal niet vanzelf spreekt is dat de commandant van de kazerne dat forum voorziet laat staan de discussie leidt of de discussie in door hem al dan niet wenselijke geachte banen leidt, dat zit ook niet in de versie Den Haag en daarom steunen Voorburg de afdeling Den Haag van harte. Dank U zeer. Ik wou nu werkelijk tot de stemming overgaan. Het is duidelijk dat Den Haag en Rotterdam het op dit punt niet met elkaar eens zijn maar wel over de tekst, welke tekst de vergadering wil ze nu uitmaken 203, 223 afd. Den Haag, wie is daar voor? Wie is daar tegen? Het lijkt mij te zijn verworpen. Zijn de voorstellers het daarmee eens, neen, niet dan wordt er gestemd over 203.

Wie voor 223 wie daar voor is stemt hier voor, daarmee is dan letter C. in de oorspronkelijke versie verworpen. Verder willen gaan met de letter D. vraagt iemand het woord over letter D., de herziening van het straf- en tuchtrecht, letter E. dan het amendement 225, van J.O.V.D. wil iemand dat toelichten ? Wiebenga, meneer de voorzitter, ja dit is een amendement waar we echt geen halszaak van maken, het is echt een praktisch punt. Het is zo dat sinds de jongeren steeds meer hun stem laten horen in politieke zaken ook, ik dacht dat iedereen dat erg positief vond, is ook het aantal jongeren wat in gemeenteraden resp. provinciale Staten gekozen wordt gestaag aan het groeien. Onder hen is ook een aantal die nog in militaire dienst moeten en het amendement wat de J.O.V.D. heeft voorgesteld doelt er eigenlijk op dat hen die gekozen zijn in gemeenteraad of provinciale staten het niet onmogelijk wordt gemaakt hun mandaat uit te oefenen door oproep in militaire dienst en detachering laat ik zeggen, onmogelijk ver van hun gemeente resp. hun provincie. Het is zo dat kamerleden, mensen die gekozen worden tot Kamerlid op non-actief worden gesteld en dus laat ik zeggen niet meer opgeroepen kunnen worden voor mil.dienst, dat geldt niet voor hen die in raden of staten verkozen zijn. De bedoeling van het amendement is dus om faciliteiten te doen verlenen aan die mensen die in dienst zitten maar toch ook in hun gemeenteraad resp. provinciale staten hun taak moeten uitoefenen en eigenlijk meer nog concreet dat het niet onmogelijk wordt gemaakt aan deze mensen om hun mandaat uit te oefenen door het oproepen in mil.dienst. Dank Uwel meneer de voorzitter. (einde band no.4)

Van Grafhorst uit Den Haag, ik wilde opmerken dat wij het zodanig belangrijk vinden dat iedereen actief en passief kiesrecht heeft dat ook mensen die in mil. dienst zitten volledig van het passieve kiesrecht gebruik moeten kunnen maken reden waarom wij amendement 225 ondersteunen. Dank U zeer. Ik maak intussen de de uitslag bekend over 223 Den Haag, verworpen met 293 tegen en 151 voor. Het timmermansoog is hier nog niet zo slecht. 5 ongeldig, dat hadden wij inderdaad niet ontdekt. Nog iemand het woord over 225 J.O.V.D. Meneer Geertsema.

Ja meneer de voorzitter, ik heb natuurlijk heel veel begrip voor datgene wat o.a. door de Hr. Wiebenga hier naar voren is gebracht, maar de Hr. Wiebenga zal toch met mij moeten erkennen dat deze formulering zoals die door de J.O.V.D. is gegeven wel bijzonder ruim is, dat betekent alle gelegenheid geven de werkzaamheden in de ruimste zin die hun positie als zodanig met zich meebrengt, te verrichten, dat betekent dus ook tijdens de mil.dienst het vervullen van het

wethouderschap van een gemeente, van het zijn van gedeputeerde dan moet men een heel andere regeling voorstellen, dan moet men het doen zoals ten aanzien van een Tweede Kamer dat een lid van een Gemeenteraad of van Prov.Staten dat dat vrijstelling van mil.dienst betekent maar je kunt niet stellen, iemand moet tijdens de uitoefening van zijn mil.dienst moet hij in staat zijn gedeputeerde ook of wethouder te worden en we moeten geen tweederangs statenleden en gemeenteraadsleden invoeren op dit gebied mensen die dan wel en niet wethouder en gedeputeerde kunnen worden. Ik begrijp de bedoeling, maar ik geloof dat de formulering zoals die hier gegeven is toch bepaald te ver gaat. Mag ik vragen of nog iemand het woord wil. Meneer Wiebenga. Dank U wel meneer de voorzitter. Ik geloof uit de woorden van meneer Geertsema te mogen beluisteren, dat hij de formulering nog te zwak vindt, hij zou liever nog een sterkere formulering willen hebben. Ik zal U zeggen waarom wij niet een nog sterkere formulering hebben voorgesteld, immers het zou logisch zijn een parallel te trekken met het verkozen worden voor de Tweede Kamer of de Eerste Kamer en dan niet in dienst opgeroepen te kunnen worden. Aan de andere kant hebben wij gedacht dat de defensie van Nederland een landsbelang is en dat moet het ook zeker blijven, terwijl het gekozen zijn in staten of gemeenteraad een provinciaal resp. plaatselijk belang zou zijn en daarom dachten wij dat een formulering zoals die hier staat meer reëel zou zijn ook wettelijk gezien dan de formulering zoals de Heer Geertsema liever zou willen. Aan de andere kant geloof ik dat het goed is dat dit probleem in ieder geval ter sprake is gebracht tóch wanneer deze formulering is aangenomen, misschien nog wel een enkele redactionele wijziging kan worden aangebracht, maar het idee op zichzelf dacht ik is een idee wat toch wel erg belangrijk is voor de democratie, zeker nu ook de passiefkiesgerechtigde leeftijd mede op voorstel van onze partijgenoot Wiechel in de toekomst hopenlijk omlaag gaat, zal het geval zich steeds meer gaan voordaan dat jongeren in de gemeenteraad worden gekozen en die hoeven dan niet echt meteen wethouder te worden, hoor meneer Geertsema, maar dat jongeren in de gemeenteraad worden gekozen die daarna nog in dienst moeten en dan zou het toch wel bijzonder triest zijn wanneer dezemensen daardoor hun mandaat nauwelijks of niet meer zouden kunnen uitoefenen. Dat was eigenlijk de gedachte die achter het voorstel ^{at} mocht de formulering redactioneel nog gewijzigd moeten worden dan houd ik me daarvoor aanbevolen uiteraard. Dank U zeer. Mag ik het in stemming gaan brengen. Mag ik, (geertsema) voorzitter, proberen om een redactionele wijziging aan te brengen, waardoor misschien toch alle gemoederen bevredigd kunnen worden, aan gekozen

in Gemeenteraden en Prov.Staten moet in vredestijd zo veel mogelijk gelegenheid worden gegeven de werkzaamheden die hun positie als zodanig met zich meebrengt te verrichten enz. enz. En in de ruimste zin wordt geschrapt. De voorstellers zijn daarmee akkoord, ik breng dan nu 225 in stemming.... mag ik nog heel even. Ik vind het niet terecht om een uitzondering te maken voor iemand die statenlid is of gemeenteraadslid is, dat hij daardoor b.v. niet uitgezonden zou worden naar Duitsland om daar gedetacheerd te worden, dat vind ik niet terecht. Ik vind het niet terecht dat iemand die statenlid of gemeenteraadslid of wat dan ook is, niet een varende plaatsing krijgt aan boord van een schip maar een ander die toevallig dit niet heeft wel, en wel voor 2 maanden van huis wordt gestuurd. Ik dank U.

U bent dus tegen discriminatie begrijp ik. Ik breng nu 225 in stemming. Wie is daar voor ? Wie is daar tegen ? Dat is verworpen. Dan gaan we nu lettersgewijs de zaak langs voor wie stemming vraagt moet dat melden, par.6 a,b,c, waarbij ik aantekenen dat bij het woord intergratie de toelichting begint, d, e, dat is dan hoofdstuk 3. Dan gaan we over naar hoofdstuk 3, ik zou een dringend beroep op de vergadering willen doen om de discussies toch enigszins te beperken want we zijn nu op de helft, meneer Juches. Ik wou net een suggestie over de orde maken meneer de voorzitter, wij hebben op dit moment nog 155 minuten en 35 paragrafen. Wij hebben een ongelimiteerd aantal minuten, wij gaan alleen om 6 uur naar een andere zaal. O dat was niet van te voren aan alle meegedeeld. Niettemin op die basis zouden wij 5 minuten per par. hebben, het is toch juist zegt de voorzitter, wij streven naar 6 uur, ik wilde er alleen de aandacht op vestigen. Ik dank U zeer, ik hoop ook dat die verhuizing niet nodig is. 301 is ingetrokken. 302 wordt dat gehandhaaft, wordt dat verdedigd. 302 wie is daar voor.? Ja willen de sprekers zich wel opstellen, want anders wordt het erg moeilijk. We werken volkomen in volgorde, dus U kunt het zien aankomen.

Het spijt mij, meneer de voorzitter, de afdeling Den Helder heeft dit punt naar voren gebracht omdat er toch algeheel in den lande is te constateren dat de leden van de hengelsportvereniging Gaat Vooruit hun gekozen bestuur ook niet steunen op hun bepaalde beslissingen en dit trekt door in alle lagen van het bestuur. Of dit nu een hengelsportvereniging is of dit nu een gemeenteraad is of dat het zelfs het parlement is zodoende acht Den Helder het toch wel een goede zaak om dit te plaatsen, het groeiende onbehagen wat er is in de bevolking ten opzichte van zijn bestuurlijke gekozen organen. Ik dank U wel. Meneer Geertsema. Dank U zeer meneer de voorzitter, ik geloof dat Den Helder een punt miskent en dat gaat mij een beetje aan het hart nl. er

wordt een onderzoek gevraagd, de partij heeft in al zijn geledingen enorm onderzoek verricht enige tijd geleden, uitmondende in het rapport, kiezer - gekozenen, waarin wij getracht hebben alle mogelijke manieren te vinden om aan dat groeiend onbehagen tegemoet te komen om na dat hele werk van de commissie kiezer-gekozene nu weer een nieuwe commissie ter bestudering van dat onbehagen in het leven te roepen, lijkt mij toch een beetje veel gevergd. Dank U zeer. Ik breng 302 in stemming. Wie is daar voor ? Nee, en wie is daar tegen ? dan is dat verworpen. Letter a. daarop was ingediend amendement 303, dat is ingetrokken, wie wil het woord over letter a. wie wil het woord over letter b, wie wil het woord over letter c, Ja meneer Geertsema. Ja meneer de voorzitter, dit is nu een kwestie waar de feiten deze tekst een beetje achterhaald hebben, deze zaak is inmiddels in de Tweede Kamer aan de orde gekomen, is geamendeerd daar op voorstel van de Hr.Wiechel, dus ik geloof dat wij de tekst redactioneel zullen moeten aanpassen aan het wetsontwerp zoals dat mede op voorstel van de Hr.Wiechel is aanvaard, dan zou deze tekst moeten luiden: Verlaging van de grens van 50% van de lijstkiesdeler tot 25% van de kiesdeler, waarbij enz. dan hebt U de tekst zoals die door de Tweede Kamer werd aanvaard. Dus het wordt verlaging van de grens van 50% van de lijstkiesdeler tot 25% van de kiesdeler. Ja en dat is dus die zaak waar de kiesraad nog op studeert. .. Nee, dat is aanvaard door de Tweede Kamer. Maar nu is de vraag moeten wij niet ook iets opnemen over het 2e voorstel van de Hr.Wiechel waar de kiesraad naar kijkt, nl. dat men dat allemaal zou moeten optellen. Dat volgt hieruit. Ja, goed dank U zeer. Letter d, de verlaging van het kiesrecht. letter e, gelijktrekking van de minderjarigheid, letter f, wil iemand daarover het woord. Letter g, niemand het woord, dan ga ik tot stemming over van par.1 Wie wil stemming over letter a, over letter b, over letter c, gewijzigd, letter d, letter e, en letter f en dan heb ik nog vergeten letter g, en dan hebben we nog letter f, wie wenst daarover het woord. Zo niet stemming dan is paragraaf 1 afgehandeld. Letter h, wie wenst daarover het woord. stemming ? Dan is letter h goedgekeurd. Par.2 Mevrouw van Someren vraagt het woord over par.2 a. De geschiedenis van a is ongeveer een jaar oud. Wij hebben in Breda een resolutie aangenomen waarin Hoofdbestuur en Kamerfrakties werden uitgenodigd alles te doen en en niets na te laten om te komen tot een stembusakkoord en genoemd zijn toen de daarvoor in aanmerkingkomende partijen. U zult zich herinneren dat om een woord van Geertsema te gebruiken de drukinkt nog niet droog was of D.66 riep al dat dit natuurlijk de grootst mogelijke onzin was en dat dat helemaal niet kon. Wij hebben een

officieel antwoord van D.66 nooit gekregen, behalve dat enkele weken geleden er een uitnodiging kwam van D.66 tot een gesprek met ons. Wij hebben daarop - men mag van mening veranderen, dat vind ik op zichzelf geen schande - geantwoord dat wij tot dat gesprek bereid waren, er zijn zelfs onderhandelingen geopend over een datum, het is natuurlijk erg moeilijk om druk bezette mensen op een datum bij elkaar te krijgen- en deze onderhandelingen over de datum zijn doorkruist door alweer een woord van Geertsema, door de verloving tussen de Partij van de Arbeid en D.66 en nu is dezer dagen is vele malen tegen mij gezegd, en ook in de wandelingen vandaag, zou je nou die D.66 maar niet schrappen. Ik moet U eerlijk zeggen dat ik dat toch prematuur vind, natuurlijk als U mij op de vrouw af vraagt, acht je de mogelijkheid erg groot om nog met D.66 tot een akkoord te komen, dan zeg ik ja heel erg groot acht ik die niet, maar om nu al ten principale te besluiten D.66 uit te sluiten, dat lijkt mij kwa procedure onjuist. Dat zou ik U dus bij voorbaat willen ontraden. Wij hebben nog onze algemene vergadering in Amsterdam eind maart, dan zullen wij ons moeten uitspreken en dan op grond van de op dat moment bekende feiten, over een samenwerking en dan heeft inmiddels D.66 zijn congres gehad, dan kunnen wij zien of de verloving een gelukkige wending heeft genomen, gelukkig dan voor de partners, misschien niet voor ons land, maar misschien voor de partners en dan kunnen wij ons baserende op de realiteit ons uitspreken. Ik geloof dus, meneer de voorzitter, dat het prematuur is om nu deze partijen, de opstellingen daarvan om daar een verandering in te brengen. Dank U zeer. Mag ik iemand hierover het woord geven in verband met de voorzitter heeft gezegd en het amendement 304. dat hierop betrekking had. Graag meneer de Voorzitter, van der Star van de afd. Loosdrecht. Lang voordat eigenlijk zo duidelijk was dat er een briefje naar D.66 moest, van nou het begint een beetje moeilijk te worden nu jullie met de partij van de Arbeid zo aan het praten waren, hebben wij in de afdeling Loosdrecht hier al uitgebreid over gesproken en daar zijn eigenlijk twee redenen waarom wij gezegd hebben nou aan de ene kant die D.S.70, die club die zich aan het afscheiden is of zich al reeds heeft afgescheiden van de partij van de Arbeid, die laat een geluid horen wat ons toch wel vaak als juist in de oren klinkt, kunnen wij D.66 niet ruilen voor D.S.70, de tweede reden die ons tot deze twee amendementen heeft bewogen is nl. het feit dat de V.V.D. toch stoelt op liberale beginselen in feite een dogmatisch denken van de partij is, die uit bepaalde levensbeschouwelijke overwegingen zijn besluiten neemt. D.66 daartegen is een partij die het op de pragmatische

toer doet die laten de problemen op zich af komen en de ene keer is het zus en de andere keer is het zo. Het lijkt mij een beetje meoiliijk als dogmatische partij om met een pragmatische partij in see te gaan en daar een samenwerking mee te kunnen opbouwen en dat was eigenlijk de reden waarom Loosdrecht gezegd heeft D.S.70 ligt ons dan sympathieker dan D.66. Dank U wel. Misschien mag ik er toch iets over zeggen. Meneer Geertsema ik geef U het woord. Ik zou graag wat willen zeggen over het probleem van D.s.70, want ik kan mij inderdaad indenken dat er mensen zijn die zich afvragen zouden wij nu niet D.S.70 moeten opnemen in het lijstje van de PARTIJEN waarmee we eventueel wel een stembusakkoord zouden willen sluiten. Ik moet U zeggen, meneer de voorzitter, dat ik van mening ben dat op het ogenblik het tijdstip niet gekomen is, nog niet gekomen is, om D.S.70 op te nemen in welk lijstje dan ook. Niet in het lijstje van de mensen waarvan wij nu al zeggen dat wij met hun wullen onderhandelen over een stembusakkoord, maar ook niet in een lijstje van diegenen waar wij persé niet mee in het Kabinet willen zitten. Nu mag de geachte afgevaardigde van Loosdrecht wel zeggen dat D.S.70 dan toch in ieder geval een beginsel partij is in tegenstelling tot D.66, het mag zijn dat hij gelijk heeft, maar in ieder geval is deze vergadering en ook mij elk beginselprogramma van D.S.70 onbekend. Ik beschik alleen over een verkiezingsprogram van D.S.70 en dat is aan de dermate magere kant dat ik daar echt op dit moment geen kant mee uit kan, alsoe ik U vertel en dat verbaast U misschien als U meneer Drees zo af en toe hoort en leest, dat in het hele verkiezingsprogramma 71 van D.S.70 het woord inflatie niet genoemd wordt, dat er geen loonbeleid in voorkomt, dat er geen prijsbeleid in voorkomt en zo zou ik nog even door kunnen gaan, is het eenvoudig niet mogelijk om nu al te zeggen welke kant dat uit zal gaan. Als U ziet dat - en wij hebben daar net een studie van laten maken - als U ziet dat het stemgedrag van de groep Goedhart in de Tweede Kamer, die toch hele nauwe banden heeft met de partij DS70 dat dat op vele punten volstrekt afwijkt van wat er in dit programma staat, dan zeg ik het is eenvoudig voor deze vergadering op dit moment niet mogelijk om daar een uitspraak hetzij een positieve, hetzij een negatieve over te doen, wellicht dat wij op 26 en 27 maart welzo ver zijn, maar op het ogenblik zou ik de vergadering willen voorstellen om D.S.70 uit beide opsommingen weg te laten. (Applaus) Dank U zeer. Mag ik nog iemand het woord geven over de amendementen 304 en 305, die nu eigenlijk tegelijk in behandeling zijn gekomen. Apeldoorn ... naar Loosdrecht blijkbaar niet, wat doet Wassenaar, en Leiden dan gaan we er toch over stemmen, dat is duidelijk. Dan komen we nog op 307, pardon 307, 308 en 309 kunnen ook in de dis-

cussie worden betrokken.(onverstaanbaar vanuit zaal) Jadat is juist .

Blijker uit Haarlem, uit alles wat wij daarnet gehoord hebben over de punten van a en b vanparagraaf 2 lijkt mij eigenlijk het beste dat a en b, maar helemaal worden geschrapt en dat zou ik willen voorstellen. Dat is een duidelijk voorstel. Ik wou zeggen als het niet wordt geschrapt dan zal de toelichting op a moeten worden aangepast aan datgene wat de voorzitter heeft gezegd. Iemand het woord over 307, 308 en 309. Dan ga ik die nu apart in stemming brengen. Wie is voor 304, van Aalsmeer, wie is daarvoor ? Wie is daar tegen, dan is dat verworpen. 305 Wie is daarvoor ? wie is daar tegen, dan is dat verworpen. 307 wie is daar voor ? niemand niet. 308 wie is daar voor, dat is ook verworpen. 309 , dat is ook verworpen. Dan is er een voorstel om a en b te schrappen. Wie is voor de handhaving voor a. Wie is daar tegen, dan blijft a staan, wie is voor de handhaving van b, wie is daar tegen, dan blijft b ook staan. Gaat de vergadering akkoord met een toevoeging aan de toelichting op a ? Dank U zeer. Dan kom ik aan letter c, afwijzing van de rechtstreekse verkiezing, wie wil daarover spreken. Niemand. Dan ga ik meteen stemmen omdat de rest er op aansluit. Wie is tegen letter C. niemand Letter D. Wie wil daarover het woord voeren ? Wilt U zich vast opstellen in volgorde. Het woord is aan de Heer van Riel. Meneer de voorzitter, in de dagen toen Toxopeus koning was is over deze zaak gesproken op een bijzonder partijcongres. Er is toen wel gebleken dat er wat verschil van mening over bestond en dat verschil van mening bestaat nog altijd. Ik ga nu motiveren waarom ik tegen die inschakeling van de Tweede Kamer ben. Dat heeft twee redenen. In de eerste plaats een reden van wat men dan tegenwoordig noemt politicologische aard, beïnvloeding van de stemming onder de bevolking, de achtergrond of een van de achtergronden van dit voorstel is ongetwijfeld meer openheid, belangstelling, doorzichtigheid of hoe men dat ook noemen wilt. Maar wat ik nu bijna met zekerheid weet, het kan ook helemaal niet anders is dat de fractievoorzitters in de Tweede Kamer toch vele contacten met elkaar hebben en dat als er uit de Tweede Kamer een debat laat staan een voorstel naar voren komen zou, dat praktisch werkbaar is, vooral mevrouw de presidente, een discussie waarbij tussen de a.s.Regeringspartners al niet een begin van vervreemding is opgetreden, dan is het noodzakelijk dat van te voren min of meer wordt afgesproken wat er uit die beraadslagingen komt. Dat zullen demensen zien en begrijpen. Het tweede punt is en dat zal men duidelijk gemaakt worden door de pers, wier taak dat ook is, het tweede punt is, mevrouw de presidente, is van meer staatkundige aard, ik dacht dat wij op het ogenblik in een erge moeilijke tijd leefden, dat

niemand kan zeggen wat zich international , waar ik hoofdzakelijk aan denk, en ook nationaal voordoen kan. Het blijft stellen van de klok, zoals de heer Geertsema dat als gedachte waardevol ontwikkeld heeft in ons partijblad, is dacht ik in deze richting dat wij de staatkundige macht van de Kroon wat gaan inperken, niet bijzonder verstandig. Wij moeten zo weinig mogelijk aan het zogenaamde staatsnoodrecht overlaten en wanneer wel dat is niet erg liberaal en ook niet erg democratisch, en wanneer wij weer eens een verplaatsing krijgen van de regering , waar niemand op hoopt, is het toch noodzakelijk dat in onze grondwet een duidelijk zelfstandige staatkundige taak van de Kroon overgebleven is. Meneer de voorzitter dat zijn zo de hoofdlijnen, ik verwacht dus niet dat er een wezenlijk debat komen zal, maar er is iets anders wat ik eigenlijk wel verwacht, dat is dat net als het tot nu toe gegaan is, als de regeringspartijen of dat nu links is of de onze het onderling eens zijn krijgt de koningin geen verschillende adviezen, dan zijn die adviezen volkomen duidelijk ook als regel zeker in het geval wat wij nu toch vermoedelijk krijgen zullen. Bij onduidelijke adviezen, mevrouw de presidente, komt er een onduidelijk debat zonder voorstel aan de Kroon. Ik kan mij deze hele wijziging als gedachteconstructie uitstekend voorstellen, ik vind daar op het ogenblik weinig blijkgeven van begrip voor de situatie waar wij op dit moment in allerlei opzichten voor staan, het kan heel goed zijn dat de verdere ontwikkeling van ons staatsrecht van de 1848 situatie uit in een aantal jaren tot deze oplossing leidt, wij moeten eerst tot een iets concretere opstelling politiek gekomen zijn. Dank U zeer. (Applaus).

Meneer de voorzitter, eerst even een vraag van orde over a en b, ik heb daarnet uit de woorden van deze tafel beluisterd dat dit punt eigenlijk een punt is dat in de vergadering van maart nog min of meer weer geamendeerd zou kunnen worden, hoe dan de situatie ligt, ik weet niet of ik het verkeerd begrepen heb. Het blijft zo staan in het verkiezingsprogramma ... dat is zo besloten om het zo te laten staan en dat wij in maart zullen zien of het nog enige zin heeft dan, want het is dan al vrij laat, met D.66 en anderen door te gaan of niet. Meneer de voorzitter over punt D en amendement 310 was het niet mijn bedoeling de vergadering op te houden met materiele argumenten voor of tegen, dat was toch niet mijn bedoeling, het punt 2 d komt overeen met een resolutie van de commissie kiezer-gekozene, welke in nov. 1968 in Hilversum met verve is verdedigt van geachte zijde, maar even bekwaam van niet minder geachte zijde bestreden en vandaag aan de daag hebben weer een bekwame van zeker niet minder geachte zijde bestrijding van punt 2 d aangehoord. Die resolutie is in Hilversum niet door de vergadering aanvaard, direct daarop

heeft, ik zeg ook expres niet aangenomen, maar niet verworpen maar niet aanvaard, direct daarop heeft die vergadering in Hilversum wel aanvaard de als amendement ingediende resolutie onder no.8a welke dezelfde strekking had over ons huidg amendement 310 en in november 1969 heeft de vergadering zich in Breda voor uitgesproken dat het ontwerp verkiezingsprogramma zou worden opgesteld met in acht neming van de door de partij aanvaarde resoluties, allicht zou ik zeggen, ten gunste van de in ons amendement vermelde procedure zijn nadien ook in andere kring, gezaghebbende meningen openbaar geworden, ~~beveendien~~ ook die laat ik korthedshalve onvermeld en naar het betoog van de Hr.van Riel zou het ook een anti-climax zijn, maar o.i. had ter voldoening aan het principiële besluit van de partijvergadering, uitgesproken in H'sum en in Breda de tekst van amendement 310 behoren te staan op de plaats van par.2d en de partij zou zich zelf afvallen als zij nu de gedachte van amendement 310 verworpt en 2d in de voorgestelde tekst aanneemt. Bussum heeft dan ook het amendement 310 in overleg ook met Naarden niet ingetrokken en ik bepleit sterk de aanvaarding van de daarin neergelegde gedachte, ik hoop dat U 310 zult aannemen en 2d verwerpen. Dank U zeer. Mag ik een ding opmerken ten aanzien van de resolutie van Breda nl. er stonden twee dingen in , het moest op bas-is van het liberaal beraad gebeuren en op basis van de aangenomen resoluties en het is een ieder die hier aanwezig is bekend dat een liberaal beraad wel weer met die minister president is teruggekomen vandaar dus ook dat dat gebeurt is. Ik heb de V.en D. van destijds meegenomen omdat het misschien niet iedereen uit geheugen bekend is dat in het rapport van het liberaal beraad staat vermeld, dat het liberaal beraad inderdaad deze resolutie weer zou willen voorstellen, maar dat het dagelijks Bestuur meent dat dit aldus verworpen voorstel eerst opnieuw in stemming gebracht zou moeten worden en de conclusie dat men op dit rapport deze conclusie zou hebben aanvaard in Breda, mist dacht ik nee maar ... dat stond laatst in onze pers dat Breda dat zo had opgedragen dit in te brengen en dat zou ik ten stelligste willen bestrijden, 8a is nooit ingetrokken, 8a is aanvaard. Die stemming zal inderdaad vandaag plaatsvinden dat is duidelijk en het is zeker niet zo dat die beslissing al zou zijn genomen, de zaak staat open en is nu juist voor beslissing aan de partij voorgelegd. Gaat U gang. Bisschop afd.Heerde, de motivering voor de aanwijzing van een kandidaat, minister president en tevens kabinetsformateur door de Tweede Kamer luidt een wegnemen van een geheimzinnigheid. Op zichzelf lijkt dat juist maar het is mij bijzonder tegengevallen dat men de grote nadelen van deze procedure , nadelen die voor iedereen met gezond verstand zonder meer onderkenbaar zijn naar onze mening, gewoon ter zijde heeft gesteld. Elke benoeming of uitspraak over een persoon gebeurt doorgaans ten aanzien van de verwachting die men heeft over de vervulling van de functie door die persoon.Daarbij zijn steeds gevoelens en gissingen uitsluitend de basis waarop men een uitspraak kan doen. Men heeft nog niet immers de gelegenheid gehad het beleid van de persoon aan een oordeel te onderwerpen en wanneer men over gevoelens en gissingen denkt dan zijn die vaak niet voor openbaarmaking geschikt, dat is nu eenmaal inharent aan de menselijke natuur. Het gevolg is dat een bespreking van een persoon in het openbaar steeds een bepaalde argumentatievervalsing met zich mee brengt en wanneer men nu toch stelt dat een dergelijke bespreking moet plaatsvinden dan loopt men gevaar dat heel andere argumenten en zienswijze zowel van voor en tegenstanders over een bepaald persoon genoemd worden en daarbij is het steeds zo dat tegenstanders

van een bepaalde persoon dan gemakkelijk de gelegenheid hebben iemand in het forum van de openbaarheid onmogelijk of het heel moeilijk te maken. Dit vindt ik een ernstig nadeel van elk gesprek over een persoon in het openbaar voorafgaand aan een benoeming. Hoe denkt men nu werkelijk dat deze gewonnen openbaarheid nu wezenlijk is, het amendement vermeld nl. niet wat er gebeuren moet als een kandidaat kabinetsformateur niet slaagt, dat is toch niet ondenkbaar, moet dan weer de Kamer bijeen geroepen worden, moet dan weer de hele consultatie beginnen, moet dan weer een reeks personen de revue en stemmingen passeren, ik zie dat als een heilloos iets wat van te voren al ik zal maar zeggen de mensen tegen elkaar op zal zetten. Men zal dan vaak ervaren dat vooraanstaande figuren niet bereid zijn op deze wijze voorwerp van besp. reking te worden, men zal dan merken dat een vooraanstaand iemand die men deze functie toedentkt eerst helemaal ondershand en in het geheim zal willen informeren en een zekere garantie vragen van fractieleiders enz. dat hij bij een eventuele kabinetsformering zal slagen. Men krijgt dan nog meer geheimzinnigheid in plaats van openheid. Al deze dingen de revue laten passerende hebben wij gesteld de aanwijzing van een kabinetsformateur, kandidaat minister president op grond van deze vrij plausible en menselijke redenen volstrekt te moeten afwijzen. Dank U zeer. Volgende spreker graag. Mag ik even vragen, wie zijn er nog meer in de markt? Dank U zeer.

Meneer de voorzitter, ik zou bijzonder graag willen dat ik eerst even aan de orde zou willen stellen, de volgorde waarin wij dit belangrijke punt gaan behandelen, ik dacht dat het juist was dat wij straks het eerst zouden stemmen over het voorstel 310 van Bussum en Enschede en pas als dat zou zijn aangenomen dan lijkt mij de verdere discussie overbodig. Is het verworpen dan zou ik graag een enkele opmerking willen maken over ons voorstel Velzen 312, waarvan de eerste regel bovenaan de linkerkolom van blz. 15 in zijn geheel is weggevallen. Daar moet nl. staan de tweede Kamer der Staten Generaal behoort de gelegenheid te hebben enz. U vindt die uitgevallen zinssnede terug in de eerste kolom op blz. 19 bovenaan en dat ligt niet een de drukker, heb ik van de Hr. Lachapelle gehoord maar aan de zetter. Dank U.

Ik dank U voor deze correctie, ik zie hem op blz. 19 nu ook staan, ik had het niet gezien, nadat hetgeen de Hr. van Riel gezegd heeft en na wat de vorige spreker gezegd heeft, kan ik nu uiterst kort zijn. Ik wou alleen deze opmerking erbij maken, waar wij hierover praten is een onderwerp van grondswetwijziging en een grondwetswijziging die gaat niet zo makkelijk en als wij eenmaal een grondwet gewijzigd hebben en we lopen dan ergens met ons hoofd tegenaan dan zitten wij goed in de moeilijkheden. (Mag ik U even onderbreken, het gaat volgens het rapport kiezer-gekozenen beslist niet om een grondswetwijziging maar binnen het kader van de huidige grondwet. Weliswaar in uitvoerig gemotiveerd. Gaat U verder met Uw betoog. Ik dank U voor die correctie, ik dacht dan heb ik blijkbaar een verkeerde interpretatie van de grondwet in mijn hoofd zitten, dat het wel over de grondwetswijziging ging, maar dat neemt allemaal niet weg dat waar het dan wel overgaat het in ieder geval in de praktijk straks voor situaties komen te staan waarbij wij zo ruim mogelijk moeten kunnen handelen en als inderdaad een tweede kamer niet in staat is om te komen met een voorstel voor een kandidaat minister president b.v. omdat er op hetbeerste gezicht geen working majority is of omdat er later wanneer een kandidaat is aangewezen deze niet slaagt in zijn formatie, het is zo juist al gezegd, wat moet er dan gebeuren, dan heb ik de indruk dat het aanzien van de Tweede Kamer daarmee is

geschaad en heb ik de indruk dat daarmee het aanzien van de democratie is geschaad. Ik zou dat liever willen vermijden en daarom dacht ik dat wij het wat ruimer moesten stellen zodat wij altijd terug kunnen vallen op de oude procedure zoals wij die nu kennen en dat heeft een groot voordeel, dat voordeel is nl. dat wanneer een formateur niet slaagt het aanzien van de Kroon daar nooit mee is aangetast, want de King can do no wrong, en dat is een uitnemend constitutioneel beginsel. Willen wij de democratie dienen dan moeten wij zelfs de volksvertegenwoordiging voor laten hoeden dat zij zich zelf op een gegeven ogenblik hier zou kunnen blameren. Ik wil de Tweede Kamer graag de mogelijkheid geven om een kandidaat te stellen wanneer zij dat in het belang acht na een openbare discussie, maar ik kan me heel goed de situatie voorstellen dat die openbare discussie minder geslaagd zou zijn en dat wij inderdaad moeten denken aan de argumenten die de Hr. van Riel net heeft genoemd, daarom heb ik dit voorstel, daarom heeft de afdeling Velzen dit voorstel ingediend en nu verheurt het mij dat hier achter een hele opmerkelijke opmerking staat, daar staat nl. achter indien drie d.

wordt verworpen dan overnemen, dat betekent blijkbaar dat de Partijraad zelf op dit punt enige aarzeling heeft vertoond. Dan wilt U mij meneer de voorzitter dit laatste even verklaren. De partijraad heeft aanbevolen om 3 d ongewijzigd aan te nemen, maar heeft gezegd voor het geval dat niet gebeurt dan Velzen, er staat niet meer in dan er staat. Er zit niks achter.... Daar blijkt dus een zekere voorkeur uit voor deze oplossing. Voor het geval Uw oplossing niet wordt aanvaard. ..Ja dat is juist. Wat de stemvolgorde betreft stel ik voor om eerst letter d, straks ja, nadat de discussies zijn geëindigd, maar dit was een procedure vraag die tussendoor speelde eerst letter d in stemming te brengen, wordt die aangenomen dan zijn de amendementen daarmee verworpen, is hij verworpen dan krijgen wij 3l0 als zijnde van de meest vergaande strekking, dan 3l1 en dan 3l2. Meneer de Koster. Meneer de voorzitter ik zou een vraag willen stellen. Het is duidelijk dat wanneer er een regeringsmeerderheid is van een aantal partijen die met elkaar formeren en dat die het met elkaar eens worden over de kandidaat, dat de Tweede Kamer met die kandidaat omdat er een meerderheid is, te voorschijn zal komen, dus daar zie ik geen probleem in. Het probleem ontstaat eerst wanneer de regeringspartijen verschillende kandidaten hebben en dan zal er een stemming plaatsvinden in de Tweede Kamer, dan beslissen de stemmen van de oppositie. Wat is het belang van de oppositie, een hele sterke minister president? (Applaus) Dank U zeer. Nog een spreker.

Delwel Den Haag, meneer de voorzitter, ik zou het toch gezien de geschiedenis van dit voorstel wat al op congres kiezer-gekozene gespeeld heeft, op prijs stellen indien ook hier de mening van de Hr. Geertsema gehoord kon worden. Jawel daar zitten wij nu juist op te wachten, dank U zeer. Meneer Geertsema.

Graag, meneer de voorzitter, in de eerste plaats zou ik nog even willen herhalen wat U al hebt gezegd, dit om eventuele misverstanden uit de weg te ruimen aan het adres van de Hr. Koch, dat de grondwet zich in geen enkel opzicht er tegen verzet dat door de Tweede Kamer een voordracht wordt gedaan aan Hare Majesteit de Koningin, er staat zeer nadrukkelijk in de grondwet, dat op alle mogelijk terreinen de Kamer zich ten allen tijde met bepaalde voorstellen kan wenden tot de Koningin dus hier is geen sprake van dat om dit mogelijk te maken men de grondwet zou behoeven te wijzigen, alleen, maar dat is iets wat U hier ten ene male niet in kunt lezen, als er zou staan dat de Tweede Kamer de kabinetsformateur aanwijst, maar daar

is geen sprake van, het is een voordracht aan de Koningin. In de tweede plaats dit. Ik geloof dat toch te veel mensen die hier op het spreekgestoelte zijn geweest er vanuit gaan dat nog in de komende tijd er twee mogelijkheden tegenover elkaar blijven staan nl. aan de ene kant de oude traditionele wijze van aanwijzing van de kabinetsformateur, zoals wij die al jaren zijn gewend, dienaan de andere kant het voorstel zoals het hier wordt gedaan, het debat in de Tweede Kamer en de voordracht aan Hare Majesteit, maar dat is dames en heren, niet de keuze waar we voor zullen komen te staan, er is nu eenmaal in den lande - U kunt dat prettig vinden of U kunt dat niet prettig vinden - maar er is een steeds groeiender roep naar openheid, als U kennis neemt van het rapport van de commissie Openbaarheid, Openheid de commissie Biesheuvel, dan vindt u daar met zoveel woorden instaan, dat adviezen aan de Koningin van haar al haar adviseur openbaar behoren te worden gemaakt en die adviezen zullen, naar mijn vaste overtuiging, als we de traditionele procedure blijven volgen, dan worden die adviezen openbaar. Daar moet U van uit gaan de oude geheimzinnige procedure past eenvoudig in de mening van zeer velen in ons land niet meer in deze tijd en wanneer dan de Heer Koch zegt, ik ben in zekere zin tegen het advies, zoals het er nu staat en daarbij aanhaalt de zin the Queen can do no wrong, wat bijoms in de grondwet staat als dat de Koningin onschendbaar is en dat de ministers verantwoordelijk zijn dan is het juist ter bescherming van deze onschendbaarheid van het Staatshoofd dat de commissie kiezer, gekozene, met dit voorstel is gekomen, want als inderdaad het blijkt te gaan zoals ik stellig verwacht in de commissie kiezer-gekozene, unaniem stellig verwachte dat het zou gaan, dat er openbare adviezen zijn en het is vrijwel ondenkbaar dat die adviezen gelijkkluidend zijn. De Koningin krijgt tegengestelde adviezen die adviezen zijn openbaar en er blijkt dus uit welk advies door de Koningin wordt gevolgd, en welk advies door de Koningin niet wordt gevolgd. En dan is er niemand meer die mij kan overtuigen dat dan de beslissing van Hare Majesteit niet openbaar in discussie komt, als de Koningin uit diverse adviezen er een heeft gekozen, dan houdt U een discussie in de pers, dan houdt U een discussie voor de televisie van de Koningin heeft de verkeerde genomen, die houdt U er eenvoudig niet uit en daarom is het juist niet om de positie van het Staatshoofd te ondergraven, niet om de monarchie te ondergraven en de prerogatieven van de Kroon, maar juist om ook in de tegenwoordige tijd zin en inhoud te geven aan het grondwetartikel dat zegt dat de Koningin onschendbaar is dat wij de primaire verantwoordelijkheid willen leggen bij de Tweede Kamer ter bescherming van het Staatshoofd en niet om het Staatshoofd afbreuk te doen. Dan ontken ik zeker niet wat de Heer van Riel zegt, dat het heel wel mogelijk is dat er voorafgaand overleg tussen fractievoorzitters zal plaats vinden, zeker wanneer het eventueel zou leiden tot een stembusakkoord, en dat stembusakkoord de meerderheid zou halen dan spreekt het vanzelf dat er natuurlijk enig overleg zal plaatsvinden, maar U hoeft mij ook niet te vertellen dat als er geen nieuwe procedure volgt maar de traditionele procedure, zij het met openbaarheid van de adviezen, dat dat overleg er niet zou zijn. Er zal in beide gevallen zal er enig overleg zijn en nu is er nog weer een heel nieuw argument in het geding gebracht door de Heer de Koster, die zegt, ja maar de oppositie gaat hier

mee stemmen en de oppositie heeft er toch geen belang bij dat er een sterke minister president komt. Ik geloof juist dat de hele openheid van dat debat in de Tweede Kamer het volstrekt onmogelijk maakt voorde oppositie om met enige kracht van argumenten een zwakke ministerpresident voor te dragen, daar zou ze zo de waarheid geweld meen aan moeten doen dat durven ze eenvoudig niet aan, zij kunnen eventueel wel stellen dat het een man moet zijn met een gematigde misschien politieke opstelling, maar zij kunnen zeker niet aanbevelen dat het een man met slechte kwaliteiten moet zijn, daar valt men bij een dergelijk openbaar debat perse mee door de mand. Dames en Heren, ik geloof dat in de tegenwoordige tijd deze procedure gevolgd zou moeten worden, zoals wij die aanbevelen, ik geef geen garantie en dat staat er ook tenslotte niet in, ik geef geen garantie dat de Tweede Kamer er in zal slagen om een meerderheid te behalen, maar als er geen meerderheid behaald kan worden - en dan kom ik weer op de grondwet-terug, de grondwet zegt dat dit soort voordrachten alleen maar gedaan kan worden als er een absolute meerderheid gevonden wordt, anders kan die voordracht niet gedaan worden, er staat in de tekst de Tweede Kamer behoort het te doen, met andere woorden men behoort toch ook ter wille van de waardigheid van het parlement tot een meerderheid te kunnen komen, maar slaagt men daarin niet, dan is dat uitermate betreurenswaardig en dan zit er niets anders op dan dat de traditionele procedure met openbaarheid zal worden gevolgd, maar wij moeten hopen dat het langs deze weg het mogelijk zal zijn om de verantwoordelijkheid te houden en te laten waarmaken door de Tweede Kamer en niet deze verantwoordelijkheid met zijn openbaarheid te leggen bij het Staatshoofd. (Applaus). Ja dank U zeer, De Heer van Riel. Meneer de voorzitter, De Heer Geertsema heeft de discussie gelukkig tot enkele punten, ik mag wel zeggen in hoofdlijnen tot twee punten, teruggebracht, daarbij is het laatste argument voor mij het makkelijkste om mee te beginnen. Natuurlijk meneer de president, zal de oppositie niet door de mand vallen, in die zin dat ze zullen zeggen dat ze met een onmogelijke man aankomen, maar waar het hele probleem omdraait, dat is volmaakt duidelijk, dat draait om de definitie en de inhoud van het begrip onmogelijk, de oppositie zal trachten aan te komen met een naar buiten volkomen aannemelijke man van in het oog springende capaciteiten, maar die nou net een team niet leiden kan of van wie men net weet dat hij zodanige opvattingen heeft dat hij in het team dat op grond van de te verwachte regeringsmeerderheid gevormd moet worden, het niet bijzonder goed doen zal, daar komt het op aan, het gaat er niet om dat ze met een of ander non valser zullen aankomen, het gaat er om dat binnen het raam van het parlementaire stelsel zeer uitgesproken van geen enkele oppositie verwacht mag worden dat ze uit theoretisch oogpunt en van landsbelang met de figuur zullen komen, ... het hun tegengestelde kabinet in elk geval tot een groot succes maken zal. Dat zou volmaakt ..(applaus) on.... . Het tweede punt, meneer de president, de kwestie van de openbaarheid, ook dit betoog, is het spijt mij het te moeten zeggen, in logische zin voor omkering vatbaar. Duidelijk is dat wanneer men adviezen geeft in de tegenwoordige betekenis van het woord, en die adviezen openbaar gemaakt worden, er complicaties rondom de Kroon ontstaat kunnen. Dat is volmaakt duidelijk, maar daar kan men geen streep onder de redenering zetten.

Men behoort in de eerste plaats, wanneer men het daar om doet, af te wachten, wat over die openbaarheid wordt besloten, in de tweede plaats behoort men zich te realiseren dat het bepalen van standpunten over de openbaarheid van deze adviezen mede afhangt van het inzicht wat men heeft in de vraag die wij op het ogenblik aan het behandelen zijn. Wij kunnen nl. niet volgens het voorstel Bussum handelen en de zaak laten zoals die is wat de kabinetsformatie betreft en tegelijkertijd de adviezen in de tegenwoordige zin van het woord openbaar maken, dat is duidelijk. Het derde punt is dat de wereld wel niet met zo bijzonder veel wijsheid geregeert wordt, maar dat wij aan onze fractievoorzitters van de regeringspartijen toch een bepaalde wijsheid toekennen en dat wanneer ze weten en zelf besloten hebben dat die adviezen openbaar gemaakt zullen worden, die adviezen met het oog mede op die openbaarheid voorzichtig, verstandig, juist, openlijk, maar met al deze factoren rekeninghoudend zullen zijn geformuleerd. Mevrouw een debat, ja lijkt mij niet onaantrekkelijk, wij hebben dat tegenwoordig nl. ook al na de formatie. Nogmaals de Heer Geertsema heeft mij althans deze keer meestal wel, maar deze keer niet helemaal overtuigd. Dank U zeer. (Appl.)

Meneer de voorzitter, allereerst aansluitend bij de Hr. van Riel, het rapport Biesheuvel is dacht ik niet in alle consequenties op dit moment door de regering aanvaard en wat daarvan in dit opzicht terecht moet komen, dat moeten wij afwachten en dat wordt mede bepaald door wat wij besluiten, ik mag in dit verband wel stellen, dat het amendement Bussum-Naarden, als ik het zo mag noemen, dit niet inhoudt, ik mag tevens stellen dat het onderzoek dat destijds door de Heer Toxospeus mede op grond van die resolutie 8a is verricht, inhield dat de politieke richting van het advies gerust openbaar zou mogen worden. In de tweede plaats, het debat en de aanwijzingen facultatief vanwege die vereiste meerderheid, als dat niet lukt, nou dan moet de Koningin het maar op de oude manier doen, maar ik dacht dat ze dan in een nog veel moeilijker parket zat na deze discussie waaruit geen kandidaat naar voren was gekomen, in veel moeilijker parket dan ze nu onder de huidige procedure zal en zou zijn mits die openbaarheid binnen de perken van de wijsheid blijft en daar vertrouwen wij op. En als allerlaatste opmerking, de Heer Vonhof heeft gisteren het partijcongres dat in Amsterdam wordt gehouden, gekarakteriseerd als het congres der onwaarachtigheid, ik dacht dat een Tweede Kamer debat, waarin de openbaarheid beraadslaagt zou worden over het aanwijzen van de ministerpresident, of van de kandidaatformateur of hoe het precies geformuleerd staat, dat dat als openbaar debat met name zou mogen worden genoemd, het debat der onwaarachtigheid, want binnenskamers heeft men het dan toch al lang van te voren wel bekokstooft als er wat uit moet komen, of er komt niets uit en dan zijn wij nog veel verder van huis. (Applaus).

Ik wou zelf nog een tweetal opmerkingen maken. Ik geloof nl. dat er twee argumentaties door elkaar worden gebruikt die met elkaar in strijd zijn en beide argumentaties worden gebruikt om hetzelfde te bepleiten. In de eerste plaats zei de Hr. Meieraan nu aan het slot van, men zal het achter de schermen eerst eens worden en dan het debat ingaan, als dat zo is, laat ik dat even veronderstellen, dan betekent dat dat de kwestie die door de Hr. de Koster aan de orde is gesteld en door de Hr. van Riel is ondersteund, dat de oppositie dan

wel even zal beslissen, als minderheid, wie het wordt, dat die dus volkomen denkbeeldig is, men zal inderdaad als toekomstige regeringspartijen het uiterste moeten doen om te zorgen dat men het eens wordt. Wij zijn voor het sluiten van die stembusakkorden, wij moeten, want ze komen niet zo erg snel van de grond, laten wij dat nugoed begrijpen, wij moeten zorgen dat wij, mede door dit voorstel, het sluiten van die stembusakkoorden bevorderen, door aanvaarding van dit voorstel zullen toekomstige regeringspartners met elkaar moeten overleggen en ook over deze kwestie hun standpunt moeten innemen. Natuurlijk zal dat eerst binnenkamers gebeuren en dan in openbaarheid worden gemotiveerd en besproken, ik geloof dat dat volstrekt juist is en begrijpelijk is en dat iedereen dat zal aanvaarden, want dan zal die kwestie van die oppositie die met de minister-president gaat strijken, die zal zich niet voordoen. (Applau)-

Meneer de voorzitter, in eerste instantie heb ik slechts een vraag gesteld, ik wil nog een tweede vraag stellen en nu aan de Hr Geertsema. Indien de Hr. Geertsema leider is van de oppositie en hij moet stemmen, en hij moet kiezen tussen de Heren den Uil, van Mierloo, Kloos, Aarden of Drees, hoe vrij staat hij dan in zijn oppositie, nadat hij die keuze verricht heeft en indien de minister-president wordt aangewezen volgens zijn stem.

Ik moet U eerlijk bekennen dat ik het niet precies begrijp wat de Hr. de Koster bedoelt, want de oppositie is in de minderheid, dus wie of hij nu kiest, zij zullen het geen van allen worden, ... Meneer de voorzitter, ik heb in eerste instantie gezegd, indien de formerende regeringspartijen het met elkaar eens zijn over de kandidaat, zie ik geen probleem, maar als ze het niet eens eens zijn dan komt het probleem, want dan geeft de stem van de oppositie de doorslag en hoe vrij staat de Hr. Geertsema ten opzichte van de Hr. Kloos wanneer hij zijn stem aan de Hr. Kloos heeft gegeven..

Mag ik proberen dan nog een slotwoord te vinden meneer de voorzitter (Geertsema) Als er onverhoopt tussen de regeringspartijen of liever gezegd de partijen die de meerderheid hebben en vermoedelijk tesamen de regering zullen gaan vormen, als daar geen eenstemmigheid onder heerst over de figuur van de minister-president, dan zal het, laat ik nu maar een volmaakt uit de lucht gegrepen voorbeeld geven, maar dan zou het kunnen zijn dat de K.V.P. met kandidaatminister-president aankomt, formateur, de Hr. de Jong en dat bij voorbeeld de A.R. zal komen met de Hr. Biesheuvel. Dan zijn er dus van de zijde van de komende regeringspartijen zijn er twee kandidaten naar voren gebracht. Dan is het inderdaad mogelijk, dat de oppositie daarbij een rol speelt bij de beslissing wie van deze twee de meerderheid zal krijgen, maar dan heeft het voor de oppositie bijzonder weinig zin om dan met de Hr. Kloos of wie dan ook aan te komen, want de Hr. Kloos kan tenslotte niet dan zal ... dan heb ik de staatsecretaris verkeerd begrepen, dan zullen ze waarschijnlijk hetzij aan de Hr. de Jong, hetzij aan de Hr. Biesheuvel de meerderheid geven, een van beiden..... Wij kunnen twee dingen onderscheiden of er komt een formatie van de huidige christelijke partijen en de V.V.D. en wanneer die het niet eens worden over de minister-president dan kan de doorslaggevende stem komen bij de partij van de arbeid en de andere partijen van de oppositie en dienen daarbui een grote verantwoordelijkheid op zich wanneer ze op een bepaalde kandidaat stemmen. Ik daaide

nu even de zaak om en ik zeg er komt straks een linksgerichte regering en de Hr. Geertsema is leider van de oppositie en in hoeverre bindt de Hr. Geertsema zich wanneer hij stemt op de Heer den Uyl, de Hr. Kloos

Bij, dat is het verschil tussen, u zei daarnet oppositie, maar U bedoelt een linksgerichte regering. Dan is er inderdaad de verantwoordelijkheid die wij als V.V.D. op ons zouden laden dat wij zeggen van de mensen die in de kringen dan van de linkse regeringspartijen naar voren zijn gebrabht, vinden wij perse de beste man, hetzij de Hr. Aarden, hetzij meneer Kloos, dan neem je dus een verantwoordelijkheid op je dat je zegt, ja gezien alle factoren, gezien de verhoudingen tussen de partijen van de linkse regering vind ik dat de beste en het zou helemaal niet moeilijk zijn in de optiek zoals die ook altijd verdedigd is door Prof. Oud en die ik ook laatst weer voor de T.V. heb verdedigd, het is om frustraties te voorkomen, veruit het beste dat de grootste partij in een coalitie dat zou in dit geval waarschijnlijk nog de partij van de arbeid zijn, dan die primair het recht krijgt om een formateur naar voren te brengen, zodra die uit kleinere partijen komt geeft dat over het algemeen in de loop van de combinatie de nodige frustraties, ik geloof dat ik geen moeite zou hebben om bij een dergelijke linkse regeringscombinatie als men van de zijde van de P.v.d.A. met een redelijke kandidaat naar voren komt om dan die kandidaat van de P.v.d.A. te steunen, ik geloof dat dat heel wel kan. Mag ik dan nog een korte opmerking maken over een enkel ander ding wat gezegd wordt, er is aan de ene kant en daarom ben ik het eens dat er met totaal verschillende argumenten wordt gewerkt, er is wederom gezegd, als er nu die openbare adviezen zouden komen aan de Koningin dan zou men waarschijnlijk die toch al weer gaan redigeren op grond van de wetenschap dat er openbaarheid zal zijn en met andere woorden dus zich heel voorzichtig en wat vaag daarover uitspreken. Ik geloof dat dat inderdaad onjuist zou zijn, want dan krijgt men geen goede en juiste en duidelijke adviezen aan het Staatshoofd, daarom ik geloof ik dat het veel en veel beter is dat er in openbaarheid in de Tweede Kamer, dat alles nog weer achter de haag van de tanden houden, dat past inderdaad niet meer in deze tijd ik geloof dat wij op het ogenblik zo ver zijn dat wij wel degelijk een goed en openbaar debat kunnen voeren, natuurlijk met in achtneming van het feit dat het over personen gaat, maar toch kunnen zeggen deze heeft die goede kwaliteiten, heeft wat minder goede kwaliteiten aan de andere kant, ik geloof dat wij dat tegenwoordig aankunnen, dat wij daar niet meer bevreesd voor hoeven te zijn. Dank U zeer. Ik wou de discussies werkelijk beeindigen, maar meneer Visser heeft nog 20 woorden die misschien beslissend kunnen zijn en meneer Modderman hoeveel, nou meneer Visser, maar dan gaan we echt stemmen.

Meneer de voorzitter, als ik het goed begrepen heb, dan blijft de mogelijkheid open dat op advies van de Kamer aan Hare Majesteit een voordracht wordt gedaan van meer dan een persoon, twee personen, drie personen. Niet meer dan een persoon kan de absolute meerderheid halen en alleen bij een absolute meerderheid kan er volgens de grondwet een voordracht worden gedaan, aldus het antwoord van Geertsema. Dank U meneer Modderman, geen vraag meneer de voorzitter, alleen een kleine opmerking, wanneer de Tweede Kamer een formateur aanwijst d.w.z. voor aanwijzing voordraagt en hij gaat daarna aan het werk dan is de kans

dat hij met de formatie ook slaagt vele malen groter dan die kans nu blijkens de praktijk blijkt te zijn, alleen dat al maakt het wenselijk dat wij die dingen niet vergeten dat wij dat invoeren want de frustratie bij de bevolking om het formeren van een kabinet is een ontzettende zaak en dat moeten wij zo veel mogelijk terugdringen. Dank U zeer. Band 6

Ik kondig aan dat wij in ieder geval over deze zaak een hoofdelijke stemming zullen hebben, maar ik wou eerst eens even kijken om onze gemoederen een beetje te bedaren hoe die vermoedelijk gaat aflopen. Wie is voor de letter D.? dus de aanwijzing door de Tweede Kamer, wie is daar tegen ? Dan gaan we nu op ter stembus. We stemmen over de letter D. Voor is dus voor het voorstel letter D, aanwijzing van de kabinetsformateur door de Tweede Kamer, standpunt Geertsema, alleen stembiljet 5 is geldig, wie een ander stembiljet erin stopt formeert niet mee. Hallo, hallo, de uitslag van de stemming is, u zult er wel benieuwd naar zijn, 312 voor en 163 tegen. (Applaus).

Dames en Heren, wij wensen de toekomstige Tweede Kamerfractie dan zeer veel sterkte. Hiermee constateer ik dat de amendementen 310 en 311 en 312 overrouled zijn, dan komen we op letter E. waartegen was ingediend 313 van Breda, maar dat is ingetrokken en 314 van Bussum, wil Bussum dat toelichten. Bussum trekt het in, dan ga ik nu 3 e in stemming brengen, wie is daartegen ? zo niet dan blijft dat staan. Dan komen wij op par.3 a, een herschreven regel. Wil daar iemand over het woord. B. C. 315 Roozendaal Zwolle, die willen handhaven sportzaken ministerie of staatssecretaris, wij willen dat bij die herverkaveling inbrengen. Wordt dat gehandhaafd. Zwolle trekt in, Roozendaal, trekt in ? Dank U zeer. 315 ingetrokken. Letter D. Wil daar iemand over het woord. 316 Breda is ingetrokken Letter E. Wil iemand stemming over een van de onderdelen van par.3. zo niet dan is par.3 aanvaard. Paragraaf 4 letter a, no.1, no.2, no.3 letter b 317 Deventer, blijft dat staan of is dat ingetrokken ? Deventer wil dat toelichten.

Lobstein afd. Deventer, meneer de voorzitter, dit amendement is ingediend juist met de bedoeling om opnieuw eens een aanval te kunnen doen op de door onze afdeling onjuist geachte cumulatie van functies. Wij beseffen heel goed dat op dit ogenblik dit eigenlijk kon mogelijk is gezien de beloning voor de Tweede Kamerleden, het is zo dat de Tweede Kamerleden op dit moment dus eigenlijk niet hun volle taak kunnen vervullen en wij achten het toch absoluut gewenst dat dit wel kan gebeuren, dat ook deze Tweede Kamerleden in staat zijn daar hun volledige dagtaak aan te wijden, dat men juist ook op deze manier de band tussen kiezer en gekozenen ook gedurende de zittingsperiode volledig in stand kan houden. Ik ken een tegenargument ook dat men zegt, dan dreigt het gevaar dat deze afgevaardigde niet dat deze het contact gaan verliezen met het bedrijfsleven en met het gewone leven. Dit is niet zo. Het is perse mogelijk dat zij via bepaalde bestuursfuncties toch deze band in stand kunnen houden. Dank U zeer, mag ik deze spreektijd tot hier beperken. .. Mag ik nog 20 woorden meneer de voorzitter. Nou eigenlijk niet want we komen op deze manier niet klaar. Het spijt mij zeer. Is er nog iemand die over amendement 317 het woord wil voeren. Mag ik het dan in stemming brengen, wie is voor 317 ? wie is daar tegen ? verworpen. Dank U zeer. Letter C, letter D. Wie wenst er stemming

over een van de letters in par.4. Niemand stemming dan is par.4 aanvaard. Paragraaf 5, a 318 Bussum is ingetrokken, 319 nieuw punt is blijven staan, wil Deventer dat toelichten. Niet dan breng ik het in stemming, wie is voor 319 dan is het verworpen, 320 Leiden, bestudering van de mogelijkheid invoering van methoden ambtelijke instanties etc. Wil Leiden dat toelichten. Wordt ingetrokken, dank U zeer, 321 is ingetrokken. Letter B. een amendement Groningen dat is overgenomen. Wil iemand stemming over een van de onderdelen van par.5 dan is die aanvaard. Par.6 Wil iemand daarover het woord. Wil iemand stemming, dan is par.6 aangenomen. Par.7 a. niemand het woord, letter b. letter c. ja, wilt U dan bij de microfoon gaan staan, wij moeten werkelijk proberen een beetje mee te werken aan tempo, iemand die ziet aankomen dat hij in het komende kwartier het woord gaat voeren, verzoek ik alvast bij de microfoon te gaan staan. Meneer de voorzitter, heel kort, er staat bij letter b, bij aanvallen in pers televisie op personen, ik zou daarbij willen zetten en ^{is} instanties. Nee, instanties als zodanig geloof ik niet dat dat juist en bovendien het amendement is niet ingediend. Letter D, was ik al aan toe. Daar is 322, Zeist heeft ingetrokken, Utrecht is blijven staan, ook ingetrokken, dan is 323 Deventer, Leiden heeft het ingetrokken. Deventer trekt ook in. Letter E., letter F., letter G, 324 Bussum is ingetrokken, letter H. 325 Roozendaal, Den Helder een nieuw punt. Tegen straatschenderijen. Wil iemand dat toelichten, dan zullen wij er over stemmen, wie is voor 325. Den Helder heeft ingetrokken en Roozendaal. Ook, dank U zeer. Dan wil iemand stemming over par. 7. Par.8 punt a, punt b, punt c, 326 Barendregt over de capaciteiten en dergelijke, ook besproken in kiezer-gekozene, Wil Barendregt dat toelichten? Wij zijn van mening ... teruggetrokken, dank U zeer. 327 Utrecht, voortzetting van de studie die nog niet begonnen is. Wil Utrecht dat toelichten? en wil Purmerend, zo aanwezig, dan ook vastgaan klaar staan. Ik had toch echt gevraagd of U hier wilde zijn. Voorzitter enkele woorden daar over, een vrij groot aantal leden in onze afdeling vindt het toch een belangrijk punt om het onderzoek naar deze zaak voort te blijven zetten, aanvankelijk is er een studie binnen V.V.D. verband geweest, dat heeft tot de voorlopige conclusie geleid, neen, niettemin is er naar ons oordeel, althans naar een meerderheid van de afdeling, is van oordeel dat er wel degelijk aanleiding is om ook in het licht van nieuwe boven water gekomen materiaal en nog boven water te komen materiaal onderzoek voort te zetten en deze zaak niet nu voor de eeuwigheid als afgedaan te beschouwen, vandaar dit voorstel. Ik dank U zeer. Geheel afgedaan is iets natuurlijk nooit, maar de vraag is of men het opnieuw moet gaan bezien en waarom het dan in een verkiezingsprogramma moet als blijkt dat de V.V.D. het zelf moet doen. Mag ik 327 dan in stemming brengen. Wie is daar voor? Dan is het verworpen. 328 wie is daar voor? Dan is ook dat verworpen. Dan geef ik par.8 in stemming, wie wil daar over een onderdeel stemming vragen, niemand? Dan is par.8 aanvaard. Par.9 handhaving van de onafhankelijke positie van de rechtelijke macht ingediend door het L.D.C. letter b,.

Ik vind het zo wonderlijk, de rechter heeft dat toetsingsrecht niet, ik vind het volkomen onlogisch om nu te gaan zeggen, hij moet het niet krijgen.. Het is niet zo wonderlijk dacht ik dat het was voorgesteld, omdat het punt

heel duidelijk in discussie is en in de proeven van de grondwet b.v. en in de grondwetcommissie wel in andere zin is beslist zodat de kamerfractie misschien daar een soort van fingerwijzing zou moeten hebben, van wat de partij vindt, meneer Koops, U wacht... Meneer Geurtse.

Meneer de voorzitter, het is duidelijk dat de Hr.Koops wacht, want de verdediging staat eigenlijk bij het amendement al opgenomen. Het amendement wordt verdedigd met een beroep op artikel 5 van het beginsel programma van de partij, dat verwijst naar de universele verklaring van de rechten van demens, en met name naar artikel 8, en in dat artikel 8 wordt rechtshulp gegarandeerd tegen handelingen in strijd met de grondrechten en Voorburg en Zeist leidden daar uit af dat dus de rechter dus het toetsingsrecht moethabben. Ik leid dat daar niet uit af, ik lees in het woord handelingen in artikel 8 niet daden van wetgeving, maar feitelijke handelingen, ik heb daar een aantal redenen voor, allereerst meen ik mij te herinneren, ik moet eerlijk opbiechten ik heb het niet meer kunnen nakijken, dat in de engelse tekst het woord act gebruikt wordt .. dat zijn wetten... dat zijn dacht ik in deze zin, meneer de voorzitter, zoals het hier gebruikt wordt niet wetten, maar feitelijke handelingen. In de tweede plaats leid ik het af uit de hele constelatie van de universele verklaring van de rechten van de mens, die is een oproep juist aan de nationale wetgever om die rechtshulp te garanderen, in de derde plaats leid ik het af uit het gebruik van de woorden, gegarandeerd in grondwet of wet, beiden worden gebruikt ik acht het niet logisch om daaruit te concluderen, het staat er niet aan in de weg, dat wil ik graag uitdrukkelijk verklaren, maar daaruit te concluderen, zoals Voorburg en Zeist doen dat dus de rechter het toetsingsrecht moet hebben het laat de zaken open, zei ik al, ik zou graag ook, hoewel dat uit gaat boven de toelichting willen verklaren waarom ik, hoewel de zaak naar mijn smaak open is gebleven tegen dat toetsingsrecht ben, de grondrechten blijven behoren tot het terrein van de politieke beslissing zowel als het gaat om de strijd tussen vrijheidsrecht en algemeen belang, als wanneer het gaat om conflicterende vrijheidsrechten onderling, de wetgever en de grondwetgever zijn beide het zelfde orgaan, die beiden over deze zaken moeten oordelen, de wetgever is dus het eerst geroepen om te toetsen -- wilt U het bekorten, - ik bekort zoveel mogelijk . de tweede reden is ook de rechter heeft zijn politieke inzichten, gelukkig heeft de politiek nog weiniginvloed op het benoemingsbeleid als de rechter het toetsingsrecht zou gaan krijgen, zou de politiek meer belang krijgen bij het invloed uitoefenen op het benoemingsbeleid, de derde reden is de politieke beslissingen worden in de openbaarheid genomen, de rechtelijke beslissingen in de raadkamer, juist dit soort zaken beslissingen over de grondrechten dienen in het openbaar en niet in de raadkamer in het geheim genomen de worden. De vierde reden is bij de politiek is de doorstroming groter dan bij de rechter. Een voor het leven benoemde rechter die verkeerde beslissingen neemt krijgt U niet weg, een volksvertegenwoordiger meneer Geurtse het spijt mij zeer, dit is echt het einde van Uw interventie. Dank U Meneer Koops. Meneer de voorzitter, laat ik eerst verklaren dat wat in het amendement 329 staat achter behalve t.a.v. de grondrechten door de afdeling Voorburg bedoeld was als toelichting t.b.v. deze vergadering en kan dus

wat ons betreft verder uit de tekst ... ja het is de toelichting.. en zou niet in het programma erbij op behoeven te worden- De afdeling Voorburg is daarbij geheel in de lijn van een voor deze partij toch ook niet onbelangrijk adviesorgaan te weten de Telderstichting, de opmerkingen van de Heer Geurtse over de interpretatie van de universele verklaring van de rechten van de mens bewijzen naar mijn gevoel, hoe volstrekt ondoenlijk het is om voor deze vergadering zich op zo korte wijze een oordeel te vormen over een juridische constructie, een juridische interpretatie van een zo ingewikkelde tekst als die van universele verklaring van de rechten van demens. Ik heb geprobeerd meneer de voorzitter, om de wordingsgeschiedenis van de tekst van artikel 8 van de universele verklaring er op na te slaan na te gaan, ik heb daarin niets kunnen vinden wat wijst op steun aan de lezing van de Hr.Geurtse dat acts in dit geval is handelingen anderen dan die van de wetgever, en ander juridisch bezwaar is de Hr.Geurtse zegt, de wetgever en de grondwetgever zijn dezelfde, dat is niet waar, de grondwetgever is de nieuw gekozenen bij de kamers bij de twee-derde meerderheid is een andere lichaam van andere samenstelling dan de wetgever, de hoofdzaak voor mij, meneer de voorzitter, is dat waar de V.V.D. de grondrechten naar mijn gevoel terecht en gelukkig, zo zeer het primaat verleent dat het leggen van de laatste bescherming van de burger van de zekerheid van die grondrechten ligt bij de daarvoor meest gekwalificeerde instantie nl. de Hoge Raad en indien ik dat zie dan voorzie ik helemaal niet dat dat zal leiden tot een groot politieke drang om bij rechtersbenoemingen een ander beleid te gaan volgen, dan tot dusverre, ik ben helemaal niet bang dat wij ons aldus in een avontuur storten, laat staan in een afgrond zoals zo-even naar aanleiding van een ander amendement is gezegd, ik zie het veeleer als de final touch, als de kroon op het werk van de bescherming die de V.V.D. aan de grondrechten van de individuele staatsburger wenst te geven. Ik dank U zeer. De afdeling Zeist licht het nog toe.

Meneer de voorzitter, op mij rust de weinig aangename taak om gespeend en niet gehinderd van kennis over een onderwerp iets te moeten zeggen, maar als afgevaardigde heb ik dat nou eenmaal op mij genomen. Ik zou willen volstaan om voor te lezen wat Prof.Steenbeek, zijnde de initiator van ons amendement mij mede gegeven heeft. Op grond van artikel 66 van de grondwet binnen het Koninkrijk geldende de wettelijke voorschriften vinden geen toepassing wanneer deze toepassing niet verenigbaar zou zijn met een ieder verbindende bepalingen van overeenkomsten die hetzij voor , hetzij na de tot standkomende voorschriften zijn aangegaan. Is de rechter bevoegd wetten te toetsen aan de in de toelichting genoemde verdrag van Rome dat een aantal grondwetten formuleert. Ten tweede deze rechtelijke toetsing is inderdaad maginaal wat inhoudt dat de rechter zich niet op de stoel plaatst van de wetgever, die gebruik maakt van de mogelijkheden die dat verdrag geeft tot het maken van uitzonderingen op en in het en het stellen van beperkingen aan de uitoefening van die grondrechten. Ten derde. De in het verdrag omschreven grondrechten zijn goeddeels terug te vinden in de Ned.Grondwet. Ten vierde, in die situatie is het inconsequent de rechter niet de bevoegdheid te geven, wetten te toetsen aan grondrechten ... mevrouw

mag ik U even onderbreken ik geloof niet dat U op deze wijze de stemming zou kunnen beïnvloeden en dat is toch wel Uw doel, kunt U misschien niet kort heel even zeggen waar het nu op aankomt... Ik vind nl. zelf dat ik te veel spreektijd neem, ik wil het hierbij laten. Heel graag. Meneer Geurts wil nog een zin. Een zin meneer de voorzitter, naar aanleiding van het be-
toog van de Hr.Koops dat de Hoge Raad in laatste instantie de controlerende instantie zou moeten zijn, het laatste advies van de Hoge Raad luidt: De rechter geen toetsingsrecht geven. .. We gaan stemmen over 329 en dat is dus of 329 of de letter B. 329 Wie is daar voor, wie is daar tegen ? Dan heeft de Hoge Raad alweer gewonnen. Dan krijgen we letter C. Wil iemand daar-
over het woord. Ja gaat U gang. In de microfoon graag. U moet klaar staan, achter de microfoon deze tijd is wasted.

Ja meneer de voorzitter, ik wil graag even over c spreken en dat wou ik graag proberen in stemming te brengen, want het is zo de rechtelijke ambte-
naren die beginnen pas laat met hun rechtelijke carrière, ik kan een voorbeeld noemen en Haarlem zelf ook, ook wat de Kantonrechters betreft, en daarom zou ik het niet te interraffief willen stellen om die leeftijd van 65 jaar vast te stellen. Ik denk dan meteen aan het notariaat en aan de Rekenkamer en de Raad van State. Dank U zeer. Dan zullen wij hierover stemmen. Heel even meneer de voorzitter, wanneer ik mij het beeld van de wijze rechter voor ogen voor de geest haal, dan denk ik beslist niet aan een piepjonge man, maar denk ik juist aan die oudere rechters met hun lange levenservaring, en dat speelt juist bij de rechtelijke macht een grote rol. Dank U zeer. Mag ik dit in stem-
brengen. Mevrouw Toxopeus Pot stelt voor om pas na hun 65e te benoemen, maar dat amendement is niet ingediend. Wie is voor letter c. zoals het hier staat. Wie is daar tegen ? Dan is het aangenomen. Wie wil nog stemming over een
ander punt uit par.9. Dan is par.9 aanvaard. Par.10a. No.330 Leiden is inge-
trokken, wil iemand spreken over a, dan komen we aan 331 van de ondercentrale westerkwartier. Is nog niet ingetrokken. Neen. Wil iemand het toelichten, het wordt ontraden, wie is voor 331 ? wie is tegen ? dan is dat verworpen. 332 Leiden is ingetrokken, wil iemand stemming over letter a, de enige letter van dit artikel, zo niet dan is dat aanvaard. Par. 11 Over par. 11 vraagt de
Hr.Geertsema het woord. Ja meneer de voorzitter, ik zou een redactionele wijziging willen voorstellen, omdat wat hier staat inmiddels is achterhaald, omdat er al een studie ondernomen wordt en daarom zou dit punt naar mijn men-
ing moeten luiden, de regering zal zo spoedig mogelijk met een voorstel moe-
ten komen voor de gewestelijke en gemeentelijke herindeling van Nederland, waarbij tevens zal moeten worden aangegeven welke fin.verhoudingen er zouden moeten bestaan tussen het Rijk en andere Openbare Lichamen, want de commissie is al aan het werk dus het is een beetje gek om hem nog in te stellen.
Moet hij geschrapt worden of, nee redactioneel herzien, ik heb hier de tekst
Dank U zeer. Ik neem aan dat niemand daar tegen is. Dan letter B. iemand het woord. Wie wil stemming over par.11, zo niet dan gaan we over tot par.12
Letter a, niemand het woord, no.333 Leiden is ingetrokken. Pardon meneer de voorzitter, ik was er toch even, Louw Den Helder, de afdeling Den Helder heeft met enige droevenis gelezen de par.Justitie van de V.V.D. deel a

Pornografie, deel b, voorbehoedsmiddelen, deel c, softdrugs, deel d abortus, deel e, homofielen. Ik dacht toch dat er toch wel meer te brengen was op justitieel gebied, daarom stelt Den Helder voor om in ieder geval punt a te schrappen, punt b, aangezien dat al opgenomen is in een eerder hoofdstuk, ook te schrappen, en daarna kunnen wij nog altijd over punt c vechten, ontraden 334 van Den Helder ligt nog in de ring. Ik dank U. Dan breng ik a in stemming, ... meneer Telhammel. Meneer de voorzitter, U was zo snel zo juist, hoewel U vroeg of er sprekers waren U dat niet opmerkte, ... nee die moeten achter de microfoon staan als ik dat vraag, een kwartier te voren... ja meneer de voorzitter ik stond daar in die hoek en dat zag ik juist niet. Maar ter zake, onder punt a is een belangrijke wijziging ten opzichte van het oorspronkelijke tekste gekomen, nl. niet in de tekst zelf maar er is een hele toelichting aan toegevoegd, en ik dacht dat wij met deze toelichting bepaald niet zo gelukkig moesten zijn. In de eerste plaats de eerste zin, het ongevraagd opdringen, dat wordt alleen maar herhaald wat er in het beginstuk alstaat, zo dat dat volstrekt overbodig is en verder wordt er dan nog zo heel kleine concessies gedaan. Het lijkt net alsof men in tweede instantie toch eigenlijk wel een klein beetje van zijn eigen woorden geschrokken is en toen gedacht heeft van nou ja, kunnen wij nu maar niet de zaak geleidelijk aan veranderen, ik dacht dat wij daar echt geen behoefte aan hadden om de maatregelen die wij dan voor blijven te staan gezien het eerste van a echt geleidelijk te gaan invoeren, gezien alle moeilijkheden en de rest die er staat dacht ik dat voor zover het strafbare feiten betroffen die nu ook al strafbaar zijn, en niet nogmaals expliciet genoemd hoeven te worden, en voor zover ze nu niet strafbaar zijn, dat nu ook niet nog weer specifiek ingevoerd moest worden. Ik wil U dus voorstellen de wijziging op het oorspronkelijke, nl. die toelichting, apart in stemming te brengen, waarbij ik dan hoop dat het verworpen wordt. We zullen daar dan zo meteen over spreken, de toelichting is op uitdrukkelijk advies van de partijraad opgenomen, het eerste deel van de toelichting staat duidelijk in dat ook de etalering daarin is begrepen, dat is wel degelijk een toelichting want het staat niet in de tekst, het tweede deel is op verzoek van de partijraad ingevoerd, omdat wij ons daar op het standpunt hebben gesteld dat bij het vrijlaten van pornografie toch wellicht niet verstandig was om datgene dat te maken heeft met wat wij nog altijd wel in het algemeen beschouwen als vreselijke afwijkingen, dat dat niet ter verkoop moest worden gegeven. In de 17e eeuw was het gebruikelijk dat als er buitenlandse gasten kwamen zoals de Koning van Denemarken in Amsterdam dat die dan in het gekkenhuis ging kijken, want het was zo leuk zoals diemensen zich daar gedroegen, die tijd zijn wij voorbij, wij noemen dat zelfs achteraf onbeschaafd en nu is het vreemd wanneer wij dat in andere zin weer gaan invoeren, vandaar de toelichting en het verzoek aan U om het voorstel van de afdeling Eindhoven niet te steunen. Ik breng nu de letter a en vervolgens de toelichting in stemming. Wie is voor de letter a als zodanig? Wie is daar tegen? Dan is de letter a aanvaard. Wie wil de toelichting zoals die hier staat handhaven? Wie wil hem schrappen? Dat is niet helemaal duidelijk, ik zal het nog eens vragen. Wie wil hem handhaven? Ja, daar zit Groningen, Den Haag zit daar ook, ik houd het op handhaven, zijn de voorstellers het daar mee eens, kunnen ze zich daarbij neerleggen. Dan wordt er gestemd over de toelichting van a. En geen vieze plaatjes op de stembiljetten tekenen graag.

Voor stemmen betekent dat hij blijft staan, tegen stemmen betekent dat de toelichting vertrekt, dus voor blijft hij staan, bij tegen gaat hij geschrapt worden. Meneer de voorzitter er zal dan ook nog een woord bij moeten, want door waarschijnlijk een drukfout is de strekking van de toelichting tegengesteld denk ik aan de bedoeling, want nu staat er, vormen van pornografie die er waren niet te laten..... Nee wij hebben bedoeld niet vrij te laten . No.6 ja. Ik wilde doorgaan met letter b waarvan gezegd is dat staat al ergens anders, daar zit natuurlijk op zichzelf wat in, verwerping betekent dus niet dat wij er tegen zijn want het staat al in het programma, wie wil het om die reden hier schrappen? Wie wil het schrappen de letter b op deze plaats ? Wie wil hem laten staan ? Dan blijft hij staan. De letter C. waarop is ingediend amendement 334, dat wordt ontrdaden, alsmede 335 van Wassenaar dat ook wordt ontraden. Handhaven Wassenaar, en Den Helder, Heerde enz. hun amendementen ? Willen ze die toelichten.?

Blauw, Den Helder, meneer de voorzitter. Den Helder heeft de softdrugs zo scherp mogelijk bekeken, maar wij kunnen toch niet verder komen dan een straffe bestraffing van handeldrijven daarin en verder het schrappen uit de par. van softdrugs. Door het zetten van softdrugs hier in deze tekst krijgt men al de indruk dat er een soort van verschil hoort geacht te zijn door het stellen op deze wijze, terwijl dit nog steeds niet bewezen is. Bovendien is er ook wel duidelijk een bewijs dat softdrugs de first step is to the harddrugs, en uit dien oogpunt zou ik het meer algemeen willen stellen, voor wij iets over in ons partijprogramma opnemen. Dank U zeer, ik kan U intussen zeggen dat de toelichting blijft staan op no.a, wie wil nog meer het woord voeren over letter c 334 en 335.. Wassenaar trekt zijn amendement in en schaart zich volledig achter Den Helder. .. Wassenaar gaat achter Den Helder in zee. Wie, mevrouw Veder.

De gedachte van het amendement Den Helder kan ik mij wel voorstellen, maar die plaatst ons toch voor een moeilijkheid omdat die vraagt om strengere bestraffing van degenen die handel drijven. Wat er nu bekend is aan onderzoeken, dat is nog niet zo erg veel, dat zegt dat heel veel mensen een grote meerderheid wel, die handel drijven ook zelf gebruikers zijn en daarom is het zo moeilijk om die categorie er uit te splitsen. Een tweede element waarover ik een beetje twijfel heb dat is dat er gevraagd wordt dat het onderzoek met zekerheid moet uitwijzen dat de softdrugs niet schadelijk zijn enz. ik vind dat eerlijk gezegd, het amendement een beetje ontsieren, want eerlijk gezegd van ieder wetenschappelijk onderzoek moet je toch uitgaan dat het stellige resultaten geeft, anders kun je er niet op af gaan. Dank U zeer. Meneer Geertsema loopt U naar het spreekgestoelte, nee ... Dan wil ik vragen of ik al tot een stemming kan overgaan. Ik zou zelf al ben ik voorzitter nog een opmerking willen maken over het amendement Den Helder. Den Helder geeft blijkens de toelichting er wel blijk van dat er een onderzoek moet worden ingesteld en nu vind ik het als jurist niet als gebruiker dus uitdrukkelijk, niet reëel wanneer men zegt er moet een onderzoek plaatsvinden om dan te beginnen met de strafbepaling te verzwaren, dat is op zichzelf een vreemde zaak, wanneer je zegt die zaak moet onderzocht worden, maar laten wij nu maar beginnen met het behoorlijk te onderdrukken. Een behoorlijke strafwetgeving gaat er vanuit dat iets pas strafbaar is wanneer vast staat, dat het fout is en niet omgekeerd. Ik breng in stemming amendement 334, wie is daar voor ? Wie is daar tegen ? dan is dat

verworpen. Mag ik daaruit afleiden dat dan C is aanvaard in zijn huidige vorm, Dank U zeer. Dan kom ik op D. waarbij wij dus tegelijk moeten behandelen het amendement Rotterdam, waar niet voor staat dat het ontraden is. Willen de sprekers zich tijdig opstellen. Ik ben hier voorzitter, en ik zou namens de afdeling Haarlem het amendement sub. d van Wassenaar kan wat Haarlem betreft blijven staan maar Rotterdam, erkenning van het recht van gehuwden en ongehuwden om desgewenst verkrijgen van elke medische ingreep door daartoe bevoegden gericht, moet daar waarschijnlijk staan, op het voorkomen en of onderbreken van zwangerschap dat gaat ons een beetje te ver, want dat is net alsof het hetzelfde is. Voorkomen van zwangerschap naar mijn mening accoord en tot daar, als daar een punt achter komt is Haarlem accoord, maar en of onderbreken van zwangerschap daar ben ik ten zeerste tegen. Wij als V.V.D. stellen ons op voor de ontplooiing van de individu, nou moet je je alleen maar afvragen, wanneer begint een individu zich te ontplooiën en wanneer een ongeborn vrucht niet de kans krijgt om zich in deze wereld te bewijzen, dan geloof ik dat wij op de verkeerde weg zijn hier, het is bovendien zo dat het door de gynecologen die het dan moeten uitvoeren als nogal ik heb het horen beschrijven, als een rotkarwei. Men is in die kringen dus blijkbaar ook niet zo erg eens en men is niet zo erg gelukkig en wanneer nu mensen gehuwden en ongehuwden geen medici zijnde tot de ontdekking komen en dat is maar een momentopname, dat nou dat zo kind nou op zo'n moment niet gewenst is, ja later kan men spijt hebben als haren op het hoofd voor zo ver aanwezig en dan is het zo dat de onderbreking van die zwangerschap, ja, nee ik vind zonder meer te verwerpen en ik zou dus willen voorstellen om te komen tot een afronden bij na het woord voorkomen met een punt en dat en of onderbreken van zwangerschap geschrapt zien. Dank U zeer.

Van der Berg, afgevaardigde van de afdeling mijnstreek, voorzitter ik zou een uitdrukkelijk beroep willen doen op de vergadering om deze hele kwestie van abortus nl. uit ons partijprogramma weg te halen en ik doe dat te meer omdat ik weet dat deze hele kwestie in het Zuiden van het land en in het bijzonder in Limburg een heet hangijzer is. Willen wij nl. doorbreken als partij in dit Zuiden, dan zullen wij abortus eruit moeten halen, doen wij dit niet dan komen nl. zeer velen van onze R.k. partijgenoten in ernstig gewetensconflict. Ik heb nl. zelf als secretaris van mijn afdeling een aantal namen waarin duidelijk voorkomt dat zij tegen dit alles zijn en dat zij nl. het partijlidmaatschap ook zullen opzeggen en denkt U er wel aan er zijn velen kiezers op de V.V.D. in Limburg, er zijn er veel meer dan er leden zijn van onze partij, maar met dit partijprogramma is het voor iedere voorzitter van een propagandacommissie in Limburg bijna niet mogelijk om de hert op te gaan om daar reklame voor deze zaak te maken... Maar als het artikel eruit is ook niet meer. (Gelach). Meneer Makreel. Meneer de voorzitter, in tegenstelling tot de vorige spreker vind ik dat wij in ons partijprogramma het onderwerp abortus wel degelijk moeten opnemen, de afdeling A'dam heeft een amendement ingediend dat hier staat onder no. 337 dat wordt wat A'dam betreft ingetrokken. A'dam wenst zich achter de wat wijdere strekking van het amendement Rotterdam te scharen. Dank U zeer. Doen L.D.C. en J.O.V.D. er aan mee? Dan is 337, mag ik nog even het woord voeren over D. Ja maar ik wil even iets weten over de orde. Het L.D.C. handhaaft wel 337? Dus 337 is ingetrokken.

Ja, dan wou ik het woord geven aan de Hr. Muntendam. Meneer de voorzitter, nu wij eindelijk weer aan het eind van de middag, het is altijd tegen de avond, dat wij op het abortusvraagstuk komen en dat zal U natuurlijk niet verbazen, nu wij daar weer bij aangekomen zijn en dit toch heel kennelijk het persoonlijk geweten en het geweten van de partij raakt, dahct ik dat het heel verstandig zou zijn om deze situatie rustig te bekijken en niet direct te zeggen van dat moet U er niet in opnemen, want dan lopen er een heleboel kiezers weg, ik geloof dat iedereen langzamerhand begrepen heeft dat het abortusvraagstuk een vraagstuk is waar niemand van welk geloof of gezindt ook aan voorbij kan gaan. We zullen niet op de eindeloze problematiek van waar het leven begint en wanneer je mag onderbreken en continuiteit van het leven ingaan, dat is ook niet de bedoeling. Iedereen weet dat het abortusprobleem een probleem is van een noodzakelijk kwaad en dat dit ruimschoots gehandteerd wordt op het ogenblik en niet in goede banen geleid wordt dat hebben wij ook al vaak ervaren. Er staan twee dingen voor ons, dat is punt D wat niet ontraden wordt en dat is amendement 336 wat weliswaar schuin staat maar recht moet worden en dat is iets waar ik toch een warm pleidooi voor zou willen houden. Wat er bij het amendement van Rotterdam gezegd wordt, de erkenning van het recht ik geloof dat daar geen misverstand over moet bestaan, meneer de voorzitter, de erkenning van het recht enz, in dit amendement houdt niet zoals ik wel eens gehoord heb, en zoals velen van U misschien denken in, dat het dan ook de plicht van de behandelend medicus is om datgene toe te passen wat de patient als zijn recht beschouwd. Dat zijn totaal verschillende dingen en daarom als U deze uitleg ziet dan is het zonder meer aanvaardbaar zoals Rotterdam dit amendement gesteld heeft. Het is tenslotte ik zei het net ook al, het is niet ontraden en waar U het uiteindelijk bij zou willen hebben, geplaatst zou willen hebben, ik dacht dat wanneer U het op deze manier bekijkt en wanneer het zuiver een principe kwestie is dat het evengoed bij bevolkingspolitiek als bij volksgezondheid kunt plaatsen, maar U moet niet bang zijn om als V.V.D. er een uitspraak te doen over het probleem van de abortus, want ook anders gelovigen dan wij en ook confessionelen die zijn absoluut van mening en dat zullen ze misschien niet altijd direct toegeven dat dit bepaald niet een bottleneck is in een samenwerking met een V.V.D. en ik geloof dat wij ook waar het zo een actueel probleem is in de Maatschappij, meneer de voorzitter, dat wij niet moeten aarzelen op dit punt een uitspraak te doen, op een punt dus wat op het ogenblik in de maatschappij zo'n bizonder heet hangijzer is. Ik dank U wel.

De volgende spreker. Meneer de voorzitter, de afdeling Heerde sluit zich van ganser harte bij de woorden van de vorige spreker aan, naar onze mening zijn er slechts twee partijen die een uitspraak kunnen doen voor elk individueel abortus geval, de vrouw die zich wenst te laten behandelen en de medicus die het uitvoert en wij zouden daarom willen verzoeken de toelichting bij D te laten vervallen, want deze alinea schept de mogelijkheid dat, hoewel abortus niet meer strafbaar is, de ziekenhuisdirecties of andere bemiddelende instellingen toch weer een spaak in het wiel steken bij de uitvoering van abortus en dat vinden wij niet liberaal. Wij hebben nog 5 minuten volgens de notulenband dan moeten wij even pauzeren. Dokter Verburg gaat U gang. Meneer de voorzitter met het voorgestelde

onder D. afschaffing van de strafbaarheid van abortus door medische bevoegden kunnen wij het eens zijn. Daar dit alle mogelijkheden openlaat en de vrijheid van patienten en artsen niet aantast en vergroot. En tot Limburg en Brabant zou ik willen zeggen begrijp goed dat als wij dit aannemen dan wordt abortus niet verplicht, men blijft vrij. (Applaus) In dit verband zou ik ook willen opmerken dat sterilisatie niet is verboden, omdat het hier niet het doden van een embryo betreft. Wat betreft het amendement 336 van Rotterdam, moet het mij van het hart dat abortus opwekken een slecht middel is om de bevolkingspolitiek te beïnvloeden. Het heeft veel te veel risico's en het is te duur. De J.O.V.D. heeft in zijn laatste driemaster gewezen hoe je het wel moet doen nl. door intensieve brede voorlichting en dan verder de voorbehoedmiddelen in de vorm van injecties en tabletten en de mechanische hulpmiddelen en sterilisatie wanneer het gevoel sterker is dan het verstand om de andere middelen te gebruiken. Meneer de voorzitter, het amendement van Rotterdam moet ontraden worden omdat het, al geef je er dan de draai aan die de spreker er aan gegeven heeft, de vrijheid van de medici beperkt, want met dit aangenomen amendement in de hand kan men alles eisen, zelfs de uiterst dubieuze uitwendige geslachtsverandering en zonder dat men als patient de consequenties kan overzien. Wordt deze eis opgenomen dan is het risico dat de patienten die eis laten inwilligen door niet daarvoor opgeleide artsen groot. Wat betreft het amendement 337 van Amsterdam, L.D.C. en J.O.V.D. spijt het me dat het is ingetrokken, want ik had een hele goede toelichting gevonden op punt D. Dank U zeer. De volgende spreekster. Meneer de voorzitter, ik geloof dat wij als liberalen het ons een beetje te moeilijk gaan maken, ik dacht dat de zaak politiek bekeken helemaal niet zo'n groot probleem was, want in hoeverre is abortus een politieke zaak, ik dacht dat wij ons dan wat betreft de justitie alleen maar behoeften te houden bij het punt D. zoals het nu is opgenomen, want alleen dat is maar wettelijk te regelen, natuurlijk stellen wij ons daarnaast zeker een helboel regelingen voor zoals het zou moeten, maar is dat niet een zaak van deskundige en medici, ik dacht dat dat echt wel goed zou komen, dat wij ons daar hier niet druk over hoeven te maken, dat wat betreft dit punt onder justitie. Maar het amendement van de afd. Rotterdam wat ik U hier aan mag bevelen namens de afdeling Den Haag en uiteraard namens de J.O.V.D. want al zien wij dan zeer duidelijk dat abortus, zoals het geïmpliceerd werd, dit amendement dat dit in zou houden een abortus zaak, ik wil daarbij nog uitdrukkelijk wijzen op zoals Dokter Muntendam het naar voren heeft gebracht, b.v. ook de sterilisatie en andere mogelijkheden, dat dat toch echt wel een taak is die wij eens ernstig moeten overdenken met onze bevolkingsproblematiek, want die is er hier ... maar die is toegelaten .. staatssecretaris Kruisinga heeft nog kortgeleden in een vraag van de Hr. Geertsema en mevrouw Veder-Smit een antwoord gegeven, waarop hij de suggestie doet als zou hij twijfelen aan het bestaan van een bevolkingsproblematiek maar over 4 jaar meneer de voorzitter, dan staan wij hier elkaar op de tenen als wij zo doorgaan. (gelacht) een jaar geleden toen men in India het idee lanceerde om dan toch maar eens uitgebreid sterilisatie te gaan toepassen, wie jubelde dat toe, wie steunde dat, Nederlandse regering, de V.V.D. vond dit een geweldig idee, ik dacht dat

we er ook eens over mochten gaan denken dat dat hier in Nederland niet nog zal moeten, maar dat het wel zal kunnen. en daarom wil ik er op aandringen dat het amendement van de afd. Rotterdam wordt opgenomen onder par. bevolkingspolitie! Mag ik alleen op een ding wijzen voor de zuiverheid van de discussie.

over naar band 7

Ja dank U zeer, wij kunnen verder gaan. Het woord is aan de Hr. van Riel maar ik wilde zelf even op iets wijzen voor de zuiverheid van de discussie dat is nl. sterilisatie in Nederland niet verboden is. Meneer van Riel.

Meneer de voorzitter, volgens ons beginselprogram de artikelen 1 ,2 en drie zijn wij een staatkundige partij die plaats biedt aan mensen met verschillende godsdienstige opvattingen en geestelijke achtergronden. Nu ligt het voor mij persoonlijk zo dat de abortus in de verschillende zinnen, waarin ze hier bepleit is een weinig aanvaardbare zaak is al had ik mij met het amendement redactie Amsterdam zoals die luidde, bij wijze van compromis dan desnoods wel kunnen verenigen, maar ik vind het volmaakt doelloos om op een politieke vergadering persoonlijke getuigenissen af te leggen, terwijl discussies over dit soort zaken, omdat ze nooit helemaal zuiver geformuleerd worden, eerder binnen een partij tot verwijdering dan tot toenadering leiden. Mijn enige bezwaar tegen de gang van zaken is dat nu het hier gaat om een zeer belangrijk normatief en ethisch probleem voor velen mensen, hier beslissingen worden genomen zonder dat die kant van de zaak en dan alle aspecten daarvan speciaal en met dat doel binnen het raam van deze poliforme partij qua geestelijke grondslag gezien zijn, dat is mijn bezwaar niet mijn persoonlijke objecties. Dank U zeer. Ik leid hier eigenlijk uit af dat wij toezijn aan een voorstel van orde. Dat ik wilde voorleggen. Is het inderdaad na de interventie van de Hr. van Riel niet het punt om te overwegen dat wij geen beslissing nemen over het amendement Rotterdam, dat wij niet zeggen het moet er wel in en ook niet zeggen het moet er niet in. U wilt daar wel over beslissen. Goed dan geef ik het woord aan de Hr. Dees. Voorzitter, ik dacht dat wij als liberale partij konden erkennen dat er t.a.v. de geestelijke vrijheid in het algemeen en de zedelijkheidswetgeving in het bijzonder steeds minder een bevoogdende en normatieve taak voor de overheid is, het uitgangspunt wat we terugvinden in het amendement van Rotterdam heeft de volledige steun van de J.O.V.D. De erkenning van het recht op een abortus, eventueel ook het recht op erkenning van het recht op sterilisatie is een individuele zaak die samenhangt met eigen verantwoordelijkheid en de eigen vrijheid van het individu en op grond van deze interpretatie dacht ik dat de partij ruimte biedt ook voor tegenstanders van abortus en voor tegenstanders van sterilisatie, maar het blijft dan een persoonlijke zaak op grond van de liberale filosofie moet er alleen ruimte worden gecreëerd op grond waarvan anderen kunnen beslissen tot abortus en sterilisatie over te gaan. (Applaus). Dank U zeer, volgende spreker. Ik zou een klein misverstand uit de weg willen ruimen wat zou zijn kunnen ontstaan na de woorden van een van de vorige sprekers, mijn excuses dat ik niet meer weet welke in de stroom, die heeft nl. gesuggereerd dat als gehuwden en ongehuwden het recht zouden krijgen op, o.a. abortus dat dat zou inhouden dat dan van een arts mochten eisen om die ingreep toch te verrichten .. dat is Dr. Verburg die dat gezegd heeft ... dat hoeft het niet in te houden want natuurlijk blijft

in de ogen van een liberaal ook de medicus het recht te houden een ingreep te weigeren wat wel moet inhouden zijn plicht, in mijn ogen, om de client dan te verwij^uen naar iemand anders en wel tijdig te verwijzen. (Applaus). Dank U zeer. Meneer de voorzitter, mag ik eerst een misverstand uit de weg ruimen, het wordt door velen in de zaal kennelijk opgevat dat wij nu, stel dat het aangenomen zou worden, zijn voor een niet gelimiteerde vorm van abortus en daar heeft iedereen een eigen mening over na te houden, maar ik dacht dat wij daar toch wel duidelijke lijnen in ogenschouw moesten hebben die hierbij het voorstel bedoeld zijn. Het is net al door de J.O.V.D. benadrukt dat de individuele verantwoordelijkheid bij de vorming van dit amendement door Rotterdam bijzonder zwaar heeft gewogen en dan komen we op par.3 van dit programma, waarin gesteld wordt dat zowel de rechter als de vrijheden niet alleen door de Overheid verzekerd moeten worden, maar ook door de groep van burgers zoals die hier zitten. Ik dacht dat dat een buitengewoon belangrijk punt was. Het voorstel van de Hr.Muntendam is door Rotterdam overgenomen nl. wanneer er animo bestaat om in plaats van dit amendement onder het bevolkingshoofdstuk te brengen het onder volksgezondheid te brengen en daardoor waarschijnlijk voor een aantal van U minder moeilijkheden zal opleveren. Dank U zeer. Wij hebben besloten dat wij daarover zouden spreken als het werd aangenomen. Wil men wel de namen van de afdelingen blijven noemen.

Meneer de voorzitter, Lahaye uit Groningen, een persoonlijk standpunt wil ik naar voren brengen als wij in deze kwestie zien welke ellende een vrouw die laat ik ... nee mag ik U even onderbreken, wij moeten nu werkelijk niet met persoonlijke meningen gaan komen, het gaat hier om de zaak of wij dit amendement wel of niet willen en de argumentatie om het amendement van Rotterdam aan te nemen zou ik zo willen argumenteren dat het nog altijd zo is dat wanneer op het ogenblik hier in Nederland een vrouw is die aan abortus toe is, diverse instanties moet bezoeken. Het cijfer dat ons bereikt van vrouwen die naar Engeland gaan, waar ze een prijs betalen die varieert tussen de Fl.1500.- en de Fl.2500.00 voor een abortus, ik geloof dat dat voldoende moet zijn voor ons om te beslissen hierover dat de persoonlijke vrijheid van elke vrouw borg moet staan en voldoende moet zijn voor ons om een legale door artsen en gecontroleerd teo te staan...Mag ik U nu zeggen dit is de letter D, daar staat in afschaffen van het strafbaar stellen van abortus door medischbevoegden, daar staat dus in dat het hier legaal mogelijk moet worden, want anders hoef je die strafbaarheid niet af te schaffen het gaat hier om dat het op het ogenblik totaal en volstrekt onmogelijk is en wat ik in het amendement van Rotterdam terugvind daar wil ik zo graag op aandringen. Dank U zeer. Mag ik vragen of bij de sprekers die zich nog willen aanmelden nog iemand is die denkt dat hij wat kan zeggen wat nog niet is opgemerkt. Ik dacht het wel meneer de voorzitter, meneer Meieraan dan hoop ik dat U ons niet teleurstelt. Ik zal het proberen. A. de dolle mina's die zo graag baas willen zijn dacht ik als ze baas zouden zijn als ze zorgden dat ze de abortus niet nodig hadden, dat is misschien een wat wonderlijk⁴ opmerking maar dat is dacht ik toch volkomen juist. In de 2e plaats is er genoemd de betrokkenen de vrouw en de medicus met name voor de gehuwden dacht ik dat de man in dit tweemansschap wat genoemd was niet mag worden vergeten, maar mijn belangrijkste opmerking waardoor ik bepaald moeite heb met Rotterdam is

dat men daar de erkenning van het recht op het voorkomen en de erkenning van het recht op onderbreken in een ding samenvat en ik zou dus bepaald dat en of onderbreken eruit willen zien, want als een van de ik dacht medische sprekers gezegd heeft ik wil in het midden laten, waar het leven begint, dan is dat voor mij de moeilijkheid als wij zeggen de volledige erkenning op het onderbreken van zwangerschap als het leven begint, 5,4,3 maanden voor de bevalling, ik neem het dus niet eens al te vroeg, dan lijkt toch de uitspraak dat wij in het midden zouden laten waar dat leven werkelijk begint, dat erkenning van het recht op onderbreken van zwangerschap ongeclausuleerd de erkenning is van het recht op kindermoord. Ik dank U.

Dames en Heren, ik wou eerst in stemming brengen letter D. Het voorstel afschaffen van het strafbaar-stelling van abortus door medisch bevoegden, dus U zegt dat het wel hetzelfde is terwijl het juist in een andere paragraaf thuis hoorde. Jaaaar nu moet ik toch dit even heel duidelijk stellen, er is duidelijk een interpretatieverschil over het amendement Rotterdam. De een zegt erkenning van recht houdt niet in dat het een plicht wordt voor de medici, als dat zo is dan is het niet het meest vergaande, de anderen zeggen dat het wel die plicht inhoudt dan is het inderdaad het meest vergaande, dat is volstrekt duidelijk, dus ik wou het van elkaar losmaken en eerst de letter D. in stemming brengen. Meneer de voorzitter, zou ik dan nog even duidelijk mogen stellen dat het twee onlosmakelijke zaken zijn, het zijn drie poten, het is de justitiële poot en de twee poten waar het Rotterdamese amendement op steunt en vandaar dat wij voorstaan dat het niet hier naast wordt gezegd, maar dat het in het of het volksgezondheid of bevolking.. Dat is goed maar dan ga ik hier in justitie eerst punt D in stemming brengen.... Ik wou alleen nog even zeggen meneer de voorzitter dat het misverstand wat er bestaat over de interpretatie dat we het daarover duidelijk moeten zijn dat die erkenning van dat recht inderdaad niet inhoudt de plicht van de medicus om deze handelingen toe te passen. Goed dan zou ik voorstellen, dat als het wordt aangenomen, dat we dat in de toelichting zetten, dat moetber dan wel duidelijk bij maar dan is D. van verdere strekking dan 336 en moeten wij D eerst in stemming brengen. Natuurlijk wel ... maar wat betekent dat dan meneer de voorzitter, dat als D. wordt aangenomen het andere niet meer in stemming komt ... dacht U werkelijk dat ik dat in mijn hoofd zou halen mevrouw ik zou het hier graag levend verlaten ... nou dat zou toch kunnen ... Ik breng in stemming eerst D en om ieder misverstand te voorkomen, daarna 326 als ik nog leef na de stemming over D. Wie is voor D ? De grote meerderheid, dan is D aanvaard. 336 met toelichting dat het niet inhoudt de plicht van de medicus om te helpen en een vermoedelijke - we zullen er daarna over stemmen, een vermoedelijke verplaatsing naar een andere paragraaf. Wie is voor 336 ? Wat moet ik nou splitsen, ik heb het gesplitst, ik heb eerst D in stemming gehad ... onverstaanbaar vanuit zaal ... o goed, wie wil of onderbreking in het amendement Rotterdam schrappen, want daar komt het op neer, wie wil dat schrappen ? dat is geen meerderheid, dus dan komt het in zijn geheel in stemming, wie wil het amendement Rotterdam met toelichting handhaven, wie wil wie is daar tegen? Het lijkt mij dat het is aanvaard, mag ik dan vragen gaat de vergadering ermee

akkoord dat het naar de Volksgezondheid teruggaat waarop het oorspronkelijk was ingediend, bevolkingspolitiek teruggaat waarop het oorspronkelijk was ingediend. Mag ik, voorzitter, met klem de vergadering verzoeken om het dan over te brengen, daar hoort het (Volksgezondheid) na deze thuis. (Applaus). Mag ik vragen of men daarmee akkoord gaat, niemand tegen ? Dan gaat het naar Volksgezondheid. Dan punt E. Wil iemand het woord over punt E, daar is nog een amendement 339 ondervindt dat steun ? 339 wie is daar voor ? wie is daar tegen ? Dan is dat verworpen. Wil iemand stemming over letter E dan is dat aanvaard. Letter F. geen stemming dan is dat aanvaard. Letter G. geen stemming dan is dat aanvaard. Letter H. geen stemming, dan is dat aanvaard. Letter I, geen stemming dan is dat aanvaard. Letter J. daar is op ingediend 340 dat is ingetrokken, letter K. letter L. iemand nog stemming over een onderdeel van par.12.

M neemt U mij niet kwalijk. Het is inmiddels gebleken dat het volgens de Hoge Raad niet strafbaar is. Wie wenst het woord.

Mijn naam is Nieuwlander, ik spreek namens de afdeling Nijmegen. Het voorstel tot strafbaarstelling ... zoals dat hier bepleit wordt meen ik om twee redenen te moeten verwerpen, in de eerste plaats omdat hier in het geheel geen motivatie wordt gegeven waarom wij het zouden moeten verwerpen, wat naar mijn smaak toch wel een beetje een zwakte is van de zaak. In de tweede plaats omdat er bij bedacht moet worden dat het probleem van het kraken niet alleen een justitiele zaak is maar ook een sociaal aspect heeft. Het lijkt mij nou ja de Hoge Raad die heeft er al op gereageerd, dat wat betreft de justitiele aspecten genoeg ruimte is om te kraken, en wat betreft de sociale zaak lijkt het mij toch dat wij ons zeker als V.V.D. er op moeten bezinnen dat er nog steeds een grote woningnood is en dat die woningnood voor sommige mensen best aanleiding mag zijn om te kraken. Dank U zeer. De Hoge Raad heeft alleen gezegd dat het nu niet meer strafbaar is... Mag ik nog iemand hierover het woord geven, ..

meneer Meier, ja meneer de voorzitter, ondanks het feit dat ik tegen het punt M ben moet ik eerlijk bekennen dat het ook niet zo is dat de Hoge Raad op dit moment heeft gezegd, kraken mag, ze heeft alleen gezegd, op basis van huisvredebreuk dat is geen argument om te zeggen, men mag wel kraken, dat is geen punt er voor, aan de andere kant pleit ik er toch voor omdat op dit moment zoals ik dit nu lees dat het zou de schijn hebben dat wij als partij er geen begrip voor hebben dat dergelijke acties hebben plaatsgevonden. Ik ben het ermee eens, dat is altijd bij acties zo, acties zijn niet dingen dat je zegt en dan moet het altijd maar zo zijn, dat is dus een reëel punt dat je zegt, dat kun je afkeuren, ik dacht ook dat de wettelijke regelingen buiten dan die huisvredebreuk wat de Hoge Raad heeft gezegd genoeg waarborgen daarvoor geven. Aan de andere kant wanneer wij punt M aannemen dan werken wij de schijn op alsof wij dat sociale probleem en dat is er toch nog duidelijk van de huisvesting alsof we daar geen begrip voor hadden, dus een actie die daarover heeft plaats gevonden dat we daar ook geen begrip voor hebben. Dank U zeer, ik meen dat wij de zaak in stemming kunnen brengen,. Meneer de voorzitter, v.d.Stuy van de afd.Loosdrecht ik wou nog een kleine opmerking maken, dat wanneer iemand een zak drop steelt omdat hij het zo hard nodig heeft of hij pikt een auto dan gaat hij de bak in

en als hij nu een huis steelt een eigendom nee nou niet van die eenvoudige redeneringen, .. ik wou het alleen duidelijk stellen, dat het kraken van een huis duidelijk overeen komt met het stelen van een andermans eigendom. ..

als dat zo was... Dank U zeer. Ik zou de zaak in stemming willen brengen. Wie is tegen het amendement Zwolle letter M. Wie is daar tegen, wie is daar voor ? Dan is het aangenomen. Wil nog iemand over par.12 het woord zo niet, paragraaf 13 sub a. 341 L.D.C. wordt dat gehandhaaft, wil iemand daarover het woord ? 341 L.D.C. Wil de Heer Geertsema het woord.

Voorzitter zo lang als er nog op dit moment een justitiële taak is voor de politie ~~die~~ als een taak van de handhaving van de openbare orde geloof ik dat wij in een overgangsfase niet alleen de minister van Binnenlandse Zaken bevoegdheden kunnen geven, juist om de controverse justitie en binnenlandse zaken zo veel mogelijk te beperken hebben wij de gedachte geopperd van de staatssecretaris die onder beide valt, ik geloof dat dat in de overgangsfase van vier jaar waarin wij een nieuw politiewet zullen krijgen de beste oplossing is. Dank U zeer. 341 wie is daar voor ? Dan is het verworpen. 342 wil iemand dat toelichten, wordt ingetrokken door Groningen maar niet door Valkenburg, wie is daar voor ? Dan is dat toch verworpen. Iemand nog stemming over par.13, dan krijgen wij par.14 a.b.c.d. Wil iemand stemming over par.14. Par.15 daarbij is ingetrokken aan het slot amendement 345 Roozendaal, wil iemand het woord over ten eerste, graag meneer de voorzitter. Blijker afd. Haarlem. De hele geschiedenis rond het echtscheidingsrecht is op het ogenblik nog volop in beweging, het is nog onvoldoende bestudeerd, ik geloof dat wij er goed aandoen dat wij politiek gezien maar ook ter wille van de tijd om die hele paragraaf te schrappen, dat is het voorstel van Haarlem... Dat is duidelijk. Het is zo de zaak is aanhangig in de Tweede Kamer en het is dus naar de mening van de voorstellers van deze paragraaf misschien toch wel tijd, als wij tenminste invloed willen uitoefenen op het beleid van onze Tweede Kamerfractie daar nu wel een beslissing over te geven. Wie wil het woord over.... Ik geloof niet dat wat wij hier schrijven veel inbreng geeft... Ja U mag tegen stemmen maar dat zullen wij zo wel zien. Wie wil het woord over een van de onderdelen 1, ten tweede ten derde, ten vierde ten vijfde ten zesde, ten zevende, ten achtste, ten negende, tiende, elfde. 343 Heiloo, wie is daar voor ? dan is dat verworpen, 344 Amsterdam ingetrokken? Dan gaan we het geheel in stemming brengen . Haarlem is tegen, wie is het met Haarlem eens, wie wil de hele paragraaf eruit ? Iemand verder nog stemming, dan is deze paragraaf aangenomen en ben ik aan het eind van mijn latijn. Ik geef de voorzittershamer graag direct over aan de Hr. Talsma die par.4 zal voorzitten.

Dames en Heren, wij gaan dan door met het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 4. en dan krijgen wij allereerst par.1 economisch evenwicht en inflatiebestrijding, dan hebben wij punt A, ten eerste, ten tweede en ten derde. Door een groot aantal afdelingen zo samengesteld. Wesnt daar iemand over het woord. Goossens, meneer de voorzitter, de afdeling Amsterdam heeft geen bezwaar tegen de stelling maar wel tegen de eerste zin van de toelichting. Er staat nl. dat wij in Nederland het evenwicht van de nederlandse volkshuishouding in ~~het~~ ~~statistiek~~ ~~gram~~mate is hersteld, dat is niet waar meneer de voorzitter, vandaar

dat ik graag zou willen zien dat deze zin werd geschrapt. Heeg Meneer Goossen de toe-lichting is eigenlijk niet in discussie, de redactiecommissie zal met Uw opmerking nog rekening houden, maar wij kunnen dat nu niet in stemming of in verdere discussie brengen. Nog iemand over dit punt.

Meieraan, Naarden, ik had ook willen bepleiten dat de redactiecommissie de toe-lichting aanpast in ruimere zin dan alleen de eerste zin aan de thans toch wat minder hoopgevende situatie, maar ik had ook willen opmerken dat naar mijn idee, ten eerste, tweede en ten derde, het punt A nogal verzwakken, omdat hier 3 blijkens de praktijk min of meer moeilijke verzoenbare zaken gelijk met elkaar worden genoemd en de volledige werkgelegenheid en de voortgezette groei blijken eenvoudig volkomen onverenigbaar met een enigszins doelmatige bestrijding of beperking van de geldsontwaarding die hier heelmerg achteraan staat. Ik dacht dus dat A voldoende was, waarbij het mij bovendien spijt dat het evenwicht niet wat nader is omschreven, want zowel tegen dreigende werkeloosheid als tegen een overspannen arbeidsmarkt zijn maatregelen nodig, maar letterlijk is evenwicht natuurlijk voldoende, ik zou U straks willen vragen om te stemmen om 1,2,3 weg te laten, het zijn bovendien uit beginselprogramma en Ver.Naties bekende kreten, maar zij werken hier eerder verstorend dacht ik, dan verhelderend.

Meneer Meieraan U wenst dus afzonderlijke stemming over welk punt ? ..A apart-zonder ten eerste, tweede, derde, die bovendien een volgorde suggereren waarbij de inflatie bestrijding bepaald in het hoekje zullen zitten waar de slagen zullen vallen... meneer Meieraan wij moeten ons even houden aan de tekst, er zijn geen amendementen dus wij kunnen alleen stukken wel of niet aannemen. Wie in de zaal is tegen punt A tot ten eerste.... voorzitter mag ik nog even een opmerking maken, ik meen dat het voorstel dat hier zo juist gedaan is de punten een, twee en drie te doen schrappen een bijzondere verschraling geeft omdat wij op geen enkele wijze aanduiden wat naar ons oordeel de kenmerken van een evenwichtig beleid zijn, ik geloof dat een programma wat niet aangeeft wat de kenmerken van een evenwichtig beleid onwaarsachtig en onjuist zou zijn. Ik dank U. Nogmaals wie is tegen punt A tot ten eerste, niemand, dan breng ik in stemming ten eerste wie is daar tegen ? Iedereen akkoord, zelfs de afdeling Bussum ?....ja U bent dus tegen, verder is het aangenomen. Het tweede punt, wie is daartegen ? Niemand Het derde punt ? Dan is par.1 aangenomen. Dan krijgen wij aan de orde par.2, dames en heren aan het begin van de vergadering is er een opmerking gemaakt door een afgevaardigde uit Haarlem dat hij een algemene uitspraak van het congres zou willen over de hoogten van de totale uitgaven. Ik geloof dat dat bij dit punt in het bijzonder aan de orde is, ik zou graag allereerst het woord willen geven aan de Hr.Geertsema om hierover een uiting te doen.

Meneer de voorzitter, dank U zeer, het spijt mij zeer dat ik zo laat in de middag nog deze algemene vergadering met dit punt nog moet bezig houden even, maar ik geloof toch dat het in het licht van alle discussie en in het licht van het feit, dat U allerlei bepalingen over overheidsuitgaven over belastingen nogal, dat is eigenlijk onvermijdelijk in de systematiek wat verbrokken tegenkomt, dat het goed is dat ik zeer in het kort nog even laat ik zeggen, de liberale filosofie over overheidsuitgaven en het hele fiscale probleem hier geef. Dan zou ik in de eerste plaats willen zeggen, dat is een waarheid als een koe, maar het is

toch altijd weer nuttig om het ons weer even te realiseren, hoe lager de overheidsuitgaven zijn in beginsel, hoe lager ook de belastingen. Het nieuwe kabinet zal uiterst systematisch alle mogelijkheden moeten onderzoeken om te komen tot een afstoten van overheidstaken en bezuiniging door meer efficiency, dit klemmt des te meer, als we horen - en wij hebben dat deze dagen in de Tweede Kamer kunnen horen - van minister Witteveen, als wij horen wat de meerkosten zijn van een ongewijzigde voortzetting van het huidige beleid in de jaren 73 en 73, daardoor zal alle beschikbare ruimte worden opgesoupeerd en daarom door het afstoten van taken en door meer efficiency, U kent ons punt van het onderzoek door de onafhankelijke bureaux, daardoor zal nieuwe ruimte moeten worden gewchapen. Of het lukken zal zoveel ruimte te scheppen dat er plaats komt voor de vervulling van al die nieuwe wensen die ook de V.V.D. koestert, U hebt er vandaag, dames en heren, velen aanvaard, is als we eerlijk ook tegenover ons zelf willen blijven, en zelfs als wij erkennen gelijk wij doen, dat niet alles tegelijk kan en er dus prioriteiten moeten worden gesteld, ik herhaal, of het lukken zal voldoende ruimte daarvoor te scheppen, is op dit moment niet met absolute zekerheid te zeggen. Maar wel hebben wij als V.V.D. een andere zekerheid in onze fescalc opvattingen nl. dat er hoogstnoodzakelijk een aantal verbeteringen in onze loon-en inkomstenbelasting moet worden aangebracht. U vindt ze in ons programma in H, in I. en J, en N en de automatische correctie van par. 2. Dat zijn lang gekoesterde wensen van de V.V.D. die voor ons zeker zo belangrijk zijn als allerlei andere wensen die op meerdere uitgaven aandringen. Ik moet erbij zeggen op die punten is ook in de jaren 67 tot 71 al veel bereikt, maar deze wensen die hebben met andere wensen een ding gemeen, ze kosten geld, omdat ze tenslotte de opbrengst van de schatkist verminderen. De ruimte voor deze verbeteringen in de directe belastingen zal primair gevonden moeten worden door de ook al uit andere hoofden - en dan denk ik o.a. aan de EEG harmonisatie noodzakelijke drukverschuiving van de directe naar de indirecte belastingen, U vindt dat in punt L. en misschien ook door de meeropbrengst ten gevolge van de reële progressiefactor daarvoor geheel of gedeeltelijk aan te wenden. Meneer de voorzitter, ik herhaal tenslotte of het een nieuw Kabinet zal lukken dit geheel van wensen en verlangens uit te voeren binnen het kader van de huidige totale belastingdruk is niet met absolute zekerheid te zeggen, maar het streven zal er zeer duidelijk op gericht moeten zijn en dan haak ik meteen aan aan het stuk van de J.O.V.D. wat we vandaag hebben gekregen, het streven zal er opgericht moeten zijn en wij mogen niet nu al het hoofd in de schoot leggen en zeggen het lukt het nieuwe Kabinet toch niet, dat zou de wil om het te laten lukken ten onrechte verslappen. Ik dank U zeer.

Ik dank U zeer, meneer Geertsema, dames en heren ik zou U willen voorstellen omdat dit van de verste strekking is en ook al door de Hr. Geertsema is genoemd nu eerst in discussie te brengen het amendement van de J.O.V.D. no. 402, dat is door een misverstand iets verderop in de tekst geplaatst, maar het had eigenlijk in het begin van het hoofdstuk moeten zijn. U hebt daar een schriftelijke toelichting over gekregen, wenst de J.O.V.D. nog een toelichting mondeling te geven. Meneer Weggemans. Ik geloof dat U toch een fout maakt meneer Telsma

Ons amendement betreft de overheidsuitgaven punt a , punt b bedoel ik betreft de overheidsuitgaven..... ik heb het nog niet over punt a meneer Weggemans, ik heb het over de hele par.2 in aansluiting op onze toezegging aan het begin van de vergadering aan een afgevaardigde uit Haarlem om het punt van uitgaven en inkomsten samen in wat breder verband te zien en het lijkt het bestuur juist dat daar eerst een uitspraak over komt voordat wij over de detail onderwerpen komen. Wenst U hierover het woord. Gaat U dan U gang.

Meneer de voorzitter, dames en heren, als ik punt d zie dan ben ik toch wel bijzonder benieuwd wat daarmee bedoeld wordt , daar staat, strikte begrenzing van de stijging van de overheiduitgaven in relatie tot de te verwachte stijging van het inkomen, ik geloof niet dat er veel mensen in Nederland zullen zijn, veel gewone kiezers die zullen begrijpen, wat dat nou precies impliceert, ik bedoel men kan het toch ook in een getal weergeven, dat geeft altijd toch even meer houvast dan een mengeling van woorden. Er van uitgaande dat daar toch een verhoging van de belastingdruk uit voortvloeit, uit dat punt d, dat is nl. de conclusie die ik er voor mezelf uit getrokken heb, zal ik daarom gaan zeggen waarom wij als J.O.V.D. vinden dat het hoogstwaarschijnlijk onvermijdelijk is dat U toch ons amendement zal moeten aannemen. Wij zijn verheugd dat men de V.V.D. dus hier erkent dat een zekere belastingdrukverhoging toch onvermijdelijk is en dit temeer omdat in de miljoenennota van dit jaar staat in de afgelopen 4 die belastingdruk ook al met 2% gestegen is en dat terwijl er in het verkiezingsprogramma van 1967 een pleidooi stond voor een verlaging van die belastingdruk, het is dus een hele duidelijke indicatie dat het erg moeilijk is om die zaak in de hand te houden en er komt nog bij dat wij cijfers hebben gezien van Centraal Planbureau, dat we pogingen hebben gezien tot kwantificeringen van de commerciële partijen en van D.66 die geven een allerm minst hoopvol perspectief. Wij vinden het daarom jammer dat die erkenning dat de stijging van de belastingdruk hoogstwaarschijnlijk is, dat die weggemoffeld is in de toelichting, er staat nl. een heel voorzichtige formulering dat er een latere prioriteit voor verlaging van belastingdruk moet gelden, dus er wordt eerst naar andere prioriteiten gekeken ,. in het algemeen dagblad van zaterdag 14 november 1970 heeft de Hr. Geertsema gezegd dat en dan citeer ik letterlijk, het zal wel op deze belastingverzwaring neerkomen, wij moeten zo'n verzwaring in het programma niet bij voorbaat opnemen, dan vraag ik mij af, waarom is er in de afgelopen 4 jaar niet mogelijk geweest om tot die efficiency te komen die nou dan moet dienen om de verhoging van de belastingdruk te voorkomen. Ik vraag mij af waarom is er in de afgelopen 4 jaar niet gelukt om tot een dermate, tot ene zekere mate van afstoting van overheidstaken te komen, die ook die ruimten vrij zou gaan maken. Ik geloof daarom niet dat deze wens tot efficiency deze wens tot afstoting van overheidstaken waar wij het volstrekt mee eens zijn, het is gewoon noodzakelijk, dat dat zeker in de eerste helft van de Kabinetsperiode tot de reële mogelijkheden zal gaan behoren. Om die redenen wensen wij toch dat de vergadering over dit amendement zal gaan discussieren. Wij vrezen dat er een zeker vrees voor Drees bestaat, dat die eigenlijk de stemming over dat belastingamendement gaat beïnvloeden, ik zou dat erg triest vinden dat dat zou gaan gebeuren. Eigenlijk zou slechts over dit amendement kunnen praten als er een

zekere kwantificering aanwezig is van het program, nu blijft het in zekere zin een vrijblijvende zaak, nou ja ik heb gehoord dat het niet mogelijk is om deze zaak op te schorten, daarom zitten wij gewoon voor de noodzaak om nu ook te stemmen, wij hebben geprobeerd gegevens aan te dragen waaruit zou moeten blijken dat naar onze mening dat toch aanneming van dit amendement wel wenselijk is. Uit overweging van eerlijkheid. Dank U wel. Ik dank U zeer, meneer Hoekes, meneer de voorzitter, wat de vrees voor Drees zal aangaan, nergens staat in het program van D.C.70 dat de belastingdruk zou moeten worden verlaagd, maar nee als U het program bekijkt dan zult U zien, dat daar met geen woord van wordt gesproken, dat er staat dat de noodzaak van de verhoging van de tarieven niet wordt erkend, dat zeggen wij ook dat die noodzaak niet wordt erkend, wij spreken alleen over het niet corrigeren van de hele progressie en dat is precies hetzelfde, daar staat bovendien een aantal belastingvoorstellen in die merkwaardige parallel lopen aan die van ons, het enige markante verschil is dat ze bij ons al een half jaar in het concept program staan en daar pas naar voren komen. Waarom is het niet gelukt zo heeft de J.O.V.D. zo juist gevraagd, om die verlaging van de belastingdruk waar wij naar streven te verwezenlijken in de afgelopen 4 jaar, dat is met name niet gelukt omdat het Kabinet dat nu nog bezig is zich daar niet voldoende sterk voor heeft weten te maken. Ik zou ten aanzien van het voorstel en vooral de motivering en het aandragen van materiaal daarvan door de J.O.V.D. op zichzelf heel aardige groene briefje het volgende nog willen zeggen. Het heeft weinig zin dames en heren, om op deze basis over de ruimte en het gebruik van de ruimte te discussieren, omdat de waarde van dit soort cijfers zoals hier gegeven, veel betrekkelijker is dan ze op het eerste gezicht schijnt. Ik geef van die betrekkelijkheid twee voorbeelden. Onder Rom.1 wordt hier vermeld een voorspelling van het planbureau en het betreffende stuk wat wij natuurlijk gelezen en bestudeerd hebben dat is juist niet betiteld als een voorspelling, er wordt in de ondertitel gesproken over contouren van een regeringsbeleid, de omtrekken, het betreffende stuk gaat uit van een voortzetting 5 jaar lang van de huidige graad van inflatie die resp. een iets mindere graad van inflatie, maar toch nog een sterke en op de dag dat dit stuk werd gepubliceerd kon men de minister van financiën horen die er nog eens op wees, dat in die hoogconjunctuur waar dit hele stuk op gebaseerd is juist steeds duidelijker een kentering zichtbaar wordt en uiteindelijk zou een andere conjunctuurontwikkeling in de komende 4 jaar tot hele andere uitkomsten van zo'n centraal planbureau studie leiden. Het tweede voorbeeld van de betrekkelijkheid van dit soort cijfers onder Rom.11 van het J.O.V.D. stuk wordt over het recente onderzoek naar de fin.consequentie van ongewijzigd beleid verwezen, daar heeft mijn fractievoorzitter zo juist iets over gezegd, daar heeft in de afgelopen maanden een interde.... studiegroep zich over gebogen en daarnaast een afdeling van het departement van financiën en die twee parallele onderzoeken die hebben sterk uiteenlopende resultaten opgeleverd en dan ging het nog maar over de eerstkomende twee jaar en niet over de periode waar wij nu kijken nl. tot 1975. Ik kom tot mijn conclusie natuurlijk neemt dat alles niet weg dat wij moeten proberen als partij zo ruim mogelijk voor

de verkiezingen zo goed mogelijk te kwantificeren, zowel de beschikbare ruimte als de financiële consequenties van onze programmapunten en ik meen dat het daarbij vooral aankomt aangezien natuurlijk een program zoals wij dat zojuist hebben aangenomen in zijn totaliteit in vier jaar niet is uit te voeren, daar ben ik van overtuigd maar dat verwacht ook niemand van een program, men verwacht daarin aangegeven te zien een richting en een aantal urgentiepunten die nog komen daarvan zal die studie zich moeten toespitsen op de urgentiepunten en ik zou dan ook de vergadering willen vragen om het vraagstuk van de beschikbare ruimte en het gebruik daarvan waarop gestudeerd wordt te bespreken straks in samenhang van de behandeling van de urgentiepunten op de algemene vergadering van volgende maand. Ik dank U zeer. Zijn er nog verdere sprekers meneer de Kort. Meneer de voorzitter, als afdeling vertegenwoordiger van Gouda kan ik U zeggen dat wij bepaald wij hebben dit doorgesproken wij hebben geen behoefte hadden aan dit amendement van de J.O.V.D. en wel om al twee redenen zoals door de Hr.Geertsema zijn uitgesproken maar ook vooral om een derde reden en dat is dat wij in ons programma stellen dat zo'n ruim mogelijke toepassing moet plaatsvinden van de regel dat gebruikers van overheidsdiensten de kostprijs van de diensten gaan betalen. Wij vinden nl. dat overheidsdiensten in het algemeen wel zullen gaan passen bij het collectieve pakket en als zodanig zal als deze regel ten consequente zal worden uitgevoerd veel meer door de persoon maar dan in de collectieve sfeer betaald worden en daardoor zal hij zijn vrijheidsgraden in ieder geval op dit punt beter kunnen verwezenlijken maar is er ook zeker is er een grotere mogelijkheid dat de belastingdruk als zodanig daarmee kan tegengegaan worden. Wij vinden dat dit punt tesamen met het punt dat in de toelichting van F. op het punt van inkomsten en loonbelasting wel degelijk ook de mogelijkheden openlaat plus de verschuiving van de indirecte van de directe naar de indirecte belasting, die drie punten tesamen geven ons voldoende mogelijkheden om te zeggen dat als het urgentie punt daar is dat het wel zeker dan bij die urgentiepunt overwegingen in overweging genomen moet worden, dat het betaald moet worden, maar dat wij zeker niet nu al hoeven vast te stellen die 2% belastingdrukvermeerdering. Ik dank U zeer, Meneer Goossens, meneer de voorzitter, ik ben van mening dat in het licht van de historie het amendement juist is, wij hebben gezien dat debelastingdruk voortdurend is gestegen en dat die ook in de toekomst wel zal stijgen, dat is wetmatigheid geworden. De afdeling Amsterdam wil echter de stemming laten afhangen of het bestuur bereid is in het programma(urgentieprogramma) te kwantificeren welke overheidstaken die overbodig zijn geworden te worden afgestoten en welke subsidies verminderd kunnen worden. Nog meer sprekers. Het gaat om amendement 402 van de J.O.V.D.

Blijker uit Haarlem, hopenlijk voor de laatste keer voorzitter, ja in het licht van wat ik aan het begin van de dag gezegd heb, ben ik de J.O.V.D. toch wel bijzonder dankbaar voor dat amendement 402. Maar het gaat mij een beetje te ver, ik zou nl. niemand willen binden aan die 31% van het nationale inkomen, ik zou eigenlijk gezegd het amendement zoals het er ligt willen steunen tot en met het woord stijgen en dan de stijging mag voor de komende regeringsperiod enz. die zin te doen schrappen en dan kunnen wij daarna zien wat er verder

gebeurt en verder stel ik voor om punt B eerlijkheidshalve nu uit het program te schrappen, want wij hebben nu zoveel dure dingen aangenomen dat punt B. ronduit schijnheilig is.... Wij spreken nu over amendement 402 en ik verzoek de spreker zich daartoe te beperken, als ik U even mag onderbreken, als punt van orde, wij moeten deze zaal om 6 uur verlaten en dan gaan wij verhuizen en onmiddellijk verder in de Bambini zaal. Ik zou graag dit ene punt nu willen afhandelen en de andere punten direct aansluitend in de andere zaal...

Dus 402 tot en met het woord stijgen, dat is het voorstel om dat ... dat kan dan direct in stemming komen. Volgende spreker, meneer Hamburger. Heel kort meneer de voorzitter, bij de afdeling Utrecht is het amendement van de V.V.D. bepaald niet onsympathiek ontvangen. Niettemin na in de eerste plaats hetgeen de Hr. Geertsema heeft gezegd, de tweede plaats het betoog van de Hr. de Kort, moet ik zeggen dat wij het gevoel hebben dat de V.V.D. niet muurvast gespiekerd zit op de stelling dat de huidige reële koopkracht van de overheid niet verder zou kunnen stijgen, dat betekent dat er in de komende kabinetsperiode wel degelijk voor selectief toegepast maar wel degelijk plaats is voor het antamere van nieuwe taken zoals ons programma die ook voorstelt en zoals wij die in ons urgentieprogramma zullen zien. Onder die omstandigheden geloof ik dat ik inderdaad geen enkele behoefte heb aan het amendement van de V.V.D. en ook niet de behoefte heb aan de verwerping van het amendement van de J.O.V.D. en ik zou het bijzonder op prijs stellen als de J.O.V.D. terwille van de zuiverheid van de discussie het amendement zou willen terugtrekken omdat er niet noodzakelijkerwijs in het kader van ons programma in het betoog van de Hr. de Kort en in het betoog zoals de Hr. Geertsema heeft gegeven een absolute relatie is tussen enerzijds het antemeren van nieuwe taken en anderzijds het cijfer van de belastingdruk, er zijn bovendien nog alternatieven voor de belastingdruk ook behalve de retributies. Dank U zeer meneer de voorzitter. Zijn er verder nog sprekers, meneer Jansen als laatste, dan krijgt U ook nog het woord meneer...

Meneer de voorzitter, ik vraag me eerlijk gezegd af wat voor zin het heeft om hier momenteel over te discussiëren zolang we nl. niet weten in verband met de kwantificering die gaat komen betreffende de urgentiepunten om nu op dit moment hierover een discussie te gaan voeren. Je kan in wezen hier iest zinnigs over zeggen als je ook weet wat de V.V.D. straks bereid zal zijn te gaan uitgeven, in verband met haar urgentiepunten, in verband daarmee kun je dan op een gegeven moment stellen of de V.V.D. van plan is wel of niet tot belastingverhoging te komen. Ik wou dus voorstellen dit tegelijkertijd te behandelen met het urgentieprogramma die gekwantificeerd zullen worden.

Meneer Taalhammer, meneer de voorzitter, de vorige verkiezingen zijn wij ingegaan met een verkiezingsprogramma waarin wij sugereerden dat wij wel in staat zouden zijn de belastingdruk gezien in het percentage van het nationaal inkomen dat door de Rijksoverheid besteedt wordt te kunnen beperken, nou beperken, nou in ieder geval niet te erg te laten stijgen. Nu hebben wij een Kabinetsperiode min of meer achter de rug gehad en wat zien wij dat is niet gelukt, ik geloof helemaal niet dat de V.V.D. een verwijt gemaakt kan worden, maar als de V.V.D. nou opnieuw meent een dergelijke uitspraak in feite toch

wel te moeten doen nl. die strikte begrenzing van die stijging te formuleren en bovendien zich dan tegen het voorstel uit te spreken van de JOVD. waarin dan zeker niet staat dat het moet stijgen tot 31%, maar waarin alleen maar vermeld wordt dat er waarschijnlijk sprake is van een stijging en dat men die wil maximaliseren een maximum wil stellen tot 31% dan dacht ik dat het zeer reëel was om dan of inderdaad te aanvaarden of te zeggen wat wij de afgelopen periode als beleid hebben gehad, dat willen wij dan bijzonder duidelijk gaan ombuigen, maar de mogelijkheden van dat laatste geloof ik nauwelijks. Als de Hr. Geertsema zegt wij moeten niet het hoofd in de schoot leggen van te voren, omdat wij van mening zijn dat het mogelijk niet haalbaar anders is om een redelijke politiek te bedrijven omdat er teveel van te voren toegeven dan zeg ik, ja maar wij moeten ook reëel zijn en vooral ook de kiezer niet meer beloven dan wij waar kunnen maken, en als wij dat nu inderdaad opnieuw in deze formulering gaan brengen bij deze verkiezingen, dan vrees ik dat aan het eind van de periode, mits de V.V.D. uiteraard regeringspartij wordt, de kiezer, de V.V.D. kiezer in het bijzonder wederom teleurgesteld zal zijn, vandaar zou ik willen pleiten voor de duidelijke acceptatie enerzijds van het tot nu toe gevoerde beleid wat een stijging te zien gaf, en anderzijds van een mooi programma wat in zijn uitvoering wel degelijk naar mijn smaak, als het in een enigszins redelijke mate uitgevoerd wordt tot een stijging zal leiden van dat percentage van het nationale inkomen in zekere mate waarvan dan tot een max. van 31% gepleit wordt. Dank U de laatste spreker.

Snopper Den Haag, meneer de voorzitter, U heeft voorgesteld en daar heb ik begrip voor, laten wij deze zaken van het kwantificeren van onze wensen op het congres vaststellen waar wij het urgentieprogramma vaststellen. Dan zou ik er toch wel zeer sterk op aandringen dat de voorstellen van het Hoofdbestuur tijdig naar de afdelingen worden gestuurd, dat de leden van de afdelingen hier toch hun mening over kunnen formuleren en hun afgevaardigden ter vergadering kunnen instrueren. Ik dank U meneer de voorzitter.

Nu is nog het woord namens de werkgroep aan de Hr. van Ardenne.

Ja meneer de voorzitter, ik wou maartwee korte opmerkingen maken, ik dacht die kwantificering op de volgende vergadering inderdaad van groot belang is, maar U mag zich toch beslist, U mag daar geen wonderen van verlangen. Er is maar heel kort de tijd voor en dat zijn hoogsten zeer globale cijfers die eruit zullen komen. Daar kan men niet die fijne berekening van 29 of 31 % uit trachten te halen en het tweede punt en dat zou ik toch nog wel met enige nadruk nog eens in Uw midden willen brengen is dat als wij hier een aantal taken opsommen die wij wensen, dat die stoelen op de wens van de kiezers zoals wij die aanvoelen, maar dan mogen wij er toch wel degelijk bij bedenken dat gebleken is uit het hele afwentelingsproces dat wij nu enige jaren in werking gezien hebben dat er in ieder geval een wens van de kiezers nu al gebleken is en met name om de belastingdruk zo min mogelijk te laten stijgen, als wij aan die wens niet tegemoetkomen, en zeggen dat moeten wij ze dan toch maar opleggen dan betekent het alleen maar een inflatoire werking en daarmee is niemand gebaat en zeker de zwakste groepen niet. (Applaus.)

Ik dank U wel, nu nog een slotwoord van de Hr.Geertsema.

Meneer de voorzitter, een paar hele korte opmerkingen. In de eerste plaats aan het adres van de Heer Taalhammer ik geloof niet dat de Heer Taalhammer, mag zeggen, zeker niet ook in het licht van wat ik daarnet heb betoogt, dat in dit programma een belofte aan de kiezers wordt gedaan van een gelijk blijven van de belastingdruk, dat wordt er pertinent niet in gedaan, dat heb ik hier ook gesteld, ik heb alleen gezegd dat wij op dit moment niet bereid zijn om ons al neer te leggen bij de onvermijdelijkheid van de stijging dat is iets heel anders dan een belofte van gelijkblijven en wat de vraag van de Hr.Goossens betreft, als ik megoed herinner, die zei er moet in A'dam niet alleen een kwantificering zijn van wat onze wensen kosten, maar daar moet dan ook een uitgewerkt programma zijn van welke overheidstaken kunnen worden afgestoten, dat kan en mag de Hr.Goossens niet verlangen dat dat door de V.V.D. in een paar ~~w~~e weken een dergelijk programma op tafel wordt gelegd, het is noodzakelijk dat daar de deskundigen van de departementen ook op studeren en het is de taak van het nieuwe kabinet om daartoe de zeer duidelijke opdrachten te geven. Tenslotte nog de opmerking nog ik meen van de Hr.Weggermans die zei, ja maar het zal niet lukken, met alle goede wil om dan in de eerste helft van de kabinetsperiode te komen tot die bezuinigingen en tot het afstoten van die taken, daar kan ik met evenveel gezag en kracht tegenover stellen dat het ook in die eerste helft op heel veel punten niet mogelijk zal zijn om al de verwezenlijking te krijgen van de wensen die de V.V.D. nu heeft geformuleerd, ook dat eist voorbereidingen om die zaken uit te werken, voordat er aan uitgaven kan worden begonnen, ik geloof dat die twee zaken elkaar zeer wel in evenwicht houden. Ik dank U wel. Meneer Weggermans had een punt van orde.

We zouden graag stemming hebben maar dan in twee gedeelten nl. het eerste gedeelte tot verder moeten stijgen en dan valt dus, misschien voor een heleboel mensen valt dan weg, de stijging mag voor de komende regeringsperiode niet verder gaan dan tot ongeveer 31%, dat kan dan apart in stemming gebracht worden... Dat is al voorgesteld en dat zal gebeuren meneer Weggermans.

Ik wil de vergadering nog even ter vermijding van misverstand voorhouden dat vanmorgen is gesproken over een kwantificering in het verband van de urgentiepunten die in Amsterdam aan de orde komen, om de vergadering in staat te stellen die volgorde van de urgentiepunten, de prioriteiten daarin te bepalen, daar moet U niet de gedachte uitwekken dat al deze punten allemaal tegelijk in enkel jaren of in een Kabinetsperiode kunnen worden verwezenlijkt, dat was ook door de vraagsteller niet bedoeld. Bedoeld was alleen dat als U de urgentiepunten gaat vaststellen dat U bij die urgentiebepaling in de cijfers een benadering van een leidraad hebt om de volgorde aan te geven, dat is dus een wat ander punt dan wat nu aan de orde is, want in beiden gevallen zal een complete vervulling van onze wensen zeer belangrijk veel meer vergen dan 31 of misschien zelfs 40 of 50% van het totale inkomen dus dat staat hier enigszins los van. Het gaat nu om de stemming over JO.V.D. amendement, eerste zinsnede, en daarna de tweede zinsnede dat is dus een iets andere benadering van de hele fiscale par. dan de formulering die de Hr.Geertsema en de Hr-

Joeks hebben gegeven en die U onder andere ook ongeveer toegelicht vindt in de toelichting die vlak boven het amendement staat. Ik stel dus nu aan de orde de eerste zin van amendement 402, belastingdruk enz tot verder zal moeten stijgen. Wie is voor dit deel van het amendement ? Wie is daar tegen, dat is een duidelijke meerderheid. Dan breng ik aan de orde de tweede zin de stijging enz. tot nationaal inkomen. Die heeft weinig zin, die blijft buiten stemming ? Akkoord ? Dan wordt de vergadering hier geschorst en onmiddellijk hierna hervat in de bambinizaal, dat is deze zaal uit rechts en dan door de hal heen links. Dehuishoudelijke dienst van dit centrum heeft gemerkt dat er peuken op de grond zijn uitgedrukt, ik mag U namens deze dienst vriendelijk verzoeken uitsluitend de asbakken te willen gebruiken.

Wij gaan dan nu verder met de behandeling van hoofdstuk vier en wel de par.2 u is aan de orde onderdeel a, wenst daarover iemand het woord? Dan krijgen wij onderdeel B, onderdeel C, D, Niemand ? E? F, daar is een amendement 401 dat is ingetrokken. De boodschap heeft mij bereikt, weet U het zeker meneer Goossens, meneer de voorzitter, dit amendement beoogt een duidelijk en uitvoerbaar en met de nadruk op uitvoerbaar belastingbeleid. Naar is gebleken dat het amendement niet helemaal duidelijk is, en ik wou daarom een redactieverbetering voorstellen. Ik zou nl. willen voorstellen om het woord verminderingen en de tekst daarachter te schrappen en dat te wijzigen in de volgende woorden: dat de voor deze aanpassing noodzakelijke tariefs-correcties worden aangewend voor,,, dus dat de voor deze aanpassing noodzakelijke tariefscorrecties worden aangewend voor, voor de gevonden in, wordt daar gezegd, dat is misschien nog beter. Meneer de voorzitter ik wil het amendement graag nog even toelichten. Het voorstel onder punt F de automatische jaarlijkse aanpassing van de loon en inkomstenbelasting aan de geldontwaarding heeft tot gevolg dat de V.V.D. blijkbaar afziet van automatische jaarlijkse aanpassing van de loon en inkomsten belasting aan de welvaartsstijging. De consequentie hiervan is meneer de voorzitter, dat de V.V.D. aanvaardt dat de loon en inkomstenbelasting stijgt met een kwart procent van het nationaal inkomen of ongeveer 300 miljoen per jaar. Dat betekent over de hele kabinetsperiode circa 3 miljard gulden. Meneer de voorzitter, ik dacht dat niemand in de V.V.D. een voorstander is om de druk van de loon - en inkomstenbelasting nog verder te laten stijgen, dat hebben wij in de afgaande regeringsperiode beleefd ik dacht dat ik het U een half uur geleden had horen bepleiten maar misschien hebben wij dat niet goed begrepen. Ik praat over de loon en inkomstenbelastingdat is broertje en zusje met de belastingen .. nee, nee, nu wordt verderop in het verkiezingsprogramma in de punten H,I,J,en K. weliswaar bepleit tot afzwakking van de progressing tarieven ten bate van de mideaeninkomens en ook tot verhoging van de belastingvrije voet, tot verbetering van de belastingheffen van de gehuwde vrouw enz enz. dat zijn wensen meneer de voorzitter, waar al jaren lang bepleiten, maar die blijkbaar niet worden gerealiseerd. Het verkiezingsprogramma die wenst nu deze wensen te realiseren door de kostprijsverhogende belastingen te laten stijgen. Wij praten hier meneer de voorzitter, over een bedrag

van ongeveer , wanneer die wensen vervuld worden, van ca. $2\frac{1}{2}$ miljard gulden. U zult zich wel kunnen voorstellen dat dit niet te realiseren is, zeker in het kader van een beleid waarbij de inflatie dient te worden bestreden. Misschien een lichte stijging van die kostprijsverhoging van de belasting is mogelijk, maar niet een stijging in de orde van grootte van $2\frac{1}{2}$ miljard gulden. Wat wil de afdeling Amsterdam nu, die zegt we gaan de inflatie factor gelden corrigeren en de welvaartsfactor gaan wij corrigeren , dat levert ongeveer een bedrag op van circa 550 miljoen per jaar en deze gaan wij nu aanwenden om die wensen die de V.V.D. heeft te realiseren. Ik dacht meneer de voorzitter, dat dit een duidelijk en uitvoerbaar beleid was vandaar ook dat ik dit amendement van harte zou willen aanbevelen. Ik dank U , nog verdere sprekers. Meneer van de Schaark Voorzitter, als ik de afdeling Amsterdam begrijp dan is dat de opbrengst van automatische inflatiecorrectie een doelheffing om die andere dingen te bewerkstelligen. De afdeling Den Haag is er principieel tegen, dat bepaalde opbrengsten van de belasting een specifieke aanwending toegewezen krijgen, er is een totaal opbrengst en er is een totaal program. Aparte splitsing van deelopbrengsten en deelluitgaven achten wij ongewenst. Dank U. De Heer van Ardenne.

Meneer de voorzitter, ik zou willen wijzen in het kort op de verwarring die hier in dit amendement Amsterdam staat, bij de zin dat de belasting moet worden aangepast aan de welvaartsstijging en de geldontwaarding. Dat zijn twee zeer duidelijk verschillende zaken en U weet dat er op het ogenblik bij de Tweede Kamer aanhangig is een wetsontwerp van minister Witteveen, om de geldontwaarding en belastingstijging te corrigeren. Dat is een duidelijk onbillijke verzwaring die iemand treft bij gelijkblijvend reëel inkomen, dat kan niet anders als je het rechtvaardig wil doen dan door bijstelling over de gehele linie. Wij zijn bijzonder verheugd met dit wetsontwerp van minister Witteveen en ik dacht dat aanvaarding van dit amendement wel zou moeten inhouden dat dat wetsontwerp althans wat de V.V.D. van de baan moet zijn, dat alleen al pleit tegen dit amendement. Wat het tweede punt betreft de belastingstijging uit de welvaartsstijging, dan dacht ik dat het amendement een beetje hetzelfde zei als het programma zelf ook, alleen dat perse al die belastingmaatregelen hieruit moesten komen, en dat er geen enkele vrijheid meer bestond om dan iets in de direkte en dan eens eventueel in de indirecte sfeer te doen en dat heirmee een regidestelsel werd voorgeschreven wat beslist toch niet zal werken. Dank U. Dan krijgen wij nu de stemming over punt F. met als alternatief het amendement van punt F van Amsterdam, men stemt dus voor het oorspronkelijke of voor dat van Amsterdam. Wie van de aanwezigen zijn voor het oorspronkelijke tekstgedeelte F. ? en wie is voor het amendement Amsterdam ? Dat is een duidelijk een minderheid, het oorspronkelijke deel is aangenomen.

Amendement 402 is behandeld, dan krijgen wij nu punt H. Iemand hierover het woord ? Amendement 403 van Zwolle is ingetrokken, no. 404 heeft Delft ingetrokken de de J.O.V.D. ook hoor ik, dat is ook in zijn geheel ingetrokken. 405 heeft Hilversum ingetrokken en Delft ? ook ingetrokken. Dan gaat het dus alleen over punt H. Iemand daarover het woord ? Niet ? Dan krijgen wij punt I, punt J, punt K, het amendement van 406 van de Bilt en Bilthoven is ingetrokken, punt L, 407 Amsterdam is ingetrokken, punt M, N, punt O 408 Hilversum is ingetrokken,

punt P ... ik begrijp niet helemaal wat U bedoelt, ik versta U niet, ik zie U niet en ik begrijp U niet, wat zegt U.....(onverstaanbaar vanuit zaal)..

ja dan krijgen wij punt P, niemand ? punt Q, daar vervalt 409 Voorburg en 410 Driebergen Rijssenburg, blijft staan 411 Leidsendam. Wil Leidsendam toelichten. Niet ? Wil iemand anders het woord over Q. Gaat U gang over punt Q, meneer Goossens.

Ik ben van mening dat punt Q in strijd is met het aangenomen amendement D, in D wordt bepleit om alleen instrument te gebruiken onder bepaalde voorwaarden, en punt Q is daar volledig mee in strijd, die wil nl. een versterken van het fiscale en monetaire conjunctuur politieke instrumentarium en daarom van mening dat U dat amendement niet kunt aannemen.

Meneer Joekes het woord, ik ben niet van mening meneer de voorzitter dat die twee met elkaar in strijd zijn want bij punt D staat indien het beoogde doel een economisch, sociaal kan worden verwezenlijkt en ik meen dat dat volkomen te rijmen is met de wens tot versterking van het fiscale en monetaire conjunctuur politiek instrumentarium van de overheid, het lijkt mij heel duidelijk. Ik dank U zeer, dat is ook de mening van de werkgroep. Ik breng in stemming punt Q. Wie is voor punt Q. ? Dank U en wie is daar tegen, dat is aangenomen. Dan krijgen wij het amendement van Leidsendam, dat is een afzonderlijk punt T. wie steunt het amendement Leidendem, het is door de partijraad ontraden, wie is tegen het amendement ? Dan is dat verworpen. Wenst er nog iemand stemming over een van de punten van par.2 ? Zo niet dan krijgen wij par.3. Als eerste punt A, wenst iemand daarover het woord. Gaat U gang.

Bisschop Heerde, D de toelichting de verantwoordelijkheid van de loonvorming berust op de eerste plaats bij werkgevers en werknemers, dat vinden wij een zeer passiegestelde zienswijze. De overheid is een van de grootste werkgevers in den lande en wanneer men dus deze paragraaf goed wil lezen naar onze mening dan moeten wij erbij zetten, de overheid als grote werkgever heeft dus een bijzonder grote taak bij de loonvorming en dat missen wij daar verder. Ik zou dan ook verder deze toelichting , aangezien het niet geoorloofd is om veranderingen aan te brengen, in zijn geheel laten vervallen. Wij kunnen helaas moeilijk over de toelichting discussiëren, want dan komen wij te ver van huis, ik zou er even op willen wijzen dat de overheid in het loonbeleid zeker niet richting en baanbreker werkt, maar altijd volgt wat het bedrijfsleven doet, met de bekende trend bepalen dus wij geloven toch dat deze tekst verdedigbaar is..... De overheid moet zien dat zij instrumenten in handen krijgt om de inflatie te bestrijden, dat hij volgt wat het bedrijfsleven doet, dat geen taak heeft ten aanzien van de inflatiebestrijding, dat betekent dat de overheid , het bedrijfsleven de werknemers op gebied van de inflatie gewoon achterna loopt, al roepen zij dat ze het eigenlijk anders zouden willen. Ja, meneer Bisschop, maar dat is eigenlijk punt A zelf en dan had U daar een amendement op moeten indienen. Dat kunt U doen, maar dat is de zaak zelf. Is er iemand die nog het woord wenst ? Is er iemand voor punt A. Wie is daar tegen ? Dat is dus aangenomen, dan krijgen wij punt B. Niemand ? punt C ? punt D. Punt E ? Iemand stemming over ~~punt~~ par.3 Dan is paragraaf 3 zo vastgesteld. Par.4 inkomens en vermogensbeleid, dan krijgen wij het eerste punt met een amendement 412 o nee, dat is op punt b,

eerst punt a, dan krijgen wij punt B met een amendement 412 van de mijnstreek, wenst iemand toelichting van het amendement te geven ? Wie van U steunt punt B. in de oorspronkelijke tekst ? Ik wil het ook wel andersom vragen maar dan zou men het suggestief kunnen noemen. Wie staat er achter de mijnstreek? De oorspronkelijke tekst is aangenomen, het amendement is verworpen. Punt C. Punt D. Kessler, afdeling Den Haag, meneer de voorzitter, uit een oogpunt van elegance en rechtvaardigheid zou ik aan de vergadering en aan de leiding van de vergadering een kleine redactionele wijziging willen vragen in punt D. dat begint met versterking van de inkomenspositie van de laagstbetaalden, denkende aan bepaalde categorieën van de bevolking die wij de vergeten groepen noemen zou ik willen vragen of in plaats van laagstbetaalden, daar mag worden gezet de laagste inkomensgroepen. Ja dat is ook de bedoeling van de commissie geweest, het is redactioneel een verbetering, kan de vergadering zich daarmee verenigen.? Dan is deze verbetering aangebracht. Ik dank U zeer, meneer Kessler. Dan krijgen wij punt E. en daar is op een amendement 13 wat niet meer gesteund wordt door Amsterdam, Delft en het L.D.C. maar wel door de anderen en het amendement 414 van Voorburg is ingetrokken. Wenst iemand over dit amendement het woord te voeren. Ja gaat U gang. Kooiman van Groningen, meneer de voorzitter het gaat over het ontraden amendement 413 van Groningen over waardevast, wat wij graag willen veranderen in welvaartvast. Waardevast betekent nl. dat je alleen maar de prijsstijging compenseert voor de laagstbetaalden, en welvaarts vast dat je ook de reële inkomenstijging doorgeeft aan de laagst betaalden. Als je nou ziet dat wij net aangegeven hebben punt D, waarbij wij de versterking van de laagste inkomensgroepen voorstaan, dan kan ik me haast niet voorstellen dat je tegen dit amendement kunt stemmen. Dit is nl. precies een uitvoering daarvan. Dank U. Nog verdere sprekers. Meneer Rietkerk. Meneer de voorzitter, er wordt hier gesproken over een waardevast inkomen, dat in principe niet gelijk hoeft te zijn aan het welvaartsvast uit arbeid verkregen minimum loon. Ik moet U zeggen dat ik met die formulering bepaald wel gelukkig ben, omdat wij ook van mening zijn dat er tussen datgene dat men met volledige inzet van arbeidsprestatie als minimumverdiend en datgene wat men op grond van sociale uitkeringen als minimum ontvangt, verschil behoort te blijven. Op het ogenblik is het zo dat het min, loon zelfs welvaartsvast is, maar wij dachten dat bij een toekomstige ontwikkeling toch goed is dat er hier een verschil blijft tussen datgene wat je met werken verdient en wat je en dat behoort op een goed niveau te zijn, op sociale uitkeringen ontvangt. De formulering van lid E zegt niet dat er beslist alleen maar waardevast moet zijn en niet meer mag zijn, maar dat het in principe niet automatisch altijd welvaartsvast hoeft te blijven, en ik zou op die grond ondanks datgene wat de voorgaande spreker heeft betoogt en wat ik wel begrijp, maar op die grond als een toekomstige ontwikkeling het amendement onde 413 willen afraden. Dank U zeer. Nog verdere sprekers. Wie steunt het amendement 413 van Groningen en anderen ? Wie is tegen het amendement en daarmee naar ik aanneem voor punt E, dan is dat aldus aangenomen. Dan krijgen wij punt F, daar is ook een amendement 415 van Amstelveen om daar een bepaalde zinsnede aan toe te voegen.

Ik merk even op dames en heren dat een paar toelichtingen abusievelijk cursief gedrukt zijn. Dat ziet U aan dat inspringen, dat moet U zien als gewoon recht gedrukt. Iemand het woord over punt F van het amendement? Wie steunt het amendement Amstelveen? Niemand. Iedereen voor punt F, wie is tegen punt F. Dan is dat met algemene stemmen aangenomen. Dan punt G. Niemand. Wenst iemand stemming over par. 4.

Dan is die aldus vastgesteld. Par. 5. soc. verzekeringen en oudedags voorziening. punt A met een amendement Purmerend 416 en Bergen op Zoom 417. Iemand hierover het woord. Is er iemand voor het amendement 416 Purmerend? 417 Bergen op Zoom. Iedereen accoord met de oorspronkelijke tekst A. Krijgen we punt B met een amendement 418 nee.. punt B accoord. Dan krijgen we een amendement regio Gouda, Velsen 418 om daarna, mijn excuses. Dit is een soortgelijk geval als daarstraks. Wenst Gouda of Velsen hierover het woord. Wordt niet gesteund dan is de oorspronkelijke redactie van B vastgesteld. Dan krijgen we C. punt D, dan krijgen we E. Een amendement van Zaandam. Wenst Zaandam toe te lichten. Het is een vraagteken. Gaat Uw gang. Mijnheer de voorzitter, dit amendement is ontstaan omdat de mensen die dus de WAO uitkering ingaan, zich langs 3 instanties moeten begeven alvorens ze in de arbeid ingeschakeld kunnen worden. Dat is dan de GMD van de bedrijfsver. de arbeidsmedisch adviseur van de arbeidsbureaux en ook nog als plaatsing volgt op een een object werkvoorziening, de bedrijfsarts voor de soc. werkvoorzieningsobjecten. Wij dachten dat i.v.m. tekort aan soc. geneeskundigen en ook vanuit de kant van de werknemer die zich dus 3 x aan een keuring moet onderwerpen, het beter was als deze diensten, hier staat samengevoegd, dit kan juridisch niet, maar dat er gestreefd dient te worden naar een nauwe samenwerking tussen deze diensten. Dank U wel. Nog andere sprekers. Mijnheer Rietkerk?

Heel kort voorzitter. Tegen de huidige tekst heb ik bezwaar omdat ik het niet juist vind overheidsdiensten en diensten van bedrijfsver. samen te voegen, dat kan niet. Als de voorsteller bedoelt heeft samenwerking dan wil ik dat bijzonder hartelijk onderstrepen, omdat ik met hem van mening ben, dat een nauwere samenwerking tussen die verschillende medische diensten dringend nodig is. Nog meer. Mijnheer Hamburger.

Wie steunt het amendement 419 Zaandam? Ik kan er niet samenwerking van maken, mijnheer Rietkerk, dat is een essentieel ander iets dan samenvoegen.

Ik wil het best doen, maar het moet geen al te grote gekheid worden. Samenvoeging is toch heel wat anders dan samenwerking. Maar goed, wenst de verg. dit zo te zien. Dan is het amendement Zaandam gewijzigd in samenwerking, aldus aangenomen. Punt F met een amendement Utrecht 420. Sprekers hierover. Mijnheer Hamburger. Ik wil graag even kort toelichten, dat het in de gedachte van Utrecht alleen het bepleiten van reconstructie vereenvoudiging niet voldoende is als er niet een duidelijk uitgangspunt wordt gegeven wat tevens een richtlijn is om het bijzonder opgezwollen pakket van soc. verz. nog eens te bekijken. Als je dat opgezwollen pakket wenst te bekijken dat zul je er

uitgangspunten voor moeten hebben. Deze uitgangspunten leken ons absoluut noodzakelijk om die te formuleren. Dat is een poging daartoe, ik geloof dat ze op zichzelf juist zijn. Het uitgangspunt moet blijven de vrije bestedingskeuze en de verplichte verzekering alleen daar, waar speciale voorwaarden aanwezig zijn die daarvoor pleiten. Dat hebben we tot uitdrukking gebracht, we dachten dat het een noodzakelijke aanvulling was op de zaak omdat men anders alleen in het technische vlak en niet in het herzieningsvlak terecht komt.

Dank U wel. Nog verdere sprekers op dit punt. Niemand. Dan breng ik in stemming punt F met het amendement Utrecht. Wie is voor het amendement Utrecht? Wie is voor de oorspronkelijke tekst. Ik heb niet het gevoel dat iedereen stemt. Wil nog eens iedereen stemmen, hetzij voor Utrecht dat komt nu aan de orde. Wie is voor Utrecht? Jazeker dat weet ik wel. Wie is tegen die toevoeging? Dan is het toch voor die toevoeging, dan is het aangenomen. Accoord.

Punt G 421 is ingetrokken. Punt..... Mijnheer de voorzitter ik zou erop willen wijzen dat een tekst die nagenoeg hierop lijkt n.l. maar een woord verschillend al eerder aangenomen is. Het gaat over het woord beperkt. Wij hebben onder hoofdstuk 1 4b ten vierde aangenomen dat een invoering van een eigen risico bij ziekenfonds en ziekengeld verzekeringen en het lijkt mij toch niet juist om op de ene plaats het woord beperkt daar wel in te zetten, en op de andere plaats niet. Hoewel er geen essentieel verschil mogelijk is kan het toch aanleiding tot verwarring geven. Ik dacht dat wij dus moesten kiezen. Mag ik even het advies van de Hr. Rietkerk. Het heeft dezelfde strekking als die andere bepaling maar..... Mijnheer de voorzitter, houdt een eigen risico al niet automatisch een zekere beperking in en kun je uit dien hoofde niet rustig weglaten. Er zijn ook aanvankelijk teksten geweest waarin men het geheel voor eigen risico wilde, dat wilde men bepaald niet. Omdat dus aan te geven is het ter verduidelijking toegevoegd. Ik zou het graag willen laten staan. We laten het zo maar staan.

Mijnheer de voorzitter, mag ik dan wel veronderstellen dat op de andere plaats waar overigens het ziekengeld ook vermeld wordt ter vermijding van misverstanden, het woord beperkt alsnog ingevoerd wordt. Mijn bezwaar richt zich n.l. in hoge mate tegen, dat we nagenoeg 2 identieke zinnen naar voren brengen. Daar is precies hetzelfde bedoeld, kna de werkgroep van hoofdstuk 1 zich daarmede verenigen.

Dan krijgen punt H met een amendement Roosendaal 422 en 423 Deventer. Wie wenst daarover het woord.

Buysen, Roosendaal. Ik zou willen vragen waarom dit amendement is ontraden en~~xxxxx~~ staat bij de bevolkingspolitiek, n.l. om dus duidelijk uit te spreken of de VVD een kinderbijslag wel. Je kunt n.l. geleidelijk beperken totdat je op een gegeven moment op nul eindigt. Wij stellen dus voor geleidelijke afschaffing, op welke manier dit gebeurd is ons om het even. De ruimte die daardoor vrij komt, die kan dan evt. voor ~~andere~~ speciale voorzieningen besteden o.a. plannen voor welvaartvaste

pensioenen, voor het bedrijfsleven dus.

Mijnheer Lobstein. Mijnheer de voorzitter, de afd. Deventer heeft dit amendement⁴²³ ingediend, daar staat een toelichting onder die perse niet van Deventer is en dus heel andere overwegingen aangeeft dan Deventer heeft gehad bij het indienen van dit amendement. Het motief van Deventer voor het indienen van dit amendement is geweest, dat men wanneer men tot een reconstructie wil komen dat men eerst moet overgaan tot het rechte trekken van de verhoudingen dat men eerst de onbillijkheden moet wegnemen. Ik acht mij hier in vrij goed gezelschap, omdat ook de Hr. Witteveen deze zelfde motieven heeft aangevoerd bij de belastingen en belasting correcties. Het is dus het oordeel van afd. Deventer dat eerst dus voor de zelfstandigen dit gelijk getrokken moet worden aan dat van de loontrekkenden. Ik weet dat het antwoord daarop zal zijn, dat gaat miljoenen kosten, dat weet ik ook, maar dat betekent dus dat tegelijkertijd een afbouw moet komen, waardoor die miljoenen weer bespaard worden. Maar dat die afbouw geleidelijk drukt op alle groepen en dat niet 1 groep steeds blijft waar de slagen vallen, n.l. de zelfstandigen. Dank U wel.

Het woord afschaffing lijkt mij heel fout om nu al te hanteren, nu de kwestie van de belastingheffing voor de werkende gehuwde vrouw nog aan de orde is. De kwestie van de kinderbijslag zal in relatie met deze kwestie behandeld moeten worden. En ook met de afschaffing eventueel van de kinder aftrekken.

Ik geloof dat het zinvol is om nu te zeggen we zijn voor afschaffing van de kinderbijslag. Ik geloof dat we hier erg voorzichtig zijn voor we dit zo stellen.

Mijnheer Rietkerk?

^bMijnheer de voorzitter, een korte opmerking over beide amendementen. Ik sluit mij graag bij de laatste spreekster aan. Ik dacht dat we hier een stukje programma ontvouwen voor de eerste 4 jaar en gelet op de maatschappelijke situatie in ons land is het gewoon niet reëel om in die periode naar een afschaffing te streven van de kinderbijslag, nog afgezien van het feit dat de kinderbijslagen in andere EEG landen beduidend hoger liggen dan ze nu bij ons al zijn. Dus ik dacht dat het gewoon een veel reëelere benadering is om het doel op die beperking te richten. Voor wat Deventer betreft moet ik toch bezwaar maken tegen de suggestie en de toelichting daarop van de vorige spreker. Ik dacht n.l. dat het wel schijnbaar een gelijkstelling is, maar in werkelijkheid niet is. Want wat is de reden waarom zelfstandigen niet vanaf het eerste kind kinderbijslag ontvangen omdat die zelfde zelfstandigen daarvoor dan een zeer zware premie zouden moeten opbrengen en dat is tot nu toe in de kring van zelfstandigen niet aanvaard. Men wil natuurlijk wel graag die kinderbijslag maar daar wordt dan ook gelijktijdig de rekening bij gepresenteerd. Vandaar dat die kinderbijslag voor iedereen pas vanaf het derde kind begint en ik dacht dat het ook de mogelijkheden om op dat gebied van die kinderbijslagen tot beperkingen te komen door b.v. de kinderbijslag voor dat eerste kind voor iedereen te gaan afschaffen zeer beslist zou bemoeilijken

wanneer je nu eerst nog weer eens die kinderbijslag aan iedereen zou gaan geven. Ik zou dus ook Deventer bepaald willen ontraden.

Mag ik zeggen voorzitter, dat ik overigens de indruk heb dat de toelichting dat cursieve stukje onder Deventer niet op Deventer slaat maar naar mijn oordeel gewoon als een motivering hoort onder H, het moet gewoon recht gedrukt. Dank U mijnheer Rietkerk voor Uw opmerking. Ik had daar straks moeten zeggen alle passages die inspringen zijn ook als ze cursief gedrukt zijn bedoeld als toelichting op het eerste tekst gedeelte en horen dus niet cursief gedrukt te worden.

Mijnheer de voorzitter, mijn naam is Nielander, ik heb als orde voorstel dat U nu dan eerst stemt over het amendement 422, omdat we anders net als mijnheer Rietkerk al zei een beetje in de knoop komen wat betreft die afschaffing bij het voorstel van Deventer.

Daar is geen bezwaar tegen. Geen sprekers meer, dan gaan we daartoe over. Wie is voor 422 Roosendaal? Wie is daar tegen? Dat is verworpen. Dan krijgen we 423 Deventer, wie is voor, wie is tegen. Verworpen. Dan neem ik aan is de tekst H goedgekeurd en krijgen we punt I en dan J met een amendement Roosendaal, Statencentrale Haarlem heeft het ingetrokken, Roosendaal niet. Wenst Roosendaal of een ander een toelichting. Is er iemand die het amendement Roosendaal steunt? Haarlem. Wie is tegen Roosendaal. Dan is dat verworpen. Dan is J neem ik aan aangenomen. Dan krijgen we K. L. Niemand over L. Wenst iemand stemming over par. 5, dan is die aldus vastgesteld. Dan onderbreek ik even de vergadering om de Hr. Vonhof buiten de orde iets te laten zeggen.

Wij hebben Dames en Heren, vandaag in ons midden gehad P.v.d.A. kabouter Visjager die op ons verzoek geïnformeerd heeft en is daar nog. Ach mijnheer Visjager U kunt misschien bevestigen, ik heb begrepen dat U heeft uitgevonden voor ons dat het P.v.d.A. congres heeft besloten om in de NATO te blijven. Is die mededeling juist? Ja. Mogen wij U dan mijnheer Visjager heel hartelijk danken voor de service aan onze vergadering verleend. Ik dank U mijnheer Vonhof, dan gaan we nu weer met onze eigen zaken door.

Par. 6 bijstandsbeleid. Punt A met een amendement Zaandam. Dat wordt ingetrokken.

En een amendement Deventer, Zwolle en Zeist hebben ingetrokken. Deventer niet mijnheer Lobstein.

Mijnheer de voorzitter, Deventer ziet geen aanleiding om in dit amendement in te trekken, omdat Deventer wanneer het niet noodzakelijk is zeker niet houdt van een negatieve formulering en wij hebben dus alleen hier de negatieve formulering omgezet in een positieve en ik geloof dat daardoor het artikel veel meer spreekt. Het is een klein verschil maar de redactie commissie vond het toch een duidelijk verdergaande inhoud hebben, maar dat moet de vergadering maar uitmaken. Wie is voor het amendement 426 Deventer? Wie is tegen. Dat is een duidelijke minderheid, Het amendement Deventer is dus aangenomen. De woorden zonder ondermijning worden vervangen door onder stimulering. Dan is punt A daarmee vastgesteld.

Punt B. Dan krijgen we een amendement punt C van Valkenburg, 427. Wenst iemand daarover het woord? Wie is voor het amendement Valkenburg? Niemand. Dan is dat verworpen. Iemand stemming over par. 6? Dan is die zo vastgesteld. Par. 7 Onderneming. Krijgen we eerst punt A. Niemand. punt B, daar moet ik een druk, zet of opmaakfout herstellen. Het amendement 428 Utrecht is niet door de partijraad ontraden maar zij het met een zeer geringe meerderheid aanbevelen. Deze..... het komt dus in beide gevallen in discussie, maar U hebt er recht op dit te weten. De toelichting die daar onder staat hoort dus weer bij de oorspronkelijke tekst van B.

Is er iemand die over B of het amendement Utrecht het woord wenst? Mijnheer Hamburger?

Ze zijn nu beide als B opgenomen. Dit begrijp ik niet goed. Is het de gedachte van de werkgroep geweest of van wie dan ook dat het Utrechts amendement 428 zou komen te staan naast het punt B, zoals dat aanvankelijk was voorgesteld met de toelichting op dat punt B.

De gedachte is geweest i.p.v. maar U kunt ze ook naast elkaar stellen. Juist ik heb het ook begrepen, maar ik dacht dat ik nu uit Uw.....

Dan wil ik het punt wel graag even toelichten voorzitter, dat is n.l. dit.

Het huidige punt B, de tekst zoals het daar nu ligt, die geeft aan dat er een aanpassing moet komen van de wettelijke structuur. Welnu als we zien wat onder een liberale Minister v. Justitie in de afgelopen maanden en jaren is gepresteerd op het gebied van de herziening van het ondernemingsrecht waar vele jaren over gepraat is en wat nu voor een groot stuk gerealiseerd is en voor een resterend stuk in ieder geval door deze liberale minister de wetsontwerpen voor zijn ingediend, een evt. verdragings actie van de oppositie in de Tweede Kamer is een andere zaak., dan geloof ik dat we dat wel eens mogen weten en dat we dat ook wel eens in ons programma tot uitdrukking mogen brengen. Een tweede punt is dat het gewoon een irreële veronderstelling is dat nadat je zo'n ingrijpend stuk wetgeving totaal op zijn kop gezet hebt dat er dan onmiddellijk weer een nieuwe aanpassing zou kunnen komen. Daar zul je om te beginnen weer even over moeten studeren, waar liggen dan de aangrijpingspunten, dat hebben we tot uitdrukking willen brengen, n.l. dat de studie die men nu moet blijven ondernemen, er moet op gericht zijn dat de ondernemingsstructuur in overeenstemming blijft met de ontwikkeling van de samenleving en daarom geven wij zelf ver de voorkeur aan deze formulering boven de wat in gebreke stellerige formulering van het huidige punt B.

Dank U wel. Nog verdere sprekers. Mijnheer Rietkerk.

Voorzitter, ik zou mij bij de woorden van de Hr. Hamburger willen aansluiten en daarop de vraag willen stellen, dat als wij over 428 beslissen, dat dat impliceert dat dan het cursieve stukje onder 428 komt te vervallen.

Als dat zo is, dan geloof ik dat het toch goed is om nu als U mij dat toestaat ook 429 hierbij te betrekken, omdat daar over de zelfde materie wordt gesproken. Mag ik daarover ook iets zeggen.....

Hr. v. Ardenne. 2 jaar geleden hebben we hier in het zelfde gebouw een keuze

gedaan voor een modern en open ondernemingsbeleid als VVD. Daar hebben we bepaalde regels bij voorgesteld. Inmiddels en de Hr. Hamburger heeft daar terecht op gewezen zijn er een aantal wetsontwerpen ingediend, sommige daarvan hebben het Staatsblad al gehaald, dat is een belangrijke zaak. Ik dacht ook eigenlijk niet dat er zo'n vreselijke tegenstrijdigheid was tussen het oorspronkelijke B en het B van Utrecht en ik meen dat het oorspronkelijke B toch nog altijd de aantrekkelijkheid heeft om in het kort de richting aan te geven, die de VVD op die dag 2 jaar geleden heeft onderstreept. De richting van het open ondernemingsschap. Dat staat er kort en krachtig, maar ik dacht dat het wel goed zou zijn, om de essentie van het punt van Utrecht om dat heel duidelijk in de toelichting te verwerken. Als de Hr. Hamburger zegt ja je kan niet binnenkort wat wijzigen dan zou ik er weer op willen wijzen dat nog niet alle wetsontwerpen zijn aangenomen en waarschijnlijk ook niet meer in deze kabinetsperiode behandeld kunnen worden. De Hr. Rietkerk dacht dat het wel het geval is. Hij blijft optimist, maar de Kamer zit niet zo erg lang meer. Ik geloof dat deze richting nogmaals moet blijven worden onderstreept en ik zou er voor willen pleiten om inderdaad het punt Utrecht B te verwerken in de toelichting en daarbij de oorspronkelijke richting zoals die door de VVD 2 jaar geleden is aangenomen, dat waren het aantal punten op de wijze waarop zij dacht dat die openheid kon worden verwezenlijkt en moest worden verwezenlijkt in tegenstelling tot wensen die een andere partij en andere groepen van de mij. werden geuit om dat nogmaals te vermelden maar dan inderdaad in de toelichting zoals het oorspronkelijke voorstel is. Dank U.

Hr. Hamburger. Wij wenssen bepaald het amendement te handhaven zoals het er nu ligt. Ik geloof met alle waardering voor het feit dat dit een uitspraak van .. in dit gebouw is geweest van 2 jaar geleden te kunnen zeggen, dat een groot stuk daarvan en het merendeel daarvan nu misschien in iets gewijzigde vorm in wetsontwerpen op de tafel ligt en uitgewerkt is. Ik geloof dat we dat openlijk moeten zeggen, dat we de credit daarvoor op ons moeten nemen en ook willen nemen en het feit dat er misschien nog stagnatie in kan komen, niet in de verste verte betekent dat voor ons de zaak is afgedaan wanneer we verwijzen naar de wetsontwerpen die door de liberale Minister zijn ingediend en voor het grootste deel toch door naar het Staatsblad zijn geleid. Dan dacht ik, daarom kan ik het niet tevreden mee zijn dat dit in de toelichting blijft, komt of op de een of andere manier ergens wordt verwerkt in die toelichting dan blijft er meestal erg weinig van over. Ik dacht dat we dit ronduit zo en in deze vorm moesten stellen. Ik geloof ook dat dat noodzakelijk is. Het zal misschien zo zijn dat bepaalde gedachte die 2 jaar geleden in dit gebouw zijn geuit niet precies in dezelfde vormen in de wetsontwerpen terecht zijn gekomen, welnu over de Kabinetsformatie zijn ook wel eens ergens in gebouwen waar de VVD vergaderde niet zo lang geleden gedachten geuit die in deze bijeenkomst toch weer laat ons zeggen bijgesteld zijn en daarom geloof ik dat openlijk uitdragen hoe de situatie is op dit moment beter is dan teruggrijpen naar een formulering van 2 jaar geleden waarvan de handhaving de indruk geeft alsof er niets gebeurd zou zijn.

Nog een woord graag mijnheer de voorzitter. Als het amendement Utrecht wordt aanvaard en daarbij het oorspronkelijke B worden geschrapt, dan verdwijnt daarmee het woord open ondernemingsbeleid uit dit punt. Dat zou ik toch wel betreuren en ik dacht dat het integraal opnemen van het amendement in de toelichting voldoende recht deed aan het ingediende wetsontwerp.

Mijnheer de voorzitter, ik sta hier al een tijdje. Ik heb het volgende voorstel ik dacht dat het ook daar keurig ligt. Ik zou zeggen de principe uitspraak kunnen we best aanvaarden d.i. n.l. wat nu rechtop gedrukt B is, we kunnen ook het amendement Utrecht aanvaarden cursieve B en we kunnen stemmen tegen de toelichting, dan hebben we zowel de principe uitspraak als het andere en we laten de toelichting vallen. Ik dacht dat we dan allemaal tevreden kunnen zijn.

De bedoeling is en dat neemt de werkgroep over, dat als punt B oorspronkelijk wordt aangenomen dat dan de tekst Utrecht, die wordt dan niet verkort of essentieel gewijzigd als toelichting komt nu dat de opgenomen toelichting vervalt.

Is mijnheer Hamburger ermee accoord. Het hoeft niet, we kunnen ook Uw tekst aannemen. Het is juist wat de Hr. Aardenne zegt van die openheid met alle waardering voor de wetsontwerpen is daar in belangrijk mindere mate tot uitdrukking gekomen dan de uitspraak van de partij deed en het is aan U om te zeggen of U dat nog eens wilt bespreken of niet.

Mijnheer de voorzitter, ik zou het zo willen formuleren. Ik kan mij verenigen met een punt B dat opgebouwd is uit de rechtop gedrukte tekst zoals die er nu staat middenin de derde kolom, gevolgd door alsdan ook rechtop gedrukt en niet als toelichting maar als onderdeel van het punt de tekst van het Utrechtse amendement en vervolgens het schrappen van de ten onrechte, geloof ik, scheef gedrukte toelichting, maar dat weet ik niet precies.

Het was de bedoeling aldus alleen.....
onverstaanbaar.

De tekst B plus die van Utrecht allebei als tekst worden opgenomen zonder verdere toelichting. Met algemene stemmen zo besloten.

Dan krijgen we nu punt 429, waar Utrecht nog een verder punt C voorstelt.

Mijnheer Hamburger. Ik hoop dat mijn stempakket goed bewaakt wordt. Wel mijnheer de voorzitter, in het amendement wat U sub C vindt is een voorstel van Utrecht gedaan wat in grote trekken de door Minister Polak ingediende wetsontwerp t.a.v. de publikatieplicht volgt op een enkel punt n.l. ik word nu even technisch t.a.v. de grote structuur vennootschap gaat het iets verder. Het lijkt mij van belang om tot uitdrukking te brengen dat onze partij zijn Minister op dit moment steunt. Daar zijn ook andere argumenten voor aan te voeren, internationale zaken e.d. Ik wilde over deze hoogst technische materie niet te technisch worden.

Mijnheer de voorzitter, ik constateer nu toch een zekere tegenstrijdigheid. Zou juist hebben we gezegd die zaak is in feite toch afgesloten op

de datum van de verkiezingen. Dan daarom konden we beter een raam zin nemen onder B en daarna de tekst Utrecht waarbij die dan gebracht werd en die verdienste aan Minister Polak werd toegekend en nu stelt de afd. Utrecht toch voor op een bepaald punt weer in details te gaan. De details van het wetsontwerp, waarvan we net meenden dat die zaak zou zijn afgedaan. Ik dacht dat dat ten eerste tegenstrijdig was. Ten tweede zou ik er op willen wijzen dat door het vervallen van de toelichting in feite de partij zich iets heeft gedistantieerd van de uitspraak van 2 jaar geleden dat was al gebeurd doordat in de toelichting stond en niet in het punt zelf m.n. door het noemen van getallen, maar ik dacht het toch ook niet juist dat oor het noemen van getallen in amendement 429 getallen die inderdaad anders liggen dan 2 jaar geleden aangenomen, dat daarmee toch een duidelijke andere lijn zou worden ingeslagen en dat een bepaalde grens aan die bepleite openheid zo duidelijk in dit programma zou worden gesteld. Ik zou er toch sterk voor willen pleiten om deze zaak inderdaad open te laten en de fractie na bevind van zaken te laten handelen. Niet aan de ene kant 3 miljoen maar ook niet aan de andere kant 8 miljoen. Dat hangt af van de situatie.

Dank U zeer. Nog verdere sprekers?

Nee, dan is het woord aan de Hr. Hamburger.

Mijnheer de voorzitter, het lijkt mij het verstandigste, ik kan het amendement intrekken, ik kan het ook bekorten. Ik ben ook bereid om het in te trekken. Dank U wel.

Punt D met punt 430 Amstelveen en Hengelo hebben inmiddels hun naam ingetrokken, de JOVD niet mijnheer Ekkers?

Mijnheer de voorzitter, punt D spreekt als wenselijkheid uit iets wat er al ~~xi~~is. Ik zie dus niet goed in waarom dat in het programma zou moeten staan, het krijgt alleen wel zin indien het woord eraan wordt toegevoegd.

Maar daar zou ik mij bepaald op zeer praktische gronden gegrondvest om mijn eigen ervaringen voorshands tegen willen verzetten. Dank U.

Mijnheer Ekkers. Sinds enige tijd zijn fusies aan de orde van de dag. En omdat het noodzakelijk bleek om toezicht te houden op die fusie aangelegenheden, is daartoe op 14 juli 1970 een commissie van de SER ingesteld. En de eerste zaak die in deze SER aan de orde kwam was de beruchte affaire van de centrum bank en de textielgroep van de ruiter. Nou is die commissie er wel maar wat kan die commissie doen. Deze commissie kan haar oordeel openbaar maken. Verder heeft deze commissie niet de mogelijkheid tot welke sanctie dan ook. En zoals de voor zitter van deze commissie dan ook meermalen stelde in de fusie code is er sprake van fatsoensnormen. Het is echter een utopie om te menen dat iedereen zich aan deze fatsoensnormen zal of zou houden. Bovendien is de SER een publiek rechtelijk lichaam en als zodanig een stukje overheid. Het is daarom noodzakelijk om Aan deze commissie een wettelijke fusie code toe te kenen compleet met sancties. Dank U.

Mijnheer Jans?

Ja, mijnheer de voorzitter, ik kan mij volledig aansluiten bij de woorden van de voorganger van de JOVD. Als hier staat bescherming van werknemers en wat staat er nog meer aandeelhoudersbelangen dus special de werknemersbelangen, dan dacht ik dat dat alleen kan gebeuren wanneer er dus een wettelijke fusie code is en niet een fusie code die momenteel uitgaat van of men zich er aan houden wil of niet. Maar we zullen moeten komen bij een werkelijke bescherming ook tot een wettelijke fusie code in deze. Meer niet. Mijnheer Joeke.

Mijnheer de voorzitter, de verdediger van dit amendement van de JOVD heeft er al op gewezen dat er nu een fusie code is. Een fusie code die wordt bewaakt en toegepast door een commissie van de SER. Nu is het onze indruk in de eerste plaats dat voorshands dat systeem goed werkt. Het is ook niet juist om te stellen dat er geen sancties zijn. Er zijn geen sancties in die zin dat mensen die de code doorbreken naar de gevangenis kunnen worden gestuurd of een boete krijgen, maar er is wel degelijk een sanctie van het publiekelijk aanslaan van boosdoeners. Het publiekelijk publiceren van het feit dat de code niet is nagevolgd door de commissie wanneer er iets fout zou gaan. Tot dusverre heeft dat behoorlijk g werkt. Wij sluiten helemaal niet uit, ik sluit helemaal niet uit de mogelijkheid dat er nog eens behoefte zal komen aan een wettelijke regeling. Maar ik geef toch als liberaal de grote voorkeur er aan, dat de mij. eerst zelf probeert orde op zaken te stellen. En ik geloof dat er geen aanleiding is om nu tot een wettelijke regeling te komen, temeer omdat daarin een groot gevaar sluit bij de hele ontwikkeling die wij zien, die dwingt tot de vorming van grotere eenheden wat alleen maar kan door fusies en overname dat men krijgt bij een wettelijke regeling allereerst een aanmeldingsplicht dat is dan nog tot daar aan toe, maar ook een toestemming van overheidsweg. En dat is iets waar ik zeer huiverig voor zou zijn, voordat men tot een fusie zou mogen komen. Ik zou dus op deze gronden en openlatend de mogelijkheid tot het later noodzakelijk zou kunnen blijken de aanneming van dit amendement willen ontraden en ik ben het er mee eens dat wanneer zou zijn afgewezen ook punt zelf dan aangezien zo'n code er al is, niet meer noodzakelijk onderdeel van het program zou uitmaken.

Ik dank U wel. Dan gaan we nu tot stemming over. Wie is voor amendement 430? Wie is tegen. Dat lijkt mij wel de meerderheid. Dan is het verworpen. En ik neem aan D aangenomen. Krijgen we punt E. Wie is er voor om D te schrappen? Wie is er voor om het te handhaven? Dat is dacht ik een meerderheid voor schrappen. Er loopt geen bloed uit want het is al een feit. Goed punt E. Iemand. Dan punt F, dat is een amendement Amsterdam die heeft zich teruggetrokken en blijft nog LDC en Aalsmeer. Iemand daarop toelichting?

U mijnheer Jans, gaat Uw gang. Willen de sprekers zo kort mogelijk zijn, er zijn er al die zich huiswaarts begeven en wij zouden zo graag in zo'n groot mogelijke opstelling dit hoofdstuk willen afmaken. Dus beperkt U zich in de tijd op het spreekgestoelte.

Dat zullen we dan ook doen mijnheer de voorzitter. Wij begrijpen n.l. niet waarom dit afgewezen moet worden. Wij dachten dat dus ook voor werknemers en kleinere ondernemingen toch wel nuttig en noodzakelijk zou kunnen zijn, dat zij dus een medezeggenschap hebben ter behartiging van hun eigen belangen. Hoe groot dat zou moeten zijn d.w.z. tussen 25 of 100 man, dat komt dus nader. Wanneer wij goed zijn ingelicht, dan menen wij dat men al hiermede bezig is om een dergelijke regeling te scheppen voor ondernemingen tussen 25 en 100 man. Als het waar is dan is natuurlijk geen enkele reden om dit af te wijzen.

De werkgroep meent dat het niet waar is wat U stelt. Het was vroeger bij 25 man heeft de SER en de VVD en het parlement het daarop gebracht en de werkgroep meende dat het voldoende was.

Mijnheer Rietkerk. Bij de behandeling van de wet op de ondernemingsraad is dit onderwerp ook in discussie geweest. De vraag of je in de kleinere onderneming nog aangepaste vormen van medezeggenschap wel of niet nodig zou moeten hebben is een open vraag. Dat hangt af dus ook van de behoefte van de mogelijkheden. Er wordt op het ogenblik door de SER een advies terzake voorbereid. Ik vind het niet juist om als je deze problematiek nog niet kunt overzien, nu al een uitspraak voor of tegen te doen. Ik zou om die redenen het amendement willen ontraden. Mocht uit het advies van de SER blijken dat we toch in bepaalde vormen behoefte aan zal zijn, dan staan we daar in beginsel positief tegenover, maar je zegt nu feitelijk al dat iets moet gebeuren wat je nog niet hebt onderzocht.

Dank U zeer. Wie is voor amendement 431? Wie is daar tegen? Dan is het amendement verworpen. Krijgen we punt G. Geen sprekers. Punt H met op het eerste punt een amendement 432 van Stadskanaal. Gaat Uw gang.

Voorzitter, namens de afd. Den Haag stel ik er prijs op te verklaren dat wij graag het amendement Stadskanaal willen steunen. Men is in verschillende kringen van ons land wel hier en daar wat huiverig geworden of wat geschrokken van de nieuwe aspecten die het nieuwe ondernemingsrecht opent. De gemiddelde aandeelhouder acht zich m.i. geloof ik zeer terecht langzamerhand steeds meer in een bepaald niet erg prettig hoekje geschoven en wanneer hier een kleine mogelijkheid wordt geopend op het belangrijke punt van benoeming van directie en commissarissen om bij eenmaal herhaalde, dus 2 x achtereenvolgende stemmingen blijkt dat de meerderheid van de aandeelhoudersvergadering tegen een bepaalde directeur of commissaris bezwaar heeft, dat er dan niet die gespecificeerde meerderheid nodig is, ik geloof dat dat een klein douseurtje is voor de aandeelhouders, die als dat mogelijk is om dat in te lassen het de aandeelhouders gaarne moeten gunnen. Ik dank U wel. Ik deel U nog mede dat amendement 433 is ingetrokken.

Mijnheer Meyeraan. Mijnheer de voorzitter, ik zou het amendement 432 een verbetering vinden op de voorgestelde tekst van H. ten eerste, maar ik zou willen vragen of H. ten eerste kan worden toegelicht omdat ik mij in kan denken dat we dat helemaal verwerpen.

Voor de grote vennootschappen is er coöptatie met een zeker veto recht van aandeelhoudersvergadering. Als ik het goed lees wordt hiervoor de kleinere vennootschap behoudens de nieuwe BV de coöptatie ten eerste ingevoerd of schoon we ten derde van de clausules af willen maar is het veto recht ten eerste eigenlijk nog beperkter dan bij de grote vennootschappen als ik het goed lees en ik zou graag dus toegelicht willen zien, waarom we H. ten eerste nodig hebben en als we dat werkelijk nodig hebben dan Stadskanaal graag erbij.

Dames en heren, de werkgroep vond het een miniem verschil, ik zou willen voorstellen niet verder te discussiëren en de toelichting uitermate kort te houden en te stemmen. Het is allebei lood om oud ijzer.

Mijnheer de voorzitter, ik wil nog een opmerking maken. Stadskanaal is op het ogenblik niet aanwezig. We hebben de machtiging van Stadskanaal, ik ken de motivering van Stadskanaal niet, ik wil dus graag namens Stadskanaal bij de vorige sprekers aansluiten die het ondersteund hebben.

Ja, voorzitter, de werkgroep heeft dit indertijd ontraden en de partijraad is hen daarin gevolgd, omdat bij de hele redactie van dit punt de oorspronkelijke partij resolutie die al eens door de partijraad was aangenomen in een daaraan speciaal gewijde vergadering zo luidde, maar ik dacht dat we het rustig aan de vergadering konden overlaten om de keus te maken tussen het oorspronkelijke en het amendement Stadskanaal.

Wie is voor Stadskanaal? Wie is tegen? Dan is dat aangenomen.

Dan komt nu in stemming het hele punt H. waarbij het eerste dus is gewijzigd conform Stadskanaal. Wie is tegen punt H.

Ja, mijnheer de voorzitter, dan heb ik toch wel behoefte om over dat hele punt H. iets te zeggen. Het is een ietwat gecompliceerde situatie ook in last minute nog door de werkgroep ingebracht. Wat is er n.l. aan de hand. Wat U onder punt I vindt, dat zijn dan de grote vennootschappen of de midden grote en grote vennootschappen, waarvoor het speciale SER regime zal gaan gelden. Het medezeggenschapsregime af voor de raad van commissarissen. Waar U nu in H. over praat is de groep vennootschappen vermoedelijk een vrij kleine groep die blijft zitten tussen de besloten vennootschap en middengrote en grote open vennootschappen. Voor die groep stelt U hier een hoeveelheid ingrijpende wijzigingen voor die er voor het lewendijk op neerkomen dat de aandeelhouder op de zeggenschapstroon wordt geheven. Welnu voor de continuïteit van de onderneming en voor een behoorlijk functioneren van die ondernemingen is mij nog nooit duidelijk geworden dat de groep aandeelhouders en dat zijn waar ik hier toch over betrekkelijk kleine ondernemingen praat n.l. die die niet onder de structuur wetgeving vallen, onder het SER accoord vallen, dat dat nu juist de groep is waar aandeelhouders de waarborgen geven voor een behoorlijk functioneren van de onderneming. Ik moet zeggen, ik vind deze hele rubriek H levensgevaarlijk voor het functioneren van die ondernemingen op een behoorlijke manier. Ik zou het ten sterkste willen ontraden, onze afd. zal ook tegen dit punt H. stemmen,

en wat ik U dringend nogmaals in overweging wil geven, ik heb het U al eens eerder in overweging gegeven, laat U het punt vervallen, het gaat om een betrekkelijk kleine groep vennootschappen in de praktijk en wat U hier voorstelt is het verheffen van de aandeelhouder op een troon in naamloze vennootschappen, waarvan niet bewezen is dat die aandeelhouder nu precies degene is om de continuïteit van die onderneming te waarborgen. U tracht hiermede op een bijzonder te waarden wijze de belangen van aandeelhouders te beschermen, daarvoor zou ik willen zeggen zijn heel andere middelen en voorschriften in het vennootschap bruikbaar zijn. Maar deze naar mijn mening schieten hun doel voorbij. Ze heffen wel de aandeelhouder op de troon maar daar is nu precies de zaak naar de andere kant mee omgedraaid. Het spijt mij dat ik het moet zeggen.

Ja, mijnheer Hamburger ik wil niet met U in debat treden, maar ik wil er even op wijzen en U gaat nu erg fors tekeer, dat dit in de vorige vergadering die de Hr. v. Aardenne noemde met wel haast algemene stemmen is aangenomen. Dus ik geloof niet dat U zich zo fors hoeft uit te drukken. Het woord is aan de Hr. v. Aardenne. Ja, Mijnheer de voorzitter, U hebt al gezegd wat ik had willen zeggen, maar ik heb toch wel het gevoel als ~~ik~~ ik het zo hoor, dat het niet zo'n hele vreemde constructie is als ik nu hoor dat de Hr. Hamburger verwijdt dat de aandeelhouder ten troon wordt verheven en dat ik zojuist de afgevaardigde van Den Haag heb gehoord dat de machtspositie van de aandeelhouders te veel werd ingekrompen. We dachten dat inderdaad het invoeren van de bindende voordracht, zij het dat die nu wat door het amendement Stadskanaal, die continuïteit voldoende waarborgde en dat daarnaast aan verdere beschermingen niet zoveel behoefte was. Maar mijnheer de voorzitter ik heb er eigenlijk bijzonder weinig zin in om bij deze nogal technische en principiële materie op dit late uur nog eens uitgebreid te gaan behandelen. Ik wou er nog eens op wijzen dat deze zaak uit en tena besproken is op een daarvoor speciaal belegde openbare partijraad en dat toen iedereen zijn zegje heeft kunnen doen en dat daarna die zaak na enige wijziging die U hierin terugvindt met praktisch algemene stemmen is aangenomen.

Dames en Heren, we gaan nu stemmen en niet verder discussiëren. Dit is 2 jaar geleden amper in een hele dag en daarna nog een halve dag in de partijraad besproken, het gaat de vergadering veel te ver om in details te treden, want het ene woord lokt het andere weer uit. Ik we gaan stemmen over punt voor punt. Het eerste is dus aangenomen conform Stadskanaal dan krijgen we H. 2e, wie is daar tegen? dalkijk mij een minderheid H. ten derde, wie is daar tegen dat is niemand. H. ten vierde wie is daar tegen? ook niemand tegen. en nu nog ten vijfde ook niemand wie is tegen het hele punt. Wie is er voor? dat is een duidelijke meerderheid, dan krijgen we nu punt I

met daarop een amendement van Utrecht 434. Wil nog iemand toelichten? Het amendement is ingetrokken. Ik dank U zeer.

Dan is punt I dus in de oorspronkelijke zij het misschien minder goede formulering aangenomen. Dan nu punt J. Dat is een amendement Leiden, dat is ingetrokken. Dan krijgen we 436 K van Roosendaal. Iemand voor het amendement?

Mijnheer Kesler. Ik heb de opdracht om namens de afd. Den Haag mede te delen dat de afd. Den Haag het amendement Roosendaal gaarne zal steunen, wanneer de verg. zich daarmee kan verenigen dat de tekst luidt: niet instelling van een overheids-instituut maar instelling van een instituut belast met de controle op de effectenhandel enz. Maar een overheids instituut kunnen wij niet overnemen, dat is heel iets anders want een instituut dat controleert is er al dat is n.l. de ver. voor de effectenhandel, dat is een particuliere organisatie. Dus dat is de bestaande toestand. Daar verandert U toch de inhoud naar mijn mening essentieel mee.

Wie is er voor 436 Roosendaal? Wie is tegen. Dan is dat verworpen. Nog iemand stemming over paragraaf 7. Zo niet dan is die zo vastgesteld.

Par. 8 punt a. punt b, niemand. 8 aangenomen.

Par. 9 punt a, b, c, d, e, f amendement 437 Den Haag, Aalsmeer. Wenst iemand daarover het woord. Mijnheer v.d. Schaar.

Voorzitter, Na alle problemen die er met koppelbazen e.d. zijn geweest, heeft de afd. Den Haag onderzocht wat de mogelijkheden zouden zijn om e.e.a. te onder-
vangen door inschakelen op grote schaal van computers. Mijnheer de voorzitter.
Dat is de strekking van het voorstel. Wij zouden dus graag willen dat er onder-
zocht wordt of dat ingesteld wordt een landelijk computer systeem om de arbeids-
markt doorzichtig te maken. Daar komt het gewoon op neer, daarvoor leent de com-
puter zich bij uitstek. Daar zou ik het bij willen laten. Dank U zeer.

Ik breng het punt in stemming. Wie is voor 437? Wie is tegen. Dat is verworpen.
Dan krijgen we punt G, 438 is ingetrokken. punt I punt J, punt K, daar heb ik U
een klein redactioneel voorstel te doen. Er is van geachte zijde gesuggereerd
om het woord gastarbeiders te vervangen door buitenlandse werknemers. De werkgroep
vindt dat een verbetering. Het is zuiver redactioneel maar dat zouden we graag
willen aanbrengen. Iedereen accoord. Punt L, punt M, stemming over paragraaf 9.
Niet? Dan is die vastgesteld. Par. 10 a, amendement 439 Rotterdam is ingetrokken.
B 440 R'dam ingetrokken, 441 Hilversum is ook ingetrokken. Hoofdstuk 10 niemand
stemming, dan is het vastgesteld.

Par. 11, punt a, b amendement Utrecht 442, mijnheer Hamburger.?

.....Mijnheer de voorzitter het is zo, wij praten over coördi-
natie beleid energie in nationaal en internationaal verband. Dat is voor Nederland
op dit moment volstrekt onvoldoende. Als U de grote verschillen ziet en ziet hoe op
het ogenblik t.a.v. de gemeente financiën m.n. de industrieële tarieven worden
gebruikt als sluitposten van de begroting met als resultaat dat U al naar gelang
de plaats van vestiging geweldige verschillen vindt in d industrieële tarieven
dan is het eenvoudig te gek dat wij niet openlijk zouden uitspreken dat deze
van concurrentie verhoudingen binnen Nederland niet tot een end zou moeten komen.
Op welke manier dan ook.

Dank U zeer. Nog iemand? Wie steunt 442 Utrecht? Dank U wie is daar tegen? Nog eenmaal wie is voor? Ik zie niet zo gauw..... Wie is tegen. Het is aangenomen. Stemming over 11. Par. 12. Onder punt a staat een druk fout structuurgebied moet zijn structuurbeleid. Oplettende lezertjes bij U hebben dat gemerkt. Iemand over a, b, c, d, e Utrecht 443, mijnheer Hamburger.

U ziet mijnheer de voorzitter dat onze sociaal econ. werkgroep erg actief is geweest. Tot Uw genoegen ongetwijfeld. In tal van landen van de EEG bestaat op dit moment en ook buiten de EEG staan overheidsbureaux die zich bezig houden met de kleine en middelgrote onderneming. Er bestaat daarover, ik geloof dat ook bij Uw werkgroep daar een misverstand over heeft bestaan, dat dit een groep bedrijven is die wezenlijk onderscheiden is van het midden en klein bedrijf ^{als} als U dat in het betrokken directoraat generaal vindt. Dit is in het algemeen industrie of groot-handel of dienstverlenende bedrijven van wat wij in Nederland nog een heel redelijke omvang vinden zeg 100, 200 man, omzet van enige miljoenen tot tientallen miljoenen. Maar daar in de EEG een commissie daarover aan het werk, een ambtelijke afdeling op een van de directoraten van de EEG. In Nederland bestaat niets op dit stuk en er is een touwgetrek dreigt er te komen om op den duur tussen de directoraten generaal voor industrie en het directoraat generaal voor toerisme, middenstand enz. Ik geloof dat het essentieel is dat wij uitspreken, dat deze problematiek in Nederland centraal, op een centraal punt binnen de overheid bekeken wordt en dat die bekeken wordt al willen wij ernst maken met ons verhaal dat wij menen in decentralisatie van de economische macht.

Dank U wel, mijnheer v. Aardenne.

Mijnheer de voorzitter, de werkgroep heeft de filosofie die in de eerste zin staat onderschrijvende, dus die noodzaak van het ondernemingschap ook in die midden grote bedrijven die dan toch wel iets groter zijn dan men daar misschien vaak wel onder verstaat, toch wel gemeend dat het te ver ging om in het verkiezingsprogramma deze organisatie van het ministerie van Econ. Zaken te gaan voorschrijven en we dachten dat dat echt wel een punt was dat niet in ons programma thuishoorde. Dat is de reden van de ontrading.

Laatste zin wordt ingetrokken. Wie Uwer is voor het amendement Utrecht. Ja, dan is het nog altijd onduidelijk, want dan staan er stimulerende maatregelen die nog geen subsidiëring zijn, ook dat vonden we wat vaag, maar goed laat de vergadering maar beslissen.

Wie is voor 443 minus de laatste zin? Wie is tegen. Aangenomen. Stemming over par. 12, niet, par. 13 punt A, punt B, punt C, punt D, ik moet U daar..... mag ik even een mededeling doen. Wij hebben bericht gekregen van de Kamercentrale Groningen dat zij in een recente vergadering met algemene stemmen vinden dat de passage in de rechter kolom: volledige uitvoering van het plan Ter Apel minder gelukkig is nu inmiddels na het uitkomen van deze tekst een aantal nieuwe plannen zijn ontworpen. Men vindt het beter om deze passage voorlopig te schrappen, de werkgroep heeft zich daarover beraden en is inderdaad van mening dat de tekst zoals hij hier ligt misschien niet helemaal direct toepasselijk is en kan zich met die schrapping verenigen. Maar U kunt er anders over oordelen. U wilde het woord. Jazeker mijnheer de voorzitter.

Dit hele stuk D is in een zeer laat stadium ingevoegd in dit programma. Het is op de partijraadsvergadering die over het programma gesproken heeft voor het eerst ter tafel gekomen en er is dus geen enkele mogelijkheid geweest voor de afdelingen om hierop enig amendement in te dienen. Daarom hoop ik dat U mij nu de gelegenheid zult geven om er iets over te zeggen en m.n. ook de laatste zin van het hele punt. Daar staat spoedige stichting van een HTS in Emmen. Nu begrijp ik best dat men in de regio noorden des lands het op prijs stelt om daar een HTS te hebben. Maar ik heb er toch eigenlijk wel bezwaar tegen dat een dergelijk punt in dit onderdeel van het programma zo maar ineens opgevoerd wordt, zonder dat er met de belang4en van het onderwijs ook maar enige rekening gehouden wordt. En of de belangen van het onderwijs met de stichting van een HTS in Emmen gediend zijn, dat staat vvooralsnog zeer te bezien. De toestand in ht Hoger Technisch Onderwijs is op het ogenblik niet van dien aard, dat we maar tot ongebreidelde uitbreiding van HTS-en moeten overgaan. De bestaande HTS-en kampen met een vrij groot aantal vacatures dien onvervulbaar zijn en van het stichten van nog een HTS valt alleen maar te verwachten dat deze toestand nog erger wordt. En daarom ben ik geneigd om U voor te stellen om deze laatste zin uit dit programma te schrappen. U geeft aan Uw neiging toe en U doet het.

Wel over het punt dat aan de orde is gestelde, het hele regionale ontwikkelings-beleid..... wilt U nog even wachten, Mijnheer Vonhof nog over het punt van de HTS in Emmen het woord geef en dan krijgt U onmiddellijk daarna het woord. Mijnheer de voorzitter, in de eerste plaats, ik geloof dat en dat dat inzicht ook in Emmen gegroeid was, dat men met een enekle HTS het niet zou kunnen doen. Maar ik dacht dat wij ons programma beter up to date konden maken door de formulering te kiezen en ik dacht dat ik dan ook de bezwaren van de Hr. Makreel tegemoet kom door te spreken van een HTS in combinatie met HIS en HEAO. D^AT IS op het ogenblik ook, dat feitelijk en actueel daar speelt, dat is bepaald geen lucht - fietserij. Men kan het zo niet laten staan, maar aan de andere kant zou het, dat dacht ik voor de streek ~~belang~~ belangrijk zijn als men dit nationaal experiment want dat zou het betekenen wel daar mogelijk zou maken.

Als ik hier nog even op mag inhaken mijnheer de voorzitter, dan wil ik zeggen dat ik met de Hr. Vonhof ten dele eens ben, maar als second best.

Ik dank U zeer en zou hier dit over willen zeggen, dames en heren wij kunnen hier niet te gedetailleerd op ingaan. Dit punt is ampel en uitvoerig en zo tenslotte met algemene stemmen door de commissie noorden des lands zo voorgesteld, omdat dit een concreet punt is wat daar speelt en omdat men het juist vond dat de Partij over dit actuele punt een concrete uitspraak deed. Dat betekent dus niet dat wij voor het hele land gaan regelen wat er met de HEAO en HIAO en wat er nog meer voor ezelskreten zijn m^uet gebeuren. Ik zou U dus willen voorstellen, hetzij deze zin te laten staan, hetzij af te stemmen en niet in verdere onderwijs technische details af te dalen, ondanks de mopper partij van de Hr.Vonhoff. Ik stel nu aan de orde punt D en eerst afzonderlijk om te schrappen de passage volledige uitvoering van het devisieplan Ter Apel. Mijnheer Joekes.

Mijnheer de voorzitter, daar wilde ik daarnet al over spreken. Het laten vallen van dat punt. Hier onder regionaal ontwikkelingsbeleid daar kan ik mij verder mee verenigen, maar ik zou de bevestiging willen ontvangen van die werkgroep noorden des lands of van het bestuur dat het niet betekent dat de partij zich daarmee keert tegen dat devisieplan.

Dat is ook niet de bedoeling. Ik wil U wel even voorlezen wat uit Groningen is doorgegeven en wat de commissie voorlopig voor zover die geraagdpleegd is onderschrijft: nadat deze passage was geformuleerd werd opgenomen in het ontwerp program, hebben zich ontwikkelingen voor gedaan die handhaving in het verkiezingsprogram niet raadzaam maken. M.n. is het onduidelijk wat onder dat devisieplan moet worden verstaan. Diverse plannen zijn momenteel in omloop. Voorts

Mijnheer Joekes, Mijnheer de voorzitter, met het geklingel van de noodklok nog in de oren, zou ik toch de vergadering willen aanraden om niet de suggestie te wekken alsof nu deze partij tegen enige enigerlei militairen vestiging ook in het Cader van de bevordering van de werkgelegenheid in het noorden zou zijn. Ik vind het verstandig met -Groningen en met anderen die wij hebben gesproken om nu niet die aanbeveling te doen om nu niet een definitief positief standpunt in te nemen. Ik vind het onverstandig om de hele passage te schrappen. Ik geloof dat de beste oplossing zou zijn als wij daar zetten, nadere studie over een devisieplan Ter Apel. Dan laten wij open de mogelijkheid, ik weet dat daar verzet tegen is, dan laten wij open de mogelijkheid dat wij op basis van nadere gegeven die nodig zijn, tot de conclusie komen dat het alles afwegende wel een goede zaak is en dan vermijden wij de indruk alsof wij nu tot het besluit zouden zijn gekomen en ik heb in de Kamer ook gezegd, dat dat nog niet kan bij gebrek aan voldoende gegevens dat het er niet moet komen. Ik stel dus voor om daar te zetten, nadere studie over een devisie plan
Mijnheer Schuitemaker, voorzitter van de Kamercentrale Groningen.

Ik dank U zeer dat ik ook nog even de gelegenheid krijg. Ik had gehoopt dat het niet nodig zou zijn nu de werkgroep ons voorstel van de Kamercentrale om deze tirade te schrappen, had overgenomen, maar U dwingt mij nu er toch nog een enkel woord van te zeggen hoewel ik beloof zeer kort te zullen zijn. Ik wil graag voorop stellen dat zal een elk duidelijk zijn, waar er hier in het ene plan 4 dorpskernen moeten verdwijnen en in het andere 8, dat deze zaak bijzonder sterk leeft in het noorden. Graag vooropstellen. Het is ongeveer 2 jaar geleden dat deze plannen min of meer serieus zijn aangekondigd. Daarna is een periode van grote onzekerheid over ons gekomen en het ligt dan ook voor de hand dat Groningen het officiële regeringsrapport wat 25 november is aangeboden. aan de prov. bestuderen van Groningen, ~~Friesland~~ Drente en de gemeentebesturen van Stadskanaal en Flagtwedde, bijzonder goed heeft bestudeerd. Ik moet opmerken dat dat rapport tussen op de 25 e november in de openbaarheid is gekomen en dat wij hier op 11 november d.w.z. in Utrecht die tirade hadden gepasseerd. Op grond van onze studie en die studie heeft zich speciaal gericht op de economische impuls, zijn wij tot de conclusie gekomen, dat dit zeer zeker geen economische impuls is en

om de onzekerheid in dat gebied niet nog sterker te doen zijn, stelt onze Kamercentrale het op zeer hoge prijs, we hebben dat met algemene stemmen vorige Maandagavond aangenomen, wij vinden het niet verantwoord op basis van de gegevens die nu bekend zijn, om deze tirade te laten staan. Ik zou U dus ernstig willen verzoeken hem te schrappen. Dank U zeer.

Dank U wel. Ik geloof dat op grond van deze mededeling en wat ik straks al zei voldoende vaststaat dat het hiermede niet alleen afgezegd wordt voor nadere studie wordt aangehouden, ik zou daarom ook niet verder andere redacties willen aannemen. Ik stel voor om uit punt D dus te schrappen de passage volledige uitvoering. Wie Uwer is daar tegen? Niemand, dan is dat met algemene stemmen gebeurd. Dan krijgen we nog een afzonderlijke stemming over de zinsnede verderop, spoedige stichting van een HTS in Emmen. Wie is daar tegen? Wie is tegen, wie is voor? Nogmaals, wie is tegen de HTS in Emmen. Ik kan deze stemmen zo moeilijk wegen en dat hoort eigenlijk wel te gebeuren. Wie was voor? Ik stel de vergadering voor de conclusie te trekken, dat de zinsnede wel gehandhaafd blijft. Accoord? Dan krijgen we punt E. Iemand over par. 13? par. 14 punt A met een amendement toevoegend tenminste 2.000 woningen, daar is inmiddels Den Haag uit teruggetreden. Iemand nog toelichting, Mijnheer Jans. Mijnheer de voorzitter het LDC wil het in elk geval niet terugtrekken. Wij menen n.l. dat dit een bijzonder belangrijk issue is. Als we de enquêtes die gehouden zijn door o.a. de K.R.O. gaan bekijken, dan blijkt daar heel duidelijk uit, dat steeds woningbouw bovenaan kwam als belangrijkste politieke punt bij de kiezers. Op grond daarna menen wij dat het volledig onvoldoende is om hier te gaan spreken van geleidelijke invoering van de woningproductie. Daar kun je echt niet mee komen met een ~~fixfix~~ verkiezingsprogramma. Als je dat gaat vergelijken en het gaat echt niet om op te bieden met andere politieke partijen maar als je dat gaat vergelijken wat de andere partijen daarover stellen, dan is dit bijzonder buitengewoon matig. Ik vind..... ik zou nog dit als argument kunnen stellen. We mogen veronderstellen waar dit zo'n belangrijk politiek issue is, dat dit ook opgenomen zal worden in het urgentieprogramma. Wil dan de VVD wanneer men dit gaat opnemen het urgentieprogramma dan ook als urgentie programma gaan vermelden, geleidelijke opvoering, meent ze werkelijk dat ze dat kan aanbieden? Ik dacht dat je op zijn minst toch wel een getal zal moeten noemen. We hebben het geringste getal genomen dat je kunt geven n.l. wat ook genoemd wordt in het Centraal Plan Bureau en dat is 2000 woningen. Al het andere is dacht ik politiek gewoon onbenullig. Wat de VVD wil gaat de Hr. Wiegel U nu vertellen. Ik ga U niet vertellen wat de VVD moet doen, de VVD gaat mij vertellen wat ik moet gaan doen. Ik ben tegen het amendement hier emotioneel door de Hr. Jans verdedigd. Hij heeft zijn eigen stelling ondergraven door er bij te zeggen dat hij op het minimum is gaan zitten. Denkt hij dan werkelijk als hij met een minimum program komt, dat hij dan daarmee de indruk naar buiten weet te wekken dat de VVD er zoveel aan weet te doen.

Ik wil wel zeggen dat ik geen enkel bezwaar heb dat het woningbouwprogram door een gezamenlijke inspanning van de bouwwereld, regering en parlement per jaar misschien met 2.000 wordt opgevoerd. Misschien ook wel als dat kan met 3.000. Maar ik ben tegen het getals..... Ik geloof dat we het geheel moeten zien, kijkend naar de algemene economische situatie. Daar moet het inpassen. In de 2e plaats moeten we niet vergeten het ook noodzakelijk is de kwaliteit van de nieuwbouw in de gaten te houden en ik ben bang als we het alleen gooien op de kwantiteiten, dat we daardoor de kwaliteiten uit de belangstelling drukken en in de 3e plaats voorzitter, dat is mijn ervaring van 4 jaar discussiëren in de Kamer, ik geloof dat het belang van de volkshuisvesting met alleen maar het geprek en dat hebben we de afgelopen 4 jaar gezien, of er domme bepaald niet is gediend.

Dank U wel. Mijnheer Meyer.

Mijnheer de voorzitter, ik denk ook gelijk een paar jaar terug t.a.v. het vorige betoog. Het gaat dacht ik er niet zo zeer in dat dit getal ik dacht dat een belangrijk punt is n.l. dat we praten al jarenlang over de woningbouwproductie, dat die omhoog moet. En we moeten steeds na ieder jaar concluderen, dat het niet helemaal gelukt is. En daar hebben we m.n. ook onze partij dacht ik en in dat verband moet ik de Hr. Wiegel steunen, dat hij de Minister dan wel eens steunt, hebben we daar vaak begrip voor dat niet alles lukt wat we hebben besteld. Aan de andere kant dacht ik ook dat op dit moment we allemaal die problemen van de woningbouwproductie dermate onderstrepen, dat we in de komende 4 jaar duidelijk achterstaat, dat er nog harder dan voorheen voor geknokt moet worden, dat een redelijk aantal opvoering van die productie bereikt moet worden. En net zoals dat anders gebeurd, dan noem je een getal, geen vastgetal dat is een getal met het woord tenminste ervoor, ik dacht dat we in dat kader juist met het woord tenminste ervoor, dat we een intentieverklaring geven n.l. wij willen dat er tenminste 2.000 woningen steeds bij komen en daar moeten we dan maar allemaal voor knokken en dat moet dan ook gebeuren. Ik dacht zelfs dat dat past in het kader van Hr. Wiegel.

Dank U. Mijnheer Jans nog een slotwoord, dan gaan we stemmen.

Eerste plaats hartelijk dank voor de woorden van de vorige spreker. 2 punten. Eerste plaats verweet de Hr. Wiegel mij, tenminste ik heb het als een verwijt opgevat in emotioneel betoog, mag ik zou ik haast zeggen, ik dacht dus dat het voor velen een emotionele zaak is en dan mogen we er ook wel eens een emotioneel betoog aan verbinden als dat mag. In de 2e plaats zei hij, we moeten ook kijken naar kwaliteitsvermeerdering. Welnu, dat pleit hier helemaal niet tegen ons amendement, daar zijn we ook evengoed voor. Maar nogmaals ik blijf er bij, daar waar dit een dermate politiek issue is, dat je gewoon niet de kiezer kan aanbieden hier deze mooie zin geleidelijke invoering, nou ja wacht dan maar af hoeveel dat er gaan worden. Denkt de Hr. Wiegel werkelijk, dat men in deze tijd nog met een dergelijke nietszeggende zin kan komen?

Goed wij gaan nu stemmen op niet emotionele wijze?

Wie Uer is voor het amendement van Delft Utrecht etc. Wie is daar tegen?

Dat is de meerderheid, dus is het verworpen. A. is aangenomen, B met een amendement 444 Groningen, Zwolle Stadskanaal, nog toelichting?

Hr. Scherpenhuizen. Zwolle trekt het in, Groningen niet. Niet helemaal maar wil wel constateren d^{at} T DE toevoeging die Groningen gegeven heeft, dat dus ook de woning contingenten gebruikt moeten worden om economisch zwakke gebieden te gaan helpen, dat dat enigszins achterhaald is door het vorige punt. Wat dat aangaat zou Groningen dus niet enorm veel belang meer hebben bij de toevoeging zoals wij die gebracht hebben, hoewel het niet helemaal elkaar dekt omdat in deze toevoeging ook gepraat wordt over de gewenste ruimtelijke ontwikkeling. Maar daar willen we dan ook niet al te zwaar aan tillen. Een andere zaak mijnheer de voorzitter, dat hele punt B, verschuiving regionale woningtoewijzing dan ga je toch denken. Ik vind het zo'n niets zeggende uitspraak in feite. U trekt het in, begrijp ik? Pardon, ik wou n.l. voorstellen maar de motivering krijgt U nog om B helemaal te verwerpen. Wat is n.l. de achtergrond daarbij. Als U deze uitspraak gaat bekijken en U heeft het over gebieden wat tekort, welk tekort bedoelt U, kwantitatief, kwalitatief, wat bedoelt U absoluut te kort relatief tekort, waar gaat dan de woning voorraad in versterkte mate heen. We hebben maar bepaalde voorraad er is maar een contingent in z'n totaliteit te verdedigen of te verdelen. Waar gaat dat heen. Dan zegt U in dat verhaaltje er onder, wat mij wat huilerig in de oren klinkt, want er is zoveel onterechte verdeling van de woningnood, mijnheer de voorzitter, er is ook zoveel onterechte verdeling van de welvaart in de diverse regio's. Maar als U dan terug komt op een van de vorige partij raden, dan ziet U dat op 18 april dit min of meer aangenomen is en ik dacht dat dan de motivering wat naar voren kwam, want dan ziet U dacht ik de duidelijke aanbeveling die bij deze resolutie speelt n.l. in sommige gebieden en m.n. in een aantal stedelijke agglomeratie in ons land het kwantitatief tekort enz. nog veel te kort is. Dat dacht ik mijnheer de voorzitter, ik dacht dat dat dus de app zat in de mouw dat dus met het totale landelijke contingent een ~~tekort~~ te grote nadruk gelegd zou worden op de woningtekorten in het westen van het land, vandaar ook dat ik voorstel heel punt B er uit te gooien.

Mijnheer Wieghel. Kort graag. Voorzitter, eerst dank voor de steun van de Hr. Scherpenhuizen, hij heeft terecht gezegd dat aan gebieden waar economische moeilijkheden zijn, denk aan oost Groningen extra contingenten moeten worden toegekend, daar zijn wij niet tegen. Ik stel wel zeer veel prijs op handhaving van punt B omdat kijkend naar het verleden, kijkend naar de reële situatie dat we heel vaak daar gebouwd hebben waar het bepaald veel minder noodzakelijk was dan heel andere gebieden, waar zelfs woningen leeg staan, ik het uit het oogpunt van redelijke verdeling, want je moet dus altijd als je een beperkt de zaak te verdelen hebt, moet je op de verdeling letten, dat het juist daarom belangrijk is dat we ons richten in de eerste plaats op de gebieden met het grootste tekort. Dat is de beleidslijn zoals we die de afgelopen jaren hebben bepleit, in welke richting de Minister ook heel duidelijk aan het gaan is. En ik geloof dat het een verkeerde indruk zou maken naar buiten toe als we dit punt zouden schrappen.

Goed dan gaan we nu tot stemming over . Over beide dingen, eerst over amendement 444. Wie is daar voor? Niemand? Verworpen.

Dan krijgen we punt B zelf. Wie is daar voor? Wie is daar tegen. dat is een minderheid. Dus het is aangenomen. C. punt d, e, f met een amendement Deventer. Dat wil de Hr. Lopstein toelichten.

Ja mijnheer de voorzitter, ik neem aan dat verschillende afgevaardigden wat niet in geliberaliseerd gebied wonen, het is zo dat Deventer wel geliberaliseerd is en ik heb dus ook in de praktijk nu diverse moeilijkheden die uit die liberalisatie voortvloeien, meegemaakt. we moeten natuurlijk nagaan dat die liberalisatie, waar we toch allemaal ook voor zijn geweest, toch voortkomt in principe dat men wil dat de huiseigenaar die na de oorlog hoe langer hoe meer in het verdomhoekje is gekomen, dat die uiteindelijk toch weer enige macht over zijn eigendommen heeft. En het blijkt ook dat de ontruimingsbescherming zoals die dus geldt voor de woningen, n.l. een maximale termijn van 3 jaar, 1 jaar telkens dan nog weer 2 keer met een jaar van mogelijke verlenging, dat die in de praktijk voldoet. Maar dit is niet zo met de bedrijven. Het is ook zo dat een gebied geliberaliseerd wordt wanneer men aanneemt dat er een voldoende hoeveelheid woningen aanwezig is dat hier geen extra grote woningnood meer aanwezig is. Maar men houdt geen rekening met de mogelijkheid om bedrijven aan wie een huur wordt opgezegd, hoe die zich opnieuw ergens kunnen vestigen. Dit geeft in de praktijk zeer grote moeilijkheden. Daar komt bovendien nog bij dat diverse van die bedrijven zeer grote investeringen, laat ik maar winkels nemen, mooie nieuwe puien gemaakt hebben. Hier krijgen we, wanneer de ontruimingsbescherming op deze manier zoals nu luidt, gehandhaafd blijft dat hier een volkomen ten onrechte bevoordeling van de eigenaar uit voortvloeit.

Ik acht het dan ook wenselijk dat dit amendement wordt aangenomen en hier de woorden voor bedrijven wordt tussengevoegd, o..... mijnheer lopstein mag ik U even onderbreken. Ik vrees dat er een klein misverstand is, er is n.l. zojuist door de EERste Kamer aangenomen al enige tijd geleden door de Tweede Kamer een wetsontwerp over de huur van bedrijfsruimten, dat deze hele materie uitputtend regelt en wat ook al de instemming destijds had van de middenstandscommissie van onze eigen partij. Als U dat nog niet in Uw beschouwing had betrokken, dan is het dus inmiddels verwezenlijkt en als U nog verder wilt gaan dan dat wetsontwerp bevat, dan zou U dat nog iets nader moeten aangeven. Ik had dus ook inderdaad die termijn van 5 jaar, die zoals ik aanneem ~~ik~~ in het wetsontwerp toen was opgenomen als die verwezenlijkt is wat mij niet bekend is dan kan ik mijn hele betoog intrekken en het amendement intrekken. Ik hoor van de Hr. Geurtsen dat die termijn er ook instaat. Juist dan trekt U alles in. Dan gaan we verder met punt G. Nee mijnheer de voorzitter, mijnheer v.d. Schaar, de afd. Den Haag is van mening dat in de geliberaliseerde gebieden ook de ~~af~~ ontruimingsbescherming voldoende is en dat dan aan een dergelijk additioneel ontruimingsbescherming boven de bestaande regeling geen behoefte bestaat. Wij stellen dus voor dat F helemaal vervalt.

Ik dacht dat U zelf een werkzaam aandeel had, gezien de tekst. Goed we brengen het in stemming. Ja, mijnheer Wieghel.

Er ligt op dit moment nog bij de volksvertegenwoordiging een voorstel van de regering om de huurders van woningen in geliberaliseerde gebieden beter te beschermen.

Nu het idee van de Hr. v.d. Schaar wordt gevolgd, wordt er mee gezegd dat dat voorstel, dat gericht is op die betere bescherming van de huurder in de geliberaliseerde gebieden dat wij daar niet voor zouden zijn. Tot dat standpunt ben ik op dit moment bepaald niet gekomen. Het is op dit ogenblik zo dat in de geliberaliseerde gebieden de huurders van woningen maar beschermd zijn voor een bepaalde tijd, voor 3 jaar, daarna is de huurder vogelvrij in de geliberaliseerde gebieden en de Regering heeft een voorstel ingediend om het Burgelijk Wetboek op dat punt aan te passen.

Goed, wij gaan nu over tot stemming. Wie is tegen punt F, wie is daar voor?

Dat is een duidelijke meerderheid, het is aangenomen.

punt G, daar is een amendement 446 van Spijkenisse. Wil iemand en in bijzonder spijkenisse dat toelichten? Niemand. Wie steunt Spijkenisse, niemand? Dan is G oorspronkelijk aangenomen. Krijgen punt punt H, Roosendaal is ingetrokken. I Niemand, 448 J Den Haag. Wordt dat door de aanwezige helft van Den Haag gesteund? Mijnheer v.d. Schaar, voorzitter we hebben in deze vergadering als een geleboel moeite gehad met de kwantivering van de woningbouw. Wij in den Haag zijn van mening dat er op dit ogenblik een groot probleem bestaat m.b.t. die woningbouw, maar dat er op bepaald gebied m.n. wat betreft de sanering een aantal ontwikkelingen zijn die zeker als men de oplossing van de woningnood hoog in zijn vaandel heeft geschreven, geen doorgang moeten vinden. Wij denken dan m.n. aan het feit dat er woningen worden gesaneerd, waarvan het helemaal niet vaststaat dat ze gesaneerd moeten worden. We denken er m.n. aan dat het wel eens zo zou kunnen zijn dat een oplossing of bijdrage tot oplossing van woningnood gevonden zou kunnen worden in het overheidsbeleid, dat er op gericht is in meerdere mate dan thans bestaande woningen te renoveren. Ik mag U daarbij 2 getallen voor de neus schotelen. Het eerste een nieuwbouwwoning kost tenminste f 40.000,--, het renoveren van oudere bestaande woningen, dan denk ik aan woningen van voor de oorlog, zal mogelijk zijn op goede basis voor het bedrag van ongeveer f 10.000,--. Wij stellen U voor deze problematiek nader te onderzoeken, vandaar dit amendement.

Mijnheer de voorzitter, ik wil het betoog van de Hr. v.d. Schaar bijzonder graag ondersteunen. Komend uit een universiteitsstad, komend uit een stad waarvan je weet dat er een groot aantal oude woningen zijn, weet je tegelijkertijd wat je nog kunt doen met deze oude woningen, weet je tegelijkertijd dat je ze nog tijdelijk en soms vrij lang voor de plannen uitgevoerd worden kunt gebruiken om de nood van specifieke bevolkingsgroepen, ik denk aan gezinnen zonder kinderen, studenten, aan andere alleenstaanden, Mijnheer de voorzitter, je kunt hier wat mee doen. Er wordt soms veel te vlug afgebroken, vandaar dat ik met klem de Hr. v.d. Schaar in zijn betoog wil ondersteunen. Goed dan gaan we nu stemmen als de Hr. Meyer het goed vindt. Wie Uer is voor het voorstel 448 Den Haag?

dat lijkt een meerderheid, wie is tegen. Dat is een duidelijke meerderheid, dat is aangenomen.

..... bij de gastarbeiders die wij hebben vernoemd in buitenlandse werknemers, dat heb ik U voorgelegd, maar daar hadden wij ook in

moeten betrekken van blz. 9 van het programma par. 13 van hoofdstuk II het punt 124 Laren, Blaricum. Als de machine weer in orde is, dat is het geval dan zou ik U willen voorstellen, dat punt wat we daarnet ten onrechte hebben verzuimd, nog even te behandelen bij onze par. 9 onder K. Is daar vanmorgen al iets over behandeld wat hier herhaald moet worden of is de behandeling nog niet begonnen dan doen we dat nu. Is er iemand die hierover het woord wil, Laren Blaricum? Niet? Wie Uwer wenst het gaat dus over amendement 124. Ik zal het even voorlezen..... bevordering van een goede samenwerking en samenlevings basis met de hier te lande werkzaam zijnde gastarbeiders, dat wordt dus nu buitenlandse werknemers alsmede een maatschappelijk verantwoord toelatingsbeleid. Wie Uwer is voor dit.....

Voorzitter mag ik nog een opmerking maken.

De afd. Den Haag zal gaarne het punt zelf ondersteunen maar zou willen bevorderen dat de toelichting daarbij vervalt.

Dit lijkt wel te kunnen gebeuren. Mijnheer Rietkerk. Wij hebben onder de werkgelegenheid onder par. 9 uitgesproken dat de positie van de buitenlandse werknemer grote aandacht verdiend en vormingsmogelijkheden e.d. moeten worden gecreëerd. In dat kader vraag ik mij af of we nog behoefte hebben aan dit amendement afgezien van de niet helemaal passende toelichting, dacht ik dat b.v. ook een maatschappelijk verantwoord toelatingsbeleid vandaag al realiteit is naar mijn oordeel. Wat men dan met goede samenwerkings- en samenlevings basis beoogt is mij niet helemaal duidelijk. Het is toch niet de bedoeling dat we hier een opvangmogelijkheid creëren in die zin dat deze werknemers als blijvend zouden moeten worden in de maatschappij ontvangen. Want dat is n.l. noch van betrokkenen noch bij het toelatingsbeleid de bedoeling. Voor zover met dit amendement dat zou worden beoogd, zou ik er wel bezwaar tegen hebben. Voor het overige..... daarom dacht ik dat we eigenlijk wel met datgene wat we onder werkgelegenheid hebben opgemerkt kunnen volstaan. Goed ik ben geneigd het met U eens te zijn, maar Laren Blaricum is er niet dus de bedoeling kan ik U niet precies vertellen. Wie Uwer is er voor om het amendement 124 bij par. 9 alsnog op te nemen zonder de toelichting. Wie is daar op tegen? Dat is een meerderheid dat zal dus niet gebeuren. We gaan dus verder met par. 15, de zelfstandigen, a, b,Mijnheer Rietkerk, Voor b een wat meer technische opmerking. Onder de soc. verzekering hebben wij al aanvaard de uitspraak dat er een uitbreiding van de arbeidsongeschiktheidverzekering tot zelfstandigen moet komen. Ik zou willen voorstellen diezelfde formulering hier te gebruiken. Het is niet alleen technisch, het heeft ook nog andere aspecten als in andere formulering gebruikt, die ik U verder zal bespreken.

De werkgroep was van mening mijnheer Rietkerk, dat het toch iets anders was dan dat dit dus gaat over de fiscale aftrekbaarheid van eigen voorzieningen. Dat kan..... het is b, wij hebben onder op blz. 22 onderaan onder D hebben we bij de speciale..... niet verstaan..... het gaat hier om zelfstandigen waarom zouden we niet diezelfde formulering gebruiken afgezien van het feit dat dan volksverzekering ook nog andere problemen zitten die met de zelfstandigen niet van doen hebben.

Dat willen wij graag volgen mijnheer Rietkerk. Dan gaan we over naar punt 16 midden- en kleinbedrijf. A B C D E F G H en I, de middenstandsc commissie heeft kennelijk al Uw gevoelens vertolkt. Niemand stemming meer, dan is dit aangenomen. Dan krijgen wij par. 17 punt A B, daar moet ik nog een redactionele puzzel rechtzetten. ten zevende is niet geheel goed opgenomen, daar is een zinsnede uitgevallen, die U inmiddels geloof ik uitgereikt hebt gekregen, en die hier dus ingelast moet worden. Die stond ook bijna zo in de vorige tekst.

Iedereen accoord? Punt C, punt D hoofdstuk 17, geen stemming. Krijgen we par. 18 toerisme en recreatie, punt A, B, C en D amendement Delft 449 is ingetrokken. Iemand stemming over par. 18? Dan krijgen we par. 19 punt A 1e, 2e, 3e, 4e, 5e, 6e, dan krijgen we punt B, punt C met een toevoeging van Leiden 450.

Hr. Offerhaus, ik wilde graag vragen waarom die toevoeging ontraden is.

Dat zou ik de partijraad moeten vragen. Is het niet beter als U zegt waarom U het wilt aanbevelen?

Alleen als ik wist waarom U tegen was, want het leek ons een bijzonder praktisch belangrijk punt, daarom kom ik er nog even op terug. We hebben verder geweldig veel ingetrokken, , maar hier dachten we, vooral omdat ons gebleken is dat op allerlei niveau zowel gemeentelijk als provinciaal daar trouble over heerst, dat men daar regelmatig tegen aan stoot dat het niet moet zijn zoals hier staat en tenslotte kunstmatige kostenverdeling waar de zaak op vertraagd wordt. Als men zegt het is op financiële gronden te vertragen, dan zeg ik dan moet je gewoon je prioriteiten stellen. Dan vind ik het prachtig. Maar je moet niet door gehaspel met financieringsproblemen met verdelings problemen de zaak rekken. Dank U.

Ik weet nu weer waarom wij het niet zo gelukkig vonden mijnheer Offerhaus, omdat dit waarschijnlijk was geïnspireerd door een moeilijk kunstwerk in de buurt van Leiden en dit zou betekenen dat als de verdeling van de financiering niet rond is, de financiering van het project zelf ook niet rond is, want dan is het op geen van de 3 begrotingen rond, dus dan zou het betekenen dat men eigenlijk voordat, niet alleen de financiering maar het hele project goedgekeurd zou zijn, alvast met de uitvoering zou zijn begonnen en dan de moeilijkheden met provincierijke gemeenten eerst recht zouden beginnen. Dit is dus de reden geweest mijnheer Offerhaus. Mag ik dan antwoorden dat er geen enkel bij mij bekend en het voorstel komt van mij, ~~kijk~~ Leids of in de omgeving liggend project daarbij voorgestaan heeft, maar dat het dus zuiver een regulerende opmerking geweest is.

Mijnheer de voorzitter, v.d. Dussen Haarlem, juist om de redenen die U aangaf ben ik een vervent tegenstander van dit amendement van Leiden, Die financieringsproblemen dat is niet om elkaar lastig te vallen, maar dat is omdat de zaak budgettair niet rond is. En nu is een aanbeveling van, jongens begin maar en dan zullen we later wel eens zien hoe de budgettaire dekking tot stand komt, dat is een heilloze weg. Ik dank U.

Mijnheer de Beer. Ik had het zelfde punt als de Hr. v.d. Dussen, maar bovendien is het nog zo, het gaat hier om gemeentelijke wegen mijnheer de voorzitter,

dus het betekent dat het een besluit van de Gemeenteraad is of men begint of niet en het hoort gewoon niet thuis in een programma over landelijke politiek. Het is gewoon een kwestie van gemeentepolitiek.

Nou er is hier ook sprake van rijk en provincie, maar goed.

Mijnheer de voorzitter, mijnheer de Beer begrijpt wat ik bedoel, Ik geloof dat daarmee bereikt is wat ik bezoek, dus ik trek het voorstel in,

Dank U zeer, dan gaan wij verder met punt D.punt E ten eerste, 2e, 3e, 4e, 5e, 6e en dan kom ik aan een voorstel Den Helder 451 7e.

Gaat Uw gang. Mijnheer de voorzitter, Den Helder is gekomen tot dit punt omdat openbaar vervoer zoals ons blijkt uit de kranten, want we hebben zelf niet zo'n erg probleem mee in Den Helder, aangezien we nog niet zo groot zijn.

De grote tekorten zijn bij het openbaar vervoer in de steden. Dit zijn miljoenen bedragen, we hoeven slechts naar Amsterdam te kijken of Den Haag. Tevens zitten wij met verstopte binnen steden. Het idee nu van goedkoop vervoer in de binnensteden is gestoeld op het idee van het vervoer wat er o.a. plaats vindt op werven in de buurt van het Nieuwe Waterweg gebied. Er rijdt n.l. een busstreeklus rond met een zeer hoge frequentie. 7 min, 6 min, waardoor er geen economisch tijdverlies optreedt. Toevallig kost het daar niets en men zou kunnen denken dat het in een binnenstad gaat voor een "duppie" of 15 cent. Alleen maar een symbolisch bedrag, het maakt niet veel uit op de totale tekorten. Misschien is het wel dat dit goedkoper zou zijn. Bovendien hebben we het voordeel dat het economisch verlies van het transport van een stuk van het ene bedrijf naar het andere bedrijf niet meer hoeft op te treden, aangezien men voor 3 straten verder rustig de opstapbus pakt en daar 5 min. later aanwezig is. Terwijl men thans als men met de eigen auto gaat er een half uur aan kwijt is. Lopen is dan net zo lang als met de eigen auto. Dit houdt tevens in dat de eigen auto minder gebruikt zal worden in de binnensteden. Men zal misschien zelfs vrij snel de verbinding pakken tussen , laat ik zeggen voor de Haagse regio, de tram van Voorburg naar het Hollandsch Spoor en daar pakt men even de ringleiding voor een dubbeltje en rijdend met een frequentie van 5 min.

Ik wou het ongeveer hierbij laten. Het gaat in feite nog veel veel verder. Den Helder beschouwt dit een goede aanvulling voor een beter vervoer maar tevens voor een opheffen van de verstoppingen in de binnensteden.

Dank U wel, nog meer sprekers, Mijnheer de Beer.

Mijnheer de voorzitter, ik zou mij er een beetje makkelijk af kunnen maken als ik zei, ook dit is een kwestie van gemeentelijke politiek want het gaat inderdaad over vervoer in de binnensteden. Maar ik wil in dit geval het niet hierbij laten. Het zijn 2 bezwaren tegen het amendement. Het eerste is n.l. dat het amendement zelf en de toelichting niet consistent zijn. De toelichting zegt n.l. je moet zorgen voor goede aansluiting. Goede service verlening, dat is op zichzelf juist, daar is ook geen bezwaar tegen maar dat betekent dus helemaal niet dat het daarom ook goedkoop moet zijn. Integendeel, gebleken is dat hebben

dat de consument van dit openbaar vervoer er eerder prijs op stelt op de kwaliteit en minder let op de prijs.

Even doorbreken, mijnheer de Beer. Die toelichting is ten onrechte weer cursief gedrukt, die slaat op het hele punt en dus niet op Deb Helder. Accoorded goed maar dan zou inderdaad die toelichting dan ook moeten verdwijnen want op zichzelf is dit inconsewuent. Het tweede punt en dat is misschien principiële bezwaren, dat wij niet moeten streven naar goedkoppe maar inderdaad zullen we trachten om optimale tarieven te heffen. Die tarieven n.l. die zo gelegen zijn dat het niet afschrikwekkend is en toch wel een redelijke contra prestatie van de vervoerderrijziger wordt gevraagd. U bereikt niet meer klanten wanneer U alleen gewoon de prijs laag houdt. Dat is een fictie.

Dank U wel. Wie nog?.... Dan gaan we hierover stemmen. Wie is voor het amendement 451 Den Helder? Wie is tegen. Dat is verworpen. Krijgen we punt F, de toelichting blijft dus staan die hoort bij de eerste 6 punten. Punt G.

Punt F? Gaat Uw gang. Haagsma, Doetinchem. Ik wou voorstellen dit te schrappen als te miniem voor een verkiezingsprogramma. Prijs mechanisme is een duidelijke uitspraak, dus dat men betaalt voor de parkeerplaats. Maar ik wil het graag in stemming brengen. Wie Uwer is tegen punt F? Wie is voor? Meerderheid - aangenomen. Punt G. Punt H. Mijnheer Meyer.

Mijnheer de voorzitter, toen de afd. Utrecht een amendement indiende wat U nu niet meer terugvindt, want we hebben ons dank zij Uw kundig voorbereidend werk geschaard met anderen aan een gemeenschappelijke tekst, toen was in dat amendement zeer duidelijk besloten de problematiek dat wij ook een zeer ernstige dreigende geluidshinder bij Schiphol voorzagen bij verdere uitbreiding. Wij hebben toen open gestaan voor discussies die toen zijn ontstaan, dat wellicht andere oplossingen mogelijk zijn. Misschien bij Schiphol, misschien door een ander beleid, door de hele luchtvaartproblematiek nog eens te bekijken en te komen tot een nationaal luchthavenbeleid. Wij willen ons best scharen achter de rechttop gedrukte tekst H, vermits de toelichting die thans met schuine letters bij Aalsmeer vermeld staat ook bij H als rechttop worèt gehandhaafd. Dat was de essentie van onze samengang met anderen. Dat is dezelfde drukfout of hoe je het noemen wilt, deze toelichting

Amendement 452 Aalsmeer van I. Ja, gaat Uw gang.

Mijnheer de voorzitter, v.d. Wijde, Aalsmeer, Onlangs kwam uit het rapport van de interdepartementale commissie planologie luchtvaartterreinen Valkenhage. Inzake uitbreiding Schiphol met een 5e baan. De conclusies van deze commissies zijn naar de mening van onze afdeling te voorzichtig. Reeds nu wordt gesproken uit bedrijfs economisch oogpunt over een 6e baan i.v.m. met de ongelijke capaciteit van de Oost West t.o.v. de Noord Zuid banen. Uitgaande van de prognose van de commissie Valkenhage zal Schiphol in zijn huidige vorm op zijn vroegst in 1983 vol zijn. Een realiseringstijd van 12 jaar eist dat reeds in 1971 en zelfs bij voorkeur tijdens de op handen zijnde kabinetsformatie, een beslissing zal worden genomen t.a.v. de situering van de 2e luchthaven.

Als wij niet reeds nu beslissen dat wij als VVD een uitbreiding van Schiphol

afwijzen is het niet uitgesloten dat tijdens de kabinetsformatie ons dit door evt. coalitie partners zal worden opgedrongen. De invloed van de luchthavendirectie mag niet worden onderschat. Daarom mag ik het amendement van de afd. Aalsmeer overeenkomstig het standpunt van de gemeenteraadsfractie, waarin wij een uitbreiding van Schiphol nadrukkelijk afwijzen, warm aanbevelen. Nadrukkelijk moet ik er op wijzen dat elkeen die de geluidshinder aan den lijve ondervindt, ondanks de economische aspecten welke echt wel worden ingezien, afwijst. Voorstellen welke uitbreiding met waarborg voorstaan, moeten wij ook nadrukkelijk afwijzen omdat deze waarborgen onder de druk van de omstandigheden als sneeuw voor de zon zullen verdwijnen. Het onderzoeken van de mogelijkheden de geluidshinder in de huidige situatie te beperken staat hier volledig buiten. De bewering van de luchthavendirectie dat gelijk geluidsvermindering zal plaats hebben, zal wellicht voor enkele gebieden gelden, echter zeer zeker niet voor het hele gebied, eerder het tegendeel. Zie pag. 59 punt d van voornoemd rapport Valkenhage. Ik dank U wel.

Ik dank U zeer. Mijnheer de Beer. Ja mijnheer de voorzitter, ik woon zelf in Vlaardingen en ik weet wat stank is, maar ik moet U eerlijk zeggen ik zit liever in de stank dan in het lawaai. Het probleem van Schiphol is beslist een probleem dat de aandacht van de fractie heeft. Dat wil ik eerst even voorop stellen. Ik moet ook zeggen dat op zichzelf het amendement Aalsmeer mij sympathiek aandoet, maar ik zal het bestrijden met de volgende reden.

Het is juist daar is over het algemeen wel overeenstemming over dat we zo snel mogelijk moeten streven naar een 2e nationale luchthaven. Maar aan de andere kant moet U zich goed voorstellen, U hebt terecht gezegd, die zal pas ongeveer in 1973 klaar zijn,1983 op zijn vroegst. Dat is ook het moment waarop Schiphol onderhand aan zijn max. capaciteit is. Maar U moet zich goed realiseren dat als wij niets zouden doen aan het huidige banenstelsel van Schiphol wij dus in 1983 zitten met een verdubbeling minstens van het vliegverkeer.

Wat dat natuurlijk betekent voor de bewoners van Zwanenburg, Hoofddorp en Aalsmeer, dat kunt U raden. Het punt waar het nu om gaat is dit. Op het ogenblik is in discussie of het aanleggen van een 5e en/of 6e baan verdraaiing van de 4e baan of dat allemaal adequate maatregelen zijn om in die periode van nu en pak weg 1983 de geluidshinder voor de betrokken gebieden wat dragelijker te maken. Maar zolang..... sommige zeggen dat hebben we bij de hearing-, die bij de 2e Kamer commissie van Verkeer en Waterstaat te Helmond is gehoord sommige zeggen dat T AANLEGGEN VAN DIE (E BAAN ZEGT HELEMAAL NIETS? ANDERE zeggen, het verplaatst het probleem alleen maar, weer andere zeggen dat het weerhelpt. Zolang die zaak nog niet is uitgezocht, zou ik er toch voor willen pleiten om niet al te snel zaken zo af te grendelen als in het amendement van Aalsmeer is gesteld, dat we tegen iedere uitbreiding van Schiphol zouden moeten verzetten, want het zou inderdaad wel eens kunnen zijn dat toch voor die periode soulaas gelegen is in de aanleg van andere banen. Ik geef toe dat het een hele nare oplossing is, als het een oplossing is. Maar mijnheer de voorzitter het zou kunnen zijn dat we er iets aan moeten doen, en dan zou dit een onoverkomelijk bezwaar vormen.

Ik moet het dus helaas ontraden.

Ik dank U zeer mijnheer de Beer. Gaat Uw gang.

Ik wil hier toch wel even graag van repliek dienen. Het is niet zo dat wij met het afwijzen van de 5e baan uitsluiten dat geen enkel andere mogelijkheid zou zijn om de geluidsvermeerdering die inderdaad hier de komende 12 jaar zal optreden, te ondervangen. Er zijn plannen Stoethof de aanvliegroute zodanig te wijzigen dat b.v. Zwanenburg voor een gedeelte ontlast wordt. Ik wens ook helemaal niet te beslissen hier, dat bij een afwijzing van de 5e baan, daardoor de discussie over de huidige mogelijkheden om de geluidshinder te verminderen moet worden afgesloten, dat is natuurlijk onzin. Wij kunnen evengoed zondermeer stellen dat die 5e baan voor ik mag wel zeggen voor een groot gedeelte van de omgeving van Schiphol onaanvaardbaar blijft, wat ook andere oplossingen zouden kunnen worden.

Goed nog verdere sprekers? Dan gaan wij over tot stemming. Dat betreft dus amendement 452 Aalsmeer. Wie Uwer is voor dit amendement? Duidelijk handen omhoog. Wie is tegen? Nog een keer de voorstemmers graag. Ik durf het niet helemaal..... Nog een keer de tegenstemmers? Dit wordt schriftelijk gestemd, het gaat dus over 452 Aalsmeer. Wie is voor het amendement is in de mand voor, wie tegen is in de mand tegen. Blanco staat daar tussen. stembiljet 7.

Heeft ieder van U gestemd? Wij gaan ondertussen vast door met de volgende punten. Ik krijg dan punt J, niemand over punt J, dan K, L, M, daar is een amendement op 453 waar inmiddels Vlaardingen en Delft zich hebben teruggetrokken. De commissie verkeer en vervoer heeft dit half gehandhaafd, wil het ook in-trekken als in de tekst van M het woord nationale zou worden vervangen door internationale, dat vindt de werkgroep toch niet helemaal redactioneel.

Voorzitter, ik heb de opdracht namens de afd. Den Haag om in de geest van de commissie Verkeer en vervoer dat amendement dan toch nog te steunen, juist op grond van die term internationale die U er in wilt lassen blijikbaar. Daar voelt Den Haag veel voor.

Mijnheer de voorzitter, misschien kan ik iets.... mijnheer de Beer..... want ik heb ook in die vergadering verkeer en vervoer gezeten, bedoeld is n.l. hier bij dat nationale vervoer de Nederlandse vervoersbedrijven, maar die werken op internationale basis, ik bedoel die gaan de grens over en nou de suggestie van de commissie verkeer en vervoer, omdat dat duidelijker..... nou ja om daar internationaal van te maken. Het is duidelijk dat het over Ned. bedrijven gaat maar om duidelijk te maken het gaat om Ned. bedrijven die over de grens heen vervoeren. Ik zou willen voorstellen om, het is echt een redactionele wijziging, het was goed bedoeld in de oorspronkelijke tekst..... als we het woord nationale er eens gewoon uitgooien..... het gaat hier n.l. juist om de positie van de internationale vervoersbedrijven t.o.v. de buitenlandse concurrenten. Ik kan op dit moment niet verder gaan dan natuurlijk toelichten de suggestie van de commissie verkeer en vervoer.

Goed, nog verdere sprekers? Het is natuurlijk zonder meer mogelijk het woord

nationale te laten vervallen. Ik heb er op zichzelf geen bezwaar tegen, gezien de toelichting om het woord grensoverschrijdend hiervoor in de plaats te stellen als de vergadering zich daar in duidelijke meerderheid achter stelt lijkt mij dat wel mogelijk. Is dat accoord?. Dan is dus het voorstel van de Hr. Joekes om nationale door grensoverschrijdende goederenvervoer aangenomen. Inmiddels kan ik U mededelen dat het amendement Aalsmeer is verworpen met 153 stemmen voor 188 tegen en 2 ongeldig.

Wij gaan dan nu verder met punt N. Punt O. Punt P en Q. Dan hebben wij R 454 dat is vanochtend ook al behandeld bij hoofdstuk 1 en daar verworpen, ik stel U voor om dat hier dus conform te behandelen. Iemand stemming over hoofdstuk 19? Mevrouw. Onverstaanbaar..... Ja,... M3vrouw dat is wel een mogelijkheid maar we hebben juist op gezag van een woordvoerder van de commissie verkeer en vervoerkaangenomen en ik dacht op zichzelf niet ten onrechte, dat hier uitdrukkelijk dit internationale vervoer is bedoeld. Ja, maar de vergadering zal zich moeten uitspreken. Bedoeld U nou het internationale vervoer of al het vervoer? Onverstaanbaar. Kunt U even bij de microfoon komen?

Wanneer U het alleen tot het grensoverschrijdend verkeer beperkt, dan zit U in een moeilijk dilemma, want er zijn vreselijk veel wegvervoersbedrijven die zowel op de een als op de andere markt opereren. Ik stel U voor om of uit te laten nationaal, internationaal dus alleen maar over goederenvervoer te spreken of beide te noemen.

Ja, het voorstel om het weg te laten is door de Hr. v. Ardenne gedaan en had toen aanvankelijk niet ondersteuning. Ik wil het graag opnieuw, nu het blijbaar een misverstand is opnieuw aan de orde stellen. We hebben dus 2 mogelijkheden om het woord nationale of helemaal weg te laten , dan staat er dus van het goederenvervoer of daarvoor in de plaats te stellen het grensoverschrijdende goederenvervoer. Wie is er voorstander om het geheel weg te laten? Dus het woord nationale weg te laten dan staat er krachtige bedrijven in de sector van het goederenvervoer..... en wie is er voor om daar te lezen grensoverschrijdende... dat is een minderheid dan wordt het alsnog het goederenvervoer. Dan gaan wij nu nog naar par. 20 van de consumenten. A, B,C,D mijnheer Kessler over welk punt. over punt G, mijnheer de voorzitter.

Nou Den Haag heeft nog ee nkleine suggestie, een redactionele verfraaiing als het mag. De tekst zoals het nu staat met die onnodige smaak- en kleurstoffen dat staat zo bedilligerig. Mag daarvan gemaakt worden bestrijding van het gebruik van schadelijke smaak- en kleurstoffen.

Ik zou dat nu toch niet meer willen opnemen. Dat is toch iets anders. Er zijn nog meer sprekers mijnheer Korthals Altes. Een ogenblik. Nog iemand over punt G. Ik stel U voor het zo aan te nemen als het hier ligt. Dan is nog het woord gevraagd door mijnheer Jans.

Mijnheer Korthals Altes eerstk. Ik heb n.l. in hoofdstuk 3 een steek laten vallen. Ik mag U verzoeken terug te gaan naar blz. 6 eerste kolom dat is hoofdstuk 1 daar ziet U boven dikke kop par. 7 onderwijs ziet U een amendement Lisse en omstreken, daar staat accoord maar verplaatsen naar hoofdstuk 3 par. 13

en dat was een amendement nieuw punt. duidelijk vermelden dat er geen belemmeringen mogen bestaan voor cultuur uitingen op Zondag. Dat wilden we dus verplaatsen naar hoofdstuk 3 par. 13. Inmiddels is dat 12 genummerd. dat is de beroemde justitie par. En ik wilde voorstellen om dat voorstel van Lisse over te nemen en daar te plaatsen. Is daar iemand tegen? Zo niet dan is hoofdstuk 3 nu eindelijk af. dank U wel.

Nu nog mijnheer Jans.

Ik heb 2 punten mijnheer de voorzitter. Eerst een verzoek van het om zo snel mogelijk te komen met publicering van de urgentiepunten opdat er dus nog uitvoerig over gediscussieerd kan worden. Het 2e punt is van mijzelf en slaat op die kwantificering. Het is dus toegezegd en daar zijn wij zeer dankbaar voor dat we dus zullen komen tot kwantificering van het urgentieprogramma. Maar ik zou toch nog wel willen verzoeken dat men wat verder en ruimer gaat opvatten en gaat proberen te komen, zij dan tot een zeer globale kwantificering van het gehele programma. Ik zeg er dus bij zeer globale gezien de tijd. En ik dacht dat over 4 jaar, dat wou ik er nog even bijvoegen, dat dan we niet meer kunnen komen tot een 3e discussie als we dat vandaag hebben gehad, maar dat dan eigenlijk voor de belangrijkste punten al meteen daarbij gegeven moeten worden, wat het gaat kosten, want dan krijgen we een veel reelere discussie dan nu geweest is.

Goed mijnheer Joekes nog even hierover.

Mijnheer de voorzitter, de alg. secretaris van de partij probeert zijn gezicht te redden door mij nu mee te geven de opmerking maandag klaar. Nogmaals U moet U van deze operatie, dat is al eerder gezegd vanachter de tafel door de Hr. v. Ardenne, niet te grote voorstellingen maken. Wij zullen ons uiterste best doen om een zo goed mogelijke kwantificering te geven. U moet er niet op rekenen dat die op het hele program kan slaan. U moet er niet op rekenen dat die zou kunnen inhouden concreet aangegeven beperkingen van overheids uitgaven. Wij zullen ons best doen om de partij een zo goed mogelijk inzicht te geven, zo goed als dat in deze korte termijn nog mogelijk is van enerzijds de beschikbare ruimte bij bepaalde veronderstellingen en anderzijds globaal aangegeven de kosten van het aantal belangrijke aanbevelingen. Dat is wat ik voor mij graag als poging zo snel mogelijk kan toezeggen.

Dan geef ik nu graag de leiding van de vergadering weer over aan de partij voorzitter.

Dames en Heren, dan aan mij het genoegen deze zeer lange marathon zitting te mogen besluiten. Niet alleen in Brussel houden ze marathon zittingen ook in Den Haag. Allereerst onze dank aan de werkgroepen die het allemaal zo keurig hebben voorbereid, want de procedure die we dit keer hebben gevolgd was bepaald geen eenvoudige, maar het was wel een procedure met zoveel mogelijk inspraak met zoveel mogelijk discussie. Maar de 2 stukken die U heeft ontvangen als catern van V en D zullen U wel het bewijs gegeven hebben dat hier buitengewoon veel werk is verzet. Maar ook even dank aan de Hr. Lachapelle, die zo bescheiden op de achtergrond zit.

Want zonder hem was het bepaald niet gelukt om in de geweldig drukke dagen rondom Kerst en Nieuwjaar deze 2e editie klaar te krijgen, die was qua samenstelling nog veel moeilijker dan de eerste. De eerste hoefde alleen maar geschreven te worden, maar hier moest met cursief en recht en wel of geen zet of drukfouten, ook wel eens fouten die aan de opmaak, aan de zetterij te wijten zijn, maar bepaald niet aan de Hr. Lachappelle. Mijnheer Lachapelle heel veel dank namens de partij, het is geweldig wat U hieraan gedaan heeft. En tenslotte dank aan alle aanwezigen. U heeft op een bijzonder plezierige en sportieve wijze aan de discussies deel genomen. De sfeer is de hele dag goed gebleven, zelfs toen we een beetje honger kregen. Ik geloof dat op het juiste moment de bitterballen zijn binnengekomen, tenminste zo was het bij mij, moet ik U eerlijk bekennen. Maar ik geloof als Vonhof weer een boek gaat schrijven, dan kan hij het noemen de taaie blauwe rakkers, want U bent allemaal bijzonder taai geweest. Hartelijk dank en tot ziens in Amsterdam.

.....